

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 8943

CALL No. Sa8N/Sud/Ste.

D.G.A. 79

D 3134

A

C

D

मृच्छकटिका

Mṛcchakatikā

ID EST

8943

CURRICULUM FIGLINUM

SŪDRAKAE REGIS

FABULA

SANSKRITE EDITIT

ADOLPHUS FRIDERICUS STENZLER.

Sa 8N
Sūd/Ste

~~D 3134~~

BONNAE

IMPENSIS H. B. KOENIG

1847.

CENTRAL LIBRARY MEDICAL
ELHL

Acc. No. 8943

Date 22.7.57

Call No. 528N

Sud/Ste

REPORT OF THE LIBRARY COMMITTEE

D 2134

PRAEFATIO.

Satis longum tempus praeterlapsum est, ex quo primum Mric'hakatikam edendi consilium animo concepi. factum enim illud est aestate anni 1830, cum Parisiis degens legissem WILSONI huius fabulae interpretationem anglicam. Haque cum mense Septembri eiusdem anni, relicta urbe post turbas Indias vix pacata, Londinium appulissem, commendaticiiisque ROSENII mei litteris facilem ad bibliothecam Curiae Indicae aditum a WILKINSIO, sene venerabili, assecutus essem, nihil antiquius habui, quam ut uberrimam illam Sanscritorum librorum copiam perquirerem, si forte contingeret, ut deprehenderem fabulae illius exemplum. Incidi vero in duos codices, in MICKELII catalogo numeris 209 et 749 notatos, quibus integer fabulae textus continetur. horum igitur alterum statim describere coepi, alterius vero scripturae discrepantiam accurate adnotare. In hoc labore nondum ad noni actus finem progressus eram, cum eiusdem fabulae editio, Calcuttae anno 1829 impressa, Londinium pervenit. itaque in reliqua dramatis parte molesto describendi negotio liberatus, utriusque codicis scripturae varietatem in margine editionis Calcuttensis enotavi. Annis mox insequentibus tantopere eram aliis studiis occupatus, ut de Mric'hakatika mea castiganda et ad editionem praeparanda ne cogitare quidem possem, et cum medio anno 1833 a ROSENIO meo comperirem, exstare in ROBERTI CHAMBERSII Sanscritorum librorum collectione duos codices, alterum dramatis mei textum, alterum commentarium continentem, iam rebus urgentibus coactus eram sarcinas colligere, Britanniaeque solum, quod haud unam ob causam adamaveram, relinquere. Inter varios deinde labores, a studiis meis Sanscritis plerumque alienissimos et haud paullum incommodos, nunquam destiti

optare, ut propositum illud peragere liceret, animo varie fluctuante, cum modo me accingerem ad opus vel deficiente codicum Chambersianorum usu suscipiendum, modo de eo sine illis auxiliis recte ad finem perducendo desperarem. Itaque per complures annos haesitans manum operi admoveere non ausus sum, donec initio anni 1842 nuntiatus est, totam copiam librorum Sanscritorum a ROBERTO CHAMBERSIO collectorum, qui singulatim d. 13. m. Aprilis eiusdem anni publica auctione vendendi erant, ante diem statutam FRIDERICI GUILELMI IV munificentia integram esse redemptam, ut in Bibliothecam Regiam Berolinensem reciperetur. Qui nuntius, omnibus qui in Germania studia Sanscrita tractant laetissimus, laetior venire potuit nemini quam mihi. Ut primum igitur potestas data est, alterum codicem, qui textum dramatis tenet, cum editione Calcuttensi contuli, alterum vero, qui commentarium tenet, integrum descripsi, atque hoc labore finito novam editionem parare coepi, quae nunc tandem, serius quam et exspectaveram et optaveram, prodit in lucem.

Praemittenda haec duxi, ut intelligeretur, quomodo factum sit, ut mea huius dramatis recensio, quam propositam me habere inde ab anno 1830 haud paucis notum erat, nunc demum edatur. In qua instruenda codices a me usurpati sunt hi:

- A. Codex Londinensis, in Bibliotheca Curiae Indicae servatus et in catalogo Mickelii numero 209 notatus.
- B. Codex Londinensis, ibidem numero 749 notatus.
- C. Textus editionis Calcuttensis, quae prodit anno 1829.
- D. Codex Berolinensis, in catalogo collectionis Chambersianae (impresso Londini 1842. 8.) numero 242 notatus. De foliis 55 desunt fol. 1. et folia 34—40. Vide adnotationes ad p. 2, 14. p. 106, 1. et ad p. 132, 7.

Denique siglo *Com.* significavi Codicem Berolinensem, in eodem catalogo numero 443 notatum, qui 37 foliis commentarium continet.

Omnes codices litteris Devanagaricis scripti sunt. singulorum vero ratio haec est.

Codex A textum exhibet optimum, quem recensionis meae tanquam fundamentum substruere haesitare non potui.

Codices B et C cum in aliis multis tum in eo consentiunt, quod p. 177 post lineam 3 habent scenam a Nilakan'tha additam, quam in adnotationibus ad l. I. exhibui.

Codex D descriptus est e codice qui plerumque consentiebat cum B, deinde vero correctus ex alio codice, qui codicis A scripturam habebat. quanquam non

desunt loci, in quibus D prima manu reddit scripturam codicis A. Adnotationes exstant in margine foliorum undecim priorum (usque ad p. 34. l. 24. huius editionis) et deinde in margine foliorum 29—33 (p. 93—106) huius editionis), quibus plerumque loci pracriti sanscritae explicantur. Interdum vero, si quae alia addita sunt, quibus singulorum locorum sensus explicatur, ea fere consentiunt cum verbis commentarii (*Com.*).

Commentarius denique post brevem de diversis pracritis dialectis, quae in dramate reperiuntur, disputationem, quam mox integram exhibebo, id praecipue agit, ut versus pracritos indicet, eisdemque additis metrorum nominibus explicet. haud raro vero adpersae sunt aliorum etiam locorum difficiliorum explicationes. Ex quibus omnibus haud exiguum fructum percipere potuissem, nisi codex descriptus esset a librario linguae Sanscritae plane ignaro, quo factum est, ut in per multis locis scripturae corruptissimae sensum coniectura assequi omnino non potuerim.

His igitur codicibus quomodo usus sim in textu emendando, diligens dramatis lector satis perspiciet ex accuratissima quam addidi discrepantis scripturae adnotatione. Paucos locos, in quibus propter corruptam omnium codicum scripturam textum meis coniecturis restituere conatus sum, aequo sagaciorum criticorum iudicio commendo.

De dialectis pracritis praemittenda sunt quae commentarius Berolinensis habet, emendata cum meis coniecturis, tum e Wilsoni codice, cuius initium benigne mecum communicavit vir clarissimus. Sunt vero haec :

नाटकादौ ब्रह्मप्रकारमाकृतप्रपञ्चेषु चतस एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । श्रीरसेन्यवन्तिकाप्राच्यानामाद्यः । अथर्भंशप्रपञ्चेषु चतस एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । शाकरीचापडालीशाखरीहत्तकदेशीयाः । मृच्छकटिके तु शब्दरपात्रामावाच्छाखरी नास्ति । प्राकृते । नामाध्यवन्तिता प्राच्या श्रीरसेन्यवन्तिका । वाङ्मयीका दाक्षिणात्या च तप्त भाषाः प्रकीर्तिताः । माहाराष्ट्रादयः काव्य एव प्रयुज्यन्ते । अथर्भंशे । शकारभोर्चापडालशब्दकाविडो दुग्गाः । होना वनेचराणां च विभाषाः तप्त कीर्तिताः । विविधा भाषा विभाषाः । होनापात्रप्रयोगवत्त्वात् । होना वनेचराणां चेति हक्कविभाषासंग्रहः । तत्राभिन्प्रकरणे प्राकृतपाठकेषु सूत्रधारो नटो रदनिका मदनिका वसन्तसेना तन्माता चेटी कर्णपूरकः चारुदत्तब्राह्मणी शोभनकः अंडो एते एकादश श्रीरसेनी भाषापाठकाः । सूत्रधारो ऽप्यत्र प्राकृती कार्यवशादिति वक्ष्यते । अवन्तिभाषापाठकी खीरकचन्दनकी । प्राच्याभाषापाठकी खिट्टपकः । संवाङ्कः शकारवसन्तसेनाचारुदत्तानां चेतव्रितयं भिज्जुवारुदत्तद्वारक एते षट् समधीपाठकाः । अथर्भंशपाठकेषु शाकरीपाठको रूद्रियः । चापडालीभाषापाठकी चापडाली । हक्कभाषापाठकी मायुरपूतकरी । तथा श्रीरसेन्यवन्तिकाप्राच्या एतासु दान्यसकारता । तत्रावन्तिता रेषवती लोको किञ्चुला । प्राच्या स्वार्थिकककाप्राया । नामधी तालव्यशकारवती । शाकरीचापडालोतालव्यशकारता

रेफत्य च लकारता। लकारप्राया ह्यक्खिभाया संस्कृतप्राग्वे दन्त्यतालव्यशचकारयुक्ता च। अपार्षकमे व्यर्थं पुनर्हकं हतोपमं। लोकन्यायविहङ्गं च शकारवचनं विदुः। अपार्षकं निर्वर्कं व्यर्थं विहङ्गार्थं। यदा निमित्तान्वयं पदज्ञानं चापज्ञानं च अपार्षकं (P)। व्यर्थं निर्वर्कमेव। हतोपमं व्याहतोपमं। शकारप्राग्वे विवाच्छकारो दाद्विषा स्मृतः। एकविधो विद्वान्यो ह्यक्खकुच विदूषकः। स्वार्थिका ककारः सर्वत्र द्विवचनं चतुर्विधमिच्छा नाल्लिख। द्वित्वे तु बहुवचनं चतुर्विधं पक्षी। परस्मैपदान्तेपदविपर्ययः। पूर्व निपातानियमश्च। बहुलं हन्दीनिर्दर्शनमप्रसिद्धहन्दीत्तानार्थं। पाठविपुलनिर्मासार्थं च ॥

Quae breviter sic potuerunt enarrari:

Dialecti non Sanscritae, quae in dramatis adhibentur, sunt aut *pracritae* aut *apabhraṁsicae*.

I. *Pracritae* dialecti sunt:

1. Sauraseni,
2. Avanti,
3. Prāc'ya,
4. Māgadhi.

II. *Apabhraṁsicae* dialecti sunt:

1. Sākāri,
2. Cān'dālī,
3. Sābari,
4. D'hakki.

Sābari in Mric'chakatika non occurrit. Deinde addit Commentarius versus ex alio nescio quo grammatico, in quibus dialecti non sanscritae in universum, i. e. eae etiam enumerantur, quae non in dramatis, sed in communi vita adhibentur. Enumerantur vero septem *bhāṣae*, quibus enumeratis additur, dialectum Mahārāshtricam et alias (?) काव्य एव i. e. non nisi in versibus adhiberi. deinde septem *vibhāṣae*. — Tum septem illae dialecti, quae in Mric'chakatika inveniuntur, (quattuor scilicet *pracritae* et *apabhraṁsicae*) inter singulas dramatis personas sic distribuuntur.

A. *Pracritae* dialecti.

I. *Sārasenica* dialecto loquuntur:

1. Histrionum magister,
2. Mima,
3. Radanikā,
4. Madanikā,
5. Vasantasenā,

6. Vasantasenae mater,
7. Serva,
8. Karn'apûrakas,
9. C'ârudattae uxor,
10. S'odhanakas,
11. S'resh'chin.

II. *Avantica* dialecto loquuntur:

1. Virakas,
2. C'andanakas.

III. *Prâc'ya* dialecto loquitur solus

Vidûshakas.

IV. *Magadhica* dialecto loquuntur:

1. Samvâhakas,
2. Sthâvarakas, S'akârae servus,
3. Kumbhilakas, Vasantasenae servus,
4. Vardhamânakas, C'ârudattae servus,
5. Mendicus (sed hic idem est qui Samvâhakas),
6. Rohasenas, C'ârudattae filius.

B. Apabhraṃśicæ dialecti.

I. *S'akârica* dialecto loquitur:

S'akâras.

II. *C'ân'dâlica* dialecto loquuntur:

ambo C'ân'dâlae.

III. *Dhakkica* dialecto loquuntur:

1. Mâthuras,
2. Aleator.

Quae deinde adduntur de singularum dialectorum proprietatibus, ea vides minime sufficere ad plenam accuratamque uniuscuiusque dialecti notionem informandam. Equidem libere fateor, me nondum perspicere, quomodo possit aliquando tolli magna illa discrepantia, quae in inferioribus praecipue dialectis obtinet inter codices dramatum manu scriptos et praecepta grammaticorum, quo quidem statu horum libri nobis traditi sunt. Utrosque scimus saepissime foedatos esse scribarum erroribus, et quanquam LASSENII acumine edocti sumus, haud raro singulos grammaticorum locos corruptos comparatis scholiastis posse emendari, tamen idem vir doctissimus demonstravit etiam, dialectorum inferiorum formam ex praeceptis

grammaticorum non posse ita restitui, ut extra dubitationem posita sit. Itaque siquidem cavendum erat, ne dubia grammaticorum auctoritate nimium confisi librorum errores aliis augeremus, tutissimum esse statui, à librorum manu scriptorum fide non aliter discedere, quam ut, correctis apertis librorum erroribus, unamquamque dialectum ita constituerem, finalem eam fuisse accurata omnium dramatis locorum collatio videbatur docere. Miras e. g. litterarum ॐ , ॐ et ॐ coniunctiones e dialecto Magadhica et Sakârîca elicere non ausus sum, cum praesertim PRINSEPIUS similem litterae sibilantis cum consonanti diversi organi coniunctionem in inscriptione Girnarensi invenerit (*Journal of the Asiatic Society of Bengal*, VII, 278).

In universum autem quomodo in dialectis pracritis constituendis versatus sim, quid de meo arbitrio, quid de codicum auctoritate scripserim, subiecta adnotatione critica religiose indicavi.

Textus mei margini additi sunt paginarum editionis Calcuttensis numeri, quo facilius dramatis loci in LASSEN: Institutionibus linguae pracriticae citati possint reperiri.

पर्यङ्कग्रन्थिवन्धद्विगुणितभुजगाक्षेपसंवीतज्ञाना
रत्नः प्राणावरोधव्युपरतसकलज्ञानरुडेन्द्रियस्य ।
आत्मन्यात्मानमेव व्यपगतकर्णां पश्यतस्तत्त्वदृष्ट्या
शम्भोर्वः पातु शून्येक्षणावधितलयब्रह्मलम्बः समाधिः ॥

अपिच ।

पातु वो नीलकण्ठस्य कण्ठः श्यामाम्बुदोपमः ।

गौरीभुजलता यत्र विबुधेखेव राजते ॥

मान्यनो

सूत्रधारः । अलमनेन परिषत्कुतूहलविमर्दकारिणा परिश्रमेण ।
एवमहमार्थमिश्रान्प्रणिपत्य विज्ञापयामि यदिदं वयं मृच्छकटिकं नाम १०
प्रकरणं प्रयोक्तुं व्यवसिताः । एतत्कविः किल ।

द्विरेन्द्रगतिश्चकोरनेत्रः परिपूर्णोन्दुमुखः सुविग्रहरश्च ।

द्विजमुख्यतमः कविर्वभूव प्रथितः शूद्रक इत्यगाधसत्त्वः ॥

अपिच ।

ऋग्वेदं सामवेदं गणितमथ कलां वैशिकीं कृत्तिशिक्षां

ज्ञात्वा शर्वप्रसादाद्यपगततिमिरे चतुषी चोपलभ्य ।

राज्ञानं वीक्ष्य पुत्रं परमसमुदयेनाश्वमेधेन चेष्टा

लब्ध्वा चायुः शताब्दं दशदिनसहितं शूद्रको जग्निं प्रविष्टः ॥

अपिच ।

समरव्यसनी प्रमादशून्यः ककुदं वेदविदां तपोधनश्च ।

परवारणवाहुयुद्धलुब्धः क्षितिपालः किल शूद्रको बभूव ॥

अस्यां च तत्कृतौ ।

अवलिपुर्या द्वित्रसार्धवाहो युवा दरिद्रः किल चारुदत्तः ।

गुणानुरक्ता गणिका च यस्य वसन्तशोभेव वसन्तसेना ॥

५ तयोरिदं सत्सुरतोत्सवाश्रयं नयप्रचारं व्यवहारदृष्टताम् ।

खलस्वभावं भवितव्यतां तथा चकार सर्वं किल शूद्रको नृपः ॥

॥ परिश्रम्यावलोक्य च ॥ अये शून्येयमस्मत्सङ्गीतशाला । क्व नु गताः

कुशीलवा भविष्यन्ति ॥ विचिन्त्य ॥ आं ज्ञातम् ।

शून्यमपुत्रस्य गृहं चिरशून्यं नास्ति यस्य सन्मित्रम् ।

१० मूर्खस्य दिशः शून्याः सर्वं शून्यं दरिद्रस्य ॥

कृतं च सङ्गीतकं मया । अनेन चिरसङ्गीतोपासनेन ग्रीष्मसमये

प्रचण्डदिनकरकिरणोच्छुष्कपुष्करवीजमिव प्रचलिततारके लुधा ममा

क्षिणी खटखटयेते । तद्यावद्दक्षिणीमारूय पृच्छामि अस्ति किमपि

प्रातराशो न वेति । एषो ऽस्मि भोः कार्यवशात्प्रयोगवशाच्च प्रा

३ कृतभाषी संवृत्तः । अविद अविद भोः । चिरसङ्गीतोवासणेण सुख

पोकवरणालाई विअ मे बुभुक्त्वाए मिलाणाई अङ्गाई । ता ज्ञाव

गेहं गडुअ ज्ञाणामि अत्थि किम्पि कुडुम्बिणीए उबवादिदं ण वेत्ति । १॥

॥ परिश्रम्यावलोक्य च ॥ एदं तं अम्हाणं गेहं ता पविसामि । २॥ ॥ पविश्याव

लोका च ॥ स्त्रीमाणहे । किं णु क्खु अम्हाणं गेहे अवरं विअ संवि

२० हाणअं वट्ठदि । आअमिणएडुलोदअप्पवाहा रक्खा लोक्कडारुपरि

अत्तणकसणसारा किदविसेसआ विअ जुअदी अरुअदरं सोरुदि भूमी

सिणिडेण गन्धेण उदीवली विअ अधिअं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । ता

किं पुव्वविठ्ठं णिहाणं उप्पणं भवे । आडु अहं ज्जेव्व बुभुक्त्वादो

ओदणमअं ज्ञीअलोअं पेक्खामि । णत्थि किल पादरासो अम्हाणं

२५ गेहे । पाणअअं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । इध सव्वं णवं विअ संविहाणं

वददि । एका वण्णं पीसेदि अवरा सुमणाओ गुम्फेदि । ११ ॥ विक्कित्थ ॥
किं णेदं । भोडु कुडुम्बिणिं सदाविअ परमत्यं ज्ञाणिस्सं । १२ ॥ नेपय्या ४
भिमुणयवलोका ॥ अज्जे इदो दाव । १३

पविअ

नटी । अज्ज इअं म्हि । १४

सूत्रधारः । अज्जे साअदं दे । १५

नटी । आणवेडु अज्जो को णिओओ अणुचिट्ठीअडु ति । १६

सूत्रधारः । अज्जे चिरसङ्गीदोवासणेण ॥ इत्यादि पठित्था ॥ अत्थि ५

किम्पि अम्हाणं गेहे असिदव्वं ण वेत्ति । १७

नटी । अज्ज सव्वं अत्थि । १८

सूत्रधारः । किं किं अत्थि । १९

नटी । तं जथा । गुडोदणं विअं दह्ठीं नण्डुलाइं अज्जेण अत्तव्वं
रसाअणं अत्थि ति । एअं ते देवा आसासेत्तु । १२०

सूत्रधारः । किं अम्हाणं गेहे सव्वं अत्थि आडु परिरुससि । १२१

नटी । ॥ खगालम् ॥ परिरुसिस्सं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अज्ज अत्थि आवणे । १२२ ॥ १९

सूत्रधारः । ॥ सज्जेथम् ॥ आ अणत्ते एअं ते आसा हिज्जिस्सदि । १२३

अभावं गमिस्ससि जं दाणिं अहं वरणडलम्बुओ विअ दूरमुक्खिविअ
पाडिदो । १२४

नटी । मरिसेडु मरिसेडु अज्जो परिरुसो क्व मए कदो । १२५

सूत्रधारः । ता किं उण इमं णवं विअ संविहाणअं वददि । १२६

एक्का वण्णं पीसेदि अवरा सुमणाओ गुम्फेदि एअं च पञ्चवण्णकुमु
मोवहारसोहिदा भूमी । १२७

नटी । अज्ज उववासो गहिदो । १२८

सूत्रधारः । किणामधेओ अअं उववासो । १२९

नटी । अहिब्ववदी णाम । १३०

सूत्रधारः । अज्जे इरुल्लोइओ आडु पारलोइओ ।१।

नटी । अज्ज पारलोइओ ।२।

सूत्रधारः । ॥ सरोपम् ॥ पेक्कलु अज्जमिस्सा मम केरकेण भत्तपरि
वुएण पारलोइओ भत्ता अणोसीअदि ।३।

नटी । अज्ज पसीद पसीद तुमं ज्जेव्व मम जम्मन्तरे वि भत्ता
भविस्सति त्ति उववसिद म्हि ।४।

सूत्रधारः । अथ अथं उववासो केण उवदिदो ।५।

नटी । अज्जस्स ज्जेव्व पिअवअस्सेण चुणवुडेण ।६।

८ सूत्रधारः । ॥ सकोपम् ॥ आ दासीएउत्ता चुणवुडा कदा णु ऊ तुमं
कुविदेण रणा पालएण णववड्ढकेसकलावं विअ समुअन्धं कण्ठि
ज्जलं पेक्विस्सं ।७।

नटी । पसीदडु पसीदडु अज्जो णं अज्जस्स ज्जेव्व पारलोइओ
अथं उववासो अणुचिटीअदि ।८। ॥ इति पादयोः पतति ॥

सूत्रधारः । अज्जे उट्ठेहि उट्ठेहि कथेहि कथेहि इध उववासे
केण कज्जं ।९।

नटी । अम्हारिसज्जणजोग्गेण वम्हणेण उवणिमत्तिदेण ।१०।

सूत्रधारः । तेण हि गच्छडु अज्जा । अहं पि अम्हारिसज्जणजोग्गं
वम्हणं उवणिमत्तेमि ।११।

१ नटी । जं अज्जो आणवेदि ।१२। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

२० सूत्रधारः ॥ परिग्रन्थ ॥ ह्रीमाणहे । ता कथं मए एव्वं सुसमिद्धाए
उज्जइणीए अम्हारिसज्जणजोग्गो वम्हणो अणोसिदव्वो ॥ विलोकाय ॥
एसो चारुदत्तस्स मित्तं मित्तेओ इदो ज्जेव्व आअच्छदि । भोडु पुच्छिस्सं
दाव । अज्ज मित्तेअ अम्हाणं गेहे असिडुं अगगणी भोडु अज्जो ।१३।

नेपथ्ये । भो अणं वम्हणं उवणिमत्तेडु भवं । वावडो दाणिं
अहं ।१४।

सूत्रधारः । अज्ज्ञ सम्पणं भोग्गणं णीसवत्तं च । अवि अ दक्खि
णा कावि दे भविस्सदि ।१।

पुनर्नेपथ्ये । भो जधा दाणिं पठुमं ज्ञेव्व पच्चादिट्ठो सि ता को १०
दाणिं दे णिव्वन्धो पदे पदे मं अणुसन्धिदुं ।२।

सूत्रधारः । पच्चादिट्ठो म्हि एदिणा । भोट्ट अणं वम्हणं उवणि ५
मत्तेमि ।३।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ग्रामुखम् ॥

मैत्रेयः । अणं वम्बुणं ॥ इति पूर्वोक्तं पठित्वा ॥ अथ वा नए वि
मित्तेएण परस्स आमत्तणआइं भक्खिदव्वाइं । हा अवत्थे तुली
असि ज्ञो दाणिं अहं तत्थभवदो चारुदत्तस्स रिद्धीए अरुोरत्तप्य
५ अत्तसिद्धेहिं उग्गारसुरहिगन्धेहिं मोदएहिं ज्जेव्व आसिदो अब्ब
त्तरचडुस्सालअडुआरए उवविट्ठो गलक्कसदपरिवुदो चित्तअरो विअ
अङ्गुलीहिं हिविअ हिविअ अवणेमि । णअरचत्तरवुसहो विअ
रोमन्थाअमाणो चिट्ठामि । सो दाणिं अहं तस्स दलिददाए ज्ञहिं
तहिं चरिअ गेहपारावदो विअ आवासणिमित्तं इध आअच्छामि ।
१० एसो अज्जचारुदत्तस्स पिअवअस्सेण चुप्पवुट्ठेण ज्ञादीकुसुमवासिदो
११ पावारुओ अणुप्येसिदो सिद्धीकिददेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स उवणे
दव्वो त्ति । ता ज्ञाव अज्जाचारुदत्तं पेक्खामि ॥ पट्टिम्यावल्लोका च ॥ एसो
अज्जचारुदत्तो सिद्धीकिददेवकज्जो गिरुदेवदाणां बलिं करेत्तो इदो
ज्जेव्व आअच्छदि । १॥

१५ ॥ ततः प्रविशति ययानिर्दिष्टआरुदत्तो रदनिका च ॥

चारुदत्तः । ॥ उर्ध्वमवल्लोका सनिर्वेदं निःशुष्य च ॥

यासां बलिः सपदि मद्गृहेरुलीनां

रुसैश्च सारसगणैश्च विलुप्तपूर्वः ।

१२ तास्वेव सम्प्रति विवृणुणाङ्कुरासु

२० बीजाञ्जलिः पतति कीटमुखावलीढः ॥

॥ इति मन्दं मन्दं पट्टिम्योपविष्टः ॥

विदूषकः । एसो अज्जचारुदत्तो । ता ज्ञाव सम्पदं उवसप्पामि ॥

उपसृत्य । सोत्थि भवदे वडुडु भवं । २॥

चारुदत्तः । अये सर्वकालमित्रं मैत्रेयः प्रातः । सखे स्वागतमा
स्यताम् ।

विद्रूपकः । जं भवं ग्राणवेदि ॥ उपविश्य ॥ भो वयस्स एसो दे
पिअवअस्सेण चुणवुडेण ज्ञादीकुमुमवासिदो पावारओ अणुप्येसिदो
सिद्धीकिदेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स तुए उवणेदव्वो त्ति । १।५

॥ समर्पयति ॥

चारुदत्तः । गृहीत्वा सचिन्तः स्थितः ॥

विद्रूपकः । भो इदं किं चिन्तीअदि । २।

चारुदत्तः । वयस्य ।

१३

मुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते

१०

धनान्धकारेष्विव दीपदर्शनम् ।

मुखात्तु यो याति नरो दरिद्रतां

धृतः शरीरेण मृतः स जीवति ॥

विद्रूपकः । भो वयस्स मरणादो दालिदादो वा कदरं दे रो
अदि । ३।

१५

चारुदत्तः । वयस्य ।

दारिद्र्यान्मरणाद्वा मरणं मम रोचते न दारिद्र्यम् ।

अल्पप्लेशं मरणं दारिद्र्यमनन्तकं दुःखम् ॥

विद्रूपकः । भो वयस्स अत्तं सत्तप्पिदेण । पणइज्जणसङ्कामिदवि
रुवस्स सुरअणपीदसेसस्स विअ पडिवाचन्दस्स परिक्खओ वि दे २०
अहिअदरं रमणीओ । ४।

चारुदत्तः । वयस्य न ममार्थान्प्रति दैन्यम् । पश्य ।

एतत्तु मां दहति यद्दुःखमस्मदीयं

जीणार्थमित्यतिथयः परिवर्जयन्ति ।

संशुष्कसान्द्रमदलेखमिव भ्रमन्तः

१४

कालात्यये मधुकराः करिणाः कपोलम् ॥

विद्रूपकः । भो वयस्स एदे क्वु दासीएउत्ता अत्थकल्लवत्ता
वरडाभीदं विअ गोबल्लदरअ त्तिहिं त्तिहिं ण खज्जन्ति तत्तिहिं तत्तिहिं
गच्छन्ति । १।

२५ चारुदत्तः । वयस्य ।

सत्यं न मे विभवनाशकृतास्ति चित्ता
भाग्यक्रमेण हि धनानि भवन्ति यासि ।
एतत्तु मां दहति नष्टधनाश्रयस्य
यत्सौहृदादपि जनाः शिथिलीभवन्ति ॥

२६ अपिच ।

दारिद्र्याद्वियमेति तत्परिगतः प्रभ्रश्यते तेजसो
निस्तेजाः परिभूयते परिभवान्निर्वेदमापद्यते ।
निर्विण्णः शुचमेति शोकविरुतो बुद्ध्या परित्यज्यते
निर्वुद्धिः क्षयमेत्यहो निधनता सर्वापदामास्पदम् ॥

२७ विद्रूपकः । भो वयस्स तं ज्जेव्व अत्थकल्लवत्तं सुमरिअ अलं
सत्ताप्पिदेण । २।

चारुदत्तः । वयस्य दारिद्र्यं हि पुरुषस्य ।

निवासश्चितायाः परपरिभवो वैरमपरं
नुगुप्ता मित्राणां स्वजनजनविद्वेषकरणम् ।
वनं गतुं बुद्धिर्भवति च कलत्रात्परिभवो
हृदिस्यः शोकाग्निर्न च दहति सत्तापयति च ॥

२८

तद्वयस्य कृतो मया गृहदेवताभ्यो बलिः । त्वमपि गच्छ चतुष्पथे
मातृभ्यो बलिमुपहर ।

विद्रूपकः । ण गमिस्सं । ३।

२९

चारुदत्तः । किनर्थम् ।

विद्रूषकः । जदो एव्वं पूइज्जन्ता देवदा ण पसीदन्ति ता को
गुणो देवेसु अच्चिदेसु । ११।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । गृहस्थस्य नित्योऽयं विधिः । १६

तपसा मनसा वाग्भिः पूजिता बलिकर्मभिः ।

तुष्यन्ति शमिनां नित्यं देवताः किं विचारितैः ॥

तद्वह मातृभ्यो बलिमुपहृत् ।

विद्रूषकः । भो ण गमिस्सं । अणो कोवि पउज्जीअडु । मम

उण वम्हणस्स सव्वं ज्जेव्व विपरीदं परिणमदि आदंसगदा विअ
च्चाआ वामादो दक्खिणा दक्खिणादो वामा । अणं च । एदाए पदो
सवेलाए इध राअमग्गे गणिआ विडा चेडा राअवल्लहा अ पुरिसा ।
सच्चरन्ति । ता मण्डूकलुद्धस्स विअ कालसण्यस्स मूसिओ विअ
अहिमुहावत्थिदो दाणिं भविस्सं । तुमं इध उवविट्ठो किं करि
स्ससि । १२।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठ तावत् । अहं समाधिं निर्वर्तयामि । १७

नेपथ्ये । तिष्ठ वसन्तसेने तिष्ठ ।

ततः प्रविशति विट्प्रकाश्चेदैनुगम्यमाना वसन्तसेना ॥

विट् । वसन्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं त्वं भवेन परिवर्तितसौकुमार्या

नृत्यप्रयोगविशदौ चरणौ क्षिपन्ती ।

उद्विग्नचञ्चलकटान्नविमृष्टदृष्टि

व्याधानुसारचकिता रुरिणीव यासि ॥

शकारः । चिष्ट वशन्तशेणिए चिष्ट ।

किं याशि धावशि पलाअशि पक्वत्तन्ती

वाशू पशीद ण मलीहिशि चिष्ट दाव ।

कामेणा णज्जादि जु ने कलके तवशशी

अङ्गाललाशिपण्डि विग्र मेशधण्डि ॥ ११ ॥

१८ चेटः । अञ्जुर् चिष्ट चिष्ट ।

उत्ताशिता मच्छशि अलिका मे

शम्पुणपुच्छा विग्र गिम्हमोरी ।

ग्रोवग्गदी शानिग्रमष्टके मे

वणो गडे कुक्कुडशावके व्य ॥ १२ ॥

चिटः । वसन्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं यासि बालकदलीव विकम्पमाना

रक्ताशुकं पवनलोलदशं वरुत्ती ।

रक्तात्पलप्रकरकुललमुत्सृजती

दड्ढैर्मनःशिलगुरुव विदार्यमाणा ॥

१९ शकारः । चिष्ट वेशलशेषिर् चिष्ट ।

मम मग्रणमण्डं वम्महं वदयती

णिशि अ शग्रणके मे णिदग्रं पक्खिचत्ती ।

२० पशलशि भग्रभीदा पक्खलत्ती खलत्ती

मम वशमणुजादा लावणशेषेव कुत्ती ॥ १३ ॥

चिटः । वसन्तसेने ।

किं त्वं पदम पदानि विशेषयती

व्यालीव यासि पतगेन्द्रभयाभिभृता ।

२१ वेगादहं प्रविमृतं पवनं निरुन्ध्या

वन्नियहे तु वर्गात्रि न मे प्रयत्नः ॥

शकारः । भावे भावे ।

एशा णाणकमूशिकामकशिका मच्छाशिका लाशिका

णीशाशा कुलणाशिका अवशिका कामाह मञ्जूशिका ।

२२ एशा वेशवहू शुवेशणिलग्रा वेशङ्गणा वेशिग्रा

एणे शे दशणामके मयि कले अज्जावि मं णेच्छदि ॥ ११

विटः । प्रसरसि भयविल्लावा किमर्थं २०
प्रचलितकुण्डलवृष्टगण्डपार्श्वी ।
विटजननखघटितेव वीणा
जलधरगर्जितभीतिसारसीव ॥

शकारः । कसात्कणक्तब्रुभूषणशदमिश्रं
किं दोषुदी विग्र पलाग्रशि लामभीदा ।
एणे क्लामि शकृश त्ति जधा रुणूमे
विशशावशुश वरुणिणं विग्र तं शुभदं ॥ १२

चेटः । लामेहि अ लाग्रवह्मं
तो क्वाहिशि मच्छमंशकं ।
एदेहिं मच्छमंशकेहिं
शुणया मउग्रं ण शेवदि ॥ १३

विटः । भवति वसन्तसेने २१
किं त्वं कटीतटनिवेशितमुद्धरुत्ती
ताराविचित्ररुचिरं रणनाकलापम् ।
वक्त्रेण निर्मायितचूर्णमनःशिलेन
वस्ता हुतं नगरदैवतवत्प्रयासि ॥

शकारः । अम्हेहिं वण्डं अदिशालिग्रली २२
वणे शिग्राली विग्र कुक्कुलेहिं ।
पलाशि शिग्रं तुलिदं शवेगं
शवेरुणं मे क्लग्रं क्लली ॥ १४

वसन्तसेना । पलवग्रा पलवग्रा । परङ्गदिह परङ्गदिह ॥

शकारः । ॥ कम्पम् ॥ भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे ॥

विटः । न भेतव्यं न भेतव्यम् । २५

- वसन्तसेना । मारुविह मारुविह । १।
 २२ विटः । ॥ यद्वागम् ॥ मूर्ख परिजनो ऽन्विष्यते ।
 शकारः । भावे भावे इष्टिग्रं अणेशदि । २।
 विटः । अथकिम् ।
 ५ शकारः । इष्टिग्रं शब्दं मालेमि । शूले रुग्णे । ३।
 वसन्तसेना । ॥ शून्यमवलोक्य ॥ रुद्धी रुद्धी । कथं परिच्युतो परि
 अणो । एत्थ मए अप्पा सग्रं ज्जेव्व रक्खिद्व्वो । ४।
 विटः । अन्विष्यतामन्विष्यताम् ।
 शकारः । वसन्तशेणिह विलव विलव परुदिग्रं वा पल्लवग्रं
 १० वा शव्यं वा वसन्तमाशं । मए अरुशालिअत्ती तुमं के पलित्ता
 इण्णदि ।

- किं भीमशेणे जमदग्निपुत्ते
 कुत्तीशुदे वा दशकन्धले वा ।
 एणे रुग्णे गेपिरुग्र केशरुक्ते
 १५ दुश्शाशणशणुकिदिं कलेमि ॥

- २३ णं पेक्ख पेक्ख ।

- अशी शुतिक्वे बलिदे अ मशतके
 कप्पेध शीशं उद मालएध वा ।
 अलं तवेदेण पलाइदेण
 २० मुमुक्खु जे रुदि ण शे क्खु जीअदि ॥ १॥

- २४ वसन्तसेना । अन्न अवला खु अरुं । ६।

विटः । अत एव ध्रियसे ।

शकारः । अतो ज्जेव्व ण मालीरुशि । ७।

वसन्तसेना । ॥ व्यगलम् ॥ कथं अणुणग्रो वि से भग्रं उप्पादेदि ।

- २५ भोडु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न रमादो किम्पि अलङ्करणं तक्कीअदि । ८।

विटः । शान्तं पापं शान्तं पापम् । भवति वसन्तसेने न पुष्पमो
षमर्हत्युद्यानलता । तत्कृतमलङ्करणैः ।

वसन्तसेना । ता किं क्व दणिं । ११

शकारः । रुग्णे देवपुलिशे मणुशे वाशुदेवके कामरुद्वे । १२

वसन्तसेना । ॥ सकोधम् ॥ सत्तं पावं । अवेहि अणुं मन्तेसि । १३ ॥

शकारः । ॥ सहस्रतालं विदग्ध ॥ भावे भावे पेक्व । अन्तलेण शुशि २१

णिद्वा एशा गणिआ जेण मं भणादि एहि शले शि किलिले शि
त्ति । रुग्णे अण्णामन्तलं ण गडे णगलत्तलं वा ण गडे । अण्णुके
शवामि भावश शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं तव जेव्व पञ्चाणु
पञ्चिआए आहिण्डले शले किलिले म्हि शंवुत्ते । १४

विटः ॥ धमाम् ॥ अये कयं शालमित्यभिहिते शान्त इत्यवगच्छति

मूर्खः ॥ प्रकाशम् ॥ वसन्तसेने वेशवासविरुद्धमभिहितं भवत्या । पश्य ।

तरुणजनसहायश्चित्यतां वेशवासो

विगणय गणिका त्वं मार्गज्ञाता स्ततेव ।

वरुसि हि धनहार्य पण्यभूतं शरीरं

सनमुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ॥

अपिच ।

वाप्यां स्नाति विचक्ष्णो द्विजवरो मूर्खोऽपि वर्णाधमः

पुष्पां नाम्यति वायसोऽपि हि लतां या नामिता वर्हिणा ।

ब्रह्मक्षत्रविशस्तरस्ति च यया नावा तयैवेतरे

त्वं वापीव स्ततेव नौरिव जनं वेश्यासि सर्वं भज ॥

वसन्तसेना । गुणो क्व अणुराअस्स कारणं ण उण बल
क्कारो । १५

शकारः । भावे भावे एशा गव्भदाशी कामदेवाअदणुणाणादो
पडुदि तारु दलिदचालुदत्तारु अणुलत्ता ण मं कामेदि । वामदो २५

तश्श धलं । जधा तव मम रुशतादो एशा ण पलिअंशदि तथा क
लेडु भावे ।१।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ यदेव परिरुतव्यं तदेवोदाहरति मूर्खः । कथं
२७ वसन्तसेना आर्यचारुदत्तमनुरक्ता । सुदु खल्विदमुच्यते खलं खलेन
सङ्गच्छत इति । तद्गच्छतु किमनेन मूर्खेण ॥ प्रकाशम् ॥ काणेलीमातः ।
वामतस्तस्य सार्थवारुस्य गृहम् ।

शकारः । अथइ वामदो तश्श धलं ।२।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ अम्महे वामदो तस्स गेहं ति जं सच्चं
अवरज्जलेण वि डुनुणेण पिअसङ्गमं पाविदा ।३।

१० शकारः । भावे भावे बलिह क्खु अन्धआले । माशलाशिपविश्टा
विअ मशीगुडिआ दीशली दीशली जेव्व पणश्टा वशन्तशेणिआ ।४।

विटः । अहो बलवानन्धकारः । तथाहि ।

आलोकविशाला मे सरुसा तिमिरप्रवेशविच्छिन्ना ।

उन्मीलितापि दृष्टिर्निमीलितेवान्धकारेण ॥

३५ अपिच ।

लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि वर्षतीवाञ्जनं नभः ।

असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता ॥

२८ शकारः । भावे भावे अणेशामि वशन्तशेणिअं ।५।

विटः । काणेलीमातः । अस्ति किञ्चिच्चिह्नं यदुपलक्षयसि ।

२० शकारः । भावे भावे किं विअ ।६।

विटः । भूषणशब्दं सौरभ्यानुविद्धं माल्यगन्धं वा ।

शकारः । शुणामि मल्लगन्धं अन्धआलपूलिदाह उण णाशिआह

ण शुव्वत्तं पेक्खामि भूषणशब्दं ।७।

विटः ॥ ज्ञान्तिका ॥ वसन्तसेने ।

२५ कामं प्रदोषतिमिरेण न दृश्यसे वं

सौदामिनीव जलदोदरसन्धिलीना ।

त्वां मूचयिष्यति तु माल्यसमुद्भवोऽयं

गन्धश्च भीरु मुखराणि च नूपुराणि ॥

श्रुतं वसन्तसेने ।

वसन्तसेना ॥ मय्यगतम् ॥ सुदं गच्छिदं च ॥ नाट्येन नूपुराण्युत्तार्य मारुगानि ॥

चापनीय किञ्चित्परिभ्रम्य हस्तैः परामुष्य ॥ अम्मो भित्तिपरामरिसमूचिदं पक्वदुग्धं २१
रग्रं क्व एदं ज्ञाणामि अ सज्जोऽण गेरुस्त संवुदं पक्वदुग्धरग्रं ॥१॥

चारुदत्तः । वयस्य समाप्तजयोऽस्मि । तत्साम्प्रतं गच्छ मातृभ्यो

बलिमुपकुरु ।

विदूषकः । भो ण गमिस्सं ॥२॥

चारुदत्तः । धिक्कष्टं ।

दारिद्र्यात्पुरुषस्य बान्धवजनो वाको न सतिष्ठते

सुस्निग्धा विमुखीभवन्ति सुकृदः स्फारीभवन्त्यापदः ।

सत्त्वं द्वाप्तमुपैति शीलशशिनः कान्तिः परिह्रायते

पापं कर्म च यत्परैरपि कृतं तत्तस्य सम्भाव्यते ॥

अपिच ।

सङ्गं नैव हि कश्चिदस्य कुरुते सम्भाष्यते नादरा

त्सम्प्राप्तो गृहमुत्सवेषु धनिनां सावज्ञमालोचयते ।

दूरादेव महाजनस्य विदुरत्यल्पच्छदो लज्जया

मन्ये निर्धनता प्रकाममपरं षष्ठं महापातकम् ॥

अपिच ।

दारिद्र्यं शोचामि भवन्तमेवमस्मच्छरीरे सुकृदित्युषिवा ।

विपन्नदेहे मयि मन्दभाग्ये ममेति चित्ता क्व गमिष्यसि त्वम् ॥

विदूषकः ॥ मयैल्लक्षम् ॥ भो वयस्स जइ मए गत्तव्वं ता एसा

वि मे सहोदणी रदणिआ भोउ ॥३॥

चारुदत्तः । रदनिके मैत्रेयमनुगच्छ ।

रदनिका । जं अज्ञो आणवेदि ।१।

विदूषकः । भोदि रदणि ए गेण्ह वलिं पदीवं च । अवावुदं पक्वडुआरं करेमि ।२। ॥ तथा करोति ॥

वसन्तसेना । मम अबुववत्तिणिमित्तं विअ अवावुदं पक्वडुआरं ता जाव पविसामि ॥ ३३ ॥ रुद्धी रुद्धी । कथं पदीवो ॥ पटपत्तेन निर्वाण्य पविष्टा ।३।

चारुदत्तः । मैत्रेय किमेतत् ।

३१ विदूषकः । अवावुदपक्वडुआरण पिण्डीकदेण वादेण णिव्वा विदो पदीवो । भोदि रदणि ए णिक्कम तुमं पक्वडुआरण अरुं पि अन्नत्तश्चडुस्सालादो पदीवं पञ्जालिअ आअच्छामि ।४। ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । भावे भावे अणेशामि वसन्तशेणिअं ।५।

विटः । अन्विष्यामन्विष्यताम् ।

शकारः ॥ तथा कृत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।६।

१५ विटः । मूर्ख नन्वहम् ।

शकारः । इदो दाव भविअ एअत्ते भावे चिष्टडु ॥ पुनरन्विष्य केदे

गृहीत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।७।

३२ चेष्टः । भष्टके चेडे हग्गे ।८।

शकारः । इदो भावे इदो चेडे । भावे चेडे चेडे भावे । तुम्हे दाव एअत्ते चिष्ट ॥ पुनरन्विष्य रदनिकं केशेषु गृहीत्वा ॥ भावे भावे शम्पदं गहिदा गहिदा वसन्तशेणिआ ।

अन्धशाले पलाअन्तो मल्लगन्धेण शूद्रा ।

केशहृष्टे पलामिष्टा चाणक्केणोव्व दोव्वदी ॥ ११।

विटः । एवासि वयसो दर्पात्कुलपुत्रानुसारिणी ।

केशेषु कुसुमाब्जेषु सेवितव्येषु कर्षिता ॥

शकारः । दशाणि वाणू शिलशि ग्गहीद
 केशेषु बालेषु शिलोलुहेषु ।
 अक्रोश विक्रोश तद्वाहि चण्डं
 शम्भुं शिवं शङ्कलमीशलं वा ॥१॥

रदनिका ॥ सभाय ॥ किं अन्नमिस्सेहिं ववसिदं । ३३

विटः । काणेलीमातः । अन्य एवैष स्वरसंयोगः ।

शकारः । भावे भावे तथा दहिहृष्टिपलिलुद्धाए मन्नालीए श
 लपलिवत्ते ह्रीदि तथा दाशीए धीए शलपलिवत्ते कडे । ३१

विटः । कथं स्वरपरिवर्तः कृतः । अहो चित्रम् । अथवा किमत्र
 चित्रम् । १०

इयं रङ्गप्रवेशेन कलानां चोपशिक्षया ।

वञ्चनापण्डितवेन स्वरनैपुण्यमाश्रिता ॥

प्रविश्य

विदूषकः । ह्रीह्री भो । पदोसमन्दमारुदेण पमुबन्धोवणीदस्स
 विअ हागलस्स हिअग्रं पुरपुराअदि पदीवो ॥ उपसृत्य रदनिकां तथा दृष्ट्वा ॥ १५
 भोदि रदणिए । ३४

शकारः । भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे ॥१॥

विदूषकः । जुत्तं णोदं सरिसं णोदं जं अज्जचारुदत्तस्स दल्लिदाए ३४
 सम्पदं परपुरिसा गेहं पवेसीअत्ति । ६॥

रदनिका । अज्ज मित्तिअ पेक्ख पेक्ख मे परिरुव्वं । ७॥ २०

विदूषकः । किं तव परिरुव्वो आडु अम्हाणं । ८॥

रदनिका । णां तुम्हाणं ज्जेव्व । १॥

विदूषकः । किं एसो बलक्कारो । १०॥

रदनिका । अथदं । ११॥

विदूषकः । सच्चं । १२॥ २५

रदनिका । सद्यः । ११ ।

३१ विद्रूपकः ॥ गच्छोर्ध्वं दण्डकाङ्क्षुण्य ॥ मा दाव । भो सके गेहे कुक्कुरो
त्रि दाव चण्डो भोदि किं उण अहं वम्हणो । ता एदिणा अम्हारि
सज्जणाभाअधेअकुडिलेण दण्डकट्टेण डुट्टस्स विअ सुक्खाणविणुअस्स मत्थअं
१२ दे पहरिहिं कुट्टस्सं । १२ ।

विटः । मरुत्वात्तुण मर्षय मर्षय ।

विद्रूपकः ॥ विटं दृष्ट्वा ॥ ण एत्थ एसो अवरज्जदि ॥ शकारं दृष्ट्वा ॥
एसो क्खु एत्थ अवरज्जदि । अरे रे राअसालअ सण्ठाणअ डुम्मणुस्स
सुत्तं णेदं । जइ वि णाम तत्तभवं अज्जचारुदत्तो दल्लिहो संवुत्तो ता
१३ किं तस्स गुणेहिं णाल्लङ्गिदा उज्जदणी त्रेण तस्स गेहं पविमिअ
परिअणस्स ईरिसो उवमहो करीअदि ।

मा डुग्गदो त्ति परिक्खो णत्थि कदत्तस्स डुग्गदो णाम ।

चारित्तेण विह्मीणो अदो वि अ डुग्गदो होइ । १३ ।

३६ विटः ॥ मञ्जिलङ्गम् ॥ मरुत्वात्तुण मर्षय मर्षय । अन्यजनशङ्कया
१४ खल्विदमनुष्ठितं न दर्पात् । पश्य ।

सकामान्विष्यते ऽस्माभिः ।

विद्रूपकः । किं श्रयं । १४ ।

विटः । शान्तं पापं ।

काचित्स्वाधीनयौवना ।

२० सा भ्रष्टा शङ्कया तस्याः प्राप्तेयं शीलवच्चना ॥

सर्वथा इदमनुनयसर्वस्वं गृह्यताम् ॥ इति लक्ष्मणकृत्य कृताञ्जलिः पादयोः पतति ॥

विद्रूपकः । सप्पुरिस उट्ठेहि उट्ठेहि । अयाणत्तेण मए तुमं उवा
ल्लहो सम्पदं उण जाणत्तो अणुणेमि । १५ ।

विटः । ननु भवानेवात्रानुनेयः । तदुत्तिष्ठामि समयतः ।

२५ विद्रूपकः । भण्णाडु भवं । १६ ।

विटः । यदि इमं वृत्तात्तमार्यचारुदत्तस्य नाख्यास्यसि ।

विट्प्रपन्नः । ण कथस्सं । १।

विटः । एव ते प्रणयो विप्र शिरसा धार्यते मया ।

गुणशस्त्रैर्वयं येन शस्त्रवत्तो ऽपि निर्जिताः ॥

शकारः ॥ सानुत्तम् ॥ किष्किमित्तं उणा भावे दृदश दुष्टवदुष्टश ॥

किविणं अज्जलिं कटुअ पाएशु णिवडिदे । २।

विटः । भीतो ऽस्मि ।

शकारः । कश तुमं भदि । ३।

विटः । तस्य चारुदत्तस्य गुणैर्भ्यः ।

शकारः । के विअ तश गुणा जश गेरुं पविशिअ अशिद्व्यं ॥

पि णत्थि । ४।

विटः । मा मैवम् ।

सो ऽस्मद्विधानां प्रणयैः कृशकृतो

न तेन कश्चिद्विभवैर्विमानितः ।

निदायकालेष्विव सोदको रुदो

नृणां स तृणामपनीय शुष्कवान् ॥

शकारः ॥ सानुत्तम् ॥ के शे गच्चदाशीअ उत्ते ।

शूले विकूले पणउवे शेदकेहू

पुत्ते लाधाए लावणो इन्दउत्ते ।

आहो कुलीए तेण लामेण जादे

अशत्थामे धम्मपुत्ते जडाऊ ॥ १॥

विटः । मूर्ख चारुदत्तः खल्वसौ ।

दीनानां कल्पवृक्षः स्वगुणफलनतः सज्जनानां कुटुम्बी

आदर्शः शिन्नितानां सुचरितनिकषः शीलविलासमुद्रः ।

सत्कर्ता नावमत्ता पुरुषगुणनिधिर्दन्तिणोदरसन्धो

क्षेकः श्लाघ्यः स जीवत्यधिकगुणतया चोच्छ्रसतीव चान्ये ॥
तदितो गच्छामः ।

शकारः । अगेणिकृग्र वशतशेणिग्रं । ११ ।

विटः । नष्टा वसतसेना ।

५ शकारः । कथं विग्र । १२ ।

३१ विटः । ग्रन्थस्य दृष्टिरिव पुष्टिरिवातुरस्य
मूर्खस्य बुद्धिरिव सिद्धिरिवालस्य ।
स्वल्पस्मृतेर्व्यसनिनः परमेव विद्या
तां प्राप्य सा रतिरिवारिजने प्रनष्टा ॥

१० शकारः । अगेणिकृग्र वशतशेणिग्रं ण गमिश्शं । १३ ।

विटः । एतदपि न श्रुतं तया ।

आलाने गृह्यते रुस्ती वाजी वल्गामु गृह्यते ।

रुदये गृह्यते नारी यदीदं नास्ति गम्यताम् ॥

शकारः । जइ गच्छशि गच्छ तुमं । रुग्गे ण गमिश्शं । १४ ।

१५ विटः । एवं गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । गडे क्खु भावे अभावं ॥ विद्रूपकमुद्दिश्य ॥ अले काकपद

मशतशीशका दुष्टवदुग्रका उवविश उवविश । १५ ।

विद्रूपकः । उववेसिदा जेव्व अम्हे । १६ ।

शकारः । केण । १७ ।

३० विद्रूपकः । कअत्तेण । १८ ।

शकारः । ता उट्टेहि उट्टेहि । १९ ।

विद्रूपकः । उट्टिस्सामो । २० ।

शकारः । कदा । २१ ।

विद्रूपकः । जइ पुणो वि देव्वं अणुऊलं भविस्सदि । २२ ।

२५ शकारः । अले लोद लोद । २३ ।

विदूषकः । रोदाचिदा जेव्व अम्हे । १ ।

शकारः । केण । २ ।

विदूषकः । दुग्गदोए । ३ ।

शकारः । अले रुश रुश । ४ ।

विदूषकः । रुसिस्सामो । ५ ।

४१

शकारः । कदा । ६ ।

विदूषकः । पुणो वि रिदोए अज्जचारुदत्तस्स । ७ ।

शकारः । अले ले दुग्गवडुआ भणेणि मम वअणेण तं दलि
दचालुदत्तकं । एशा शशुवणा शकिलणा णवणाउअदंशणुदिदा श्रुत्त
धालि व्व वशलशेणिआ णाम गणिआ दलिआ कामदेवाअदणुज्जा
णादो पडुदि तुमं अणुलत्ता अम्हेहिं बलकालाणुणीअमाणा तुहु
गेहं पविश्या । ता जइ मम रुशते शअं ज्जेव्व पट्टाविअ एणं शमप्येशि
तदो अधिअलणे ववरुलं विणा लङ्गं णिज्जादमाणाहु तव नए
अणुवदा पीदी हुविशशदि । आउ अणिज्जादमाणाहु आमलसालिके
वेल्ले हुविशशदि । अविअ पेक्क पेक्क ।

१५

ककालुका गोहडलित्तवेण्ठा

शाके अ शुक्खे तलिदे हु मंशे ।

भत्ते अ हेमल्लिअलत्तिणिदे

लीणे अ वेल्ले ण हु रुदि पूही ॥

शोट्टकं भणेणि लङ्गकं भणेणि तथा भणेणि तथा रुग्गे अत्तणा ४२
केलिकाए पाशादवालग्गकवोदवालिआए उवविश्टे श्रुणिशं । तथा
जदि ण भणेणि ता कवालतलप्यविश्टं कवित्थं विअ मशत्थं दे म
उमडाइशं । ८ ।

विदूषकः । भणिस्सं । १ ।

४३

शकारः ॥ अण्णार्थ ॥ चेडे गडे शच्चकं ज्जेव्व भावे । १० ।

५४

चेटः । अधर् ॥ १॥

शकारः । ता शिग्धं अवकुमम्ह ॥ २॥

चेटः । ता गेण्हुड भष्टके अणिं ॥ ३॥

शकारः । तव जेव्व रुशते चिष्टहु ॥ ४॥

चेटः । एणे भष्टालके गेण्हुड णं भष्टके अणिं ॥ ५॥

शकारः ॥ विपरीतं गृहीत्वा ॥

णिव्वकुलं मूलकपेशिवणं

खन्धेण घेतूणं अ कोशश्रुतं ।

कुक्केहिं कुक्कीहिं अ वुक्कुअन्ते

जथा शिअले शलणं पलामि ॥ ६॥

॥ पट्टिकस्य निष्क्रम्यती ॥

विदूषकः । भोदि रदणिण् ण रु दे अयं अवमाणो तत्थभवदो
चारुदत्तस्स णिवेदद्वो । दोग्गच्चपीडिअस्स मप्पो दिउणदरा पीडा
हुविस्सदि ॥ ७॥

१५ रदनिका । अज्ज मित्तेअ रदणिआ खु अहं सज्जदमुही ॥ ८॥

विदूषकः । एवं णोदं ॥ ९॥

चारुदत्तः ॥ वसन्तसेनामुदुदिष्य ॥ रदनिके मारुताभिलाषी प्रदोषसमयः ।

शीतार्तो रोरुसेनः । ततः प्रवेश्यतामभ्यन्तरमयम् । अनेन प्रावारकेण
हादयैनम् ॥ इति प्रावारकं प्रयच्छति ॥

३५ वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं परिअणो त्ति मं अवगच्छदि ॥ प्रावारकं
गृहीत्वा तन्मात्राय च । स्वगतं सत्पुद्गलम् ॥ अम्महे जादीकुसुमवासिदो पावारओ
अणुदासीणं से जेव्वणं पडिहासेदि ॥ १०॥

॥ अप्रवृत्तिकेन प्रावृणोति ॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके रोरुसेनं गृहीत्वाभ्यन्तरं प्रविश ।

२५ वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ मन्दभाङ्गी खु अहं तुह अवन्तरस्स ॥ ११॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके प्रतिवचनमपि नास्ति । कष्टम् ।

यदा तु भाग्यक्षयपीडितां दशां

नरः कृतान्तोपहितां प्रपद्यते ।

तदास्य मित्राण्यपि याल्यमित्रतां

विरानुरक्तो ऽपि विरज्यते जनः ॥

१

॥ उपमूल्य रदनिका विदूषकश्च ॥

विदूषकः । भो इयं सा रघुणिश्या । १ ।

चारुदत्तः । इयं सा रदनिका । इयमपरा का ।

४६

अविज्ञातावसन्तेन दूषिता मम वाससा ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ पां भूसिदा । २ ।

१०

चारुदत्तः ।

ह्लादिता शरदध्रेण चन्द्रलेखेव राजते ॥

अथवा न युक्तं परकलत्रदर्शनम् ।

विदूषकः । भो अलं परकलत्रदंसणसङ्काष्ट । एसा वसन्तसेणा

कामदेवाग्रदण्डजाणादो पडुदि भवलं अणुरत्ता । ३ ।

१५

चारुदत्तः । अये इयं वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥

यया मे जनितः कामः क्षीणे विभवविस्तरे ।

क्रोधः कुपुरुषस्येव स्वगात्रिष्वेव सीदति ॥

विदूषकः । भो वग्रस्त । एसो क्व राग्रसालो भणादि । ४ ।

चारुदत्तः । किम् ।

२०

विदूषकः । एसा समुवणा सहिलणा णवणाऽग्रदंसणुद्विदा सु

त्तधालि व्य वसन्तसेणा णान गणिश्या दालिश्या कामदेवाग्रदण्डजा ४७

णादो पडुदि तुमं अणुरत्ता अम्हेहिं बलकूराणुणीअमाणा तुलु

गेहं पविट्टा । ५ ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ बलकूराणुणीअमाणेत्ति तं सच्चं अलङ्किद २५

मिह एदेहिं अक्वरोहिं । ११ ।

विदूषकः । ता जइ मम कृत्ये सअं ज्जेव्व पट्ठाविअ एणं समप्येसि
ता अधिअरणे वव्हारं विणा लङ्गअं णिज्जादमाणाह तव मए
अणुवद्धा पीदी ऊविस्सदि अण्णधा आमरणं वेरं ऊविस्सदि । १२ ।

५ चारुदत्तः ॥ ग्रावजम् ॥ अज्ञो ऽसौ ॥ स्वगतम् ॥ अये कथं देवतोपस्था
नयोग्या युवतिरियम् । तेन खलु तस्यां विलायाम् ।

प्रविश गृहमिति प्रतोद्यमाना

न चलति भाग्यकृतां दशामवेक्ष्य ।

पुरुषपरिचयेन च प्रगल्भं

१० न वदति यद्यपि भाषते बहूनि ॥

॥ प्रकाशम् ॥ भवति वसन्तसेने अनेनाविज्ञानादपरिज्ञातपरिज्ञानोप
चारेणापराधो ऽस्मि । शिरसा भवतीमनुनयामि ।

१८ वसन्तसेना । एदिणा अणुचिदभूमिआरोहणेण अवरद्धा अज्जं
सीसेण पणमिअ पसादेमि । १३ ।

१५ विदूषकः । भो डुवे वि तुम्हे सुसम्पणा विअ कलमकेदारा
अणोणं सीसेण सीसं समागदा । अहं पि इमिणा करुजाणुसरिसेण
सीसेण डुवे वि तुम्हे पणमिअ पसादेमि उकूध त्ति । १४ ।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठतु प्रणयः ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ चडुरो मधुरो अ अअं उवणासी । ण तुत्तं
२० अज्ज इदिसेण इध आअदाए मए पडिवसिडुं । भोडु एव्वं दाव भणिस्सं
॥ प्रकाशम् ॥ अज्ज जइ एव्वं अहं अज्जस्स अणुगेज्जा ता इच्छे अहं इमं
अलङ्कारअं अज्जस्स गेहे णिक्खविडुं । अलङ्कारस्स णिमित्तं एदे पावा
अणुसरत्ति । १५ ।

३१ चारुदत्तः । अयोग्यमिदं न्यासस्य गृहम् ।

२५ वसन्तसेना । अज्ज अलिअं पुरिसेसु पासा णिक्खविअत्ति ण

उणा गेहेसु ।१।

चारुदत्तः । मैत्रेय गृह्यतामयमलङ्कारः ।

वसन्तसेना । अणुगच्छिद् म्नि ।२। ॥ इत्यलङ्कारान्वयवृत्तिः ॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि भोदीह ।३।

चारुदत्तः । दिशूर्ख न्यासः खल्वयम् ।

विदूषकः ॥ अथत्राय ॥ जइ एव्वं ता चोरेहिं अबरुरीअडु ।४।

चारुदत्तः । अचिरेणैव कालेन ।

विदूषकः । एसो से अम्हाणं विणासो ।५।

चारुदत्तः । निर्यातयिष्ये ।

वसन्तसेना । अन्न इच्छे अरुं इमिणा अन्नेण अणुगच्छिन्नत्तो ।६।

सकं गेहं गतुं ।६।

चारुदत्तः । मैत्रेय अनुगच्छ तत्रभवतीम् ।

विदूषकः । तुमं ज्जेव्व एदं कलहंसगामिणीं अणुगच्छत्तो राअ
रुंसो विअ सोरुसि । अरुं उणा वम्हणो तेहिं जणेहिं चउप्परुव
णीदो विअ उवरारो कुक्कुरेहिं विअ खज्जमाणो विवज्जिस्सं ।७। ॥

चारुदत्तः । एवं भवतु । स्वयमेवानुगच्छामि भवतीम् । तद्राज
मार्गविश्वासयोग्याः प्रज्वाल्यतां प्रदीपिकाः ।

विदूषकः । वडुमाणआ जालेहि पदीविआओ ।८।

चेठः ॥ जनान्तिकम् ॥ अले तेहोण विणा पदीविआओ पज्जालीअलि ।९।

विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो ताओ क्तु अम्हाणं पदीविआओ ।१०।
अवमाणिदनिद्वणकामुआ विअ गणिआ पिस्सिणेहाओ दाणिं संवु
ता ।१०।

चारुदत्तः । मैत्रेय भवतु कृतं प्रदीपिकाभिः । पश्य ।

उदयति हि शशाङ्कः कामिनीगणउपाण्डु

ग्रहगणपरिवारो राजमार्गप्रदीपः ।

तिमिरनिकर्मथे रश्मयो यस्य गौराः

सुतजल इव पङ्के क्षीरधाराः पतन्ति ॥

॥ उवाच सानुरागम् ॥ भवति वसन्तसेने । इदं भवत्या गृहम् । प्रवि
शन्तु भवती ।

५ वसन्तसेना ॥ सानुरागवचनोक्त्यन्ती निष्क्रान्ता ॥

चारुदत्तः । वयस्य गता वसन्तसेना । तदेहि गृहमेव गच्छावः ।

रात्रमार्गो हि शून्यो ऽयं रक्षिणः सञ्चरति च ।

वञ्चना परिहर्तव्या बहुदोषा हि शर्वरी ॥

॥ परिक्रम्य ॥ इदं च सुवर्णाभाण्डं रक्षितव्यं त्वया रात्रौ वर्धमानके
॥ नापि दिवा ।

विद्रूपकः । त्रधा भवं आणवेदि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ती ॥

इति मृच्छकटिकायाम्

अलङ्कारन्यासो नाम

१५ प्रथमो ऽङ्कः ॥

चेटी । अत्ताए अज्जुआसआसं सन्देसेण पेसिद म्हि । ता जाव पविसिअ अज्जुआसआसं गच्छामि ॥ पट्ठिम्यावजोक्ख च ॥ एसा अज्जुआ ह्दिअएण किम्पि आलिहली चिट्ठदि । ता जाव उपसप्पामि । १।

॥ ततः प्रविशति आसनत्वा शोक्कपठा वसन्तसेना मदनिका च ॥

वसन्तसेना । रुज्जे तदो तदो । २।

मदनिका । अज्जुए ण किम्पि मत्तेसि । किं तदो तदो । ३।

वसन्तसेना । किं मए भणिदं । ४।

मदनिका । तदो तदो त्ति । ५।

वसन्तसेना ॥ सभूत्तेपम् ॥ आं एव्वं । ६।

उपसृत्य प्रथमा

चेटी । अज्जुए अत्ता आदिसदि एहादा भविअ देवदाणं पूयं णि व्वत्तेहि त्ति । ७।

वसन्तसेना । रुज्जे विणवेहि अत्तं अज्ज ण एहाइस्सं ता वम्ह णो ज्जेव्व पूयं निव्वत्तेडु त्ति । ८।

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । १। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

मदनिका । अज्जुए सिणेहो पुच्छदि ण पुरोभाइदा ता किं णेदं । १०।

वसन्तसेना । मदणिए कीदिसिं मं पेक्खसि । ११।

मदनिका । अज्जुआए सुणह्दिअअत्तणेण जाणामि ह्दिअअगदं ॥ ८॥
कम्पि अज्जुआ अहिलसदि त्ति । १२।

वसन्तसेना । सुद्धु तुए जाणिदं । परह्दिअअगगुरुणपपिडआ मदणिआ खु तुमं । १३।

मदनिका । पिअं मे पिअं । कामो क्वु णाम एसो भअवं अणव
गहिदो मरुसवो तरुणजणस्त । ता कथेदु अज्जुआ किं राआ राअव
हल्लो वा सेवीअदि । १।

वसन्तसेना । रुज्जे रमिदमिच्छामि ण सेविदुं । २।

५ मदनिका । विज्जाविसेसालङ्घिदो किं कोवि वन्हुणो जुआ
कामीअदि । ३।

वसन्तसेना । पूअणीओ मे वन्हुणो जणो । ४।

५५ मदनिका । किं अणेअणअराभिगमणजणिदविह्ववित्त्यारो वा
णिअजुआ वा कामीअदि । ५।

१० वसन्तसेना । रुज्जे उवाव्हसिणेहं पि पणइजणं परिच्चइअ देस
तरगमणेण वाणिअजणो मरुतं विओअडुक्कं उप्पादेदि । ६।

मदनिका । अज्जुए ण राआ ण राअवहल्लो ण वन्हुणो ण वा
णिअजणो । ता को दाणिं सो भट्टिदारिआए कामीअदि । ७।

वसन्तसेना । रुज्जे तुमं मए सह कामदेवाअदणुत्ताणं गदा आसि । ८।

१५ मदनिका । अज्जुए गद म्हि । १।

५६ वसन्तसेना । रुज्जे तथावि मं उदासीणा विअ पुच्छसि । १०।

मदनिका । ज्ञाणिदं अज्जुए । किं सो ज्ञेव्व जेण अज्जुआ सरणा

अदा अब्भुववणा । ११।

वसन्तसेना । किणामहेओ क्वु सो । १२।

२० मदनिका । सो क्वु सेट्ठिचत्तरे पडिवसदि । १३।

वसन्तसेना । अइ णामं से पुच्छिदा सि । १४।

मदनिका । सो क्वु अज्जुए सुगहिदणामहेओ अज्जुचारुदत्तो
णाम । १५।

वसन्तसेना ॥ सहर्षम् ॥ साङ्ग मदाणिए साङ्ग । सुइउ तुए जा
२५ णिदं । १६।

मदनिका ॥ ध्वगतम् ॥ एवं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जुए दलिदो क्व
सो सुणीअदि । १।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व कामीअदि । दलिदपुरिससङ्कत्तमणा खु ५७
गणिआ लोए अवअणीआ भोदि । २।

मदनिका । अञ्जुए किं कीणकुसुमं सरुआरपादवं मरुअरीओ ५
उणा सेवन्ति । ३।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व ताओ मरुअरीओ वुच्चन्ति । ४।

मदनिका । अञ्जुए जइ सो मणीसिदो ता कीस दाणिं सरुसा
णाहिमारीअदि । ५।

वसन्तसेना । रुज्जे सरुसा अहिमारिअत्तो पञ्चअरउव्वलदाए १०
मा दाव जणो डुल्लरुदंसणो पुणो भविस्सदि । ६।

मदनिका । अञ्जुए किं अदो ज्ञेव्व सो अलङ्कारओ तस्स कृत्वे ५८
णिक्खित्तो । ७।

वसन्तसेना । रुज्जे सुदुहु दे जाणिदं । ८।

नेपथ्ये । अरे रे भट्टा दशसुवणारु लुडु बूदिअरु पपलीणु । ता १५
गेणरु गेणरु । तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । ९।

प्रविश्यापटोत्तेपेण सम्भ्रान्तः

संवाहकः । कष्टे एणे बूदिअलभावे । रुमाणरु ।

णववन्धणमुक्काए विअ गइकीए हा ताडिदो म्हि गइकीए ।

अङ्गलाअ मुक्काए विअ शत्तीए घडुको विअ धादिदो म्हि शत्तीए ॥ २०

लेखअवावडहिअअं शहिअं दप्पूणा कत्ति पव्वअदे ।

एण्हं मग्गणिवडिदे कं णु ऊ शलणं पव्वानि ॥

ता जाव एदे शहिअबूदिअला अणदो मं अणेशत्ति ताव इदो विप्य
डीवेहिं पादेहिं इदं शुणदेउलं पविशिअ देवीडुविशं । १०।

मायुरः । अरे रे भद्रा दशमुवणाह लुङ्गु ब्रूदिग्रह पपलीणु ।
गेणह गेणह । तिष्ठ तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । १।

मृतकरः ।

अहं वज्रसि पात्रालं इन्दं सलणं च सम्पदं ज्ञासि ।

सहिग्रं वज्रिग्रह एकं रुद्रो वि ण रक्खिडं तरर ॥ १२।

६० मायुरः । कहिं कहिं सुसहिग्रविष्पलम्भया
पलासि रे भयपलिवेविदङ्गया ।

पदे पदे शमविशमं खल्लया

कुलं जसं सकलुशग्रं कलेलया ॥ १३।

१० मृतकरः ॥ पदं वीक्ष्य ॥ एसो वज्रदि । इग्रं इग्रं पण्डा पदवी । ४।

मायुरः ॥ शालोव्य सवितर्कन् ॥ अरे विष्पतीषु पाडु पडिमाश्रुणु देउल्लु

॥ विचिन्त्या ॥ धुत्तु ब्रूदिग्रह विष्पदीवेहिं पादेहिं देउल्लं पविह्नु । ५।

मृतकरः । ता अणुसरेम्ह । ६।

मायुरः । एव्वं भोडु । ७।

३५ ॥ उभौ देवकुलपुत्रौ निरपगतः । दृष्ट्वा घनोन्मत्तं संताप्य ॥

६१ मृतकरः । कथं कटूमयी पडिमा । ८।

मायुरः । अले ण रु ण रु शेलपडिमा ॥ इति बहुविधं चालयतः संताप्य

च ॥ एव्वं भोडु । एहि ब्रूदं कीलेम्ह । ९। ॥ बहुविधं पूतं शोडतः ॥

संवाहकः ॥ पूतेच्छाविकारसंवरपां बहुविधं कृत्या स्वगतम् ॥

२० अले ।

कत्ताशदे पिणाणाग्रशश रुल्लइ रुडकं मणुशशश ।

ठक्काशदे व्व पाडाधिवशश पव्वठुल्लव्वशश ॥

जाणामि ण कील्लिशं शुभेलुशिरुल्लपडणशमिहं ब्रूग्रं ।

तह वि अ कोल्लमडुले कत्ताशदे मणं रुल्लदि ॥ १०।

३५ मृतकरः । मम पाठे मम पाठे । ११।

माथुरः । एण ऊ मम पाठे मम पाठे । १।

संवाहकः ॥ धन्याः सहस्रोपसृज्य ॥ एणं मम पाठे । २। ६२

लूतकरः । लडे गोहे । ३।

माथुरः ॥ गृहीत्वा ॥ अले पेदण्डा गृहीतो ऽसि । पयच्छ तं दण
मुवणं । ४।

संवाहकः । अन्न द्दर्शनं । ५।

माथुरः । अङ्गणा पयच्छ । ६।

संवाहकः । द्दर्शनं पशादं कलेहि । ७।

माथुरः । अले एणं सम्पदं पयच्छ । ८।

संवाहकः । शिलु पडदि । ९। १०

॥ इति भूमौ पतति । उभौ बहुविधं ताडयते ॥

माथुरः । एसु तुरुं ॥ पूतकरमण्डली कृत्वा ॥ ब्रूदियलमण्डलीए वडो ६३
सि । १०।

संवाहकः ॥ उल्लास सविषादम् ॥ कथं ब्रूदियलमण्डलीए वडो म्हि ।
हो एणे अम्हाणं ब्रूदियलाणं अलङ्गणीए जमए । ता कुदो द्दर्शनं । ११। ११

माथुरः । अले गन्धु कुलु कुलु । १२।

संवाहकः । एव्वं कलेमि ॥ पूतकरमुपसृज्य ॥ अदं ते देमि अदं मे
मुचड । १३।

लूतकरः । एव्वं भोडु । १४।

संवाहकः ॥ सभियमुपसृज्य ॥ अद्दर्शनं गन्धु कलेमि अदं मे अन्नो ३०
मुचड । १५।

माथुरः । को दोसु । एव्वं भोडु । १६। ६४

संवाहकः ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न अदं तुए मुक्के । १७।

माथुरः । मुक्के । १८।

संवाहकः ॥ पूतकरं पति ॥ अदं तुए वि मुक्के । १९। २५

सूतकरः । मुक्ते । ११ ।

संवाहकः । शम्पदं गमिष्यं । १२ ।

माथुरः । पयच्छ तं दशमुवर्षं कर्हिं गच्छसि । १३ ।

संवाहकः । पक्वध पक्वध भण्डलया । शम्पदं ज्ञेय्य एक्काह
५ अहे गन्धु कडे अवलाह अहे मुक्के तथावि मं अवलं शम्पदं ज्ञेय्य
मग्गदि । १४ ।

६५ माथुरः ॥ गृहीत्वा ॥ धुत्तु माथुरु अहं णिउणु एहिं ण अहं धुत्ति
ज्जामि । ता पयच्छ तं पेदणउया सव्वं सुवर्षं सम्पदं । १५ ।

संवाहकः । कुदो दइशं । १६ ।

१० माथुरः । पिदरं विक्किणिअ पयच्छ । १७ ।

संवाहकः । कुदो मे पिदा । १८ ।

माथुरः । मादरं विक्किणिअ पयच्छ । १९ ।

संवाहकः । कुदो मे मादा । २० ।

माथुरः । अप्पाणं विक्किणिअ पयच्छ । २१ ।

१५ संवाहकः । कलेध पशादं णोध मं लाजमग्गं । २२ ।

६६ माथुरः । पसरु पसरु । २३ ।

संवाहकः । एव्वं भोडु ॥ इति परिकल्पति ॥ अज्ञा किणध मं इमश
शहिअश कत्थादो दशेहिं शुवणकेहिं ॥ दृष्ट्वा आवासे ॥ किं भणाय
किं कलइशशि ति । गेहे दे कम्मकले जुविशं । कथं अदइअ पडि
२० वअणं गदे । भोडु एव्वं इमं अणं भणइशं ॥ पुनस्तदेव पठति ॥ कथं एणे
वि मं अवधीलिअ गदे । आ अनुचारुदत्तश विरुवे विरुडिदे एणे
३० वट्टामि मन्दभाए । २४ ।

माथुरः । णं देहि । २५ ।

संवाहकः । कुदो दइशं । २६ । ॥ इति पतति । माथुरः कर्पति ॥

६७ संवाहकः । अज्ञा पलित्ताअध पलित्ताअध । २७ ।

॥ द्वितीयो ऽङ्कः ॥

३३

॥ ततः प्रविशति दर्दुरकः ॥

दर्दुरकः । भो ब्रूतं हि नाम पुरुषस्यासिंहासनं राज्यम् । कुतः ।
न गणयति पराभवं कुतश्चिद्वरति ददाति च नित्यमर्थज्ञातम् ।
नृपतिरिव निकाममायदर्शी विभववता समुपास्यते जनेन ॥

अपिच ।

द्रव्यं लब्धं ब्रूतेनैव दारामित्रं ब्रूतेनैव ।
दत्तं भुक्तं ब्रूतेनैव सर्वं नष्टं ब्रूतेनैव ॥

अपिच ।

त्रेताद्वृतसर्वस्वः पावरपतनाच्च शोषितशरीरः ।
नर्दितदर्शितमार्गः कटेन विनिपातितो यामि ॥

१६

॥ अयतो ऽवलोक्य ॥ अयमस्माकं पूर्वसभिको माथुर इत एवाभिवर्तते ।
भवत्वपक्रमितुं न शक्यते तद्वगुण्ठयाम्यात्मानम् ॥ इति अतुर्विधं नाट्यं कृत्वा
स्थितः । उद्ग्रीयं निरीक्ष्य ॥

अयं पठः सूत्रद्विद्धतां गतः

अयं पठश्चिद्दशतैरुलङ्घितः ।

१७

अयं पठः प्रावरितुं न शक्यते

अयं पठः संवृत एव शोभते ॥

अथवा किमयं तपस्वी करिष्यति । यो ऽहं ।

६८

पादेनैकेन गगणे द्वितीयेन च भूतले ।

तिष्ठाम्युल्लम्बितस्तावद्यावत्तिष्ठति भास्करः ॥

२०

माथुरः । दापय दापय । १ ।

संवारुकः । कुदो दृश्यं । २ । ॥ माथुरः कर्षति ॥

दर्दुरकः । अये किमेतदग्रतः ॥ पांकाजे ॥ किं भवानारु । अयं ब्रूत

करः सभिकेन खलीक्रियते न कश्चिन्मोचयतीति । नन्वयं दर्दुरो मोच

यति ॥ उपवृत्त्य ॥ अन्तरमन्तरम् ॥ दृष्ट्वा ॥ अये कथं माथुरो धूर्तः । अयमपि २५

तपस्वी संवाहकः ।

यः स्तब्धं दिवसात्तमानतशिरा नास्ते समुलम्बितो

यस्योद्धर्षणालोष्टकैरपि सदा पृष्ठे न ज्ञातः किणः ।

यस्यैतच्च न कुक्कुरैरपि मुहुर्जङ्घान्तरं चर्व्यते

तस्यात्यायतकोमलस्य सततं गूतप्रसङ्गेन किं ॥

भवतु माथुरं तावत्सात्वयामि ॥ उपमन्य ॥ माथुर अभिवादये ।

माथुरः । प्रत्यभिवादये ।

दर्डरकः । किमेतत् ।

माथुरः । अग्रं दशसुवर्णं धालेदि । १॥

दर्डरकः । ननु कल्यवर्तमेतत् ।

माथुरः ॥ दर्डरक्य कल्यवर्तमेतत् पट्माकृत्य ॥ भद्रा पश्यत पश्यत । जज्ञ

स्पष्ट्यावुदो अग्रं पुलिसो दशसुवर्णं कल्यवर्तं भणादि । २॥

दर्डरकः । अरे मूर्ख नन्वहं दशसुवर्णान्कटकरणेन प्रयच्छामि ।

तत्किं यस्यास्ति धनं स किं क्रोडे कृत्वा प्रदर्शयति । अरे ।

उच्छिन्नो ऽसि विनष्टो ऽसि दशस्वर्णस्य कारणात् ।

पञ्चेन्द्रियसमायुक्तो नरो व्यापार्यते वया ॥

माथुरः । भद्रा तुष्ट दशसुवर्णं कल्यवर्तं नम एषु विरुवु । ३॥

दर्डरकः । यद्येवं श्रूयतां तर्हि अन्यास्तावदशसुवर्णानस्यैव प्रय

च्छ । अयमपि गूतं शीलयतु ।

माथुरः । तत्किं भोडु । ४॥

दर्डरकः । यदि ज्ञेयति तदा दास्यति ।

माथुरः । अहं ण जिणादि । ५॥

दर्डरकः । तदा न दास्यति ।

माथुरः । अहं ण नुत्तं जम्पिटं । एवं अकवलो तुहं पयच्छ धु

२५ तत्रा । अहं पि णाम माथुरु धुतु नूयं मिच्छा आदंसमामि अणस्स

वि अहं ण विभेमि । धुत्ता खण्डितवृत्तो सि तुहं । १।

दर्दुरकः । अरे कः खण्डितवृत्तः ।

मायुरः । तुहं खण्डितवृत्तो । २।

दर्दुरकः । पिता ते खण्डितवृत्तः ॥ संवाहकस्यापक्रमितुं संज्ञां ददाति ॥

मायुरः । गोसावित्र्यापुत्त ण पडिस्सुदिअ दूदं मए सेविदं । ३।

दर्दुरकः । मया एवं खूतमासेवितम् ।

मायुरः । अले संवाहक्या पग्रच्छ तं दशमुवषां । ४।

संवाहकः । अन्न ददशं दाव ददशं । ५। ॥ मायुरः कर्षति ॥

दर्दुरकः । मूर्ख परोत्ते खलीकर्तुं शक्यते न ममाग्रतः खलीकर्तुम् ।

॥ मायुरः संवाहकमाकृत्य घोषायां मुष्टिप्रहारं ददाति । संवाहकः सशोषितं मूर्खं नादयन्भूमौ पतति । दर्दुरक उपसृत्त्वान्तर्भवति । मायुरो दर्दुरं ताडयति । दर्दुरः प्रतीपं ताडयति ॥

मायुरः । अले ले डूह हिणालिआपुत्तअ फलं पि पाविरुसि । ६।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख अहं त्वया मार्गगत एव ताडितः श्वो यदि

राजकुले ताडयिष्यसि तदा द्रव्यसि ।

मायुरः । एसु पेक्खिस्सं । ७।

दर्दुरकः । कथं द्रव्यसि ।

मायुरः ॥ प्रसार्य चक्षुषौ ॥ एवं पेक्खिस्सं । ८।

॥ दर्दुरो मायुरस्य पांशुना चक्षुषौ पूरयित्वा संवाहकस्यापक्रमितुं संज्ञां ददाति । मायुरो क्षिप्यो

निगृह्य भूमौ पतति । संवाहकोऽपक्रामति ॥

दर्दुरकः । ॥ स्वगतम् ॥ प्रधानसभिको मायुरो मया विरोधितः । ९।

तन्नात्र युज्यते स्थातुम् । कथितं च मम प्रियवयस्येन शर्विलकेन यथा किल आर्यकनामा गोपालदाहकः सिद्धादेशेन समादिष्टो राजा भविष्यतीति । सर्वश्चास्मद्विधो जनस्तमनुसरति । तदहमपि तत्समीपमेव गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

संवाहकः । ॥ राज्ञां परिकल्प्य दूता ॥ एषे कश्च वि अपलावुदपक्व २५

शे क्नु शेष्टिचत्तले पडिवशदि श्लारुणिन्नणामधेए अन्नचालुदत्ते
णाम । १ ।

७८ वसलसेना ॥ सर्वमासनाद्वतीर्ण ॥ अन्नस्स अत्तकेरकं एदं गेरुं । रुत्ते
देहि मे आसणं । तालवेण्डअं गेण्ह परिस्समो अन्नस्स वाधेदि । २ ।

५ चेटी ॥ तथा करोति ॥

संवाहकः ॥ खगतन् ॥ कथं अन्नचालुदत्तश णामशंकित्तणेण
इदिशे मे आदत्ते । शाङ्ग अन्नचालुदत्त शाङ्ग पुरुवीए तुमं एक्के जीव
शि शेषे उण जणे शशदि ॥ इति पादयोर्निपत्य ॥ भोटु अञ्जुए भोटु । आ
शणे णिशीदु अञ्जुआ । ३ ।

१० वसलसेना ॥ थाप्पने समुपविश्य ॥ अन्न कुदो सो धणिआओ । ४ ।

संवाहकः ।

शकालधणे क्नु शन्नणे कारु णा रुोइ चलाचले धणे ।

जे पूइडे वि आणादि शे पूआविशेशं वि आणादि ॥ ५ ॥

७९ वसलसेना । तदो तदो । ६ ।

१५ संवाहकः । तदो तेण अन्नेण शविती पत्तिचालके कद म्हि
चालित्तावणेशे च तण्णिं बूदोवजीवि म्हि शंवुत्ते । तदो भाअधेअवि
शमदाए दशशुवणाअं बूदे कालिदं । ७ ।

मायुरः । उच्छादिदो म्हि मूसिदो म्हि । ८ ।

संवाहकः । एदे दे शक्तिअन्नदिअला मं अणुशन्धअन्ति । शम्पदं

२० शुणिअ अञ्जुआ पमाणं । ९ ।

वसलसेना । मदणिए वासपादवविसणुलदाए पक्खिणो वि
इदो तदो आहिण्डन्ति । रुत्ते ता गच्छ एदाणं सत्तिअन्नदिअराणं अअं
अन्नो नेव्व पडिवादेदि ति इमं रुत्थाभरणअं तुमं देहि । १० । ॥ इति

हस्तालकटकमाकृता चेष्टाः प्रयच्छन्ति ॥

८० चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं अञ्जुआ आणचिदि । ११ । ॥ इति निष्कान्ता ॥

माथुरः । उच्छादितो म्नि मूसिदो म्नि । १।

चेटी । तथा एदे उदं पेक्कन्ति दीहं णीससन्ति अ विसूरअन्ति
अहिलिहन्ति अ दुआरणिहिलोअणा तथा तक्केमि एदे दे सहिअन्नदि
अरा ऊविस्सन्ति ॥ उपाय ॥ अन्न वन्दामि । २।

माथुरः । सुहं तुरु कोड । ३।

चेटी । अन्न कदमो तुम्हाणं सहिओ । ४।

माथुरः ।

कस्स तुहं तण्णमज्जे अहरेण ररददुडुव्विणीदिण ।

जम्पसि मम्मणवअणं आलोअत्ती कडक्खेण ॥

णत्थि मे विह्वो अणत्त वन्न । ५।

चेटी । जइ ईदिसाइं ण मत्तेसि ता ण कोसि नूदिअरो । अत्थि ८१
कोवि तुम्हाणं धारओ । ६।

माथुरः । अत्थि दशमुवणं धालेदि किं तस्स । ७।

चेटी । तस्स कारणादो अज्जुआ इमं रुत्थाभरणं पडिवादेदि ।
णहि णहि सो ज्ञेव्व पडिवादेदि । ८।

माथुरः ॥ सह्यं गृहीत्वा ॥ अत्ते भणेसि तं कुलपुत्तअं । भूदं तुरु ग
न्यु आअच्छ पुणो नूदं रमह । ९। ॥ इति निष्कामो ॥

चेटी ॥ वसन्तत्तेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए परितुट्ठा गदा सहिअन्नूदिअरा । १०।
वसन्तसेना । ता गच्छुड अन्नो वन्धुअणं समस्सासिडं । ११।

संवारुकः । अज्जुए जइ एव्वं ता इअं कला पलिअणरुत्थगदा ८२
कलीअड । १२।

वसन्तसेना । अन्न जस्स कारणादो इअं कला सिक्खीअदि सो
ज्ञेव्व अन्नेण सुस्सूसिदपुरुव्वो सुस्सूसिदव्वो । १३।

संवारुकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जुआए णिउणं पच्चादिष्टे म्नि । ता कथं
पच्चुवकलिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अज्जुए अहं एदिणा नूदिअलावमाणेण २५

शकुण्णमणके कुविशं । ता शंवारुके बूदिअले शकुण्णमणके शंवु
तेत्ति शुमलिदळे अज्जुआए एदे अक्खल्लु । १।

वसत्तसेना । अज्ज अलं सारुसेण । २।

८३ संवारुकः । अज्जुए कले णिअए ॥ इति पटिकम् ॥

५ बूदेण तं कदं मे जं वीरुहं जणश शव्वश ।

एण्हं पाअडशीणे णलिन्दमग्गेण विरुलिशं ॥ । ३।

॥ नेपथ्ये कलकलः ॥

संवारुकः ॥ आकर्ष ॥ अले किं षोदं ॥ आकाशे ॥ किं भणाध ।

एणे क्व वशतणेणाकेलके खुण्ठमोडके णाम डुष्टरुत्थी विरुलेदि
१० ति । अहो अज्जुआए गन्धगग्रं पेक्खिणं गडुव । अरुवा किं मम
एदिणा जधाववशिदं अणुचिप्पिणं । ४। ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशत्यपटोत्तेपेया प्रवृष्टो विकटोऽज्जवज्जेजः कर्णपूरकः ॥

कर्णपूरकः । कहिं कहिं अज्जुआ । ५।

८४ चेटी । दुम्मणुस्स किं ते उव्वेअकार्णां जं अग्गदो वट्ठिदं अज्जुअं
१५ ण पेक्खसि । ६।

कर्णपूरकः ॥ वृद्धा ॥ अज्जुए वन्दामि । ७।

वसत्तसेना । कणअरुअ परितुट्ठमुहो लक्खीअसि ता किं षोदं । ८।

कर्णपूरकः ॥ सविस्मयम् ॥ अज्जुए वच्चिदसि ज्ञाए अज्ज कणअरुअ
स्स परकुमो ण दिट्ठो । ९।

२० वसत्तसेना । कणअरुअ किं किं । १०।

कर्णपूरकः । मुणाडु अज्जुआ । जो सो अज्जुआए खुण्ठमोडयो
णाम डुष्टरुत्थी सो आलाणखम्भं भञ्जिअ मरुमेत्थं वावादिअ मरुत्तं
सङ्कोहं करेलो राअमग्गं ओदिणो । तदो एत्थत्तरे उग्घुट्ठं जणेण ।

अवणोध बालअज्जणं तुरिदं आरुहुरु रुक्खपासादं ।

२१ किं ण उ पेक्खध पुरदो डुट्ठो रुत्थी इदो एदि ॥

अवि अ ।

८५

विअलत् पोउरुअलं हिज्जति अ मेहला मणिवत्तया ।

वलत्ता अ सुन्दरदरा रयणङ्कुरजालपडिवत्ता ॥

तदो तेण उट्ठकृत्तिणा करचलणरदणेहिं फुट्ठणलिणिं विअ णअरिं
उज्जइणिं अवगाहमाणेण समासादिदो परिव्वाज्जयो । तं च परिव्व
ट्ठणउकुण्डिअभाअणं सोहरेहिं सिच्चिअ दत्तत्तरे पित्तं पेक्खिअ पुणो
वि उग्घुट्ठं जणेण हा परिव्वाज्जयो वावादीअदि ति । ११।

वसत्तसेना ॥ शरणागमम् ॥ अहो पमादो । १२।

८६

कर्णपूरकः । अलं सम्भवेण सुणाडु दाव अज्जुअ । तदो विच्छि
णसङ्गलाकलावअं दत्तत्तरपरिगगहिदं परिव्वाज्जअं उव्वकृत्तं तं पेक्खिअ २०
कणउरएण मए णहि णहि अज्जुअए अणपिण्डोवपुट्ठेण दासेण
वामचलणेण नूदलेक्खअं उग्घुसिअ तुरिदं आवणादो लोहदण्डं मे
पिहअ आआरिदो सो उट्ठकृत्थी । १३।

वसत्तसेना । तदो तदो । १४।

कर्णपूरकः ।

१५

आहणिकण सरोसं तं कृत्थिं विज्जसैलसिहरामं ।

मोआविअो मए सो दत्तत्तरसण्ठिअो परिव्वाज्जयो ॥ १५॥

वसत्तसेना । सुट्ठु दे कदं तदो तदो । १६।

८७

कर्णपूरकः । तदो अज्जुए साङ्ग रे कणउरअ साङ्ग ति एत्ति
अमेत्तं भणत्ती विसमभरकृत्ता विअ णावा एकदो पल्लकृत्था सअला २०
उज्जइणी आसि । तदो अज्जुए एकेण सुणाइं आहुरणट्टाणाइं पराम
सिअ उडं पेक्खिअ दीहं णीससिअ अअं पावारअो ममोवरि क्वि
त्तो । १७।

वसत्तसेना । कणउरअ ज्ञाणीहि दाव किं एसो ज्ञादीकुसुमवा
सिदो पावारअो ण वेत्ति । १८।

८८

कर्णपूरकः । अज्जुए मद्गन्धेण सुद्धु तं गन्धं ण जाणामि । १।
 ८८ वसलसेना । णामं पि दाव पेक्ख । २।
 कर्णपूरकः । इमं णामं अज्जुआ एव्व वाएडु । ३। ॥ इति पावाएकमु
 पनयति ॥

५ वसलसेना । आर्यचारुदत्तस्य । इति वाचयित्वा सम्पूर्णं गृहीत्वा प्रावृणोति ॥
 चेटी । कण्ठाऊरय सोरुइ अज्जुआए पावाएओ । ४।
 कर्णपूरकः । आं सोरुइ अज्जुआए पावाएओ । ५।
 वसलसेना । कण्ठाऊरय इदं दे पारितोसिअं । ६। ॥ इत्याभार्या प्रवृद्धति ॥
 कर्णपूरकः ॥ अरिसा गृहीत्वा प्रणम्य च ॥ सम्पदं सुद्धु सोरुदि अज्जु
 १० आए पावाएओ । ७।
 वसलसेना । कण्ठाऊरय एदाए वेलाए कहिं स अज्जचारुदत्तो । ८।
 ८९ कर्णपूरकः । एदेण जेव्व मग्गेण पवुत्तो मेहं । ९।
 वसलसेना । रुज्जे उवरिदणं अलिन्दअं आरुहिय अज्जचारुदत्तं
 पेक्खम्ह । १०।

११

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

नृतकरसंवारुको नाम

द्वितीयो ऽङ्कः ॥

चेदः ।

शुश्रूषो रु भिद्याणुकम्पके शामिष्ट णिद्वणके वि शोरुदि ।
पिशुणो उण दव्वगव्विदे डुकुले क्खु पलिणामदालुणो ॥

अवि अ ।

५

शशपलक्खलदे ण शक्कि वालिडुं
अणकलत्तपशत्ते ण शक्कि वालिडुं ।
बूदपशत्तमणुशे ण शक्कि वालिडुं
जे वि शरुविअदोशे ण शक्कि वालिडुं ॥

कावि वेला अज्जचालुदत्तश गन्धव्वं शुण्णिदुं गदश अदिक्कमदि १०
अदलअणी अज्ज वि णागच्छदि । ता ज्ञाव वाहिलडुअलशालाए
गडुअ शुविशं ॥ ११ ॥

॥ तला करोति । तलः प्रविशति चारुदत्तो विद्वपकः ॥

११

चारुदत्तः । अरुो साधु भावरेभिलकेन गीतम् । वीणा हि नाम
असमुद्रोत्थितं रत्नम् । यतः ।

१५

उत्कण्ठितस्य हृदयानुगुणा वयस्या
सङ्केतके चिरयति प्रवरो विनोदः ।
संस्थापना प्रियतमा विरुहातुराणां
रक्तस्य रागपरिवृद्धिकरः प्रमोदः ॥

विद्वपकः । भो एहि गेहं गच्छेन्हु १२ ।

२०

चारुदत्तः । अरुो सुदु भावरेभिलकेन गीतम् ।

१२

विद्रूपकः । मम दाव दुवेहिं जेव्व रुस्सं ज्ञाअदि । इत्थिआए
सकुदं पळ्ळीए मणुस्सेण अ काअलिं गाअलेण । इत्थिआ दाव सकुदं
पळ्ळी दिणाणवणस्सा विअ गिट्ठी अविअं मुमुआअदि मणुस्सो वि
काअलिं गाअलो सुक्खमुमणोदामवेट्ठिदो वुड्ढपुरोहिदो विअ मलं जव
५ लो दिहं मे ण रोअदि । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य सुदु खल्वग्य गीतं भावरेभिलेन । न च भवा
न्यरितुष्टः ।

१० रक्तं च नाम मधुरं च समं स्फुटं च
भावान्वितं च ललितं च मनोहरं च ।
किं वा प्रशस्तवचनैर्बहुभिर्मदुक्तै
रलहिता यदि भवेद्वनितेति मन्ये ॥

१३ अपिच ।

तं तस्य स्वरसंक्रमं मृडगिरः श्लिष्टं च तल्लीस्वनं
वर्णानामपि मूर्धनान्तरगतं तारं विरामे मृडम् ।
१५ हेल्लासंयमितं पुनश्च ललितं रागाद्विरुच्चारितं
यत्सत्यं विरते ऽपि गीतसमये गच्छामि शृण्वन्निव ॥

विद्रूपकः । भो वअस्स आवणत्तरोहीए सुहं कुक्कुरा वि
पमुत्ता ता गेहं गच्छेम्ह ॥ अगतो ऽवलोक्य ॥ वअस्स पेक्ख पेक्ख एसो वि
अन्धआरस्स विअ अवआसं देत्तो अत्तरिक्खपासादादो ओदरदि भअवं
२० चन्दो । २ ।

चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

असौ हि दत्वा तिमिरावकाशमस्तं व्रजत्युन्नतकोटिरिन्दुः ।

जलावगाढस्य वनद्विपस्य तीक्ष्णं विषाणायनिवावशिष्टम् ॥

विद्रूपकः । भो एदं अम्हाणं गेहं । वड्ढमाणआ वड्ढमाणआ देहि
२५ दुआरअं । ३ ।

चेष्टः । अन्नमित्तेग्रहं शलशङ्कोरं शुणीग्रदि । आगदे अन्नचालु १४
दत्ते । ता ज्ञाव दुग्धालयं देमि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं वन्दामि अन्नं मित्तेग्र
तुमं पि वन्दामि । एत्थ वित्तिमो आशणे णिशीदितु अन्ना १५ ।

॥ उभो नाहयेन प्रविशोपविशतः ॥

विद्रूपकः । वडुमाणया रघुणिग्रं सदावेहि पादार्धं धोइदुं १२ ।
चारुदत्तः ॥ सामुकम्पम् ॥ अलं सुतजनं प्रबोधयितुम् ।
चेष्टः । अन्नं मित्तेग्र अहं पाणिग्रं गेएहे तुमं पादार्धं धोवेहि १३ ।
विद्रूपकः । ॥ सकोभम् ॥ भो वयस्स एसो दाणिं दासीए उत्तो भ
विग्र पाणिग्रं गणहदि मं च वम्हणां पादार्धं धोवावेदि १४ ।
चारुदत्तः । वयस्य मैत्रेय वमुदकं गृहाण वर्धमानश्च पादौ प्रक्षालयतु १५ ।

चेष्टः । अन्नं मित्तेग्र देहि उदयं १५ ।
विद्रूपकस्या करोति चेष्टाचारुदत्तस्य पादौ प्रक्षालयामहे ॥
चारुदत्तः । दीयतां ब्राह्मणस्य पादोदकम् ।
विद्रूपकः । किं मम पादोदहहिं । भूमीए ज्ञेव्व मए पिट्ठिद १६
गदहेण विग्र पुणो वि लोहिदव्वं १६ ।
चेष्टः । अन्नं मित्तेग्र वम्हणे क्खु तुमं १७ ।
विद्रूपकः । जथा सव्वणागाणां मज्जे दुण्डुहो तथा सव्ववम्ह
णाणां मज्जे अहं वम्हणो १८ ।
चेष्टः । अन्नं मित्तेग्र तथावि धोइणं ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं मित्तेग्र २०
एदं तं शुवणभाण्डयं मम दिवा तुह लत्तिं च ता गेएह १९ । ॥ इति
दत्ता निष्क्रान्तः ॥

विद्रूपकः । ॥ गृहीत्वा ॥ अन्नं वि एदं चिट्ठिदि । किं एत्थ उन्नइ २६
णीए चोरो वि एत्थि ज्ञो एदं दासीएउत्तो णिदाचोरं णावहरदि ।
भो वयस्स अब्भत्तरचनुस्सालयं पवेसयामि णं १९० ।

चारुदत्तः ।

अलं चतुःशालमिमं प्रवेश्य प्रकाशनारीधृत एष यस्मात् ।
तस्मात्स्वयं धार्य विप्र तावद्यावन्न तस्याः खलु भोः समर्प्यते ॥

॥ निद्रां नाटयन् ॥ तं तस्य स्वरसंक्रममिति पुनः पठति ॥

५ विदूषकः । अवि णिहाअदि भवं । १ ।

चारुदत्तः । अथ किम् ।

इयं हि निद्रा नयनावलम्बिनी ललाटदेशादुपसर्पतीव माम् ।
अदृश्यवृषा चपला जरेव मनुष्यसत्त्वं परिभूय वर्धते ॥

विदूषकः । ता सुवेम्ह । २ । ॥ नाट्येन ध्वपितः ॥ ततः प्रविशति शर्विलकः ।

१७ शर्विलकः ।

कृत्वा शरीरपरिणारुसुखप्रवेशं
शिन्तावलेन च बलेन च कर्ममार्गम् ।
गच्छामि भूमिपरिसर्पणाघृष्टपार्थी
निर्मुच्यमान इव जीर्णतनुर्भुजङ्गः ॥

१९ ॥ नमो ऽवलोक्य सहर्षम् ॥ अये कथमस्तमुपगच्छति स भगवान्मृगाङ्कः ।

तथाहि ।

नृपतिपुरुषशङ्कितप्रचारं परगुरुद्रूपणानिश्चितैकवीरम् ।

घनपटलतमोनिरुद्धतारा रजनिरियं जननीव संवृणोति ॥

वृक्षवाटिकापरिसरे सन्धिं कृत्वा प्रविष्टो ऽस्मि मध्यमकं तद्यावदिदानीं

२० चतुःशालकमपि दूषयामि । भोः ।

कामं नीचमिदं वदन्ति पुरुषाः स्वप्ने च यद्वर्धते

विश्वस्तेषु च वञ्चनापरिभवश्चौर्यं न शौर्यं हि तत् ।

स्वाधीना वचनीयतापि हि वरं बद्धो न सेवाञ्जलि

मार्गा क्षेप नरेन्द्रसौप्तिकबधे पूर्वं कृतो द्रौणिना ॥

२५ तत्कस्मिन्नु देशे सन्धिमुत्पादयामि ।

देशः को नु जलावसेकशिथिलो यस्मिन्न शब्दो भवे
द्वितीयां च न दर्शनात्तरगतः सन्धिः करालो भवेत् ।
क्षारक्षीणतया च लोष्टककृशं जीर्णं वा कर्म्य भवे
त्कस्मिन्स्त्रीजनदर्शनं च न भवेत्स्यादर्शसिद्धिश्च मे ॥

॥ भित्तिं परामृश्य ॥ नित्यादित्यदर्शनोदकसेचनेन दूषितेयं भूमिः क्षा
रक्षीणा मूषिकोत्करश्चेत् । कृत सिद्धोऽयमर्थः । प्रथमेतत्स्कन्दपुत्रा १८
णां सिद्धिलक्षणम् । अत्र कर्मप्रारम्भे कीदृशमिदानीं सन्धिमुत्पादयामि ।
इह खलु भगवता कनकशक्तिना चतुर्विधः सन्ध्यापायो दर्शितः ।
तद्यथा पक्षोष्टकानामाकर्षणामेष्टकानां तु हेदनं पिण्डमयानां सेचनं
काष्ठमयानां पाठनमिति । तदत्र पक्षोष्टके दृष्टिकाकर्षणम् । तत्र । १०

पद्मव्याकोशं भास्करं बालचन्द्रं
वापीविस्तीर्णं स्वस्तिकं पूर्णकुम्भम् ।
तत्कस्मिन्देहे दर्शयाम्यात्मशिल्पं
दृष्ट्वा श्वो यं यद्विस्मयं याति पौराः ॥

तदत्र पक्षोष्टके पूर्णकुम्भ एव शोभते । तमुत्पादयामि । ११

अन्यासु भित्तिषु नया निशि पाठितासु
क्षारक्षतासु विषमासु च कल्पनासु ।
दृष्ट्वा प्रभातसमये प्रतिवेशिष्वर्गे
दोषांश्च मे वदति कर्मणि कौशलं च ॥

नमो वरदाय कुमारकार्तिकेयाय नमः कनकशक्तये ब्रह्मण्याय २०
देवाय देवव्रताय नमो भास्करनन्दिने नमो योगाचार्याय यस्याहं
प्रथमः शिष्यः । तेन च परितुष्टेन योगरोचना मे दत्ता ।

अनया हि समालब्धं न मां द्रव्यसि रक्षिणः ।

शस्त्रं च पतितं गात्रे रुजं नोत्पादयिष्यति ॥

॥ तथा करोति ॥ धिक्कुष्टं प्रमाणसूत्रं मे विस्मृतम् ॥ अचिकित्स्य ॥ आं २५

११ इदं यज्ञोपवीतं प्रमाणसूत्रं भविष्यति । यज्ञोपवीतं हि नाम ब्राह्मण
स्य मरुदुपकरणं विशेषतो ऽस्मद्विधस्य । कुतः ।

इतेन मापयति भित्तिषु कर्ममार्गं
मेतेन मोचयति भूषणसम्प्रयोगान् ।

उद्धाटको भवति यत्नदृढे कपाटे
दृष्टस्य कीदृभुजैः परिवेष्टनं च ॥

मापयित्वा कर्म समारम्भे ॥ तथा कृत्वा जलोक्तं च ॥ एकलोष्टावशेषो
ऽयं सन्धिः । धिकृष्टमरुिना दृष्टो ऽस्मि ॥ यतोपवीतेनाङ्गुली अङ्गुलि विषयेनां नष्ट
यति ॥ चिकित्सां कृत्वा स्वस्थो ऽस्मि ॥ पुनः कर्म कृत्वा दृष्टा च ॥ अग्रे इव
१० लति प्रदीपः । तथाहि ।

शिखा प्रदीपस्य सुवर्णपिञ्जरा महीतले सन्धिमुखेन निर्गता ।

विभाति पर्यन्ततमः समावृता सुवर्णरेखेव कषे निवेशिता ॥

॥ पुनः कर्म कृत्वा ॥ समाप्तो ऽयं सन्धिः । भवतु प्रविशामि । अथवा
न तावत्प्रविशामि प्रतिपुरुषं तावत्प्रवेशयामि ॥ तथा कृत्वा ॥ अग्रे न
१५ कश्चित् । नमः कार्तिकेयाय ॥ इति प्रविश्य दृष्टा च ॥ अग्रे पुरुषद्वयं सुतम् ।
भवतु आत्मरक्षार्थं कपाटमुद्धाटयामि । कथं जीर्णत्वाद्गुरुस्य विरौति
कपाटः । तस्यावत्सलिलमन्वेषयामि । वा नु खलु सलिलं भविष्यति
॥ इतस्ततो दृष्ट्वा मृहीत्वा सलिलं पक्षिपक्ष्णद्वयम् ॥ मा तावद्भूमौ पतच्छब्दमुत्पादयेत् ।
भवत्वेवं तावत् ॥ पृष्ठेन प्रतीक्ष्य कपाटमुद्धाट्य ॥ भवत्वेवं तावदिदानीं किं
२० लक्ष्यसुप्तमुत परमार्थसुप्तमिदं द्वयम् ॥ ब्रान्धविद्या परीक्ष्य च ॥ अग्रे परमार्थसु
प्तेनानेन भवितव्यम् । तथाहि ।

१०० निःश्वासो ऽस्य न शङ्कितः सुविशदस्तुल्यान्तरं वर्तते
दृष्टिर्गाढनिमीलिता न विकला नाभ्यन्तरे चञ्चला ।

गात्रं सस्तशरीरसन्धिश्चिथिलं शय्याप्रमाणाधिकं
२५ दीपं चापि न मर्षयेदभिमुखं स्याल्लक्ष्यमुतं यदि ॥

॥ समन्ताद्बलौघम् ॥ अये कथं मृदङ्गः । अये दंडुरः । अये पणवः । एष
मपि वीणा । एते वंशाः । अमी पुस्तकाः । कथं नाट्याचार्यगुरुमिदम् ।
अथवा भवनप्रत्ययात्प्रविष्टो ऽस्मि तत्किं परमार्थदरिद्रो ऽयमुत राज
भयाच्चौरभयाद्वा भूमिष्ठद्रव्यं धारयति । तन्ममापि नाम शर्विलकस्य
भूमिष्ठं द्रव्यम् । भवतु वीजं प्रक्षिपामि ॥ तत्रा कृत्वा ॥ निक्षिप्तं वीजं न
क्वचित्स्फारीभवति । अये परमार्थदरिद्रो ऽयं । भवतु गच्छामि ।

विदूषकः ॥ उल्लापयते ॥ भो वयस्स सन्धी विद्य दिङ्गादि चौरं
विद्य पेक्षामि ता गेणरुडु भवं एदं सुवणाभण्डग्रं । ११

शर्विलकः । किं नु खल्वयमिह मां प्रविष्टं ज्ञात्वा दरिद्रो
ऽस्मीति उपरुसति तत्किं व्यापादयामि । उत लघुत्वादुत्स्वप्रापते ॥
॥ १२ ॥ अये जज्ञरन्तानशाढोनिबद्धं दीपप्रभयोदीपितं सत्यमेवैतदलङ्का
रभाण्डम् । भवतु गृह्णामि । अथवा न युक्तं तुल्यावस्थं कुलपुत्रजनं
पीडयितुं तद्गच्छामि ।

विदूषकः । भो वयस्स साविदो सि गोत्रम्कृणकामाह जज्ञ एदं १०१
सुवणाभण्डग्रं ण गेणरुसि । १२

शर्विलकः । अनतिक्रमणीया मम भगवती गोकाम्या ब्राह्मण
काम्या च तद्गृह्णामि । अथवा ज्वलति प्रदीपः । अस्ति च मया प्रदीप
निर्वापणार्थमाग्नेयः कीटो धार्यते । तस्यायं देशकालः । एष मुक्तो
मया कीटो यावैवास्य दीपस्योपरि मण्डलैर्विचित्रैर्विचरति एष पन्न
द्वयानिलेन निर्वापितो भद्रपंथिनः धिक्कृतमन्धकारम् । अथवा मयापि २०
अस्मद्ब्राह्मणकुले धिक्कृतमन्धकारम् । अहं हि चतुर्वेदविदो ऽप्रतिया
रुक्तस्य पुत्रः शर्विलको नाम ब्राह्मणो गणिकामदनिकार्यमकार्यमनु
तिष्ठामि । इदानीं करोमि ब्राह्मणस्य प्रणयम् ॥ इति निवृत्तानि ॥

विदूषकः । भो वयस्स सीदलो दे अग्गदुत्थो । १३

शर्विलकः । धिक् प्रमादः सलिलसम्पर्काच्छीतलो मे अग्ररुस्तः । १४

भवतु कक्षयोर्द्विस्तं प्रतिपामि ॥ इति नाट्येन राज्यदत्तमुपप्रीकृत्य गृह्णाति ॥

विदूषकः । गच्छिदं । १।

१०२ शर्विलकः । अनतिक्रमणीयो ऽयं ब्राह्मणप्रणयः । तद्गृहीतम् ।

विदूषकः । दाणिं विक्रिणिदपणो विश्र वाणिग्र्यो मुहं मुचि

५ सं । २।

शर्विलकः । महाब्राह्मण वर्षशतं स्वपिह् । कष्टमेवं मद
निकागणिकार्यं ब्राह्मणकुलं तमसि पातितम् । अथवा आत्मा
पातितः ।

धिगस्तु खलु दारिद्र्यमनिर्वेदितपौरुषम् ।

१० यदेतद्गृहीतं कर्म निन्दामि च करोमि च ॥

तद्यावन्मदनिकाया निष्क्रयणार्थं वसन्तसेनागृहं गच्छामि ॥ परि

क्रम्यावलोक्य च ॥ अये पदशब्द इव मा नाम रत्निणः । भवतु स्तम्भो

भूया तिष्ठामि । अथवा ममापि नाम शर्विलकस्य रत्निणः । यो

ऽहम् ।

११ मार्जारः क्रमणे मृगः प्रसरणे श्येनो ग्रहालुब्धने

सुप्तसुप्तमनुष्यवीर्यतुलने श्वा सर्पणे पन्नगः ।

मायावृषशरीरवेशरचने वाग्देशभाषालरे

दीपो रात्रिषु सङ्कटेषु दुःसुमो वाङ्मी स्थले नौर्जले ॥

अपिच ।

१० भुजग इव गतौ गिरिः स्थिरत्वे पतगपतेः परिसर्पणे च तुल्यः ।

शश इव भुवनावलोकने ऽहं वृक इव च ग्रहणे बले च सिद्धः ॥

१०३

॥ प्रविश्य रदनिका ॥

रदनिका । रुद्धी रुद्धी बाहिरद्वारसालाट् पसुतो वडूमाणश्चो

सो वि श्रुत्य णा दीसदि । भोड् अज्जमित्तेअं सदावेमि । ३। ॥ इति परि

२५ क्रामति ॥

शर्विलकः ॥ रदनिकां हन्तुमिच्छति निवृण्य ॥ कथं स्त्री भवतु गच्छामि

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

रदनिका ॥ गच्छाव ॥ रुदो रुदो अम्हाणं गेहे सन्धिं कप्पिअ चोरो णिक्कुमदि । भोटु मित्तेअं गडुअ पवोधेमि ॥ विट्ठकमुपगम्य ॥ अज्ज मित्तेअ उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे सन्धिं कप्पिअ चोरो णिक्कुलो । १ ।

विट्ठपकः ॥ उवाच ॥ आ दासीए धीए किं भणासि चोरो कप्पि दो सन्धी णिक्कुलो ति । २ ।

रदनिका । रुदास अलं परिहासेण किं ण पेक्खसि एणं । ३ । १०४

विट्ठपकः । आ दासीए धीए किं भणासि उदियं वि उअरअं १० उग्घाडिदं ति । भो वअस्स चारुदत्त उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे सन्धिं दइअ चोरो णिक्कुलो । ४ ।

चारुदत्तः । भवतु भोः अलं परिहासेन ।

विट्ठपकः । भो ण परिहासो पेक्खडु भवं । ५ ।

चारुदत्तः । कस्मिन्नु देशे ।

विट्ठपकः । भो एसो । ६ ।

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अहो दर्शनीयो ज्यं सन्धिः ।

उपरितलनिपातितेष्टको ज्यं

शिरसि तनुर्विपुलश्च मध्यदेशे ।

असदृशजनसम्प्रयोगभीरो

हृदयमिव स्फुटितं महागृहस्य ॥

कथमस्मिन्नपि कर्मणि कुशलता ।

विट्ठपकः । भो वअस्स अअं सन्धी उवेहिं जेव्व दिणो भवे १०५

आडु आगलुएण सिक्खिडुकामेण वा । अण्णा इध उव्वएणीए अम्हा

णं धरविहवं को ण आणादि । ७ ।

चारुदत्तः ।

वैदेश्येन कृतो भवेन्मम गृहे व्यापारमभ्यस्यता
नासौ वेदितवान्धनैर्विरहितं विश्रब्धसत्तं जनम् ।

दृष्ट्वा प्राञ्जकृतीं निवासरचनामस्माकमाशान्वितः

सन्धिच्छेदनखिन्न एव सुचिरं पञ्चाग्निराशो गतः ॥

ततः सुकृद्भ्यः किमसौ कथयिष्यति तपस्वी । सार्यवारुमुतस्य गृहं
प्रविश्य न किञ्चिन्मया समासादितमिति ।

विदूषकः । भो कथं तं ज्ञेयं चोरकृदग्रं अणुसोचेति । तेण चि
त्तिदं मरुत्तं एदं गेरुं इदो रग्रणभण्डग्रं सुवणभण्डग्रं वा णिकामइ
१० स्सामि ॥ मृत्या सविपादमात्मगतम् ॥ कहिं तं सुवणभण्डग्रं ॥ पुनरनुस्मृत्य प्रकाशम् ॥

भो वग्रस्त तुमं सव्वकालं भण्णसि मुक्खो मित्तेअग्रो अपण्डो मि
त्तेअग्रो ति । मुद्रु कु मए कदं तं सुवणभण्डग्रं भवदो कृत्ये सम
प्यअत्तेण अण्णहा दासोएउत्तेण अवहदं भवे । १ ।

१०६ चारुदत्तः । अलं परिहृतेन ।

११ विदूषकः । भो जह वि णाम अरुं मुक्खो तरु वि परिहृ
सस्त वि देसअलं ण आणामि । २ ।

चारुदत्तः । कस्यां वेलायाम् ।

विदूषकः । जहा तुमं मए भण्डो सि सीदलो दे अग्नकृत्यो । ३ ।

चारुदत्तः । कदाचिदेवमपि स्यात् ॥ सर्वतो निवृण सर्वम् ॥ वयस्य

२० दिव्या प्रियं ते निवेदयामि ।

विदूषकः । किं ण अवहदं । ४ ।

चारुदत्तः । कृतम् ।

विदूषकः । तथावि किं पिअं । ५ ।

चारुदत्तः । यदसौ कृतार्थो गतः ।

१०७ विदूषकः । णासो कु सो । ६ ।

चारुदत्तः । कथं न्यासः ॥ मोक्षमुपगतः ॥

विदूषकः । समस्तसदु भवं । जइ णासो चोरेण अबरुदो तुमं
किं मोक्षमुपगदो । १ ।

चारुदत्तः ॥ समाश्रय्य ॥

कः श्रद्धास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुलयिष्यति ।

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रतापा दरिद्रता ॥

भोः कष्टम् ।

यदि तावत्कृतात्तेन प्रणयो ऽर्थेषु मे कृतः ।

किमिदानीं नृशंसेन चारित्र्यमपि दूषितम् ॥

विदूषकः । अरुं क्खु अबलविस्सं । केण दिष्णं केण गरुहिदं को
वा सक्खि ति । २ ।

चारुदत्तः । अरुमिदानीमनृतमभिधास्ये ।

भैक्ष्येणाप्यर्जयिष्यामि पुनर्न्यासप्रतिक्रियाम् ।

अनृतं नाभिधास्यामि चारित्र्यशंकारणम् ।

रदनिका । ता ज्ञाव अज्जाधूदाए गडुअ णिविदेमि । ३ । ॥ इति नि १०८

कान्ता ॥

॥ प्रविश्य चेद्या सह चारुदत्तवधूः ॥

वधूः ॥ सप्तममम् ॥ अइ सच्चं अवरिक्खदसरीरो अज्जउत्तो अज्जमित्ते
एण सह । ४ ।

चेटी । भट्टिणि सच्चं किं तु जो सो वेस्साजणकेरको अत्तंकारओ २०
सो अबरुदो । ५ ।

॥ कथुंसेहं नाटयति ॥

चेटी । समस्तसदु समस्तसदु अज्जाधूदा । ६ ।

वधूः ॥ समाश्रय्य ॥ रुञ्जे किं भणासि अवरिक्खदसरीरो अज्जउत्तो
ति । वरं दाणिं सो सरीरेण परिक्खदो ण उण चारित्तेण । संपदं २५

उन्नरणीए जणो एव्वं मत्तस्सदि दल्लिददाए अन्नउत्तेण ज्ञेव्व ईदिसं
अकन्नं अनुचिट्ठिदं ति ॥ उर्ध्वगवलोक्य निःश्वस्य च ॥ भय्रवं कथ्यत पोक्खर
वत्तपडिदजलविन्दुचञ्चलेहिं कीलसि दल्लिदपुरिसभाअधेएहिं । इअं
१०९ च मे एका माडुवरलद्धा रअणावली चिट्ठिदि । एवं पि अदिसोण्डीर
दाए एसो अन्नउत्तो ण गेणिरुस्सदि । रुज्जे अन्नमित्तेअं दाव सदा
वेहि ॥१॥

चेटी । जं अन्नाधूदा आणवेदि ॥ विदूषकमुपान्य ॥ अन्न मित्तेअ धूदा
दे सदावेदि ॥२॥

विदूषकः । कहिं सा ॥३॥

१० चेटी । एसा चिट्ठिदि उवसप्प ॥४॥

विदूषकः ॥ उपगत्य ॥ सोत्थि भोदीए ॥५॥

वधूः । अन्न वन्दामि अन्न पुरत्थिआमुहो होहि ॥६॥

११० विदूषकः । एस भोदि पुरत्थिआमुहो संवुत्तो म्हि ॥७॥

वधूः । अन्न पडिच्छ इमं ॥८॥

१११ विदूषकः । भोदि किं णेदं ॥९॥

वधूः । अरुं क्खु रअणाहट्ठि उववसिदा आसि तहिं जथाविह
वाणुसारेण वम्हणो पडिग्गाहिदव्वो सो अ ण पडिग्गाहिदो ता
तस्स कदे पडिच्छ इमं रअणावलिअं ॥१०॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि गमिस्सं पिअवअस्सस्स णिव
२० देमि ॥११॥

वधूः । अज्ज मित्तेअ मा खु तं लज्जावेहि ॥१२॥ ॥ इति
निष्क्रान्ता ॥

विदूषकः ॥ सविस्मयम् ॥ अरुो से मद्वाणुभावदा ॥१३॥

११२ चारुदत्तः । अये चिरयति मैत्रेयः । मा नाम वैल्लव्यादकार्यं कु
र्यात् । मैत्रेय मैत्रेय ।

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ एसो म्हि गेण्ह एदं ।१। ॥ रत्नावली
दर्शयति ॥

चारुदत्तः । किमेतत् ।

विदूषकः । भो वयस्स तं दे सरिसदारसङ्गहस्स फलं ।२।

चारुदत्तः । कथं ब्राह्मणी मामनुकम्पते । कष्टमिदानीमस्मि
दरिद्रः ।

आत्मभाग्यक्षतद्रव्यः स्त्रीद्रव्येणानुकम्पितः ।

अर्थतः पुरुषो नारी या नारी सार्थतः पुमान् ॥

अथवा नाहं दरिद्रः । यस्य मम ।

विभवानुगता भार्या सुखदुःखमुहद्ववान् ।

१०

सत्यं च न परिश्रष्टं यदरिद्रेषु दुर्लभम् ॥

मैत्रेय गच्छ रत्नावलीमादाय वसन्तसेनागृहं वक्तव्या च सा मद्व
नात् । यत्खल्वस्माभिः सुवर्णभाण्डमस्मदीयमिति कृत्वा विश्रम्भात्
यूते हारितं तस्य कृते गृह्यतामियं रत्नावलीति ।

विदूषकः । मा दाव अक्काइदस्स अभुत्तस्स अप्पमुल्लस्स चो ११२
रेहिं अक्कदस्स कारणादो चडस्समुदसारभूदा रत्णावली दी
अदि ।३।

चारुदत्तः । वयस्य मा नैवम् ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासोऽस्मासु तथा कृतः ।

तस्यैतन्मरुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

२०

तद्वयस्य अस्मच्छरीरस्पष्टिकया शापितोऽसि नैनामश्राकृषित्वात्रागत
व्यम् । वर्धमानक एताभिरिष्टिकाभिः सन्धिः क्रियतां सुसंकृतः शी
घ्रम् । परिवादवहलदोषान्नृपस्य रत्नान्यरिहरामि । वयस्य मैत्रेय भव
ताप्यकृपणाशौण्डीर्यमभिधातव्यम् ।

विदूषकः । भो दल्लिदो किं अकिविणं मत्तेदि ।४।

२५

चारुदत्तः । अदरिद्रो ऽस्मि सखे । यस्य मम ॥ विभवानुगता
भार्या ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥ तद्रच्छतु भवान् । अहमपि कृतशौचः स
न्यामुपासे

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

सन्धिच्छेदो नाम

तृतीयो ऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशति चेटी ॥

११३

चेटी । आणत्त म्हि अत्ताए अज्जुआए सत्थासं गत्तुं । एसा अज्जु
आ चित्तफलणिसण्णादिद्वी मदणियाए सत्तु किम्पि मत्तअत्ती चिट्ठदि ।
ता ज्ञाव उवसप्पामि । १ । ॥ इति परिक्कामति ॥

॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । रुज्जे मअणिए अवि सुसदिसी इअं चित्ताकिदी
अज्जुचारुदत्तस्स । २ ।

मदनिका । सुसदिसी । ३ ।

वसन्तसेना । कथं तुमं ज्ञाणासि । ४ ।

मदनिका । जेण अज्जुआए सुसणिद्धा दिद्वी अणुलग्गा । ५ ।

वसन्तसेना । रुज्जे किं वेसवासदक्खिणेण मअणिए एव्वं भणा ११४
सि । ६ ।

मदनिका । अज्जुए किं ज्ञो ज्ञेव्व ज्ञाणो वेसे पडिवसदि सो ज्ञेव्व
अलिअदक्खिणो भोदि । ७ ।

वसन्तसेना । रुज्जे णाणापुरिससङ्गेण वेसान्नाणो अलिअदक्खिणो
भोदि । ८ ।

मदनिका । जदो दाव अज्जुआए दिद्वी इध अभिरमदि हिअअं
च । तस्स कारणं किं पुच्छीअदि । ९ ।

वसन्तसेना । रुज्जे सद्धीअणादो उवसुसणीअदं रक्खामि । १० ।

मदनिका । अज्जुए एव्वं णोदं । सद्धीज्जाणचित्ताणुवत्ती अवलाज २०
णो भोदि । ११ ।

११५ प्रथमा चेटी ॥ उपसृत्य ॥ अञ्जुए अत्ता आणवेदि । गहिदावगुण्ठणं
पक्वडुआरए सज्जं पवरुणं ता गच्छेत्ति । ११।

वसन्तसेना । रुञ्जे किं अञ्जुचारुदत्तो मं णइस्सदि । १२।

चेटी । अञ्जुए जेण पवरुणेण सह सुवणसदसारुस्सिओ अल
५ झारओ अणुप्पेसिदो । १३।

वसन्तसेना । को उण सो । १४।

चेटी । एसो जेव्व राअसालो संठाणओ । १५।

वसन्तसेना ॥ सक्कोधम् ॥ अवेहि मा पुणो एव्वं भणिस्ससि । १६।

चेटी । पसीदु पसीदु अञ्जुआ सन्देसेण म्हि पेसिदा । १७।

१० वसन्तसेना । अरुं सन्देसस्स जेव्व कुप्पामि । १८।

११६ चेटी । ता किं अत्तअं विणाविस्सं । १९।

वसन्तसेना । एव्वं विणाइव्वा जइ मं जीअत्तो इच्छसि ता
एव्वं पुणो अत्ताए ण आणाविइव्वं । २०।

चेटी । जथा दे रोअदि । २१।

१५

॥ इति निष्क्रान्ता ॥ प्रविश्य

शर्विलकः ।

दत्वा निशाया वचनीयदोषं

निद्रां च जित्वा नृपतेश्च रुदयान् ।

स एष सूर्योदयमन्दरश्मिः

२०

क्षपाक्षयाच्चन्द्र इवास्मि ज्ञातः ॥

अपिच ।

यः कश्चिच्चरितगतिर्निरीक्षते मां

सम्भ्रान्तं दुतमुपसर्पति स्थितं वा ।

तं सर्वं तुल्यति दूषितो ऽन्तरात्मा

२५

स्वैर्दोषैर्भवति हि शङ्कितो मनुष्यः ॥

मया खलु मदनिकायाः कृते सारुसमनुष्ठितम् ।
परिजनकथासक्तः कश्चिन्नरः समुपेक्षितः
क्वचिदपि गृहं नारीनाथं निरीक्ष्य विवर्जितम् ।
नरपतिवले पार्श्वीयान्ते स्थितं गृहदारुवत्
व्यवसितशतैरेवंप्रायैर्निशा दिवसीकृता ॥

॥ इति परिश्रमागतिः ॥

वसन्तसेना । रुद्धे इमं चित्तफलग्रं मम सञ्चरणोऽथ ठाव्निग्र तात् ११७
वेणुग्रं गेणिकुग्रं लङ्गं आग्रच्छ ॥ ११

मदनिका । जं अञ्जुआ आणवेदि ॥ १२ ॥ इति कलकं मृदोत्रा निष्कान्ता ॥
शर्विलकः । इदं वसन्तसेनाया गृहं तद्यावत्प्रविशामि ॥ प्रविश्य ॥ १३
क्व नु मयात्र मदनिका द्रष्टव्या ॥

॥ ततः प्रविशति साणकुन्दद्वारा मदनिका ॥

शर्विलकः । दृष्ट्वा ॥ अये इयं मदनिका ।

मदनमपि गुणैर्विशेषयन्ती
रतिरिव भूर्तिमती विभाति येयम् ।
मम हृदयमनङ्गवक्त्रितमं
भृशमिव चन्दनशीतलं करोति ॥

मदनिके मदनिके ।

मदनिका । दृष्ट्वा ॥ अम्मो कथं सव्विलग्रो । सव्विलग्र साग्रदं
दे कहिं तुमं ॥ १४

शर्विलकः ॥ कथयिष्यामि ॥ इति सानुरागमन्योन्यं पश्यतः ।

वसन्तसेना । चिरग्रदि मदणिया ता कहिं णु रु सा ॥ गवाक्केणा
दृष्ट्वा ॥ कथं एसा केणावि पुरिसकेण सारु मल्लग्रली चिट्ठदि । जथा अ
अदिसिणिडाए णिच्चलदिट्ठोए आपिबली विग्र एदं णिज्जाग्रदि । तथा ११८
तकेमि एसो सो जणो एदं इच्छदि अभुजिस्सं काडुं । ता रमडु रमडु १५

मा कस्तत्रि पीदिच्छेदो भोडु णा ऊ सदावस्सं । १ ।

मदनिका । सव्विलअ कथेहि । २ ।

॥ शर्विलकः साग्रदुं दिशो अवलोकयति ॥

मदनिका । सव्विलअ किं णेदं ससङ्गो विअ लक्खीअसि । ३ ।

५ शर्विलकः । वद्वे त्वां किञ्चिद्वदस्स्यं तद्विविक्तमिदम् ।

मदनिका । अथरं । ४ ।

वसन्तसेना । कथं परमरुस्सं ता ण सुणिस्सं । ५ ।

१११ शर्विलकः । मदनिके किं वसन्तसेना मोक्षयति त्वां निष्क्रमयेण ।

वसन्तसेना । कथं मम संवन्धिणी कथा ता सुणिस्सं । ६ ।

१२० मदनिका । सव्विलअ भणिदा मए अज्जुआ तदो भेणादि जइ मम सच्छन्दो तदा विणा अत्थं सव्वं परिअणं अभुजिस्सं करस्सं । अथ सव्विलअ कुदो दे एत्तिओ विरुवो जेणा मं अज्जुआसआसादो मोआवस्ससि । ७ ।

शर्विलकः ।

१२५ दारिद्रेणाभिभूतेन वत्सेहानुगतेन च ।

अथ रात्रौ मया भीरु वदर्थे साहसं कृतम् ॥

वसन्तसेना । पसणा से आकिदी साहसकम्मदाए उण उव्वेअ णीआ । ८ ।

मदनिका । सव्विलअ इत्थीकलवत्तस्स कारणेण उरुअं पि संसए २० विणिक्खित्तं । ९ ।

१२० शर्विलकः । किं किं ।

मदनिका । सरीरं चारित्तं च । १० ।

शर्विलकः । अपण्डिते साहसे श्रीः प्रतिवसति ।

२५ मदनिका । सव्विलअ अखण्डिदचारित्तो सि ता णा ऊ दे मम कारणादो साहसं करेलेण अच्चलविरुद्धं आचरिदं । ११ ।

शर्विलकः ।

नो मुष्णाम्यबलां विभूषणवतीं फुल्लामिवाहं लतां
विप्रस्वं न कुरामि काञ्चनमथो यज्ञार्थमभ्युदितम् ।
धात्र्युत्सङ्गतं कुरामि न तथा बालं धनार्थी क्वचि
त्कार्यकार्यविचारिणी मम मतिशौर्येऽपि नित्यं स्थिता ॥

तद्विज्ञायतां वसन्तसेना ।

अयं तव शरीरस्य प्रमाणादिव निर्मितः ।

अप्रकाश्यो ह्यलङ्कारो मत्स्नेहाद्वार्यतामिति ।

मदनिका । सव्विलस्य अप्रकाशो अलङ्कारो अयं च जणो ति
इवे वि ण जुज्झदि ता उवणेहि दाव पेक्खामि इदं अलङ्कारयं । १ । १०

शर्विलकः । इदमलङ्करणम् ॥ इति साजङ्गे समर्पयति ॥ १२१

मदनिका ॥ निश्चय ॥ सव्विलस्य दिट्ठपुव्वो विअ अयं अलङ्कारो
ता भणेहि कुदो एसो । २ ।

शर्विलकः । मदनिके किं तवानेन गृह्यताम् ।

मदनिकः ॥ म घोणम् ॥ जइ मे पच्चयं ण गच्छसि ता किप्पिमित्तं ॥
मं णिक्किणसि । ३ ।

शर्विलकः । अयि प्रभाते मया श्रुतं श्रेष्ठिचतरे यथा सार्यवारुस्य
चारुदत्तस्य ॥ इति वचनप्रयोगेन मदनिका च मूर्द्धा नाटयतः ॥

शर्विलकः । मदनिके समाश्रयसिद्धिं समाश्रयसिद्धिं किमिदानीं
त्वम् । ४ ।

विषादस्तसत्सर्वाङ्गी सन्ध्रमभ्रातलोचना ।

नीयमानाभुजिष्या त्वं कम्पसे नानुकम्पसे ॥

मदनिका ॥ समाश्रय ॥ सारुसिअ ण ऊ तुइ मम कारणादो
इमं अकज्जं करेत्तेण तस्सिं गेहे को वि वावादिदो परिकवदो
वा । ४ ।

१२२ शर्विलकः । मदनिके भीते सुप्ते न शर्विलकः प्रकुरति । तन्म
या न को ऽपि तत्र व्यापादितो नापि परित्ततः ।

मदनिका । सद्यं । १ ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

॥ ५ ॥ वसन्तसेना ॥ संतो लब्ध्वा ॥ अम्महे पञ्चवज्रीविदम्हि । २ ।

मदनिका । पित्रं । ३ ।

शर्विलकः ॥ सेष्यम् ॥ मदनिके किं नाम प्रियमिति ।

त्वन्मेरुबद्धरुदयो हि करोम्यकार्यं

सदृत्तपूर्वपुरुषे ऽपि कुले प्रसूतः ।

॥ १० ॥ रत्नानि मन्मथविपन्नगुणो ऽपि मानं

मित्रं च मां व्यपदिशस्यपरं च यासि ॥

॥ साकृतम् ॥

इह सर्वस्वफालिनः कुलपुत्रमहादुमाः ।

निष्फलवमलं यान्ति वेश्याविद्वग्भक्षिताः ॥

॥ १५ ॥ अयं च सुरतज्वालः कामाग्निः प्रणयेन्धनः ।

नराणां यत्र ह्रूयते यौवनानि धनानि च ॥

वसन्तसेना ॥ सन्मित्रम् ॥ अहो मे अत्याणो आवेशो । ४ ।

१२३ शर्विलकः ।

अपण्डितास्ते पुरुषा मता मे ये स्त्रीषु च श्रीषु च विश्वसन्ति ।

॥ २० ॥ श्रियो हि कुर्वन्ति तथैव नार्यो भुजङ्गकन्यापरिसर्पणानि ॥

स्त्रीषु न रागः कार्यो रक्तं पुरुषं स्त्रियः परिभवन्ति ।

रक्तैव हि रक्तव्या विरक्तभावा तु रक्तव्या ॥

मुहु षल्विदमुच्यते ।

एता रुसन्ति च रुदन्ति च वित्तरुतो

विश्वाप्तयन्ति पुरुषं न च विश्वसन्ति ।

तस्मान्नरेण कुलशीलसमन्वितेन
वेश्याः श्मशानमुमना इव वर्जनीयाः ॥

अपिच ।

समुद्रवीचीव चलस्वभावाः सन्ध्याश्लेषेव मुहूर्तरागाः ।
स्त्रियो कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्प्रोडितालताकवत्पुञ्जन्ति ॥

स्त्रियो नाम चपलाः ।

अन्यं मनुष्यं हृदयेन कृत्वा अन्यं ततो दृष्टिभिराकृयन्ति ।

अन्यत्र मुञ्चन्ति मदप्रसेकमन्यं शरीरेण च कामयन्ते ॥

सूत्रं खलु कस्यापि ।

न पर्वताग्रे नलिनी प्ररोहति न गर्दभा वाजिधुरं वहन्ति ।

यवाः प्रकीर्णा न भवन्ति शालयो न वेशजाताः शुचयस्तथाङ्गनाः ॥

आः दुरात्मन् चारुदत्त कृतक अयं न भवति ॥ इति कतिचित्पदानि दहन्ति ॥

मदनिका ॥ अश्लेषे गृहीत्वा ॥ अद् असंवद्वभासश्च असंभावणीए कु १२४
प्यसि । १ ।

शर्विलकः । कथमसम्भावनीयं नाम ।

१५

मदनिका । एसो क्वु अलङ्कार्यो अञ्जुअकर्यो । २ ।

शर्विलकः । ततः किम् ।

मदनिका । स च तस्मिन् अञ्जस्मि कृत्ये विणिक्विन्तो । ३ ।

शर्विलकः । किमर्थम् ।

मदनिका ॥ कर्णे ॥ एव्वं विअ । ४ ।

२०

शर्विलकः ॥ सर्वेणस्यम् ॥ भोः कष्टम् ।

हायार्थी यीष्मसत्ततो यामेवारुं समाश्रितः ।

अज्ञानता मया सैव पत्रैः शाखा वियोजिता ॥

वसन्तसेना । कथं एसो वि सत्तप्पदि जेव्व । ता अग्राणत्तेण

एदिणा एव्वमणुचिदिदं । ५ ।

२५

- १२५ शर्विलकः । मदनिके किमिदानीं युक्तम् ।
 मदनिका । एतत् तुमं ज्ञेय्य पण्डित्यो । १ ।
 शर्विलकः । नैवम् । पश्य ।
 स्त्रियो हि नाम खल्वेता निसर्गादेव पण्डिताः ।
 ५ पुरुषाणां तु पाण्डित्यं शास्त्रेणैवोपदिश्यते ॥
 मदनिका । सख्यिलग्र जइ मम वयणं सुणीअदि ता तस्स ज्ञेय्य
 महाणुभावस्स पडिणिङ्गादेहि । २ ।
 शर्विलकः । मदनिके पयसौ राजकुले मां कथयिष्यति ।
 मदनिका । ए चन्दादो आदवो ह्योदि । ३ ।
 १७ वसन्तसेना । साहु मयणिए साहु । ४ ।
 शर्विलकः । मदनिके ।
 न खलु मम विषादः साहसे ऽस्मिन्मयं वा
 कथयसि हि किमर्थं तस्य साधोर्गुणांस्त्वम् ।
 जनयति मम चेदं कुत्सितं कर्म लज्जां
 १५ नृपतिरिह शठानां मादृशां किं नु कुर्यात् ॥
 तथापि नीतिविह्वलमेतदन्य उपायश्चित्यताम् ।
 १२६ मदनिका । एसो अग्रं अवरो उवाचो । ५ ।
 वसन्तसेना । को क्खु अवरो उवाचो ह्विस्सदि । ६ ।
 मदनिका । तस्स ज्ञेय्य अज्जस्स केरको भविअ एदं अलङ्कारं
 २० अज्जुआए उवणेहि । ७ ।
 शर्विलकः । एवं कृते किं भवति ।
 मदनिका । तुमं दाव अचोरो सो वि अज्जो अरिणो अज्जुआए
 सकं अलङ्कारं उवगदं भोदि । ८ ।
 शर्विलकः । नन्वतिसाहसमेतत् ।
 २४ मदनिका । अइ उवणेहि अण्णाधा अदिसाहसं । ९ ।

वसन्तसेना । साङ्ग मदणिष्ट साङ्ग । अभुजिस्माष्ट विग्र मलिदं । ११।
शर्विलकः ।

मयाप्ता मरुतो बुद्धिर्भवतीमनुगच्छता ।

निशायां नष्टचन्द्रायां दुर्लभो मार्गदर्शकः ॥

मदनिका । तेण हि तुमं इमस्मिं कामदेवगेहे मुकुत्तग्रं चिह्नं १२०
त्राव अङ्गुआष्ट तुह्य आगमणं णिवेदेमि । १२।

शर्विलकः । एवं भवतु ।

मदनिका ॥ उपसृत्य ॥ अङ्गुष्ट एसो कु अङ्गुआष्टदत्तस्स सयासा
दो वम्हणो आग्रदो । १३।

वसन्तसेना । रुज्जे तस्स केरयो त्ति कथं तुमं ज्ञाणामि । १४। १०

मदनिका । अङ्गुष्ट अत्तकेरग्रं पि ण आणामि । १५।

वसन्तसेना ॥ स्वगतं सत्तिरुक्क्यं विहृत्य ॥ गुञ्जादि ॥ प्रकाशं ॥ पविसदु । १६।

मदनिका । जं अङ्गुआष्ट आणवेदि ॥ उपसृत्य ॥ पविसदु सत्त्विल

ग्रो । १७।

शर्विलकः ॥ उपसृत्य स्वैलक्ष्यम् ॥ स्वस्ति भवन्त्यै । १८।

वसन्तसेना । अङ्गु वन्दामि समाविसदु अङ्गो । १९। १२०

शर्विलकः । सार्थवाहस्त्वां विज्ञापयति । जर्जरवाहृहस्य दूरद्व

मिदं भाण्डम् । तद्गृह्यताम् ॥ इति मदनिकायाः समर्थं प्रणिताः ॥

वसन्तसेना । अङ्गु ममावि दाव पडिसन्देसं तर्हि णोडु अङ्गो । २०।

शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ कस्तत्र यास्यति ॥ प्रकाशम् ॥ कः प्रति २०

सन्देशः ।

वसन्तसेना । पडिच्छदु अङ्गो मदणिग्रं । २०।

शर्विलकः । भवति न खल्ववगच्छामि ।

वसन्तसेना । अहमवगच्छामि ।

शर्विलकः । कथमिव ।

वसन्तसेना । अरुं अन्नचारुदत्तेण भणिदा त्रो इमं अलङ्कारं
समप्पस्सदि तस्स तुए मदणिआ दादव्वा । ता सो नेव्व एदं देदि
ति एव्वं अन्नेण अवगच्छिदव्वं । ११ ।

१२१ शर्विलकः ॥ च्यात्तम् ॥ विज्ञातो ऽरुमनया ॥ प्रकाशम् ॥ साधार्य
॥ चारुदत्त साधु ।

गुणेष्वेव हि कर्तव्यः प्रयत्नः पुरुषैः सदा ।

गुणयुक्तो दरिद्रो ऽपि नेश्वरैरगुणैः समः ॥

अपिच ।

गुणेषु यत्नः पुरुषेण कर्षो न किञ्चिदप्राप्यतमं गुणानाम् ।

१० गुणप्रकर्षादुदुपेन शम्भोरलङ्घ्यमुल्लाङ्घितमुत्तमाङ्गम् ॥

वसन्तसेना । को एत्थ पवरुणिओ । १२ ।

प्रविष्य सप्रवृत्त्याः

चेठः । अज्जुए शन्नं पवरुणं । ३ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे मअणिए सुदिदं करेहि मं दिप्पासि आरुह

१५ पवरुणं सुमरेसि मं । ४ ।

मदनिका ॥ हन्ती ॥ परिच्छत्तम्हि अज्जुआए । ५ । ॥ इति पादयोः पतति ॥

१३० वसन्तसेना । सम्पदं तुमं नेव्व वन्दणीआ संवुत्ता ता गच्छ आ
रुह पवरुणं सुमरेसि मं । ६ ।

शर्विलकः । स्वस्ति भवत्यै मदनिके ।

२० मुदष्टः क्रियतामेष शिरसा बन्धतां जनः ।

यत्र ते दुर्लभं प्राप्तं बधूशब्दावगुण्ठनम् ॥

॥ इति मदनिकया सह प्रवृत्तामारुहा गन्तुं प्रवृत्तः ॥

॥ नेपथ्ये ॥ कः को ऽत्र भोः राष्ट्रियः समाज्ञापयति । एष खल्व्वा

यको गोपालदार्को राजा भविष्यतीति सिद्धादेशप्रत्ययपरित्रस्तेन राजा

२५ पालकेन घोषादानीय धीरे बन्धनागारे बद्धः । ततः स्वेषु स्वेषु स्या

नेषु अप्रमत्तैर्भवद्भिर्भवितव्यम् ।

शर्विलकः ॥ धाकार्य ॥ कथं राज्ञा पालकेन प्रियमुहृदार्यको मे
बद्धः । कलत्रवांश्चास्मि संवृत्तः । आः कष्टम् । अथवा ।

द्वयमिदमतीव लोके प्रियं नराणां मुहृच्च वनिता च ।

सम्प्रति तु सुन्दरीणां शतादपि मुहृद्विशिष्टतमः ॥

भवत्ववतरामि ॥ इत्यवतरति ॥

मदनिका ॥ सायम्भक्तिं बद्धा ॥ एवञ्च भेदं ता परं णेटु मं अङ्गुउत्तो
समीयं गुरुअणाणं । १ ।

शर्विलकः । साधु प्रिये साधु अस्मच्चित्तसदृशमभिरुहितम् । १३१
॥ चेष्टमुद्रदिश्य ॥ अयि ज्ञानीषि रेभिलस्य सार्यवाहस्य गृहम् । १०

चेष्टः । अधरे । २ ।

शर्विलकः । तत्र प्रापय प्रियतमाम् ।

चेष्टः । जं अङ्गो आणवेदि । ३ ।

मदनिका । जथा अङ्गुउत्तो भणादि । अप्पमत्तेण दाव अङ्गुउत्तेण
होदव्वं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥ १५

शर्विलकः । अरुमिदानीम् ।

ज्ञातीन्विद्वान्स्वभुजविक्रमलव्यवर्णा
ब्राह्मणमानकुपितांश्च नरेन्द्रभृत्यान् ।
उत्तेजयामि मुहृदः परिमोक्षणाय
यौगन्धरायणा इवोदयनस्य राज्ञः ॥

अपिच ।

प्रियमुहृदमकारणे गृहीतं
रिपुभिरसाधुभिराहितात्मशङ्कैः ।
सर्भसमभियत्य मोचयामि
स्थितमिव राहुमुखे शशाङ्कविम्बम् ॥ ॥ इति निष्क्रान्ताः ॥ २५

१३२

॥ प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुए दिट्ठिआ वडुसि अञ्जुचारुदत्तस्स सआसादो वम्ह
णो आअदो । १ ।

वसन्तसेना । अहो रमणीअदा अञ्जुदिवसस्स । ता रुञ्जे सादरं
॥ बन्धुलेण समं पवेसेहि णं । २ ।

चेटी । जं अञ्जुआ आणवेदि । ३ । ॥ इति निष्कान्ता ॥

॥ विदूषको बन्धुलेन सह प्रविष्टः ॥

विदूषकः । ह्री ह्री भो तवच्चरणकिलेसविणिज्झिदेण रक्खसराआ
रावणो पुष्पकेण विमाणेण गच्छदि अहं उण वम्हणो अकिदतव
१० चरणकिलेसो वि णअरणारोडणेण गच्छामि । ४ ।

चेटी । पेक्खडु अञ्जो अम्हकेरकं गेहडुआरअं । ५ ।

१३३ विदूषकः ॥ विलोक्य सलिलमयम् ॥ अहो सलिलसित्तमज्झिदकिदरुरिदो
बलेवणस्स विविधकुसुमचित्तलिदभूमिआभाअस्म गअणतलालोअण
कोट्टरुल्लरुणामिदसीसस्म दोलायमाणावलम्बिदेरावणकृत्यब्भमा
१५ विदमल्लिआदामगुणालङ्घिदस्स समुच्छिददत्तिदत्ततोरण्णावभासिदस्स म
हारअणोवराअसोहिणा पवणवलन्दोलणाललत्तचच्चलग्गकृत्येण इदो
एहि ति वाहरत्तेण विअ मं सोहग्गपडाआणिवहेणोवसोहिदस्स
तोरणधरणकवम्भवेदिआणिविअत्तसमुल्लसत्तदुरिदबूदपल्लवललामफ
लिहमङ्गलकलसाभिरासोहअवासस्स महासुखकवत्थलडुब्भेज्जुवज्जुणि
२० रत्तरपडिवद्धकणअकवाउस्स दुग्गअज्जणमणोरहाआसअरस्स वसन्तसे
णाभवणडुआरअस्स सस्तिरीअदा । जं सच्चं मज्जात्यस्स वि ज्जणास्स
वत्ता दिट्ठिं आआरेदि । ६ ।

३४ चेटी । इमं पढमं पओट्ठं पविसडु अञ्जो । ७ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्य ॥ ह्री ह्री भो सत्तिसडुमुणालसच्छाहाओ
२५ विणिहिदुचुणमुट्ठिपण्डुराओ विविहरअणपडिवद्धकवणसोवाणसोहि

दात्रो पासादवलीश्रो ओलम्बिदमुत्तादमेहिं फलिरुवादायणमुह्यन्दे
हिं णिज्जायलि विअ उव्वरणिं । सोत्तिश्रो विअ मुहोवविट्ठो णिदा
अदि दोवारिओ । सदहिणा कलमोदणेण पलोहिदा ण भक्त्वलि
वाअसा वलिं सुधासवणादाए । आदेसेडु भोदी । ११।

चेटी । एडु एडु अज्जो इमं उदिअं पओट्टं पविसडु अज्जो । २। १२५

विद्रूपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि उदिए पओट्टे
पज्जतोवणीदजवसवुसकवलसुपुट्ठा तेह्मभज्जिदविसाणा बद्धा पवहु
णवइल्ला । अअं अणदरो अवमाणिदो विअ कुलीणो दीहं णीससदि
सेरिहो । इदो अ अवणीदजुज्जस्स मल्लस्स विअ महीअदि गीवा मे
सस्स । इदो इदो अवराणं अस्साणं केसकप्पणा करीअदि । अअं अवरो १०
पाउच्चरो विअ दव्वदो मन्दुराए साहामिओ ॥ अन्यतोऽवलोक्य ॥ इदो
अ कूरत्थिअतेहमिस्सं पिणउं रुत्थी पडिच्छावीअदि नेत्थपुरिसेहिं ।
आदेसेडु भोदी । १३।

चेटी । एडु एडु अज्जो इमं तइअं पओट्टं पविसडु अज्जो । ४।

विद्रूपकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि तइए पओट्टे १३६
इमाइं दाव कुलउत्तजणोववेसणणिमित्तं विरइदाइं आसणाइं । अद
वाचिदो पासअपीठे चिट्ठदि पोत्थओ । सारुणीणमणिमअसारिआस
हिदो पासअपीठो । इमे अ अवरे मअणसन्धिविग्गहचडुरा विविहु
वणिआविलित्तचित्तफलअग्गहत्था इदो तदो परिअमन्ति गणिआ
वुडुविडा अ । आदेसेडु भोदी । १४।

२०

चेटी । एडु एडु अज्जो इमं चउट्टं पओट्टं पविसडु अज्जो । ६।

विद्रूपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि चउट्टे पओट्टे
जुवदिकरताडिदा जलधरा विअ गम्भीरं णदन्ति मुरआ कीणपुष्पाओ
विअ गअणादो तारआओ णिवडलि कंसतालआ महुअरविहअमहुरे
वज्जदि वंसो । इअं अवरा ईसापणअकुविदकामिणी विअ अङ्गारोविदा १३७

कररुहपरामरिसेण सारिज्जदि वोणा । इमाओ अवराओ कुमुनरसम
त्ताओ विअ महुअरीओ अदिमडुरं पर्मादाओ गणिआदारिआओ ण
चीअदि णदुअं पठीअदि समिझारअं । ओवग्गिदा गवक्खेसु वादं गे
एहन्ति सलिलगग्गरीओ । आदेसेडु भोदी । १ ।

५ चेटी । एडु एडु अन्नो इमं पच्चमं पओदुं पविसडु अन्नो । २ ।

विदूषकः ॥ पविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि पच्चमे पओदुं
अअं दल्लिइजणल्लोड्डप्पादणअरो आहुरद उवचिदो किं गुतेल्लगन्धो ।
विविहसुरहिधूमुग्गारेहिं णिच्चसत्ताविज्जमाणं णीससदि विअ मरु
१३८ णसं उअरमुहेहिं । अथिअं उअसावेदि मं साहिज्जमाणवडुविहभ
१० क्तभोअणगन्धो । अअं अवरो पउच्चरं विअ पोदुं धोअदि वपिदारओ ।
वडुविह्हाहारविआरं उवसाहेदि सूवआरो । वल्लन्ति मोदया पच्चन्ति
पूवया ॥ आत्मगतम् ॥ अवि दाणिं इह वडिअं भुज्जमु त्ति पादोदअं ल
हिस्सं ॥ धन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो गन्धव्वसुरगणेहिं विअ विविहल्लङ्का
रसोहिदेहिं गणिआजणेहिं बन्धुलेहिं अ जं सच्चं सग्गीअदि एदं
११ गेरुं । भो के तुम्हे बन्धुला णाम । ३ ।

बन्धुलाः । वयं खलु ।

परगृहललिताः परान्नपुष्टाः

परपुरुषैर्जनिताः पराङ्गनासु ।

परधननिरता गुणेष्वत्राच्या

गणकलभा इव बन्धुला ललामः ॥

१३९ विदूषकः । आदेसेडु भोदी । ४ ।

चेटी । एडु एडु अन्नो इमं हट्टं पओदुं पविसडु अन्नो । ५ ।

विदूषकः ॥ पविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि हट्टं पओदुं

अमुं दाव सुवगाअणणां कम्म तोरण्णदं णीलरअणविणिक्खित्ताइं
१५ इन्दाउरुट्ठाणं विअ दरिसअन्ति । वेरुलिअमोत्तिअपवालापुप्फाराअइन्द

णीलककुर्यपउमराअमरगअपडुदिआइं रअणविसेसाइं अणोणं विआ
रेलि सिपिणो । वज्जालि ज्ञादव्वेहिं माणिक्काइं धडिज्जलि सुवणाल
ङ्गारा रत्तमुत्तेण गत्थीअलि मोत्तिआभरणाइं वसीअलि धीरं वेडुरि
आइं हेदीअलि सङ्गआ साणिज्जलि पवालआ सुक्खवीअलि ओलविद
कुडुमपत्थरा । सालिज्जदि सेलज्जअं विस्साणीअदि चन्दणरसो सज्जोई
अलि गन्धज्जुत्तीओ । दीअदि गणिआकामुआणं सकप्पूरं तम्बोलं अ
लोईअदि सकडक्खअं पयदुदि हासो पिवीअदि अणवरअं ससिकारं
मदिरा । इमे चेडा इमा चेडिआओ इमे अवरे अवधोरिदपुत्तदारवि
त्ता मणुस्ता आसवकरआ पीदमदिरेहिं गणिआज्जणेहिं जे मुक्का ते
पिअलि । आदिसेडु भोदी । ११

१०

चेटी । एडु एडु अन्नो इमं सत्तमं पयोदं पविसडु अन्नो । १२ । १४०

विदूषकः ॥ पवित्रावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इय वि सत्तमे पयोदे
सुसिलिद्विद्वद्वाडीसुरुणिसणाइं अणोणचुम्बणपराइं सुरुमणुभव
लि पारावअमिडुणाइं । दहिभत्तपूरिदोदरो विअ वम्हणो सुत्तं पढदि
पञ्जरसुओ । इअं अवरा सामिसम्माणणालद्वयसरा विअ धरदासी अधिअं
कुरुकुराअदि मअणसारिआ अणेअफलरसासादपडुदकण्ठा कुम्भदासी
विअ कूअदि परपुट्टा आलम्बिदा णागदत्तेसु पञ्जरपरम्पराओ जोधीअ
लि लावआ आलवीअलि पञ्जरकविज्जला पेसीअलि पञ्जरकवोदआ ।
इदो तदो विविदुमणिचित्तलिदो विअ अअं सरुरिसं णच्चत्तो रवि
किरणसत्तत्तं पक्खुक्खेवेहिं विधुवेदि विअ पासादं धरमोरो ॥ अन्वतोऽय २०
लोक्य ॥ इदो पिण्डीकिदा विअ चन्दपादा पदगदिं सिक्खत्ता विअ का
मिणीणं पच्छादो परिब्भमलि राअरुंसमिडुणा । एदे अवरे वुडुमरु
ल्लका विअ इदो तदो सच्चरलि धरसारसा । ह्री ह्री भो पसारणअं
किदं गणिआए णाणापक्खिसमूहेहिं । जं सच्चं क्खु णन्दणवणं विअ
मे गणिआधरं पडिभादि । आदिसेडु भोदी । १३ ।

२५

१४२ चेटी । एडु एडु अन्नो र्मं अट्टमं पओट्टं पविसडु अन्नो । १ ।

विदूषकः ॥ मञ्जिषावलोक्य च ॥ भादि को एसो पट्टपावारअपाउदो
अधिअदरं अच्चब्बुदपुणरुत्तालङ्कारालङ्किदो अङ्गभङ्गेहिं परिकवलत्तो
इदो तदो परिन्ममदि । २ ।

५ चेटी । अन्न एसो अज्जुआए भाद भोदि । ३ ।

विदूषकः । केत्तिअं तवच्चरणं कडुअ वसत्तसेणाए भाद भोदि ।
अथवा । मा दाव जदि वि एसो उज्जुलो सिणिहो अ सुअन्धो अ तरु
वि मसाणवीधीए ज्ञादो विअ चम्पअरुक्को अण्हिगमणीओ लोअस्त
॥ अन्धो अवलोक्य ॥ भोदि एसा उण का फुल्लपावारअपाउदो उवाणरुज्जु
१० अलणिकित्ततेल्लचिकुणेहिं पादेहिं उच्चासणे उवविट्ठा चिट्ठदि । ४ ।

१४३ चेटी । अन्न एसो खु अम्हाणं अज्जुआए अत्तिआ । ५ ।

विदूषकः । अहो से करट्टहाइणीए पोट्टवित्थारो । ता किं एदं
पवेसिअ मरुदेवं विअ डुआरसोहा इरु धरे णिम्मिदा । ६ ।

चेटी । रुदास मा एव्वं उवक्खिअ अम्हाणं अत्तिकं । एसो खु
१५ चाउत्थिएण पीडिअदि । ७ ।

विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ भअवं चाउत्थिअ एदिणा उवआरेण मं
पि वम्हाणं आलोएहि । ८ ।

चेटी । रुदास मरिस्ससि । ९ ।

१४४ विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ आ दासीए धीए वरं ईदिसो मूणपीणज
२० ७रो मुदो जेव्व ।

सीङ्गसुरासवमत्तिआ एआवत्थं गदा हि अत्तिआ ।

जइ मरइ एत्थ अत्तिआ भोदि सिआलसरुस्सजत्तिआ ॥
भोदि किं तुम्हाणं ज्ञाणवत्ता वरुत्ति । १० ।

चेटी । अन्न णहि णहि । ११ ।

२५ विदूषकः । किं वा एत्थ पुच्छीअदि तुम्हाणं क्खु पेम्मज्जले

मय्यणसमुदे त्यणणिअम्बजरुणा एव ज्ञाणवत्ता मच्छाकरणा । एवं
वसन्तसेणाए वहुवुत्तलं अरूपओढं भवणं पेक्खिअ ज्ञं सच्चं ज्ञाणामि
एकत्थं विअ तिविदुअं दिदं पसंसिदं णत्थि मे वाअविहवो । किं
दाव गणिआरुरो आडु कुवेरभवणापडिच्छन्दो ति । कहिं तुम्हाणं
अज्झुआ । १॥

चेटी । अज्झु एसा रुक्खवाडिआए चिट्ठदि ता पविसडु अज्झो । १२। १४॥

विदूषकः ॥ प्रविश दृष्ट्वा च ॥ की की भो । अरुहो रुक्खवाडिआए
सस्तिरीअदा अच्छरीअकुसुमपत्थारारोविदाणेअपादवा णिरत्तरपादवत
लणिम्मिदा नुअदिजणजरुणपमाणा पट्टदोला सुवणज्जुहिआसेफालि
आमाल्ईमल्लिआणोमालिआकुरवआदिमोत्तअपडुदिकुसुमेहिं सअं णि १०
वडिदेहिं ज्ञं सच्चं लड्डं करेदि विअ णन्दणवणस्स सस्तिरीअदं ।
॥ अन्यतोऽवलोक्य ॥ इदो अ उदअत्तसूरसमण्यहेहिं कमलरत्तोपप्लेहिं सं
ताअदि विअ दीहिआ ।

एसो असोअवुच्छो णवणिग्गअकुसुमपलवो भादि ।

सुहडो व्व समरमज्जे वणल्लोदिदपडुचच्चिको ॥

भोदि ता कहिं तुम्हाणं अज्झुआ । ३॥

चेटी । अज्झु ओणमेहि दिदं पेक्ख अज्झुअं । ४॥

विदूषकः ॥ दृष्ट्वा उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए । ५॥

वसन्तसेना । अये मैत्रेयः ॥ उवाच ॥ स्वगतमिदमासनमत्रोपवि
श्यताम् ।

विदूषकः । उवविसडु भोदी । ६॥ ॥ उभाभुपविशतः ॥

वसन्तसेना । अपि कुशलं सार्यवारुपुत्रस्य ।

विदूषकः । भोदि कुशलं । ७॥

वसन्तसेना । आर्य मैत्रेय अपोदानीम् ।

गुणप्रबालं विनयप्रशाखं विश्वम्भमूलं महनीयपुष्पम् ।

तं साधुवृत्तं स्वगुणैः फलाढ्यं सुहृद्विरुद्धाः सुखमाश्रयन्ति ॥

विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ सुहृदु उवलक्खिदं दुहृद्विलासिणीश्
॥ प्रकाशम् ॥ अधश् ॥ १॥

वसन्तसेना । अये किमागमनप्रयोजनम् ।

१४० विदूषकः । सुणाडु भोदी । तत्तभवं चारुदत्तो सीसेण अञ्जलिं
कडुअ भोदिं विणवेदि । २॥

वसन्तसेना ॥ अञ्जलिं अह्ना ॥ किमाज्ञापयति ।

विदूषकः । मए तं सुवणाभणउअं वीसम्भादो अत्तणकेरकेत्ति
कडुअ झूदे हारिदं सो अ सहिअो राअावत्थअारी ण आणीअदि
१० कहिं गदो त्ति । ३॥

चेटी । अञ्जुए दिट्ठिया वटुसि अञ्जो वृद्धिअरो संवुत्तो । ४॥

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं सोणडीरदाए चोरेण अवहृदं पि
झूदे हारिदो त्ति भणादि । अदो ज्ञेव्व कार्माअदि । ५॥

विदूषकः । ता तस्स कारणादो गेणहृदु भोदी इमं रअणाव
१५ लिं । ६॥

१४८ वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ किं दंसेमि तं अलङ्कारयं । अधवा ण
दाव । ७॥

विदूषकः । किं दाव ण गेणहृदि भोदी इमं रअणावलिं । ८॥

वसन्तसेना ॥ विदूष्य गच्छीमुखं पश्यन्ती ॥ मित्तेअ कथं ण गेणहृस्सं र
२० अणावलिं ॥ इति गृहीत्वा पात्रेण श्यापयति स्वगतम् ॥ कथं कीणकुसुमादो वि
सहृद्वारपादवादो मअरन्दविन्दयो णिवउत्ति ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जु विणवे
दि तं वृद्धिअरं मम वअणेण अञ्जुचारुदत्तं । अहं पि पदोसे अञ्जु पे
क्खिडुं आअच्छामि त्ति । ९॥

विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ किं अणां तहिं गडुअ गेणहृस्सदि
२५ ॥ प्रकाशम् ॥ भोदि भणामि ॥ स्वगतम् ॥ णिअत्तीअडु इमादो गणिआपसङ्गा

दो ति । १ । ॥ इति निष्कान्तः ॥

वसन्तसेना । रुञ्जे गेण्डु एदं अलङ्कारं चारुदत्तं अहिरमिडुं । १४९
गच्छम्ह । २ ।

चेटी । अञ्जुए पेक्क पेक्क उषामदि अकालडुदिणं । ३ ।

वसन्तसेना ।

उदयन्तु नाम मेघा भवतु निशा वर्षमविरतं पततु ।

गणायामि नैव सर्वं दयिताभिमुखेन हृदयेन ॥

रुञ्जे रुारं गेण्डुअ लडु लडु आग्रच्छ । ४ ।

॥ इति निष्कान्तः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

मदनिकाशर्विलको नाम

चतुर्थो ऽङ्कः ॥

चारुदत्तः ॥ उर्ध्वमण्डलः ॥ उन्नमत्यकालदुर्दिनम् । यदेतत् ।

आलोकितं गृहशिखण्डभिरुत्कलापै

र्हसैर्यियासुभिरपाकृतमुन्मनस्कैः ।

५

आकालिकं सपदि दुर्दिनमतरित्

मुत्कण्ठितस्य हृदयं च समं रूपादि ॥

अपिच ।

मेघो जलार्द्रमहिषोदरभृङ्गनीलो

विद्युत्प्रभारचितपीतपटोत्तरीयः ।

आभाति संरुतवलाकगृहीतशङ्खः

१०

खं केशवो ऽपर इवाक्रमितुं प्रवृत्तः ॥

अपिच ।

केशवगात्रश्यामः कुटिलवलाकावलीरचितशङ्खः ।

विद्युदुण्णकौशेयश्चक्रधर इवोन्नतो मेघः ॥

एता निषित्तरजतद्रवसन्निकाशा

१५

धारा जवेन पतिता जलदोदरेभ्यः ।

विद्युत्प्रदीपशिखया क्षणानष्टदृष्टा

प्रिह्ना इवाम्बरपटस्य दशाः पतन्ति ॥

१५१

संसर्तोरिव चक्रवाकमिथुनैर्हसैः प्रडनैरिव

व्याविद्वैरिव मीनचक्रमकरैर्हर्म्यैरिव प्रोच्छ्रितैः ।

२०

तैस्तैराकृतिविस्तरैरनुगतैर्मधैः समभ्युन्नतैः

पत्रच्छेद्यमिवेह भाति गगणं विश्लेषितं वायुना ॥

एतत्तद्वतराद्रचक्रसदृशं मेघान्धकारं नभो
 कृष्टो गर्जति चातिदर्पितबलो दुर्याधनो वा शिखी ।
 अक्षयूतजितो युधिष्ठिर इवाधानं गतः कोकिलो
 हंसाः सम्प्रति पाण्डवा इव वनाद्ज्ञातचर्या गताः ॥

॥ विचिन्त्य ॥ चिरः खलु कालो मैत्रेयस्य वसन्तसेनायाः सकाशं
 गतस्य नाद्याप्यागच्छति ।

प्रविश्य

विद्रूपकः । अहो गणिआए लोभो अ दक्खिणाद अ जदो अणा
 कथा वि ण कदा अणाअरेण ज्ञेव्व अभणिअ किञ्चि एअमेअ गहिदा
 रअणावली । एत्तिआए रिदीए तए एव्वं पि भणिदो जं अन्न मित्तेअ १०
 वीसमीअडु गल्लकेण प्राणिअं पि पिबीअडु त्ति । ता ना दाव दासोए
 धीआए गणिआए मुहं पि पेक्खिस्सं ॥ सनिर्वेदए ॥ सुद्धु क्खु बुद्धदि
 अकन्दसमुत्थिदा पउमिणी अवच्चथो वाणिअो अचोरो सुवणाअरो अ
 कलहो गामसमागमो अलुहा गणिअत्ति डुकरं एदे सम्भावीअत्ति ।
 ता पिअवअस्सं गडुअ रमादो गणिआपसङ्गादो णिवत्तावेमि ॥ परिक्ख्य ११
 दड्डा ॥ कथं पिअवअस्सो रुक्खवाडिआए उवविट्ठो चिट्ठदि ता ज्ञाव
 उवसप्पामि ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भवदे वड्डु भवं । ११

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अये कथं मुहुन्मैत्रेयः । वयस्य स्वागतमा ११२
 स्यताम् ।

विद्रूपकः । उवविट्ठो म्हि । १२

२०

चारुदत्तः । वयस्य कथय तत्कार्यम् ।

विद्रूपकः । तं क्खु कज्जं विणाट्टं । १३

चारुदत्तः । किं तया न गृहीता रत्नावली ।

विद्रूपकः । कुदो अम्हाणं एत्तिअं भाअधेअं णवणालिणकोमलं
 हत्थं नत्थए कडुअ पडिच्छिआ । १४

२५

चारुदत्तः । तत्किं ब्रवीषि नटमिति ।

११३ विदूषकः । भो कथं विणाटं ज्ञं अभुत्तस्स अपीदस्स चोरेहिं अव
हृदस्स अप्यमुल्लस्स सुवणाभणउअस्स कारणादो चडस्समुद्सारभूदा रअ
णावली हारिदा । १ ।

११४ चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । पश्य ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तथा कृतः ।

तस्यैतन्मरुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

विदूषकः । भो वअस्स एदं पि मे दुदिअं सत्तावकारणं ज्ञं स
हीअणादिणसणाए पडत्तोवारिदं मुहं कडअ अहं उवहसिदो । ता
१० अहं वम्हणो भविअ दाणिं भवत्तं सीसेण पडिअ विणवेमि । णिव
तीअडु अया इमादो वडुपच्चवाअदो गणिआपसङ्गादो । गणिआ णाम
पाडुअत्तरप्पविट्ठा लेट्ठुआ विअ डुक्खेण णिराकरीअदि । अवि अ भो
वअस्स गणिआ हत्थी काअत्थयो भिक्खू चाटो रासहो जहिं एदे
णिवसन्ति तहिं डट्ठा वि ण ज्ञाअन्ति । २ ।

११४ चारुदत्तः । वयस्य अलमिदानीं सर्वं परिवादमुक्त्वा । अवस्थयै
वास्मि निवारितः । पश्य ।

वेगं करोति तुरगस्त्वरितं प्रयातुं

प्राणव्ययान्न चरणास्तु तथा वहति ।

सर्वत्र यान्ति पुरुषस्य चलाः स्वभावाः

खिन्नास्ततो हृदयमेव पुनर्विशन्ति ॥

२०

अपिच । वयस्य ।

यस्यार्थास्तस्य सा काला धनहोर्यो ह्यसौ जनः ।

॥ स्वगतम् ॥ न गुणहोर्यो ह्यसौ जनः ॥ पक्काशम् ॥

वयमर्थैः परित्यक्ता ननु त्यक्ताव सा मया ॥

२५

विदूषकः । ॥ अथो ऽवलोक्या स्वगतम् ॥ जथा एसो उदं पेक्खिअ दीहं

णीससदि तथा तकेमि मए वि णिवारिअत्तस्स अधिअदरं वडिदा मे
उकुण्ठा । ता मुदुत्तु क्खु एव्वं वुच्चदि कामो वामो त्ति ॥ प्रकाशम् ॥
भो वअस्स भणिदं च ताए भणेहि चारुदत्तं अन्न पओसे मए एत्थ १५५
आगतव्वं त्ति । ता तकेमि रअणावलीए अपरितुट्ठा अपरं मग्गिडुं
आअच्छदि त्ति । १॥

चारुदत्तः । वयस्य आगच्छतु परितुष्टा याम्यति ।

प्रविश्य

चेष्टः । अवेध माणहे ।

जथा जथा वशशदि अब्भण्डे तथा तथा तिम्मदि पुष्टिचम्मे । १०
जथा जथा लग्गदि शीदवादे तथा तथा वेवदि मे रुडके ॥ ११ ॥

॥ पर्य ॥

वंशं वाए शतहिदं शुशदं वीणं वादि शततन्ति णदत्तिं ।
गोअं गाए गदरुण्णाणुलूअं के मे गाणे तुम्बलू णालदे वा ॥
आणत्तम्हि अत्तुआए वणत्तणेणाए जं कुम्भीलआ गच्छ तुमं ममा १५६
गमणं अन्नचालुदत्तश णिवेदेहि त्ति । ता ज्ञाव अन्नचालुदत्तश गेहं
गच्छामि ॥ परिक्रम्य प्रविष्टकेन दृष्ट्वा ॥ एणे चालुदत्ते लुक्खवाडिआए चिष्ट
दि । एणे वि शे दुष्टवडुके ता ज्ञाव उवणप्पेमि । कथं ठक्किदे ड
आलए लुक्खवाडिआए । भोडु एदश दुष्टवडुअश शणं देमि । १॥

॥ इति लोहमुष्टिकां लिपति ॥

२०

विदूषकः । अए को दाणिं एसो पाआरवेदिदं विअ कइत्थं मं
लोढुकेहिं ताडेदि । ४॥

चारुदत्तः । आरामप्राप्ताद्वेदिकायां क्रीडद्भिः पारावतैः पातितं
भवितु ।

विदूषकः । आ दासीएउत्त दुढपारावअ चिट्ट चिट्ट ज्ञाव एदि १५७
णा दण्डकट्टेण सुपक्कं विअ चूअफलं इमादो पासाददो भूमीए २५

पाटस्मं । ११ । ॥ इति दण्डकाउपम्य भावति ॥

चारुदत्तः ॥ यत्तोपजीते आकृत्य ॥ वयस्य उपविश किमनेन तिष्ठतु
दयितासहितस्तपस्वी पारावतः ।

चेष्टः । कथं पारावदं पश्यदि ण मं पेक्वदि । भोदु अवलाए
॥ लोष्टगुडिआए पुणो वि ताडइशं । १२ । ॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ दिशो अवलोच्य ॥ कथं कुम्भीलस्यो ता ज्ञाव उवसण्या
मि ॥ उपसृत्य दारुमुदुचाट्य ॥ अरे कुम्भीलस्यो पविस साग्रदं दे । १३ ।

चेष्टः । ॥ प्रविश्य ॥ अन्न वन्दामि । १४ ।

विदूषकः । अरे कहिं तुमं ईदिसे दुदिणे अन्धअरे आग्रदो । १५ ।

१५८ चेष्टः । अले एशा शा । १६ ।

विदूषकः । का एसा का । १७ ।

चेष्टः । एशा शा । १८ ।

विदूषकः । किं दाणिं दासीएउत्ता दुब्भिकवकाले वुडुरङ्को विग्र
१५ उद्वकं सासाग्रसि एसा सा सेति । १९ ।

चेष्टः । अले तुमं पि दाणिं इन्दमरुकामुको विग्र काकाग्रशि
का केति । २० ।

विदूषकः । ता कहेहि । २१ ।

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ भोदु एव्वं भणिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अले पणहं
२० दे दइशं । २२ ।

विदूषकः । अरुं ते मुण्डे गोउं दइस्मं । २३ ।

१५९ चेष्टः । अले ज्ञाणाहि दाव तेण हि कशिशं काले चूआ मउ
लेति । २४ ।

विदूषकः । अरे दासीएउत्ता गिन्दे । २५ ।

चेष्टः ॥ गहगम् ॥ अले णाहि णाहि । २६ ।

२५ विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ किं दाणिं एत्थ कहिस्मं ॥ विचिन्ता ॥

भोडु चारुदत्तं गडुग्र पुच्छिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ अरे मुहुत्तग्रं विद्रु ॥ चारुदत्त
मुपगत्य ॥ भो वयस्स पुच्छिस्सं दाव कस्सिं काले चूथा मडलेलि ॥१॥

चारुदत्तः । मूर्ख वसन्ते ।

विद्रूपकः ॥ चेदमुपगत्य ॥ मुक्त्व वसन्ते ॥२॥

चेठः । इदिग्रं दे पणहं ददणं । का शुशमिद्वानं गामाणं ल
क्खग्रं कलेदि ॥३॥

विद्रूपकः । अरे रक्खा ॥४॥

१६०

चेठः । ॥ सहायम् ॥ अले णाहि णाहि ॥५॥

विद्रूपकः । भोडु संसए पडिदम्हि ॥ विचिन्त्य ॥ भोडु चारुदत्तं पु
णो वि पुच्छिस्सं ॥६॥ ॥ पुनर्निवृत्य चारुदत्तं तथैवोदाहरति ॥

१०

चारुदत्तः । वयस्य सेना ।

विद्रूपकः ॥ चेदमुपगत्य ॥ अरे दासीएउत्ता सेणा ॥७॥

चेठः । इवे वि एकुण्णिं कडुग्र शिग्रवं भणाहि ॥८॥

विद्रूपकः । सेणावसन्ते ॥९॥

चेठः । णं पलिवत्तिग्र भणाहि ॥१०॥

१५

विद्रूपकः ॥ कायेन परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

चेठः । अले मुक्त्व वडुव्वका पदाइं पलिवत्तावेहि ॥११॥

विद्रूपकः ॥ पादौ परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

१६१

चेठः । अले मुक्त्व अक्खलपदाइं पलिवत्तावेहि ॥१२॥

विद्रूपकः ॥ विचिन्त्य ॥ वसन्तसेणा ॥१३॥

२०

चेठः । एणा शा आग्रद ॥१४॥

विद्रूपकः । ता ज्ञाव चारुदत्तस्स णिवेदेमि ॥ उपगत्य ॥ भो चारु
दत्त धणिग्रो दे आग्रदो ॥१५॥

चारुदत्तः । कुतोऽस्मत्कुले धनिकः ।

विद्रूपकः । जइ कुले णत्थि ता इग्रारे अत्थि । एसा वसन्तसेणा ॥१६॥

आश्रया । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य किं मां प्रतारयसि ।

विदूषकः । अहं मम वयस्येण ण पत्तिआश्रयसि ता एदं कुम्भीलयां पुच्छ । अरे दासीएउत्ता कुम्भीलया उवसय्य । २ ।

१६२ चेष्टः ॥ उपगृह्य ॥ अज्जा वन्दामि । ३ ।

चारुदत्तः । भद्र स्वागतं कथय सत्यं प्राप्ता वसन्तसेना ।

चेष्टः । एशा शा आश्रया वसन्तसेना । ४ ।

चारुदत्तः । भद्र न कदाचित्प्रियवचनं निःफलीकृतं मया तद् द्यतां पारितोषिकम् ॥ इत्युत्तरीयं प्रयच्छति ॥

१० चेष्टः ॥ गृहीत्वा पणान् पारितोषिकम् ॥ ज्ञाव अज्जुआए णिवेदेमि । ५ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । भो अवि ज्ञाणासि किणमिच्चं ईदिसे दुद्दिणे आ अदेत्ति । ६ ।

चारुदत्तः । वयस्य न सम्यगवधारयामि ।

१५ विदूषकः । मए ज्ञाणिदं अप्पमुच्चा रअणावली वडुमुल्लं सुवणा भणउयं ति ण पारितुट्ठा अवरे मग्गिडुं आश्रया । ७ ।

चारुदत्तः ॥ खगलम् ॥ पारितुट्ठा वास्यति ।

॥ ततः प्रविशति उज्ज्वलाभिसादिकावेशेन वसन्तसेना सोत्कण्ठो हज्रभारिणी विष्टा ॥

१६३ विष्टः ॥ वसन्तसेनामुद्दिश्य ॥

२०

अपञ्चा श्रीरेषा प्रहरणमनङ्गस्य ललितं

कुलस्त्रीणां शोको मदनवरवृत्तस्य कुसुमम् ।

सलीलं गच्छन्ती रतिसमयलज्जा प्रणयिनी

रतिनेत्रे रङ्गे प्रियपथिकसार्थैरनुगता ॥

वसन्तसेने पश्य पश्य ।

२५

गज्जन्ति शैलशिखरेषु विलम्बिविम्बा

मेघा विद्युत्तवनिताहृदयानुकाराः ।
येषां रवेण सहस्रोत्पतितैर्मयूरैः
खं वीक्ष्यते मणिमयैरिव तालवृक्षैः ॥

अपिच ।

पङ्कलितमुख्याः पिवन्ति सलिलं धाराहता दुर्दुराः
कण्ठं मुञ्चन्ति वर्हिणः समदनो नीपः प्रदीपायते ।
सन्ध्यासः कुलदूषणैरिव जनैर्मधैर्वृतश्चन्द्रमा
विद्युन्नीचकुलोद्गतेव युवतिर्नैकत्र विश्राम्यति ॥
वसन्तसेना । भाव सुदृढु दे भणिदं । १ । एषा हि ।

मूढे निरक्षरपयोधरया मयैव
कालः सहाभिरमते यदि किं तवात्र ।
मां गर्जितैरिति मुहुर्विनिवारयन्ती
मार्गं रुणाद्वि कुपितेव निशासपत्नी ॥

विठः । भवत्वेवं तावदुपालभ्यतां तावदियम् । १६४
वसन्तसेना । भाव किमनया स्त्रीस्वभावदुर्विदग्ध्योपालब्धया । १५

पश्यतु भावः ।

मेघा वर्षन्तु गर्जन्तु मुञ्चत्वशनिमेव वा ।
गणयन्ति न शीतोष्णं दयिताभिमुखाः स्त्रियः ॥

विठः । वसन्तसेने पश्य पश्य । अयमपरः ।

पवनचपलवेगः स्थूलधाराशरौघः
स्तनितपठहृनादः स्पष्टविद्युत्पताकः ।
हरति करसमूहं खे शशाङ्कस्य मेघो
नृप इव पुरमध्ये मन्दवीर्यस्य शत्रोः ॥

वसन्तसेना । एवम् जेदं ता कथं एसो अवरो । १ ।
एतरेव यदा गजेन्द्रमलिनैराभ्यातलम्बोदरै

गर्जद्भिः सतडित्यताकशयलैर्मैवैः सशल्यं मनः ।

तत्किं प्रोषितभर्तृवध्यपठहो कृत्वा कृताशो वकः

प्रावृट् प्रावृडिति ब्रवीति शठधीः क्षारं क्षते प्रक्षिपन् ॥

विटः । वसन्तसेने एवमेतत् । इदमपरं पश्य ।

बलाकापाण्डुरोज्जीवं विद्युदुत्क्षितचामरम् ।

मत्तवारुणसावृण्यं कर्तुकाममिवाम्बरम् ॥

१६५ वसन्तसेना । भाव पेक्व पेक्व । १ ।

एतैरार्द्रतमालपत्रमलिनैरापीतमूर्यं नभो

वल्मीकाः शरताडिता इव गजाः सीदन्ति धाराकृताः ।

१७ विद्युत्काञ्चनदीपिकेव रचिता प्रासादसञ्चारिणी

ज्योत्स्ना दुर्बलभर्तृकेव वनिता प्रोत्सार्य मेघैर्कृता ॥

विटः । वसन्तसेने पश्य पश्य ।

एते हि विद्युदुष्णवद्वक्त्रा गजा इवान्योन्यमभिद्रवन्तः ।

शक्राक्षया वारिधराः सरागा गां वृष्यरज्ज्वेव समुद्धरन्ति ॥

१८ अपि च पश्य ।

महावाताध्मातिर्महिषकुलनीलैर्जलधरै

अलैर्विद्युत्पक्षैर्जलधिभिरिवाक्षःप्रचलितैः ।

इयं गन्धोद्दामा नवरुरितशष्पाङ्गुरवती

धरा धारापतिर्मणिमयशरैर्भिद्यत इव ॥

१९ वसन्तसेना । भाव एसो अवरो । २ ।

एकोकीति शिखण्डिनां पटुतरं केकाभिराक्रन्दितः

प्रोत्थयेव बलाकया सरभसं सोत्काण्ठमालिङ्गितः ।

संसैरुज्जितपङ्कजैरतितरां संहिगमुद्धोक्षितः

कुर्वन्नञ्जनमेचका इव दिशो मेघः समुज्जृम्भते ॥

२० विटः । एवमेतत् । तथाहि पश्य ।

निष्पन्दीकृतपद्मखण्डनयनं नष्टज्ञपावासरं १६६

विरुद्धिः क्षणदृष्टनष्टतिमिरं प्रच्छादिताशामुखम् ।

निश्चेष्टं स्वपितीव सम्प्रति पयोधरागृहान्तर्गतं

स्फीताम्भोधरधाम नैकजलदच्छत्रापिधानं जगत् ॥

वसन्तसेना । भाव एव्यं षेदं । ता पेक्व पेक्व । १ ।

गता नाशं तारा उपकृतमसाधाविव जने

विरुक्ताः कालेन स्त्रिय इव न राजन्ति ककुभः ।

प्रकामान्तस्तातं त्रिदशप्रतिशस्त्रस्य शिखिना

द्रवीभूतं मन्ये पतति जलद्रूपेण गगनम् ॥

अपि च पश्य ।

उन्नमति नमति वर्षति गर्जति मेघः करोति तिमिरौघम् ।

प्रथमश्रीरिव पुरुषः करोति वृषाण्यनेकानि ॥

विष्टः । एवमेतत् ।

विरुद्धिर्ज्वलतीव संविरुसतीवोच्चैर्वलाकाशति

मीहेन्द्रेण विवल्गतीव धनुषा धाराशरोद्धारिणा । १७

विस्पष्टाशनिनिस्वनेन रसतीवाघूर्णतीवानिलै

नीलैः सान्द्रमिवाहिभिर्जलधरैर्धूपायतीवाम्बरम् ॥

वसन्तसेना ।

जलधरं निर्लज्जस्त्वं यन्मां दयितस्य वेश्म गच्छतीम् ।

स्तनितेन भीषयित्वा धाराकृत्तैः परामृशसि ॥ २०

* भोः शक्र ।

किं ते क्लृप्तं पूर्ववतिप्रसक्ता यत्नं नदस्यन्वुदसिंरुनादैः । १६७

न युक्तमेतत्प्रियकाङ्क्षिताया मार्गं निरोद्धुं मम वर्षपातैः ॥

अपि च ।

यद्वदकृत्याहेतोर्मृषा वदसि शक्र गौतमोऽस्मीति । २५

तद्वन्ममापि दुःखं निर्वेद्य निवार्यतां जलदः ॥
अपिच ।

गर्ज वा वर्ष वा शक्र मुञ्च वा शतशो ऽशनिम् ।
न शक्या हि स्त्रियो रोदुं प्रस्थिता दयितं प्रति ॥
यदि गर्जति वारिधरो गर्जतु तन्नाम निदुराः पुरुषाः ।
अयि विद्युत्प्रमदानां त्वमपि च दुःखं न जानासि ॥

विटः । भवति अलमुपालम्भेन । उपकारिणी तवेयम् ।

ऐरावतोरसि चलेव सुवर्णरेड्ढुः
शैलस्य मूर्ध्नि निहितेव सिता पताका ।

१६

आखण्डलस्य भवनोदरदोषिकेय
माख्याति ते प्रियतमस्य हि सन्निवेशम् ॥

वसन्तसेना । भाव तं ज्ञेय्य इदं गेहं । १ ।

विटः । सकलकलाभिज्ञाया न किञ्चिदिह तवोपदेष्टव्यमस्ति ।

तथापि स्नेहः प्रलापयति । अत्र प्रविश्य कोपो ऽत्यन्तं न कर्तव्यः ।

१७ यदि कुप्यसि नास्ति रतिः कोपेन विनाशवा कुतः कामः ।

कुप्य च कोपय च त्वं प्रसीद च त्वं प्रसादय च कालम् ॥

१६८ भवत्वेवं तावत् । भो भो निर्वेद्यतामार्यचारदत्ताय ।

एषा फुल्लकदम्बनीपसुरभौ काले वनोद्वासिते
कालस्यालयमागता समदना कृष्टा जलार्द्रालका ।

२०

विद्युद्धारिदगर्जितैः सचकिता त्वदर्शनाकाङ्क्षिणी
पादौ नूपुरलग्नकर्दमधरौ प्रज्ञालयन्ती स्थिता ॥

चारुदत्तः ॥ यात्रपर्यं ॥ वयस्य शायतां किमेतदिति ।

विदूषकः । त्वं भवं आणवेदि ॥ वसन्तसेनामुपमाय चारुदत्तम् ॥ सोन्धि भो

दीह । २ ।

२५

वसन्तसेना । अज्ज्ञ वन्दामि साग्रदं अज्ज्ञस्स । भाव एसा इत्तथा

द्विधा भावस्स ज्ञेय्व भोदु । १ ।

विदुः ॥ ख्यातम् ॥ अनेनोपायेन निपुणं प्रेषितोऽस्मि ॥ प्रकाशम् ॥
एवं भवतु । भवति वसन्तसेना ।

सादोषकूटकपटानृतजनमभूमेः

शाब्दात्मकस्य रतिकेलिकृतालयस्य ।

वेश्यापणस्य सुरतोत्सवसङ्ग्रहस्य

दाक्षिण्यपण्यमुखनिष्क्रयसिद्धिरस्तु ॥

॥ इति निष्कालः ॥

वसन्तसेना । अज्ज मित्तेअ कहिं तुम्हाणं बूदिअरो । २ । १६१

विदूषकः ॥ ख्यातम् ॥ ह्री ह्री भो बूदिअरो त्ति भणालीए अल १०

झिदो पिअवअस्सो ॥ प्रकाशम् ॥ भोदि एसो क्खु रुक्खवाडिआए । ३ ।

वसन्तसेना । अज्ज का तुम्हाणं रुक्खवाडिआ वुच्चदि । ४ ।

विदूषकः । भोदि जहिं ण ख्वाइअदि ण पीइअदि । ५ ।

॥ वसन्तसेना स्थितं करोति ॥

विदूषकः । ता पविसडु भोदी । ६ । १५

वसन्तसेना ॥ जनान्तिकम् ॥ एत्थ पविसिअ किं मए भणिदव्वं । ७ ।

चेटी । बूदिअर अवि सुहो दे पदोसो त्ति । ८ ।

वसन्तसेना । अवि पारइस्सं । ९ ।

चेटी । अवसरो ज्ञेय्व पारइस्सदि । १० । १७०

विदूषकः । पविसडु भोदी । ११ । १८

वसन्तसेना ॥ प्रविश्योपसृत्य च पुण्यैकाउपयन्ती ॥ अइ बूदिअर अवि सुहो
दे पदोसो । १२ ।

चारुदत्तः ॥ अथ लोकाः ॥ अये वसन्तसेना प्राप्ता ॥ सख्यमुत्थाप्य ॥ अयि
प्रिये ।

सदा प्रदोषो मम याति ज्ञायतः सदा च मे निःश्चसतो गता निशा । १५

तथा समेतस्य विशाललोचने ममाद्य शोकात्तकरः प्रदोषः ॥
तत्स्वागतं भवत्यै । इदमासनमत्रोपविश्यताम् ।

विदूषकः । इदमासणं उवविसडु भोदी । १ ।

॥ वसन्तसेना नाट्येनासोना खर्वे उपविशन्ति ॥

५ चारुदत्तः । वयस्य पश्य पश्य ।

वर्षादकमुद्गिरता श्रवणान्तविलम्बिना कदम्बेन ।

एकः स्तनो ऽभिपिक्तो नृपसुत इव यौवराज्यस्थः ॥

तद्वयस्य क्लिप्ते वाससी वसन्तसेनायाः । अन्ये प्रधानवाससी समुपनी
येतामिति ।

१७१ विदूषकः । जं भवं आणवेदि । २ ।

चेटी । अज्ज मित्तेअ चिट्ठ तुमं अहं ज्जेव्व अज्जुअं सुम्मूइस्सं । ३ ।

॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ अप्यवर्तितयेन ॥ भो वयस्स पुच्छामि दाव तत्थभोदिं
किच्चि । ४ ।

१७५ चारुदत्तः । एवं क्रियताम् ।

विदूषकः ॥ पकाशम् ॥ अध किण्णिमित्तं उण्ण ईदिसे पण्णवन्द्वा
लोए दुदिणअन्धअरे आअदा भोदी । ५ ।

चेटी । अज्जुए उज्जुओ वम्हणो । ६ ।

वसन्तसेना । णं पिउणो ति भण । ७ ।

२० चेटी । एसा खु अज्जुआ एव्वं पुच्छिडं आअदा केत्तिअं ताए
रअणावलीए मुहं ति । ८ ।

१७२ विदूषकः ॥ वसान्तिकम् ॥ भो भणिदं मए जथा अय्यमुल्ला रअणाव
ली वडुमुहं सुवण्णभण्डअं ण परितुट्ठा अवरं मग्गिडं आअदा । ९ ।

चेटी । सा खु अज्जुआए अत्तणकेरकेत्ति भणिअ तूदे हारिदा ।

२५ सो अ सद्धिओ रअवत्थअरी ण आणीअदि कहिं गदो ति । १० ।

विदूषकः । भोदि मत्तिदं ज्ञेय्य मलीयदि । १।

चेटी । ज्ञाव सो अणोसीयदि ताव एदं ज्ञेय्य गेण्ह सुवण्णभ
एउअं । २। ॥ इति दर्शयति ॥ ॥ विदूषको विचारयति ॥

चेटी । अदिमेत्तं अज्जो णिज्जायदि ता किं दिट्ठपुरुव्वो दे । ३।

विदूषकः । भोदि सिप्पिकुसलदाए ओबन्धेदि दिट्ठि । ४।

चेटी । अन्न वच्चिदो सि दिट्ठोए तं ज्ञेय्य एदं सुवण्णभएउअं । ५। १७३

विदूषकः ॥ गह्वर्यम् ॥ भो वयस्स तं ज्ञेय्य एदं सुवण्णभएउअं जं
अम्हाणं गेहे चोरिहिं अवहदं । ६।

चारुदत्तः । वयस्य ।

यो ऽस्माभिश्चिलितो व्याजः कर्तुं न्यासप्रतिक्रियाम् ।

स एव प्रस्तुतो ऽस्माकं किं तु सत्यं विउम्बना ॥

विदूषकः । भो वयस्स सच्चं सवामि वम्हणेण । ७।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

विदूषकः ॥ तनान्तिकम् ॥ पुच्छासि णं कुदो एदं समासादिदं

त्ति । ८।

चारुदत्तः । को दोषः ।

विदूषकः ॥ चेष्ट्याः कर्णो ॥ एव्यं विअ । ९।

चेटी ॥ विदूषकस्य कर्णो ॥ एव्यं विअ । १०।

चारुदत्तः । किमिदं कथ्यते । किं वयं वाक्काः ।

विदूषकः ॥ चारुदत्तस्य कर्णो ॥ एवं विअ । ११।

चारुदत्तः । भद्रे सत्यं तदेवेदं सुवण्णभाण्डम् ।

चेटी । अन्न अथदं । १२।

चारुदत्तः । भद्रे न कदापि मया प्रियनिवेदनं निःपालीकृतम् ।

तद्दृश्यतां पारितोषिकमिदमङ्गुलीयकम् ॥ शयनङ्गुलीयकं हस्तमञ्जरीक्य लतां ना

दयति ॥

२५

वसन्तसेना ॥ शास्त्रगतम् ॥ अदो ज्ञेय्य कामीअसि । १।

चारुदत्तः ॥ व्रतान्तिकम् ॥ भो कटम् ।

धनैर्विपुलास्य नरस्य लोके किं जीवितेनादित एव तावत् ।

यस्य प्रतीकारनिर्णयकत्वात्कोपप्रसादा विफलीभवन्ति ॥

अपिच ।

पक्षविकलश्च पक्षो शुष्कश्च तरुः सरश्च जलह्विनम् ।

सर्पश्चोद्धृतदंष्ट्रस्तुल्यं लोके दरिद्रश्च ॥

अपिच । वयस्य ।

शून्यैर्गृहैः खलु समाः पुरुषा दरिद्राः

कूपैश्च तोयरहितैस्तारुभिश्च शीर्णैः ।

यदृष्टपूर्वव्रतनसङ्गमविस्मृताना

मेवं भवन्ति विफलाः परितोषकालाः ॥

१७५ विद्रूपकः । भो अलं अदिमेत्तं सत्ताण्डिदेण ॥ प्रकाशं सपरिह्वयम् ॥

भोदि समण्णीअडु मम केरिआ एहाणसाडिआ । १।

१५ वसन्तसेना । अत्र चारुदत्त ज्ञातं णोदं इमाए रअणावलीए इमं

ज्ञाणं तुलइडुं । ३।

चारुदत्तः ॥ सविलसत्स्निगन् ॥ वसन्तसेने पश्य पश्य ।

कः अद्वास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुलयिष्यति ।

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रतापा दरिद्रता ॥

१७० विद्रूपकः । रुद्धे किं भोदीए इध ज्ञेय्य मुचिदव्वं । ४।

चेटी ॥ विहय ॥ अत्र मित्तेअ अदिमेत्तं दाणिं उजुअं अत्ताणअं दंसे

सि । ५।

विद्रूपकः । भो वअस्स एसो क्खु ओसारअत्तो विअ मुहोवविट्ठं

ज्ञाणं पुणो वि वित्थास्विवारिधाराहिं पविट्ठो पत्तणो । ६।

२५ चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

अमूर्च्छि भित्वा जलदातराणि

१७६

पङ्कान्तराणीव मृणालमूच्यः ।

पतन्ति चन्द्रव्यसनादिमुक्ता

दिवो ऽश्रुधारा इव वारिधाराः ॥

अपिच ।

धाराभिरार्घजनचित्तमुनिर्मलाभि

अण्डाभिरर्जुनशरप्रतिकर्कशाभिः ।

मेघाः स्रवन्ति बलदेवपटप्रकाशाः

शक्रस्य मौक्तिकनिधानमिवोद्विरत्तः ॥

प्रिये । पश्य पश्य ।

एतैः पिष्टतमालवर्णकनिभैरालिप्तमम्भोधरैः

१७

संसत्तैरुपवीजितं सुरभिभिः शीतैः प्रदोषानिलैः ।

एषाम्भोदसमागमप्रणयिनी स्वच्छन्दमभ्यागता

रक्ता कान्तमिवाम्बरं प्रियतमा विबुत्समालिङ्गति ॥

॥ वसन्तेना प्रज्जरभावं नाटयन्ती चारुदत्तमालिङ्गति ॥

चारुदत्तः ॥ स्वर्जं नाटयन्प्रत्याश्लिष्य ॥

१४

भो मेघ गम्भीरतरं नद त्वं तव प्रसादात्स्मरपीडितं मे ।

संस्पर्शरोमाञ्चितजातरागं कदम्बपुष्पत्वमुपैति गात्रम् ॥

विदूषकः । दासीएतत्त दुहिण अणञ्जो दाणिं सि तुमं जं एव्वं

भोदिं विज्जुआए भाआवेसि । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य नार्हस्युपालब्धम् ।

२०

वर्षशतमस्तु दुर्दिनमविस्तधारं शतश्रुदा स्फुरतु ।

अस्मद्विधुर्लभया यदहं प्रियया परिष्वक्ताः ॥

अपिच वयस्य ।

१७७

धन्यानि तेषां खलु जीवितानि

ये कामिनीनां गृहमागतानाम् ।

२४

आर्द्राणि मेघोदकशीतलानि
गात्राणि गात्रेषु परिघ्नन्ति ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

स्तम्भेषु प्रचलितवेदिसञ्चयात्
शीर्णात्वात्कथमपि धार्यते वितानम् ।
एषा च स्फुटितसुधाद्रवानुलेपा
त्संक्लिन्ना सलिलभरेण चित्रभित्तिः ॥

॥ उर्ध्वं विलोच्य ॥ अये इन्द्रधनुः । प्रिये पश्य पश्य ।

विद्युन्निक्षेपेनैवं महेन्द्रचापोच्छ्रितायतभुजेन ।

१० जलधरविवृद्धकुनुना विद्युम्भितमिवाक्षरित्तेण ॥

तदेक्ष्मभ्यन्तरमेव प्रविशावः ॥ इत्युत्थाय परिक्रामति ॥

प्रिये पश्य ।

तालीषु तारं विटपेषु मन्द्रं
शिलासु वृजं सलिलेषु चण्डम् ।
१५ सङ्गीतवीणा इव ताड्यमाना
स्तालानुसारेण पतन्ति धाराः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

दुर्दिनो नाम

२० पञ्चमो ऽङ्कः ॥

चेटी । कथं अन्नं वि अन्नं अणं विबुद्धादि । भोडु पविसिअ
पवोधस्सं । १ ।

॥ इति मार्गेण परिक्रामति ॥ ततः प्रविशत्याद्यादितशरीरा प्रसुप्ता वसन्तसेना ।

चेटी । उत्थेडु उत्थेडु अन्नं अणं पभादं संवुत्तं । २ ।

वसन्तसेना ॥ प्रतियुध्य ॥ कथं रत्ति ज्ञेय्य पभादं संवुत्तं । ३ ।

चेटी । अम्हाणं एसो पभादो अन्नं अणं उण रत्ति ज्ञेय्य । ४ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं तुम्हाणं बूदिअरो । ५ ।

चेटी । अन्नं वडूमाणं समादिसिअ पुष्पकरण्डं जिणुणाणं १०९

गदो अन्नं चारुदत्तो । ६ ।

वसन्तसेना । किं समादिसिअ । ७ ।

चेटी । जोएहि रादीए ज्ञेय्य पवद्धाणं वसन्तसेणा गच्छुत्ति । ८ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं मए गत्तव्यं । ९ ।

चेटी । अन्नं जहिं चारुदत्तो । १० ।

वसन्तसेना ॥ चेटी परिच्छेद ॥ रुज्जे सुद्धं अणं पिण्डाद्दो रादीए ११

ता अन्नं पञ्चकं पवित्तं । रुज्जे किं पविट्ठा अहं अब्भत्तरचतुस्सा
लअं । ११ ।

चेटी । अणं केवलं अब्भत्तरचतुस्सालअं सव्वज्जाणस्स हियअं पि
पविट्ठा । १२ ।

वसन्तसेना । अवि सत्तप्पदि चारुदत्तस्स परिअणो । १३ ।

चेटी । सत्तप्पिस्सदि । १४ ।

वसन्तसेना । कदा । ११ ।

चेटी । तदो अञ्जुया गमिस्सदि । १२ ।

वसन्तसेना । तदो मए पढमं सत्तप्पिद्व्वं । रुञ्जे गेण्ह एदं र
अणावलिं । मम बह्णिणिआए अन्नाधूदाए गडुअ समप्पेहि भणिद्व्वं
१३ । अहं सिरीचारुदत्तस्स गुणाणिज्झिदा दासी तदा तुम्हाणं पि । ता
एसा तुह्णु ज्ञेव्व कण्ठारुणं होडु अणावली । १४ ।

चेटी । कुप्पिस्सदि चारुदत्तो अञ्जुआए दाव । १४ ।

वसन्तसेना । गच्छ ण कुप्पिस्सदि । १५ ।

१८१ चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं आणवेसि । १६ ।

१०

॥ इति निष्क्रान्ता पुनः प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुए भणादि अन्नाधूदा । अन्नउत्तेण तुम्हाणं पसादीक
दा ण तुत्तं मम एदं गेण्हिडुं । अन्नउत्तो ज्ञेव्व मम आरुणाविसेसो
त्ति ज्ञाणाडु भोदी । १७ ।

॥ ततः प्रविशति दारकं गृहीत्वा रदनिका ॥

११ रदनिका । एहि वच्छ सअडिआए कीलेम्ह । १८ ।

१२ दारकः ॥ सकृत्प्राप्तम् ॥ रदनिए किं मम एदाए मद्धिआसअडिआए ।
तं ज्ञेव्व सोवणासअडिअं देहि । १९ ।

रदनिका ॥ सनिर्वेदं निःशुल्य ॥ ज्ञाद कुदो अम्हाणं सुवणववहारो ।
तादस्स पुणो वि रिहीए सुवणासअडिआए कीलिस्ससि । ता ज्ञाव
२० विणोदेमि णं अञ्जुआवसन्तसेणाए सनीवं उवसप्पिस्सं ॥ उपगत्य ॥ अञ्जुए
पणमामि । २० ।

१८२ वसन्तसेना । रदणिए साअदं दे । कस्स उणा अयं दारओ अण
लङ्घिदसरीरो वि चन्दमुहो आणन्देदि मम ह्णिअयं । २१ ।

१८३ रदनिका । एसो वत्तु अञ्जुआरुदत्तस्स पुत्तो रोहसेणो
२५ णाम । २२ ।

वसन्तसेना ॥ ब्याहृ पयार्थ ॥ एहि मे पुत्तअ अलिङ्ग ॥ इति अङ्गे उपवेज्य ॥

अणुकिदं अणेण पिडुणो ब्रवं । १।

रदनिका । ण केवलं ब्रवं सीलं पि तक्कमि । एदिणा अङ्गुचारु
दत्तो अत्ताणअं विणोदिदि । २।

वसन्तसेना । अथ किष्णिमित्तं एसो रोअदि । ३।

रदनिका । एदिणा पडिवेसिगिरुवद्दरअकेरिआए सुवणासअडि १८३
आए कीलिदं तेण अ सा णीदा । तदो उण तं मग्गन्तस्स मए इअं
मट्ठिआसअडिआ कडुअ दिणा । तदो भणादि रदणिए किं मम एदाए
मट्ठिआसअडिआए तं बुव्व सोवणासअडिअं देहि ति । ४।

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी अअं पि णाम परसम्पत्तीए सत्तप्यदि । १०
भअवं कअत्त पोक्खरअत्तपडिदज्जलविन्दुसरिसेहिं कीलसि तुमं पुरि
सभाअधेएहिं ॥ इति माता ॥ जाद मा रोद सुवणासअडिआए कीलिस्स
सि । ११।

दारकः । रदणिए का एसा । ६।

वसन्तसेना । दे पिडुणो गुणणिज्झिदा दासी । ७।

रदनिका । जाद अज्जुआ दे जणणी भोदि । ८।

दारकः । रदणिए अलिअं तुमं भणासि जाइ अम्हाणं अज्जुआ
जणणी ता कीस अलङ्गिदा । ९।

वसन्तसेना । जाद मुद्धेण मुद्धेण अदिकरुणं मत्तेसि ॥ नाट्टेनाम
एणमन्यवतार्यं हृदयो ॥ एसा दाणिं दे जणणी संवुत्ता । ता गेण्ह एदं १०
अलङ्कारअं सोवणासअडिअं षडावेहि । १०।

दारकः । अवेहि ण गेण्हस्सं रोदसि तुमं । ११।

वसन्तसेना ॥ अचूणि अमृज्य ॥ जाद न रोदिस्सं गच्छ कील ॥ अल
ङ्कारमृच्छकटिको पूरसिखा ॥ जाद करेहि सुवणासअडिअं । १२।

१८५

प्रविश्य प्रवह्याभिष्टुः

चेष्टः । लदणिश्च लदणिश्च णिवेदेहि अञ्जुयाश्च वसन्तशेणाश्च
ओद्दालिअं पक्वदुग्धालश्च शत्रुं पवह्णं चिष्टदि । १ ।

प्रविश्य

५ रदनिका । अञ्जुश्च एसो वट्टमाणओ विणवेदि पक्वदुग्धालश्च
सत्रुं पवह्णं ति । २ ।

वसन्तसेना । चिट्ठु मुहुत्तअं जाव अहं अत्ताणअं पसा
धेमि । ३ ।

रदनिका ॥ निष्कम्ब ॥ वट्टमाणआ चिट्ठु मुहुत्तअं जाव अञ्जुआ
१० अत्ताणअं पसाधेदि । ४ ।

चेष्टः । ह्री ह्री भो मए वि ज्ञाणत्थलके विश्रुमलिदे ता
जाव णं गेण्हिअ आअच्छामि । एदे णशकदुग्धा बरुत्ता । भोटु
पवह्णिण ज्ञेव्व गदामदिं कलिशं ॥ इति निष्कान्तोदः ॥ १५ ।

वसन्तसेना । रुज्जे उवणेहि मे पसारुणं अत्ताणअं पसारुइ
१५ स्तं । ६ । ॥ इति प्रसाधयन्तो रयिता ॥

१८६

प्रविश्य प्रवह्याभिष्टुः

स्थावरकश्चेष्टः ॥ आणत्तम्हि लाअशालशण्ठाणेण जं थावलआ
पवह्णं गेण्हिअ पुप्फकलण्डअं जिणुज्जाणं तुलिदं आअच्छेहि ति ।

भोटु तहिं ज्ञेव्व गच्छामि । वरुध बरुत्ता वरुध ॥ पट्टिअवाअलोव्व च ॥

२० कथं गामशअडिहं लुडे मग्गे किं दाणिं एत्थ कलइशं ॥ साटाणम् ॥

अले ले ओशलथ ओशलथ ॥ आकण्व ॥ किं भणाथ । एणे कइश के

लके पवह्णे ति । एणे लाअशालशण्ठाणकेलके पवह्णेति । ता

शिग्यं ओशलथ ॥ अवलोव्व ॥ कथं एणे अवले शद्धिअं विअ मं पे

क्खिअ शरुश ज्ञेव्व बूदपत्ताइदे विअ बूदियले ओद्दालिअ अत्ता

२५ णअं अणादो अवकुले ता के उणा एणे । अधवा किं मम इदिणा

तुलिदं गमिष्यं । अले ले गामेलुग्रा ओशलध ओशलध । किं भणाध ।
मुहुत्तग्रं चिष्ट चकूपलिवत्तिं देहि ति । अले ले लाग्रशालशण्ठाणा
केलके रुग्गे शूले चकूपलिवत्तिं दइशं । अधवा एशे एग्रार्द तवशशी
ता एव्वं कलेमि । एदं पवरुणं अन्नचालुदत्तशश लुक्खवाडिग्रार्
पक्खदुआलके थावेमि ॥ इति पवरुणं संख्याय ॥ एशे म्हि आग्रदे । ११ ॥

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चेटी । अज्जुए णेमिसदो विअ सुणीअदि । ता आग्रदो पवरु १८०
णो । १२ ।

वसत्तसेना । रुञ्जे गच्छ तुवरदि मे हिअग्रं ता अदिसेहि प
क्खदुआरग्रं । १३ ।

चेटी । एड एड अज्जुआ । १४ ।

वसत्तसेना ॥ परिकल्प ॥ रुञ्जे वीसम तुमं । १५ ।

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । १६ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसत्तसेना ॥ दक्षिणाजित्स्मदं वृक्षयित्वा प्रवृत्तागधित्वा च ॥ किं णोदं पुरदि १८८
दाहिणं णाग्रणं । अधवा चारुदत्तस्स ज्जेव्व दंसणं अणिमित्तं पमज्झि
स्सदि । १७ ।

प्रविश्य

स्थावरकश्चेदः ॥ ओशालिदा मए शग्रडा ता ज्ञाव गच्छामि ॥ इति
नाहणेनाधित्वा चालयित्वा स्वगतम् ॥ भालिके पवरुणे । अधवा चकूपलिवत्ति
आए पलिशशत्तशश भालिके पवरुणे पडिभाशदि । भोडु गमिष्यं । १८
ज्ञाध गोणा ज्ञाध । १८ ।

नेपथ्ये । अरे रे दोवारिआ अण्णमत्ता सएसु सएसु गुम्मट्ठाणेसु
होथ । एसो अज्ज गोवाल्दार्ग्रो गुत्तिग्रं भज्जिअ गुत्तिवालग्रं वावा
दिअ वन्धणं भेदिअ परिअट्ठो अवकुमदि । ता गेएरुध गेएरुध । १९ ।

॥ प्रविश्यापटीक्षेपेण सम्भान्ना एकचरुपालान्निगडो ऽवमुपिहत आर्वकः परिक्रामति ॥

१८१

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ मरुतो णग्रलीह शम्भने उप्पप्पे ता तुलिदं तु
निदं गमिणं । ११ ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

आर्यकः ।

ह्रिद्याहं नरपतिबन्धनापदेश

व्यापत्तिव्यसनमहार्णवं नराणाम् ।

पादाग्रस्थितनिगडैकपाशकर्षी

प्रभ्रष्टो गज इव बन्धनाद्गमामि ॥

भो अहं खलु सिद्धादेशजनितपरित्रासेन राज्ञा पालकेन घोषादानीय
विशसने गूढागारे बन्धनेन बद्धः । तस्माच्च प्रियमुक्छूर्विर्लकप्रसा

२० देन बन्धनाद्गतो ऽस्मि ॥ अग्रणि विगृह्य ॥

भाग्यानि मे यदि तदा मम को उपराधो

यद्वन्यनाग इव संयमितो ऽस्मि तेन ।

देवी च सिद्धिरपि लङ्घयितुं न शक्या

गम्यो नृपो बलवता मरु को विरोधः ॥

१५ तत्कुत्र गच्छामि मन्दभाग्यः ॥ विलोच्य ॥ इदं कस्यापि साधोरनावृताप
कदारं गेहम् ।

इदं गृहं भिन्नमनायतार्गलं विशीर्णसन्धिश्च मरुक्कपाटः ।

ध्रुवं कुटुम्बी व्यसनाभिभूतां दशां प्रयत्रो मम तुल्यभाग्यः ॥

११० तदत्र तावत्प्रविशामि ।

२० नेपथ्ये । ज्ञाथ गोणा ज्ञाथ । २ ।

आर्यकः ॥ आकर्ष्य ॥ अये प्रवरुणमित एवाभिवर्तते ।

भवेद्गोष्ठीयानं न च विषमशीलैरधिगतं

वधूसंयानं वा तदभिगमनोपस्थितमिदम् ।

वह्निर्नेतव्यं वा प्रवरुणयोग्यं विधिवशा

द्विविक्तावाच्छून्यं मम खलु भवेद्देवविहितम् ॥

॥ ततः प्रवर्णनं प्रविश्य ॥

वर्धमानकश्चेष्टः । ह्री माणस्ते आणीदि मए ज्ञाणत्थलके । लद
णिए लदणिए णिवेदेहि अज्जुआए वशलशेणाए अवत्थिदे शङ्गे पव
रुणे अहिलुहिअ पुप्फकलण्डअं जिणुज्जाणं गच्छु अज्जुआ । १ ।

आर्यकः ॥ धाकणं ॥ गणिकाप्रवरुणं वहिर्यानं च भववधिरोद्धा
मि ॥ इति स्वरूपसर्पति ॥

चेष्टः ॥ युत्वा ॥ कथं णेडलशदे ता आग्रदा खु अज्जुआ । अज्जुए
इमे णशकडुआ वरुणा । ता पिण्डो ज्जेव्व आलुहु अज्जुआ । २ ।

॥ धार्यकः तत्र करोति ॥

१११

चेष्टः । जथा पाडुप्फालचालिदाणं णेडलाणं वीशन्ते शदे भल
कुले अ पवरुणे तथा तक्केमि शम्पदं अज्जुआए आलूढाए होद्व्यं
ता गच्छामि । ज्ञाध गोणा ज्ञाध । ३ । ॥ इति परिक्रामति ॥

प्रविश्य

वीरकः ॥ अरे रे अरे जअजअमाणाअचन्दणाअमङ्गलपुल्लभदप्प
मुहा ।

११२

किं अच्छ्व वीसद्धा जो सो गोवालदारओ रुद्धो ।

भेत्तूणा समं वच्चइ णस्वइहिअं च वन्धणं च ॥

अरे रे पुरत्थिमे पदोलीडुआए चिरु तुमं तुमं पि पच्छिमे तुमं पि
दक्खिणे तुमं पि उत्तरे । जो वि एसो पाआरखण्डो एदं अहिरुहिअ
चन्दणेण समं अवलोमि । एहि चन्दणाअ एहि इदो दाव । ४ ।

११३

प्रविश्य संभ्रान्तः

चन्दनकः । अरे रे वीरअविसल्लभीमङ्गअदण्डकालअदण्डसूरप्प
मुहा ।

आअच्छ्व वीसत्था तुरिअं जत्तेह लङ्ग करेज्जाह ।

लच्छी जेण ण रणो पव्वइ गोत्तत्तरं मत्तुं ॥ ५ ॥

११४

११२ अवि अ ।

उज्जाणेसु सदासु अ मग्गे णअरीअ आचणे धोसे ।

तं तं जोरुह तुरिआ सङ्का वा जाअए जत्थ ॥

रे रे वीरअ किं किं दरिसेसि भणाहि दाव वीसत्थं ।

भेत्तूण अ वन्धणअं को सो गोवालदारअं हरइ ॥

कस्सट्ठमो दिणअरो कस्स चउत्थो अ वट्टए चन्दो ।

हट्ठो अ भग्गवगट्ठो भूमिसुअो पच्चमो कस्स ॥

भण कस्स जम्महट्ठो जीवो णवमो तद्धेअ सूरसुअो ।

जीअत्ते चन्दणए को सो गोवालदारअं हरइ ॥ ११ ।

११३ वीरकः । भउ चन्दणआ ।

अवहरइ को वि तुरिअं चंदणअ सवामि तुज्ज रहिअएण ।

जहु अदुअदिणअरे गोवालअदारअो खुडिदो ॥ १२ ।

चेठः । जाध गोणा जाध । ३ ।

चन्दनकः ॥ हट्ठ ॥ अरे रे पेक्ख पेक्ख ।

ओहारिअो पवरुणो वज्जइ मज्जेण राअमग्गस्स ।

एदं ताव विअारहु कस्स कहिं पवसिअो पवरुणो ॥ १४ ।

वीरकः ॥ अजलोका ॥ अरे रे पवरुणवारुआ मा दाव पवरुणं
वारुहि । कस्स केरुं एदं पवरुणं को वा इध आट्ठो कहिं वा
वच्चदि । ५ ।

११४ चेठः । एणे क्खु पवरुणे अनुचालुदत्तारु केलके पवरुणे इध
अज्जुआ वशत्तेणा आलूहा पुष्पकलणउअं जिणुन्नाणं कीलिउं चा
लुदत्तश णीअदि । ६ ।

वीरकः ॥ चन्दनकुपसूत ॥ एसो पवरुणवारुअो भणादि अनुचारु
दत्तस्स पवरुणं वसत्तेणा आट्ठो पुष्पकरणउअं जिणुन्नाणं णीअदि

३५ ति । ७ ।

चन्दनकः । ता गच्छुः । १।

वीरकः । अणवलोद्दो ज्ञेयः । २।

चन्दनकः । अथ इ । ३।

वीरकः । कस्त पञ्चदश । ४।

चन्दनकः । अञ्जचारुदत्तस्स । ५।

वीरकः । को सो अञ्जचारुदत्तो का वा वसन्तसेणा ज्ञेया अण ११५
वलोद्दं वच्चदि । ६।

चन्दनकः । अरे अञ्जचारुदत्तं ण आणासि ण वा वसन्तसेणिअं ।
अइ अञ्जचारुदत्तं वसन्तसेणिअं वा ण आणासि ता गअणे ज्ञेयाइस्स
हिदं चन्दं तुमं ण आणासि । १०

को तं गुणारविन्दं सीलमिअङ्कं ज्ञाणो ण आणादि ।

आवणाडुक्कमोक्कं चउसाअरसारअं रअणं ॥

दो ज्ञेय्य पूअणीआ इह णअरीइ तिलअभूह अ ।

अञ्जा वसन्तसेणा धम्मणिही चारुदत्तो अ ॥ ७।

वीरकः । अरे चन्दनआ ।

ज्ञाणामि चारुदत्तं वसन्तसेणं च सुद्धु ज्ञाणामि ।

पत्ते अ राअकञ्जे पिदरं पि अहं ण आणामि ॥ ८।

आर्यकः ॥ अयं मे पूर्ववैरी अयं मे पूर्वबन्धुः । यतः ।

एककार्यनियोगे ऽपि नानयोस्तुल्यशीलता ।

विवारुहे च चितायां च यथा दुत्तमुजोर्द्वयोः ॥

चन्दनकः । तुमं पि तत्तिहो सेणावई रणो पच्चइदो । एदे धा
रिदा मइ वइह्मा अवलोइहि । ९।

वीरकः । तुमं पि रणो पच्चइदो बलवई ता तुमं ज्ञेय्य अवलो
इहि । १०।

चन्दनकः । मइ अवलोइदं तुइ अवलोइदं भोदि । ११।

वीरकः । जं तुए अवलोइदं तं रणा पालएण अवलोइदं । १ ।
 ११७ चन्दनकः । अरे पवरुणवारुआ ओणामेहि धुरं । २ ।

चेठः ॥ तणा करोति ॥

आर्यकः ॥ च्छगत्तम् ॥ अपि रत्तिणो मामवलोकयन्ति । अशस्वश्चा
 ॥ स्मि मन्दभाग्यः । अथवा ।

भीमस्यानुकरिष्यामि बाहुः शस्त्रं भविष्यति ।

वरं व्यायच्छतो मृत्युर्न गृहीतस्य बन्धने ॥

अथवा साहसस्य तावदनवसरः ।

चन्दनकः ॥ नाट्येन प्रवरुणामाहूयवलोकयति ॥

१० आर्यकः । शरणागतो ऽस्मि ।

चन्दनकः ॥ संकृतमाश्रित्य ॥ अभयं शरणागतस्य ।

आर्यकः ।

त्यजति किल तं जयश्रीर्जहति च मित्राणि बन्धुवर्गश्च ।

भवति च सदोषहास्यो यः खलु शरणागतं त्यजति ॥

११ चन्दनकः । कथं अज्जओ गोवालदारओ सेणवित्तासिदो पत्तर
 ॥ को विअ साउणिअस्स रुत्थे णिवडिदो ॥ विचिन्त्य ॥ एसो अणवराधो
 सरणाअदो अज्जचारुदत्तस्स पवरुणं आरूढो पाणप्पदस्स मे अज्जस
 व्विलअस्स मित्तं अणदो राअणिओओ । ता किं दाणिं एत्थ जुत्तं
 अणुचिद्विडुं । अथवा जं भोदि तं भोदि । पढमं ज्ञेव्व अभयं दिपां ।

११८ भीदाभयपदाणां देलस्स परोवआररसिअस्स ।

जइ कोइ कोउ णासो तह वि अ लोए गुणो ज्ञेव्व ॥

॥ सभाग्यवतीर्य ॥ दिट्ठो अज्जो ॥ इत्यर्थेणे ॥ ण अज्जुआ वसत्तसेणा ।

तदो एसा भणादि जुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अरुं अज्जुचारुदत्तं अहि
 सारिडुं गच्छत्ती राअमग्गे परिभूदा । ३ ।

२५ वीरकः । चन्दणाआ एत्थ मरु संसओ समुप्यणो । ४ ।

चन्दनकः । कथं दे संसयो । १।

वीरकः । सम्भमध्वरकण्ठो तुमं ज्ञादो सि जं तुए भणिदं । ११६

दिदो मए अङ्गो पुणो अङ्गुआ वसत्तसेणेत्ति ॥

एत्थ मे अप्पच्चयो । २।

चन्दनकः । अरे को अप्पच्चयो तुह । वयं दक्खिणत्ता अव्वत्त ॥
भासिणो खस खत्तिखटो कडत्थो विलअ कप्पाट कप्पाप्पावरणअ द
विड चोल चीण वत्सर खेर खानमुखमधुघातप्रभृतीनां स्नेहजातीनां
अनेकदेशभाषाभिज्ञा यथेष्टं मन्त्रयामो दिदो दिदो वा अङ्गो अङ्गुआ
वा किं शब्दविचारः स्त्रीपुत्रपुंसकव्याख्यानमप्रस्तुतम् । ३।

वीरकः । णं अहं पि पलोहमि राअअणा एसा अहं रणो पच्च १०
इदो । ४।

चन्दनकः । तत्किमहमप्रत्ययः संवृत्तः ।

२००

वीरकः । णं सामिणिओओ । ५।

चन्दनकः ॥ स्वगतम् ॥ अङ्गुगोवालदारओ अङ्गुचारुदत्तस्स पवरुणं
अहिरुहिय अक्कमदि ति जइ कहुज्जदि तदो अङ्गुचारुदत्तो रणा १५
सामिज्जइ । ता को एत्थ उआओ ॥ सुविचिनय ॥ कप्पाटकलकूप्यओअं
करेमि ॥ प्रकाशम् ॥ अरे वीरअ मए चन्दणकेण पलोइदं पुणो वि तुमं
पलोहमि को तुमं । ६।

वीरकः । अरे तुमं पि को । ७।

चन्दनकः । पूइज्जत्तो माणिज्जत्तो तुमं अप्पणो ज्ञादिं ण सुम २०
रेसि । ८।

वीरकः ॥ सञ्जोधम् ॥ अरे का महु ज्ञादी । १।

चन्दनकः । को भणउ । १०।

२०१

वीरकः । भणउ । ११।

चन्दनकः । अहुवा ण भणउ । १२।

जाणतो वि हि जादिं तुज्ज ण भणामि सीलविरुवेण ।

१११ चिट्ठ महु छिअ मणे किं च कइत्येण भग्गेण ॥ ११ ।

वीरकः । णं भणउ भणउ । १२ ।

चन्दनकः ॥ संतां ददाति ॥

११२ वीरकः । अरे किं णेदं । १३ ।

११३ चन्दनकः ।

सिणसिलाअलकृत्यो पुरिसाणं कुच्चगण्हिसणवणो ।

कत्तरिवावडकृत्यो तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १४ ।

वीरकः । अरे चन्दणआ तुमं पि मानिज्जुत्तो अय्यणो केरिं
१० ज्ञादिं ण सुमरेसि । १५ ।

२०२ चन्दनकः । अरे का महु चन्दणअस्स चन्दविमुद्धस्स ज्ञादी । १६ ।

१२४ वीरकः । भणउ । १७ ।

चन्दनकः । भणउ भणउ । १८ ।

वीरकः ॥ नाट्येन संतां ददाति ॥

११५ चन्दनकः । अरे किं णेदं । १९ ।

वीरकः । अरे सुणाहि सुणाहि ।

तुज्ज वि ज्ञादी मुद्धा मादा भेरी पिदा वि दे पडहो ।

उम्मुक्करउअभादा तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ ११० ।

चन्दनकः ॥ सक्कोधम् ॥ अहं चन्दणआ चम्माराओ । ता पत्तोएहि

२० पवरुणां । १११ ।

वीरकः । अरे पवरुणावाह्या परिवत्तावेहि पवरुणां पत्तो
इत्तं । १२१ ।

१०३ चेटः ॥ तथा करोति ॥

२०३ वीरकः । नाट्येन प्रवहणमारोडुमिच्छति ॥

२५ चन्दनकः । तस्मा केशेषु गृहीत्वा पातयति पादेन ताडयति ॥

वीरकः ॥ सज्जीधसुगय ॥ अरे अरुं तुष्ट वीसन्धो रात्राणत्तिं करेलो
सहसा केसेसु गेण्हिय पादेन ताडिदो । ता मुणु रे अहिअरणम
ज्जे तदि दे चउरङ्गं ण कप्पावेमि तदा ण होमि वीरयो । १।

चन्दनकः । अरे राउलं अहिअरणं वा वच्च किं तष्ट मुणहम
रिसेण । २।

वीरकः ॥ तथेति निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ गच्छ रे पवरुणावाहया गच्छ । तष्ट
को त्रि पुच्छदि तदो भणेसि चन्दणाअवीरह्णिं अवलोइदे पवरुणं
वच्चदि । अत्ते वसन्तसेणे इमं च अहिणाणं दे देमि । ३।

॥ इति अङ्कं प्रवच्छति ॥

२०३

आर्यकः ॥ अङ्गं गृहीत्वा सर्वमानसात्म ॥

अये शस्त्रं मया प्राप्तं स्पन्दते दक्षिणो भुजः ।

अनुकूलं च सकलं हस्त संरक्षितो ऽप्यहम् ॥

चन्दनकः । अङ्गुष्ट ।

एत्थ मष्ट विणाविदा पच्चइदा चन्दणं पि सुमरेसि ।

ण भणामि एस तुदो णेरुस्स रसेण बोछामो ॥ । ४।

आर्यकः ।

चन्दनश्चन्द्रशीलाद्यो दैवादय मुकुन्मम ।

चन्दनं भो स्मरिष्यामि सिद्धादेशस्तथा यदि ॥

चन्दनकः ।

अभयं तुह देउ हरो विण्ह वन्हा रवी अ चन्दो अ ।

रुत्तूण सत्तुवक्कं सुम्भणिसुम्भे त्ता देवी ॥ । ५।

चेष्टः ॥ प्रवहणेन निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ नेपथ्याभिमुखमवलोक्य ॥ णिकुमन्तस्स मे पिअवअस्सो सच्चि २०५

लयो पिरुदो नेव्व अणुलग्गो गदो । भोटु पधाणदण्डधारयो वीरयो २५

रात्रपञ्चम्यग्राहो विरोधिदो ता ज्ञाव अहं पि पुत्तभादरेहिं परिवुदो
 एदं ज्ञेय्य अणुगच्छामि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
 प्रवरुणविपर्ययो नाम
 षष्ठोऽङ्कः ॥

विद्रूपकः । भो पेक्व पेक्व पुष्पकरण्डग्रजिणुव्राणस्त सस्तिरी
ग्रदं । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य एवमेतत् । तथा हि ।

वणिज इव भालि तरवः पण्यानीव स्थितानि कुसुमानि ।

शुल्कमिव साधयन्तो मधुकरपुरुषाः प्रविचरन्ति ॥

विद्रूपकः । भो इमं असकाररमणीयं सिलाग्रत्वं उवविसदु
भवं । २ ।

चारुदत्तः ॥ उपविश्य ॥ वयस्य चिरयति वर्धमानकः ।

विद्रूपकः । भणिदो मष्ट वडुमाणयो वसन्तसेणिग्रं गेषिदुग्र १०
लङ्गं लङ्गं आग्रच्छ त्ति । ३ ।

चारुदत्तः । तत्किं चिरयति ।

किं यात्यस्य पुरः शनैः प्रवहणं तस्यान्तरं मार्गते

२०७

भग्ने ऽन्ते परिवर्तनं प्रकुरुते हिन्नो ऽथवा प्रग्रहः ।

कर्मात्तोत्थितदारुवारितगतिर्मार्गान्तरं याचते

१४

स्वैरं प्रेरितगोयुगः किमथवा स्वच्छन्दमागच्छति ॥

प्रविश्य मुपुर्णकप्रवहणस्यः

चेष्टः । ज्ञाध गोणा ज्ञाध । ४ ।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥

नरपतिपुरुषाणां दर्शनाद्भीतिभीतः

२०

सनिगउचरणत्वात्सावशेषापसारः ।

अविदितमधिष्ठो यानि साधोस्तु यानि
परभृत इव नीडे रक्षितो वायसीभिः ॥

अहो नगरात्सुद्रुमागतो ऽस्मि तत्किमस्मात्प्रवरुणादवतीर्य वृत्तवा
टिकागहनं प्रविशामि । उताहो प्रवरुणस्वामिनं पश्यामि । अथवा
कृतं वृत्तवाटिकागहनेन अभ्युपपन्नवत्सलः खलु तत्रभवानार्यचारुदत्तः
श्रूयते तत्प्रत्यक्षीकृत्य गच्छामि ।

स तावदस्माद्यसनान्नवात्थितं
निरीक्ष्य साधुः समुपैति निर्वृतिम् ।

शरीरमेतद्वत्तमीदृशीं दृशां

धृतं मया तस्य महात्मनो गुणैः ॥

चेष्टः । इमं तं उज्ज्वाणं जाव उवशप्यामि ॥ उर्यमूला ॥ अज्जामि
तेय ॥ १ ॥

२०८ विद्रूपकः । भो प्रियं दे णिवेदेमि वडुमाणयो मत्तेदि आगदाए
वसलसेणाए ह्योद्व्वं ॥ २ ॥

१५ चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

विद्रूपकः । दासीएउत्ता किं चिरइदो सि ॥ ३ ॥

चेष्टः । अत्तु मित्तेय मा कुप्प जाणात्थलके विशुमल्लिदे त्ति कटुअ
गदागदं कल्लेले चिलइदे म्हि ॥ ४ ॥

चारुदत्तः । वर्धमानक परिवर्तय प्रवरुणम् । सखे मैत्रेय अथ
२० तार्य वसलसेनाम् ।

विद्रूपकः । किं णिअउण वद्धा से गोडा नेण सअं णोदरदि

॥ उर्यमूला ॥ वयहपामुदुधार्य ॥ भो ण वसलसेणा वसलसेणो क्खु एसो ॥ ५ ॥

चारुदत्तः । वयस्य अलं परिहासेन न कालमपेक्षते स्नेहः । अ
थवा स्वयमेवावतार्यामि ॥ इत्युपैति ॥

२५ आर्यकः ॥ इहा ॥ अये अयमेव प्रवरुणस्वामी न केवलं श्रुतिर

मणीयो दृष्टिर्मणीयोऽपि । कृत रजितोऽस्मि ।

चारुदत्तः ॥ प्रवहणमधिरुह दृष्ट्वा च ॥ अये तत्कोऽयम् ।

२०१

करिकरसमवाहुः सिंरुपीनोन्नतांसः

पृथुतरसमवन्तास्ताम्रलोलायताक्षः ।

कथमिदमसमानं प्राप्तं एवंविधो यो

वहति निगडयुग्मं पादलग्नं महात्मा ॥

ततः को भवान् ।

आर्यकः । शरणागतो गोपालप्रकृतिरार्यकोऽस्मि ।

चारुदत्तः । किं घोषादानीय योऽसौ राजा पालकेन बद्धः ।

आर्यकः । अथ किम् ।

चारुदत्तः ।

विधिनैवोपनीतस्त्वं चतुर्विषयमागतः ।

अपि प्राणानरुं ज्ञेयां न तु त्वां शरणागतम् ॥

आर्यकः ॥ हर्षं नाटयति ॥

चारुदत्तः । वर्धमानक चरणान्निगडमपनय ।

चेष्टः । जं अन्नो आणवेदि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं अवणीदाइं णिअ

लाइं । १ ।

आर्यकः । स्नेहमयान्यन्यानि दृढतराणि दत्तानि ।

विहृषकः । सङ्गच्छेहि णिअडाइं एसो वि मुक्को अम्हे वन्नि

स्सामो । २ ।

चारुदत्तः । धिक् शान्तम् ।

आर्यकः । सखे चारुदत्त अरुमपि प्रणयेनेदं प्रवहणमावृष्टः ।

तत्क्षन्तव्यम् ॥

चारुदत्तः । अलंकृतोऽस्मि स्वयंग्राहप्रणयेन भवता ।

आर्यकः । अभ्यनुज्ञातो भवता गतुमिच्छामि ।

२५१

चारुदत्तः । गम्यताम् ।

आर्यकः । भवववतरामि ।

चारुदत्तः । सखे नावतरितव्यम् । प्रत्यग्रापनीतसंयमनस्य भवतो
अतिलघुसञ्चारा गतिः । सुलभपुरुषसञ्चारे ऽस्मिन्प्रदेशे प्रवरूपं वि
५ द्यासमुत्पादयति । तत्प्रवरूपेणैव गम्यताम् ।

आर्यकः । यथाह भवान् ।

चारुदत्तः ।

क्षेमेण व्रज बान्धवान् ।

आर्यकः । ननु मया लब्धो भवान्बान्धवः ।

१० चारुदत्तः ।

स्मर्तव्यो ऽस्मि कथाक्षरेषु भवता ।

आर्यकः । आत्मापि विस्मर्यते ।

चारुदत्तः ।

त्वां रक्षतु पथि प्रयात्तममराः ।

१५ आर्यकः । संरक्षितो ऽहं त्वया ।

चारुदत्तः ।

स्वैर्भाग्यैः परिरक्षितो ऽसि ।

आर्यकः । ननु हे तत्रापि हेतुर्भवान् ।

चारुदत्तः । यन्नोद्यते पालके मरुती रक्षा वर्तते तच्छीघ्रमपक्रा

२० मतु भवान् ।

२११ आर्यकः । एवं पुनर्दर्शनाय ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चारुदत्तः । कृतैवं मनुजपतेर्नरुद्वर्लीकं

स्थातुं हि क्षणमपि न प्रशस्तमस्मिन् ।

॥ इति ॥

मैत्रेय क्षिप्र निगडे पुराणकूपे

पश्येयुः क्षितिपतयो हि चारुदध्या ।

॥ ग्रामाक्षिपन्दनं सूक्ष्मिवा ॥ सखे मैत्रेय वसन्तसेनादर्शनोत्सुको ऽयं
जनः । पश्य ।

अपश्यतो ऽद्य तां कान्तां वामं स्फुरति लोचनम् ।

अकारणपरित्रस्तं हृदयं व्यथते मम ॥

तदेहि गच्छावः ॥ परिक्रम्य ॥ कथमभिमुखमनाभ्युदयिकं श्रमणकदर्शनम् ॥

॥ विचार्य ॥ प्रविशत्वयमनेन पथा वयमप्यनेनैव पथा गच्छामः

॥ इति निष्क्रान्ता सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

आर्यकापहरणं नाम

सप्तमो ऽङ्कः ॥

१०

भिक्षुः । अज्जा कल्लेध धम्मशच्चयं ।

शत्तम्मध णिअपोठं णिअं जग्गेध काणपडहेण ।

विशमा इन्दिअचोला रुलल्लि चित्तशच्चिदं धम्मं ॥

अविअ । अणिअदाए पेक्खिअ णवल दाव धम्माण शलण म्हि ।

पच्चज्जण जेण मालिदा इत्थिअ मालिअ नाम लक्खिदे ।

अवले अ चण्डाल मालिदे अवशं शे णाल शग्ग गाहदि ॥

शिल मुण्डिदे तुण्ड मुण्डिदे चित्त ण मुण्डिदे कीश मुण्डिदे ।

ताह उण अ चित्त मुण्डिदे शाङ्ग शुश्रु शिल ताह मुण्डिदे ॥

२१३ गिह्दिदकशाओदए एणे चीवले जाव एदं लश्टिअशालकाह केलके
उज्जाणे पविशिअ पोक्खलिणीए पक्खालिअ लङ्गं लङ्गं अवकुमि
एणं । १ ।

॥ परिक्ख्य तथा करोति ॥

नेपथ्ये । चिष्ट ले दुष्ट शमणाका चिष्ट चिष्ट । २ ।

१५ भिक्षुः ॥ दृष्ट्वा सम्पन्नः ॥ ह्री अविद ह्री माणहे । एणे शे लाअशा
लशण्ठाणे आअदे । एकेण भिक्षुणा अवलाहे किदे अणं पि जहिं
जहिं भिक्षुं पेक्खदि तहिं तहिं गोण व्व णाशं भिन्दिअ ओवाहे
दि । ता कहिं अशलणे शलणं गमिअणं । अथवा भण्डालके जेव्व
बुद्धे मे शलणे । ३ ।

शकारः । चिष्ट ले दुष्ट शमणाका चिष्ट चिष्ट । आवाणअम

ज्ञापविष्टश्च विग्र लल्लमूलग्रश्च शीर्षं ते मोडश्च ॥ ११ ॥ इति

ताडयति ॥

विटः । काणेत्तीमातः । न युक्तं निर्वेद्धृतकपायं भिन्नं ताडयितुं २१४
तत्किमनेन । इदं तावत्सुखोपगम्यमुद्यानं पश्यतु भवान् ।

अशरणशरणप्रमोदभूतैर्वनतरुभिः क्रियमाणचारुकर्म ।

रुदयमिव दुरात्मनामगुप्तं नवमिव राज्यमनिर्जितोपभोग्यम् ॥

भिन्नः । शास्त्रदं पर्षादु उवाचके । २ ।

शकारः । भावे पेक्व पेक्व अकोशदि मं । ३ ।

विटः । किं ब्रवीति ।

शकारः । उवाचके त्ति मं भणादि । किं रुग्णे णाविदे । ४ । १०

विटः । बुद्धोपासक इति भवत्तं स्तौति ।

शकारः । धृणु शमणाका धृणु । ५ ।

भिन्नः । तुमं धणे तुमं पुणे । ६ ।

शकारः । भावे धणे पुणे त्ति मं भणादि । किं रुग्णे शलावके
कोष्ठके कोम्भकाले वा । ७ । १५

विटः । काणेत्तीमातः । ननु धन्यस्त्वं पुण्यस्त्वमिति भवत्तं स्तौति । २१५

शकारः । भावे ता कोश एणे इध आगदे । ८ ।

भिन्नः । चीवत्तं पक्वत्तलिङ् । ९ ।

शकारः । अले दुष्ट शमणाका एणे मम बहिणीवदिणा शब्दु
ज्ञाणाणं पवले पुष्पकलणदुज्जाणे दिणे । त्तिं दाव शुण्णका णि २०
आला पाणिग्रं पिअन्ति रुग्णे वि वलपुलिणे मणुण्णके ण एहाया
मि तत्तिं तुमं पुक्वलिणीए पुल्लाणकुलुत्थनूणशवलाइं दुश्शगन्धि
आइं चीवत्ताइं पक्वत्तलिं । ता तुमं एकपक्वत्तलिग्रं कलेमि । १० ।

विटः । काणेत्तीमातः । तथा तर्कयामि यथानेनाचिरप्रव्रजितेन
भवितव्यम् ।

शकारः । कथं भावे ज्ञाणादि । १ ।

२१६

विठः । किमत्र ज्ञेयम् । पश्य ।

अद्याप्यस्य तथैव केशविरुद्धादौरी ललाटच्छविः ।

कालस्याल्पतया च चीवरकृतः स्कन्धे न ज्ञातः किणः ।

नाभ्यस्ता च कषायवस्त्ररचना दूरं निगूढातरं

वस्त्रात्तं च पटोच्छ्रयात्प्रशिथिलं स्कन्धे न सतिष्ठते ॥

भिनुः । उवाशके एवञ्च अचिलप्यव्वज्जिदे अ रुग्गे । २ ।

शकारः । ता कीश तुमं ज्ञादमेत्तक ज्ञेव्व ण पव्वज्जिदे । ३ ।

॥ इति ताडयति ॥

१०

भिनुः । णमो बुद्धश्श । ४ ।

विठः । किमनेन ताडितेन तपस्विना । मुच्यतां गच्छतु ।

शकारः । अले चिष्ट दव ज्ञाव शम्पधालेमि । ५ ।

विठः । केन सार्धम् ।

शकारः । अत्तणो रुडकेण । ६ ।

१५

विठः । रुत न गतः ।

शकारः । पुत्तका रुडका भष्टके पुत्तके एणे शमणके अवि णाम

२१७ किं गच्छुडु किं चिष्टडु ॥ स्वगतम् ॥ णावि गच्छुडु णावि चिष्टडु । भावे

भावे शम्पधालिदं मए रुडकेण शरु एणे मरु रुडके भणादि । ७ ।

विठः । किं ब्रवीति ।

२०

शकारः । मावि गच्छुडु मावि चिष्टडु मावि ऊशशडु मावि

णीशशडु इध ज्ञेव्व कत्ति पडिअ मलेडु । ८ ।

भिनुः । णमो बुद्धश्श शलणागदे म्हि । ९ ।

विठः । गच्छतु ।

शकारः । णं शमण । १० ।

विठः । कीदृशः समयः ।

२५

शकारः । तथा कदमं फेलडु तथा पाणिग्रं काइलं एा ह्योदि ।
अथवा पाणिग्रं पुञ्जीकडुअ कदमं फेलडु । १ ।

विठः । अहो मूर्खता ।

२१८

विपर्यस्तमनश्चेष्टैः शिलाशकलवर्ष्मभिः ।

मांसवृत्तैरिव मूर्खैर्भाराक्रान्ता वसुन्धरा ॥

मिनुः ॥ नाट्येनाश्रयति ॥

शकारः । किं भणादि । २ ।

विठः । भवतं स्तौति ।

शकारः । शुणु शुणु पुणो वि शुणु । ३ ।

॥ तथा कृत्वा निष्क्रान्तो मिनुः ॥

१९

विठः । काणेलीमातः पश्योद्यानस्य शोभाम् ।

अमी हि वृक्षाः फलपुष्पशोभिताः

कठोरनिष्पन्दलतोपवेष्टिताः ।

नृपाज्ञया रत्निज्ञनेन पालिता

नराः सदा इव यान्ति निर्वृतिम् ॥

१९

शकारः । शुश्रु भावे भणादि

बहुकुशुमविचित्तिदा अ भूमी

कुशुमभलेणा विणामिदा अ लुक्ता ।

दुमशिरुललदा अ वन्दमाणा

पणशफलाइं व वाणला लललि ॥ ४ ॥

२०

विठः । काणेलीमातः । इदं शिलातलमध्यास्यताम् ।

२११

शशारः । एजे म्हि आशिदे ॥ इति विठेन सह उपविशति ॥ भावे अन्न

वि तं वशलशेषिग्रं शुमलामि दुन्नणवग्रणं विग्र रुडकादो एा ओ
शलदि । ५ ।

विठः ॥ व्यगतम् ॥ तथा निरस्तो ऽपि स्मरति ताम् ।

२५

अथवा ।

स्त्रीभिर्विमानितानां कापुरुपाणां विवर्धते मदनः ।

सत्पुरुषस्य स एव तु भवति मृदुर्नैव वा भवति ॥

शकारः । भावे कावि वेत्ता श्रावत्कचेऽश्श भणिदश्श पवर्ण

गेणिक्य लङ् लङ् आगच्छेति । अन्नु वि णाअच्छदि ति चिलं

म्हि वुभुविदे मत्तणे ण शकीअदि पादेहिं गन्तुं । ता पेक्ख पेक्ख ।

णामत्तगदे शूले उपेक्खे कुविदवाणलशल्लिच्छे ।

भूमी दृशत्तत्ता रुदपुत्तशेदेव्व गन्धाली ॥ ११ ॥

२२० विटः । एवमेतत् ।

१०

हायामु प्रतिमुक्तशष्पकवलं निद्रायतोगोकुलं

तृष्णार्तेश्च निपीयते वनमृगैरुपां पयः सारसम् ।

सत्तापादतिशङ्कितैर्न नगरीमार्गी नरैः सेव्यते

तत्रां भूमिमपास्य च प्रवर्णं मन्ये क्वचित्संस्थितम् ॥

शकारः । भावे ।

११

शिल्लशि नम णिल्लोणे भाव शुज्जश्श पादे

शउणिव्वगविरुद्धा लुक्खशाखाशु लीणा ।

णालपुल्लिशमनुश्शा उण्णदीहं शशत्ता

वल्लशल्लणणिशप्पा आदव्वं णिव्वरुत्ति ॥

भावे अज्ज वि शे चेडे णाअच्छदि । अथवा अत्तणो विणोदणणि

२० मित्तं किं पि गाऽश्शं ॥ इति गच्छति ॥ भावे भावे शुदं तुए जं मए गा

इदं ॥ १२ ॥

विटः । किमुच्यते गन्धर्वो भवान् ।

२२१

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भविशं ।

हिङ्गुज्जला ज्रीलकभद्मुशे

२४

वचारु गण्ठी शगुडारुगुण्ठी ।

एषे मए शेविद गन्धनुत्ती
कथं ण रुग्गे मधुलश्ले त्ति ॥

भावे भावे पुणो वि दाव गाइशं ॥ इति तथा करोति ॥ भावे भावे शुढं
तुए जं मए गाइदं । १।

विटः । किमुच्यते गन्धर्वो भवान् ।

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भवामि ।

हिङ्गुल्ले दिप्पमलीचपुणे
वग्घालिदे तेह्मघिण्ण मिशे ।
भुत्ते मए पालङ्गदीअमंशे
कथं ण रुग्गे मधुलश्ले त्ति ॥

भावे अज्ज वि चेडे णाअच्छदि । २।

विटः । स्वस्थो भवतु भवान् । सम्प्रत्येवागमिष्यति ।

॥ ततः प्रविशति प्रवह्णाधिष्ठिता वसन्तसेना चेदथ ॥

चेटः । भीदि क्खु रुग्गे मज्झमिके शुज्जे मा दाव कुविदे लाअ २२२
शालशपठाणे डुविशदि । ता तुल्लिदं व्हामि । ज्ञाध गोणा ज्ञाध । ३। १५

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी ण डु वडुमाणअस्स अग्रं सरसज्जोओ ।
किमोदं । किं ण डु अन्नचारुदत्तेण वारुणपरिस्समं परिरुत्तेण अ
णो मणुस्सो अणं पवरुणं पेसिदं भविस्सदि । पुरदि दाहिणं लीअ
णं वेवदि मे हिअग्रं सुप्पाओ दिसाओ सव्वं ज्ञेव्व विसण्णुलं पेक्खा
मि । ४।

शकारः ॥ नेमिषोऽयमाकर्ण्य ॥ भावे भावे आगदि पवरुणे । ५।

विटः । कथं ज्ञानासि ।

शकारः । किं ण पेक्खदि भावे । वुडूशूअले विअ धुलधुलाअ
माणे लक्खीअदि । ६।

विटः ॥ ६॥ साधु लब्धितमयमागतः ।

शकारः । पुश्यका थावलका चेडा आगदे शि । ११।

चेटः । अधर् १२।

शकारः । पवरुणे वि आगदे । १३।

चेटः । अधर् १४।

५ शकारः । गोणा वि आगदे । १५।

चेटः । अधर् १६।

शकारः । तुमं पि आगदे । १७।

चेटः ॥ मृच्छकटिका ॥ भष्टके अर्हं पि आगदे । १८।

शकारः । ता पवेशेहि पवरुणं । १९।

१० चेटः । कदलेण भग्गेण । २०।

२२४ शकारः । एदेण ज्ञेव्व पाआलखण्डेण । २१।

चेटः । भष्टके गोणा मलेत्ति पवरुणे वि भद्रुदि रुग्गे वि
चेडे मलामि । २२।

२२५ शकारः । अले लाअशालके रुग्गे गोणा मले अवले कीणि
२२५ णं पवरुणे भग्गे अवलं घडावण्णं तुमं मले अवले पवरुणवारुके
डुविण्णदि । २३।

चेटः । शव्वं उववणं डुविण्णदि रुग्गे अत्तणकेलके ण डुवि
ण्णं । २४।

२२६ शकारः । अले शव्वं विणण्णदु पाआलखण्डेण ज्ञेव्व पवेशेहि
२२६ पवरुणं । २५।

चेटः । विभन्न ले पवरुण शमं शामिणा विभन्न विभन्न । अणे
२२७ पवरुणे भोडु भष्टके गडुअ णिवेदेमि ॥ मृच्छकटिका ॥ कथं ण भग्गे भष्टके
उवत्थिदे पवरुणे । २६।

शकारः । ण हिणा गोणा ण मला लन्न तुमं पि ण मले । २७।

२२८ चेटः । अधर् २८।

शकारः । भाव आगच्छ पवरुणं पेक्वामो । भावे तुमं पि मे
गुलु पलमगुलु पेक्वीग्रशि शादलके अब्भललके ति पुलकुलणीए
ति तुमं दाव पवरुणं अग्गदो अहिलुरु ॥ १॥

विटः । एवं भवतु ॥ इत्यग्रेसति ॥

शकारः । अधवा चिष्ट तुमं तुह वप्पकेलके पवरुणे जेण तुमं ॥
अग्गदो अहिलुरुसि । रुग्गे पवरुणशामी अग्गदो अहिलुरुमि ॥ २॥

विटः । भवानेवं ब्रवीति ।

२२६

शकारः । जइ वि रुग्गे एवं भणामि तथावि तुह एणे आदले
अहिलुरु भष्टक ति भणिऊं ॥ ३॥

विटः । आरोरुतु भवान् ।

१०

शकारः । एणे शम्पदं अहिलुरुमि । पुश्वका थावलका चेडा
पलिवत्तावेहि पवरुणं ॥ ४॥

चेटः ॥ परावुत्त ॥ अहिलुरुड भष्टालके ॥ ५॥

शकारः ॥ अहिलुरुवालोव च ज्ञातं नादयित्वा त्वरितमवलीर्य त्रिं कण्ठे अवलम्ब्य ॥
भावे भावे मडे शि मडे शि पवरुणाधिलूहा लक्वशी चोले वा प
लिवशदि । ता जइ लक्वशी तदो उमे वि मूणे अध चोले ता उमे
वि क्वज्जे ॥ ६॥

विटः । न भेतव्यं न भेतव्यं कुतो ऽत्र वृषभयानि राक्षससञ्चा ॥ २२७
रः । मा नाम ते मध्याङ्गार्कतापच्छिन्नदृष्टेः स्थावरकस्य सकवुकां हा
यां दृष्ट्वा भ्रात्रिरुत्पन्ना ।

२०

शकारः । पुश्वका थावलका चेडा जीवेशि ॥ ७॥

चेटः । अधरं ॥ ८॥

शकारः । भावे पवरुणाधिलूहा इशियया पडिवशदि ता अव
लोएहि ॥ ९॥

विटः । कयं स्त्री ।

२५

अवनतशिरसः प्रयामशीघ्रं

पथि वृषभा इव वर्षताडिताब्जाः ।

मम हि सदसि गौरवप्रियस्य

कुलजनदर्शनकातरं हि चतुः ॥

॥ वसन्तसेना ॥ उचिस्त्वयमान्यगतम् ॥ कथं मम पात्रणाणां आआसग्रो
ज्जेव्व राग्रसालग्रो । ता संसद्द म्हि मन्दभाआ । हसी दाणिं मम म
न्दभाइणीए उसरक्खेतपडिदो विअ वीअमुद्री णिप्फलो इध आगम
णी संवुत्तो । ता किं एत्थ करइस्सं । १।

२२८ शकारः । कादले क्तु एणे वुड्ढोडे पवरुणां णावलोइदि ।
१० भावे आलोइहि पवरुणां । २।

विटः । को दोषः । भववेवं तावत् ।

शकारः । कथं शिआला उडुन्ति वाअशा वज्जेन्ति ता ताव
भावे अक्खीहिं भक्खीअदि दत्तेहिं पेक्खीअदि ताव रुग्गे पलाइशं । ३।

विटः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सविधादमान्यगतम् ॥ कथमयं मृगी व्याघ्रमनुसर
११ ति । भोः कष्टम् ।

शरच्चन्द्रप्रतीकाशं पुलिनात्तरशायिनम् ।

हंसी हंसं परित्यज्य वायसं समुपस्थिता ॥

॥ जनान्तिकम् ॥ वसन्तसेने न युक्तामिदं नापि सदृशमिदम् ।

पूर्वं मादद्वशाय द्रव्यार्थे जननीवशात् ।

२२० वसन्तसेना । णा ॥ इति शिखात्तपति ॥

२२१ विटः । अशौण्डीर्यस्वभावेन वेशभावेन मन्यते ॥

ननूक्तमेव मया भवतीं प्रति ।

सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ।

वसन्तसेना । पवरुणाविपज्जासेण आअदा सरणागद् म्हि । ४।

२२५ विटः । न भेतव्यं न भेतव्यम् । भवत्वेनं वच्चयामि ॥ शकारमुपगम्य ॥

काणेलीमातः सत्यं राजस्येवात्र प्रतिवसति ।

शकारः । भावे भावे ज्ञस् लक्वशी पडिवशदि ता कीश ण तुमं
मूशेदि अथ चोले ता कीश ण तुमं खज्जे । १ ।

विटः । किमनेन निवृत्तिपितेन यदि पुनरुद्यानपरम्परया पद्दामिव
नगरीमुज्जयिनीं प्रविशावस्तदा को दोषः स्यात् ।

शकारः । एवं किदे किं भोदि । २ ।

विटः । एवं कृते व्यायामः सेवितो धुर्याणां च परिश्रमः परि
कृतो भवति ।

शकारः । एवं भोडु । थावत्तथा चेडा ऐरु पवरुणं अथवा चि
ष्ट चिष्ट । देवदाणं वम्हणाणं च अगदो चलणेण गच्छामि । णहि १०
णहि पवरुणं अहिलुहिअ गच्छामि । जेण हूलदो मं पेक्खिअ भ २३०
णिशशन्ति एणे शे लश्चिअशाले भष्टालके गच्छदि । ३ ।

विटः ॥ खगाम् ॥ दुष्करं विषमौषधीकर्तुम् । भवत्वेवं तावत्
॥ प्रकाशम् ॥ काणेलीमातः एषा वसन्तसेना भवन्तमभिसारयितुमागता ।

वसन्तसेना । सत्तं पावं सत्तं पावं । ४ ।

शकारः ॥ चरुम् ॥ भावे भावे मं पवलपुलिशं मणुशं वाशुदि
वाकं । ५ ।

विटः । अथ किम् ।

शकारः । तेण हि अपुब्बा शिली शमाशादिदा तश्शिं काले
मए लोशाइदा शम्पदं पादेशुं पडिअ पशादेमि । ६ ।

विटः । साधभिहितम् ।

शकारः । एणे पादेशुं पडेमि ॥ एणि वसन्तसेनामुपगृह्य ॥ अत्तिके अम्बि २३१
के शुणु मम विणत्तिं ।

एणे पडामि चलणेशु विशालणेत्ते

रुशतज्जलिं दशणहे तव शुद्धदन्ति । । ७ ।

ज्ञं तं नष्ट अवकिदं मय्यणाउलेण

तं खम्मिदा शि वलगत्ति तव म्हि दाणे ॥ ११ ॥

वसन्तसेना । अवहेहि अणाज्जं मत्तेसि । २१ ॥ इति पादेन ताडयति ॥

शकारः ॥ सकोधम् ॥

जे चुम्बिदे अम्बिकमाडुकेहिं

गदे ण देवाण वि जे पणामं ।

जे पाडिदे पादतलेण मुण्डे

वणे शिअलेण जथा मिदङ्गे ॥

२३२ अले थावलअ चेटा कहिं तुष्ट एशा शमाशादिदा । ३१ ॥

१० चेटः । भष्टके गामशअलेहिं लुङ्गे लाअमग्गे तदो चालुदत्तश
लुक्खवाडिआए पवरुणां थाविअ तहिं ओदल्लिअ ज्ञाव चक्खवहिअं
कलेमि ताव एशा पवरुणविपज्जाशेण इह आलूढेति तकेमि । ४१ ॥

शकारः । कथं पवरुणविपज्जाशेण आगदा ण मं अहिशालिडं
ता ओदल्ल ओदल्ल मम केलिकादो पवरुणादो । तुमं दलिदशत्थवा
१५ रूपुत्तके अहिशालेशि मम केलिकाइं गोणाइं वाहेशि ता ओदल्ल
ओदल्ल गम्भदाशि ओदल्ल । ५१ ॥

२३३ वसन्तसेना । तं अज्जचारुदत्तं अहिसारेसि त्ति ज्ञं सच्चं अलांकिदं
म्हि इमिणा वयणेण । सम्पदं ज्ञं भोडु तं भोडु । ६१ ॥

शकारः । एदेहिं दे दशणहुप्पलमणउलेहिं

२० रुहेहिं चाडुशदताडणलम्यडेहिं ।

वडामि दे वलतणुं णिअज्जाणकादो

केशेषु वालिदइअं वि जक्का जडाड ॥ ७१ ॥

विटः । अग्राक्षा मूर्धज्ञेष्वेताः स्त्रियो गुणसमन्विताः ।

न लताः पक्षवच्छेदमर्हत्युपवनोद्भवाः ॥

२५ तदुत्तिष्ठत्वहमेनामवतारयामि । वसन्तसेने अवतीर्यताम् ।

वसन्तसेना ॥ खलोर्य एकान्ते स्थिता ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ ज्ञे शे मम वचनावमाणेण तदा लोशगी
शन्धुक्तिदे अन्न एदाए पादप्पहालेणाणेण पन्नलिदे । तं शम्पदं मा
लेमि णं । भोडु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ भावे भावे ।

अदिच्छे लम्बदशाविशालं २३४
पावालग्नं शुत्तशदेहिं नुत्तं ।
मंशं च खाडुं तरु तुष्टि काडुं
चुहू चुहू चुक्कु चुहू चुहू ति ॥ १॥

विटः । ततः किम् ।

शकारः । मम पित्रं कलेहि । २ ।

विटः । वाढं करोमि वर्जयित्वा वकार्यम् ।

शकारः । भावे भावे अकज्जाद् गन्धे वि णत्थि लाखलिआ वि
णत्थि । ३ ।

विटः । उच्यतां तर्हि ।

शकारः । मालेहि वसन्तशेणिअं । ४ ।

विटः ॥ कर्णे पिधाय ॥

वालां स्त्रियं च नगरस्य विभूषणं च

वेश्यामवेशसदृशप्रणयोपचारम् ।

एनामनागसमहं यदि धातयामि

केनोदुपेन परलोक्रनदीं तरिष्ये ॥ २०

शकारः । अहं ते भेडकं ददृशं । अणं च विवित्ते उज्जाणे २१
माललं को तुमं पेक्खिअदि । ५ ।

विटः । पश्यन्ति मां दश दिशो वनदेवताश्च

चन्द्रश्च दीप्तकिरणश्च दिवाकरोऽयम् ।

धर्मानिलौ च गगनं च तथात्तरात्मा

भूमिस्तथा मुकृतदुष्कृतसान्निभूता ॥

शकारः । तेण हि पडलोवालिदं कडुअ मालेहि । ११।

चिटः । मूर्ख अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अधम्मभीलू एणे वुडुकोले । भोटु थावलकं चेउं अ
णुणेमि । पुश्याका थावलका चेडा शोवणाखडुआइं दे ददणं । १२।

चिटः । अरुं पि पहिलिणं । १३।

शकारः । शोवणां दे पीठं कालदणं । १४।

२२६ चिटः । अरुं पि उवविशिणं । १५।

शकारः । शव्वं दे उच्छिष्टअं ददणं । १६।

१७ चिटः । अरुं पि खादणं । १७।

शकारः । शव्वचेडाणं मरुत्तलअं कलदणं । १८।

चिटः । भण्टके रुविणं । १९।

शकारः । ता मणेहि मम वज्रणं । २०।

चिटः । भण्टके शव्वं कलदणं वज्जिअ अकळां । २१।

१९ शकारः । अकळाहु मन्धे वि णत्थि । २२।

चिटः । भणाडु भण्टके । २३।

शकारः । एणं वशत्तणेणिअं मालेहि । २४।

२३० चिटः । पशीदडु भण्टके । इअं मए अणल्लेण अज्जा पवरुणापलि
वत्तणेण आणीद । २५।

२६ शकारः । अले चेडा तवावि ण पद्वामि । २६।

चिटः । पद्वदि भण्टके शलीलारु ण चालित्तारु । ता पशी
दडु भण्टके भाअमि क्वु अरुं । २७।

शकारः । तुमं मम चेउं भविअ कशं भाअशि । २८।

चिटः । भण्टके पललोअश । २९।

२९ शकारः । के शे पललोए । ३०।

चेटः । भष्टके शुकिदडुकिदपलिणामि । १ ।

शकारः । कीलिशे शुकिदश पलिणामि । २ ।

चेटः । ज्ञादिशे भष्टके वरुणोवणामणिउदे । ३ ।

२३८

शकारः । डुकिदश कीलिशे । ४ ।

चेटः । ज्ञादिशे रुग्णे पलपिण्डपुष्टके ज्ञादि । ता अकज्जं ण कल
इशं । ५ ।

शकारः । अले ण मालिशशणि ॥ इति वरुणोव ताडयति ॥ । ६ ।

चेटः । पिष्टडु भष्टके मालेडु भष्टके अकज्जं ण कलइशं ।

ज्ञेण म्हि गब्भदाशे विणिम्मिदे भाअयेअदोशेहिं ।

अहिअं च ण कीणिशं तेण अकज्जं पलिरुल्लामि ॥ । ७ ।

वसलसेना । भाव सरणागद म्हि । ८ ।

विटः । काणेलीमातः । मर्षय मर्षय । साधु स्थावरक साधु । २३९

अथेष नाम परिभूतदशो दरिद्रः

प्रेष्यः परत्र पलमिच्छति नास्य भर्ता ।

तस्मादमी कथमिवाय न याति नाशं

ये वर्धयत्यसदृशं सदृशं न्यजति ॥

अपिच ।

रन्धानुसारी विषमः कृतालो यदस्य दास्यं तव चेश्वरत्वम् ।

अियं त्वदीयां यदयं न भुङ्क्ते यदतदाज्ञां न भवान्करोति ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ अथम्मभीलुए वुड्ढोडे पललोअभीलू एणे

गब्भदाशे । रुग्णे लशिटअशाले कशश भाअामि वलपुलिशमणुशे

॥ प्रकाशम् ॥ अले गब्भदाश चेडे गच्छ तुमं ओवलके पविशिअ वीशन्ते

एअले चिष्ट । १ ।

चेटः । ज्ञं भष्टके आणवेदि ॥ वसलसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए एत्तिके मे

विह्वे । १० । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

२४

२४० शकारः ॥ परिकरं व्युत्तम् ॥ चिष्ट वशत्तशेषिणश्च मालदण्डं । १ ।
 विटः । आः ममाग्रतो व्यापादयिष्यति ॥ इति मले गृह्णाति ॥
 शकारः भूमी पतति ॥ भावे भष्टके मालोद्यदि इति मोहं ॥ नाटयति ॥
 चेतनां लब्धम् ॥

॥ शब्दकालं मष्ट पुष्टे मंशेण अ विष्टण अ ।
 अज्ज कज्जे शमुप्पणे जादे मे वैल्लिह कथं ॥
 ॥ विचिन्ता ॥ भोटु लब्धे मष्ट उवाष्ट । दिप्पा वुट्ठोडिण शिलश्चालण
 शणा । ता एदं पेशिअ वशत्तशेषं मालदण्डं । एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
 भावे जं तुमं मष्ट भणिदि तं कथं रुग्गे एव्वंवड्काहिं गल्लकुप्पमा
 १० णाहिं कुलेहिं जादे अकज्जं कलेमि । एव्वं एदं अङ्गीकलाचिटुं मष्ट
 भणिदं । २ ।

२४१ विटः । किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।
 भवन्ति सुतरां स्फीताः मुनेत्रे कण्टकिदुमाः ॥
 शकारः । भावे एशा तव अग्गदो लज्जाद्यदि ण मं अङ्गीकलेदि ।
 १५ ता गच्छ थावलचेडे मष्ट पिशिट्ठे गदे वि एणे पलाइअ गच्छदि । ता
 तं गेणिरुअ आअच्छटु भावे । ३ ।

विटः ॥ खगलम् ॥

अस्मत्समजं हि वसन्तसेना शौण्डीर्यभावान्न भजेत मूर्खम् ।
 तस्मात्करोम्येष विविक्तमस्या विविक्तविश्वम्भरसो हि कामः ॥
 २० ॥ प्रकाशम् ॥ एवं भवतु गच्छामि ।

वसन्तसेना ॥ पदान्ते गृहीत्वा ॥ णं भणामि सरणागद म्हि । ४ ।

विटः । वसन्तसेने न भेतव्यं न भेतव्यम् । काणेलीमातः वसन्त
 सेना तव रुस्ते न्यासः ।

शकारः । एव्वं मम रुस्ते एशा णाशेण चिष्टटु । ५ ।

२५ विटः । सत्यम् ।

शकारः । शच्च । १ ।

२४२

विठः ॥ किञ्चिद्वत् ॥ अथवा मयि गते नृशंसो हन्यादेनां तदप
वारितशरीरः पश्यामि तावदस्य चिकीर्षितम् ॥ इत्येकान्ते स्थितः ॥

शकारः । भोटु मालिशं । अथवा कबडकाबडिके एणे बम्हणे
बुडूखोडे कदावि ओवालिदशलीले गडिअ शिअले भविअ डुलुमु ॥
लिं कलेदि । ता ददश वचणाणिमित्तं एव्वं दाव कलदशं ॥ कुनु
मावच्चं कुर्खनात्थानं मणउयति ॥ वाशू वाशू वशत्तणेणिह वशत्तणेणिह
एहि । २ ।

विठः । अये कामी संवृत्तः । हत्त निर्वृत्तो ऽस्मि गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

१०

शकारः ।

शुवण्णअं देमि पियं वदेमि पडेमि शीशेण शवेष्टणेण ।

तथावि मं पोच्छशि शुद्धदत्ति किं शे वअं कष्टमअ मणुशशा ॥ ३ ॥

वसलसेना । को एत्थ सन्देहो ॥ अज्जनतमुखी खलचरितमित्यादि प्रोक्तद्वयं पठति ॥ २४३ ॥

खलचरितनिकृष्टज्ञातदोषः

१५

कथमिह मां परिलोभसे धनेन ।

सुचरितचरितं विशुद्धदेहं

न हि कमलं मधुपाः परित्यजन्ति ॥

यत्रेन सेवितव्यः पुरुषः कुलशीलवान्दरिद्रो ऽपि ।

शोभा हि पणस्त्रीणां सदृशजनसमाश्रयः कामः ॥

२०

अत्रि अ । सहअरपादवं सेविअ ण पलासपादवं अङ्गीकरि
स्सं । ४ ।

शकारः । दाशीएधीह दलिदचालुदत्ताके शरुअलापादवे कडे
रुग्गे उण पलाशे भणिदे किंशुके वि ण कडे । एव्वं तुमं मे मालिं
देत्ती अज्ज वि तं ज्ञेव्व चालुदत्ताकं शुमलेशि । ५ ।

२५

वसन्तसेना । ह्यग्रगदो ज्ञेय्व किं त्ति ण सुमरीअदि । १ ।
 २४४ शकारः । अज्ज वि दे ह्यग्रगदं तुमं च शमं ज्ञेय्व मोडेमि ।
 ता दलिदशन्थवारुअमणुशकामुकिणि चिअट् । २ ।
 वसन्तसेना । भण भण पुणो वि सलारुणीआदं एदादं अक्ख
 १ रादं । ३ ।

शकारः । पलित्ताअट् दशीएउत्ते दलिदचालुदत्ताके तुमं । ४ ।
 वसन्तसेना । पलित्ताअदि जदि मं पेक्खदि । ५ ।
 शकारः । किं शे शक्के वालिपुत्ते महिन्दे
 लम्भापुत्ते कालणेमी शुवन्धू ।
 १० लुदे लाया दोणपुत्ते जडाउ
 चाणक्के वा धुन्धुमाले तिशडू ॥

२४५ अथवा । एदे वि दे ण लक्खन्ति ।
 चाणक्केण जधा शीद मालिद भालिधे जुगे ।
 एवं दे मोडइशामि जडाउ विअ दोवदिं ॥ । ६ ।

१५

॥ इति ताउयितुमुपतः ॥

वसन्तसेना । हा अत्ते कहिं सि । हा अज्जचारुदत्त एसो जणो
 असम्पुणामणोरथो ज्ञेय्व विवज्जदि । ता उडं कन्दइस्सं । अथवा वस
 त्सेणा उडं कन्ददि त्ति लज्जणीअं क्खु एदं । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ७ ।
 शकारः । अज्ज वि गळ्भदाशी तश्श ज्ञेय्व पावश्श णामं गेण्ह
 २० दि ॥ इति कपठे पीउण्ण ॥ शुमल गळ्भदाशि शुमल । ८ ।

वसन्तसेना । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ९ ।

२४६ शकारः । मल गळ्भदाशि मल । १० । ॥ गार्ह्येन कपठे निपीउयन्मारुवति ।

वसन्तसेना गूर्जिता प्राप्ति निश्चेष्टा ॥

शकारः ॥ सार्धम् ॥

२५

एदं दोशकलपिउअं अविणअश्शावाशभृदं खलं

लत्तं तण्ण कित्तागदण्ण लमणे कालागदं आग्रदं ।
किं एणे शमुदाकलामि णिअग्रं वारूण शूलत्तणं
णीशाणे वि मलेइ अम्बश्रुमत्ता शीदा जथा भालदे ॥
इच्छत्तं मम णेच्छशि त्ति गणिआ लोशेण मे मालिदा
श्रुणे पुष्पकलण्टके त्ति शरूशा पाणेण उत्ताशिदा ।
जे वा वच्चिदभाडुके मम पिदा मादेव शा दोप्पदी
जे शे पेक्कदि णेदिशं ववणिदं पुत्तारू शूलत्तणं ॥

रोषेरा /

भोडु शम्पदं वुडुवोडे आगमिश्शदि त्ति ता ओशल्लिअ चिप्पट्टामि २४०

॥ तथा करोति ॥ १५१ ॥

पवित्रं चेतनं सद्

१६

विठः । अनुनीतो मया स्थावरकश्रेष्ठः । तस्यावत्काणेलीमातरं
पश्यामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ अये मार्ग एव पादयोर्निपतितः । अनेन
च पतता स्त्री व्यापादिता । भोः पाप किमिदमकार्यमनुष्ठितं त्वया ।
तत्रापि पापिनः पतनात्स्त्रीविधर्शनेनातीव पातिता वयम् । अनिमि
त्तमेतत् । यत्सत्यं वसन्तसेनां प्रति शङ्कितं मे मनः । सर्वथा देवताः ॥
स्वस्ति करिष्यन्ति ॥ शकारमुत्तम्य ॥ काणेलीमातः एवं मया अनुनीतः
स्थावरकश्रेष्ठः ।

शकारः । भावे शाग्रदं दे पुश्वका थावलका चेडा तवावि शा
ग्रदं १२ ।

चेठः । अग्रदं १३ ।

१७

विठः । मदीयं न्यासमुपनय ।

शकारः । कीदिशे णाशे १४ ।

विठः । वसन्तसेना ।

१८

शकारः । गदा १५ ।

विठः । व्र ।

१९

शकारः । भावश्श ज्ञेव्व पिष्ठदो । १ ।

विटः ॥ सचित्तकम् ॥ न गता खलु सा तया दिशा ।

शकारः । तुमं कदमाए दिशाए गदे । २ ।

विटः । पूर्वया दिशा ।

शकारः । शावि दक्खिणाए गदा । ३ ।

विटः । अहं दक्षिणया ।

शकारः । शावि उत्तलाए । ४ ।

विटः । अत्याकुलं कथयसि न श्रुयति मे उत्तरात्मा तत्कथय
सत्यम् ।

१० शकारः । शवामि भावश्श शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं ता
सण्ठावेहिं हियग्रं एशा शा मालिदा । ५ ।

२४१ विटः ॥ सविषादम् ॥ सत्यं तया व्यापादिता ।

शकारः । जइ मम वयणे ण पत्तिआग्रशि ता पेक्ख पढमं लण्ठि
अशालणण्ठाणआहु पलकुमं । ६ । ॥ इति दर्शयति ॥

१५ विटः । हा कृतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति मूर्धितः पतति ॥

शकारः । ह्री ह्री उवलदे भावे । ७ ।

चेटः । शमश्शशडु शमश्शशडु भावे । अविआलिग्रं आणन्तेण
मए ज्ञेव्व पढमं मालिदा । ८ ।

विटः ॥ सम्राष्टस्य सकृदुषाम् ॥ हा वसतसेने ।

२० दाक्षिण्योदकवाहिनी विगलिता याता स्वदेशं रति

ह्रीकालंकृतभूषणे सुवदने क्रीडारसोद्भासिनि ।

हा सौजन्यनदि प्रह्लासपुलिने हा मादृशामाश्रये

हा हा नश्यति मन्मथस्य विपणिः सौभाग्यपण्याकरः ॥

॥ साम् ॥ कटं भोः कटम् ।

२५ किं नु नाम भवेत्कार्यमिदं येन तया कृतम् ।

अपापा पापकल्पेन नगरश्रीनिर्वातिता ॥

॥ स्वगतम् ॥ अये कदाचिदयं पाप इदमकार्यं मयि संक्रामयेत् । भव २१०
वितो गच्छामि ॥ इति परिक्रामति ॥

शकारः ॥ उपगम्य धारयति ॥

विटः । पाप मां ना म्प्राप्तीः । अलं त्वया गच्छाम्यहम् । १

शकारः । अले वशतशेषिअं शअं ज्ञेव्व मालिअ मं दूशिअ
कहिं पलाअशि । शम्पदं ईदिशे रुग्गे अणाधे पाविदे । ११

विटः । अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अत्यशदं दे देमि शुवणअं देमि कलावणं देमि शवो
उअं दे देमि । एणे शण्ठाणपलकुमे सामणे भोटु मणुअशअणं । १२ । १०

विटः । धिक् तवैवास्तु ।

चेटः । शतं पावं । १३

शकारः ॥ हसति ॥

विटः । अप्रीतिर्भवतु विमुच्यतां हि ह्रासो
धिक् प्रीतिं परिभवकारिकामनार्यम् । १४

ना भूय त्वयि मम सङ्गतं कदाचि

दाहिन्नं धनुरिव निर्गुणं त्यजामि ॥

शकारः । भावे पशीद पशीद एहि णअलोए पविशिअ की २११
लेम्ह । १४ ।

विटः । अपतितमपि तावत्सेवमानं भवतं

पतितमिव ज्ञानो ऽयं मन्यते मामनार्यम् । २०

कथमहमनुयायां त्वां हृतस्त्रीकमेनं

पुनरपि नगरस्त्रीशङ्कितार्थान्निदृष्टम् ॥

॥ नगरपापम् ॥ वसतसेने ।

अन्यस्यामपि ज्ञातौ ना वेश्या भूत्वं हि सुन्दरि । २१

चारित्रगुणसम्पन्ने ज्ञायेथा विमले कुले ॥

शकारः । मम केलके पुष्पकलण्डकनिषुज्जाणे वशतशेषिअं मा
लिय कहिं पलायशि । एहि मम आवुत्तश अग्गदो ववहलं
देहि । ११ ॥ इति आरयति ॥

विटः । आस्तिष्ठ जाल्म ॥ इति अङ्गमाकर्षति ॥

शकारः ॥ सम्पन्नमपमृग्य ॥ किं ले भीदे शि ता आगह । १२ ।

विटः । न युक्तमवस्थातुम् । यत्रार्यशर्विलकचन्दनकप्रभृतयः सन्ति
तत्र गच्छामि ॥ इति निष्कान्तः ॥

२५२ शकारः । णिधणं गच्छ । अले थावलका पुश्यका कीलिशे मए
१० कडे । १३ ।

चेटः । भण्टके मरुत्ते अकत्ते कडे । १४ ।

शकारः । अले चेडे किं भणाशि अकत्ते कडे त्ति । भोडु एव्वं
दाव ॥ नामाभूषाण्यवतार्य ॥ गेएह एदं अलङ्कारयं मए ताव दिणे जेतिके
वेल्ले अलङ्कलेमि तेत्तिके मम अणं तव । १५ ।

१५ चेटः । भण्टके जेव्व एदे शोरुत्ति किं मम एदेहिं । १६ ।

शकारः । ता गच्छ एदाइ गोणाइ गेएहअ मम केलकाए पा
शादवालगपदोलिकाए चिष्ट ज्ञाव रुग्गे आअच्छामि । १७ ।

२५३ चेटः । जं भण्टके आणविदि । १८ । ॥ इति निष्कान्तः ॥

शकारः । अत्तपलित्ताणे भावे गदे अदंशणं चेडे वि पाशादवा
२० लग्गपदोलिआए णिअलपूलिदं कडुअ थावइशं । एव्वं मत्ते लक्खिदे
भोदि । ता गच्छामि अथवा पेक्खामि एदं किं एशा मला आडु
पुणो वि मालइशं ॥ अथलोक्य ॥ कथं शुमला । भोडु एदिणा पावा
लेण पच्छेदिमि णं । अथवा णामङ्किदे एणे ता के वि अन्नपुलिशे
पच्चहिजाणेदि । भोडु एदिणा वादालीपुज्जिदेण शुक्कपणापुडेण पच्छा
२५ देमि ॥ तेषा कृत्वा विचिन्त्य ॥ भोडु एव्वं दाव । सम्पदं अधिअलणं गच्छिअ

ववहलं लिहावेमि । तथा अत्यश्श कालणादो शदूवारुपुत्तचालुद
त्ताकेण मम केलकं पुष्पकलण्डकं त्रिगुन्नाणं पवेशिअ वशन्तशेणिआ
वावादिदेत्ति ।

चालुदत्तविणाशाय कलेमि कवडं णव ।

णअलीए विशुद्धाए पशुधादं व्व दालुणं ॥

भोडु गच्छामि ॥ इति निष्क्रम्य दृष्ट्वा सभयम् ॥ अविद् मादिके । जेण जेण
गच्छामि मग्गेण तेण जेव्व एणे दुष्टशमणके गच्छिदकशाओदकं ची
वल्लं गेण्हिअ आगच्छदि । एणे मए णशिशअवाहिदे कदवेले कदावि
मं पेक्खिअ एदेण मालिद त्ति पयाशइश्शदि ता कथं गच्छामि

॥ धवलोक्य ॥ भोडु एदं अदपडिदं पाआलखण्डं उल्लङ्घिअ गच्छामि । २५४

एणे म्हि तुलिदतुलिदे लङ्काणअलीए गअण गच्छते ।

भूमीए पाआले रुणूमशिरुले विअ महेन्दे ॥ ११ ॥

॥ इति निष्क्रान्तः ॥ पवित्राष्टीक्षेपेण

२५५

भिनुः । पक्खालिदे एणे मए चीवलखण्डे किं णु ऊ शाहाए
शुक्खावइश्शं । इध वाणला विलुप्पन्ति । किं णु ऊ भूमीए धूली
दोशे भोदि । ता कहिं पशालिअ शुक्खावइश्शं ॥ दृष्ट्वा ॥ भोडु इध
वादलीपुत्तिदे शुक्खवत्तशच्चए एशु पशालइश्शं ॥ तथा कृत्वा ॥ णमो
बुद्धइश्श ॥ इत्युपविशति ॥ भोडु धम्मक्खलारं उदाकलामि ॥ पच्चवृण ॥ इत्था
दिपुत्तं पठति ॥ अथवा अलं मम एदेण शग्गेण जाव ताए बुद्धोवाशि
आए पञ्चवकालं ण कलेमि जाए दशाणं शुवणकाणं किदे बूदिअले २०
हिं णिकुदि तदो पडुदि ताए कीदं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि
॥ दृष्ट्वा ॥ किं णु ऊ पणोदले शमुश्शशदि । अथवा ।

वादाद्वेण तत्ता चीवलतोएण तिम्मिद पत्ता ।

एदे विधिपपत्ता मज्जे पत्ता विअ फुल्लति ॥ १२ ॥

वसन्तसेना ॥ संतां लब्ध्वा हृतं दर्शयति ॥

२५६

२५६ भिक्षुः । हा हा शुद्धालङ्कालभूषिदे इत्थिआरुत्थे णिकुमदि ।
 कथं उदिह वि रुत्थे ॥ अरुविधं निर्घर्षं ॥ पञ्चभिआणामि विअ एदं
 रुत्थं । अधवा किं विचारेण । शच्चं शे जेव्व रुत्थे जेण मे अभयं
 दिणं । भोडु पेक्खिणं ॥ नाद्वेनोदघाट्य दृष्ट्वा प्रत्यभिज्ञाय च ॥ शा जेव्व बुद्धो
 ॥ वाशिआ ॥ १॥

वसन्तसेना ॥ पानीयमाकाङ्क्षति ॥

२५७ भिक्षुः । कथं उदयं मग्गेदि । हूले च दिग्धिआ । किं दाणिं
 एत्थ कल्लइणं । भोडु एदं चीवलं शे उवल्लि गाल्लइणं ॥ २॥ ॥ तथा
 करोति ॥

१० वसन्तसेना ॥ संतां लब्ध्वा उत्तिष्ठति ॥

भिक्षुः ॥ पराम्नेन वीजयति ॥

वसन्तसेना । अज्ज को तुमं । ३॥

भिक्षुः । किं ण मं शुमलेदि बुद्धोवाशिआ दशशुवणणि
 कीदं । ४॥

२५ वसन्तसेना । सुमरामि ण उण जथा अज्जो भणादि वरं अरुं
 उवरहा जेव्व । ५॥

भिक्षुः । बुद्धोवाशिह किं णेदं । ६॥

वसन्तसेना ॥ सन्निर्वेदम् ॥ जं सरिसं वेसभावस्स । ७॥

२५८ भिक्षुः । उट्ठेडु उट्ठेडु बुद्धोवाशिआ । एदं पादवशमीवजादं
 २० लदं ओल्लम्बिअ । ८॥ ॥ इति लतां नामयति ॥

वसन्तसेना ॥ गृहीत्वा उन्निव्रति ॥

भिक्षुः । एदशिं विह्वल्ले मम धम्मवह्णिणिआ चिच्छदि
 तहिं शमशशदिमणा भविअ उवाशिआ गेरुं गमिश्शदि । ता
 शेणं शेणं गच्छुडु बुद्धोवाशिआ ॥ इति परिक्रामतः ॥ दृष्ट्वा ॥ ओशल्लध
 २५ अज्जा ओशल्लध एशा तलुणो इत्थिआ एणे भिक्षु ति । शुद्धे मम

एषे धम्मे । दत्तशतदमुदुणत्तदइन्दिग्रणत्तदे णे कतु माणुणे किं
कलेदि तएश लाउले पललोअदत्थे णिअल्ले । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

वसन्तसेनामोदनो नाम

अष्टमोऽङ्कः ॥

शोधनकः । आणत्तम्हि अधिग्रणभोह्दिं । अरे सोह्णया
ववहारमण्डवं गडुअ आसणादं सज्जीकरेहि त्ति । ता जाव अधिग्र
रणमण्डवं सज्जिडुं गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्या च ॥ एदं अधिग्रणमण्डवं
५ ता पविसामि ॥ प्रविश्य सम्पार्यमानमाधाय ॥ विवित्तं कारिदं मए अधिग्र
णमण्डवं विरइदा मए आसणा ता जाव अधिग्रणिआणं उण णिवे
देमि ॥ परिक्रम्यावलोक्या च ॥ कथं एसो रद्विअसालो डुह्णुड्जणमनुस्सो
इदो एव्व आअच्छदि ता दिद्विपथं परिहरिय गमिस्सं । १ । ॥ इत्येका
ने मितः ॥

२६० शकारः । एह्दिहं हं शलिलत्रलेहिं पाणिह्दिं
उज्जाणे उववणकाणणे णिशणे ।
णालीहिं शह्नुवदीहिं इशियकाहिं
गन्धव्वे विअ शुद्धिदेहिं अङ्गकेहिं ॥

१५ खणेण गण्ठी खण वूलके मे खणेण मे चञ्चलकुत्तले वा ।

खणेण मुक्के खण उड्ढचूडे चित्ते विचित्ते रुगे लाअशाले ॥

अविअ । विशगण्ठिगअपविश्टेण विअ कीडएण अत्तलं मग्ग
माणेण पाविदं मए मरुदत्तलं ता कश्श एदं किच्चिणचेष्टिअं पा
उइश्शं ॥ वृत्ता ॥ आं शुमलिदं मए दलिइचालुदत्तश्श एदं किच्चिण
२० चेष्टिअं पाउइश्शं । अस्सं च दलिदे क्खु शे तश्श शव्वं शम्भावी
अदि । भोडु अधिग्रलणमण्डवं गडुअ अग्गदो ववहालं लिहावइश्शं

तथा अज्जवालुदत्ताकेण वशतशेणिआ मोडिअ मालिदा । ता जाव
अधिअलणामण्डवं ज्ञेव्व गच्छामि ॥ परिक्ख्यावलोका च ॥ एदं तं अधिअ
लणामण्डवं एत्थ पविशामि ॥ प्रविश्यावलोका च ॥ कथं आसणाइं दिणाइं
चिप्पदन्ति दाव आअशशन्ति अधिअलणामोइआ एदशिणं दुव्वचत्तले
मुहुत्तअं उवविशिअ पडिवालइणं । ११ ॥ इति निपातः ॥

शोधनकः ॥ धन्यतः परिक्ख्य पुरो हृद्धा ॥ एदे अधिअरणिआ आअच्छ २६१
लि । ता जाव उवसप्पामि । १२ ॥ इत्युपसर्पति ॥

॥ ततः प्रविशति श्रेष्ठिकायस्यादिभिः परिकृतो अधिकरणिकः ॥

अधिकरणिकः । भो भोः श्रेष्ठिकायस्थौ ।

उभौ । आणवेडु अज्जो । ३ ।

अधिकरणिकः । अहो व्यवहारपराधीनतया दुष्करं खलु परचि
त्तग्रहणमधिकरणिकैः ।

इन्नं कार्यमुपनिपत्ति पुरुषा न्यायेन दूरीकृतं

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे रागाभिभूताः स्वयम् ।

तैः पक्षापरपक्षवर्धितवर्तितैर्दोषैर्नृपः स्पृश्यते

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रुदुर्गुणो दूरतः ॥

अपिच ।

इन्नं दोषमुदाहरन्ति कुपिता न्यायेन दूरीकृताः

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे सत्तो अपि नष्टा ध्रुवम् ।

ये पक्षापरपक्षदोषसहितः पापानि सङ्कुर्वते

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रुदुर्गुणो दूरतः ॥

यतः । अधिकरणिकः खलु ।

शास्त्रज्ञः कपटानुसारकुशलो वक्ता च न क्रोधन

स्तुल्यो मित्रपरस्वकेषु चरिते दृष्टे च दत्तोत्तरः ।

जीवान्पालयिता शठान्वययिता धर्मो न लोभान्वितो

दार्भावे परतत्त्ववद्दहदयो राजश्च कोपापहः ॥

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज्ञास्स वि णाम दोस ति वुच्चदि । जदि एव्वं
ता चन्दलोए वि अन्धआरो ति वुच्चदि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अधिकरणमण्डपस्य मार्गमदिशय ।
२६३ शोधनकः । एडु एडु अधिअरणभोइयो एडु । २ ।

॥ इति परिक्रामन्ति ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमण्डवं ता पविसलु अधिअरणभोइ
आ ॥ सर्वे उपविशन्ति ॥ । ३ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक वहिर्निष्क्रम्य शायतां कः कार्या
१० र्थीति ।

शोधनकः । जं अज्ज्ञो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य ॥ अज्ज्ञा अधिअर
णिआ भणन्ति को इध कज्जत्योति । ४ ।

शकारः ॥ सहर्षम् ॥ उवत्थिह अधिअलणिह ॥ सादोए परिक्रम्य ॥ रुग्गे
वत्तपुत्तिशे मणुशे वाशुदेवे लष्टिअशाले लाअशाले कज्जत्यो । ५ ।

१५ शोधनकः ॥ सत्सम्भ्रमम् ॥ की मादिके पढमं ज्जेव्व रद्धिअशालो क
२६४ ज्जत्यो । भोटु अज्ज्ञ मुळत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणिआणं णिवेदेमि
॥ उपागम्य ॥ अज्ज्ञा एसो क्खु रद्धिअशालो कज्जत्यो ववकालं उवत्थिहो । ६ ।

अधिकरणिकः । कथं प्रथममेव राष्ट्रियशालः कार्यार्थी । यथा
सूर्योदये उपरागो महापुरुषनिपातमेव कथयति । शोधनक व्याकुले
२० नाग व्यवहारेण भवितव्यम् । भद्र निष्क्रम्योच्यतां गच्छाग्य न दृश्यते
तव व्यवहार इति ॥

शोधनकः । जं अज्ज्ञो आणवेदि । ॥ इति निष्क्रम्य शकारमुपगम्य ॥ अज्ज्ञ
अधिअरणिआ भणन्ति । अत्तु गच्छ ण दोसदि तव ववहारो । ७ ।

शकारः ॥ सज्जोधन् ॥ किं ण दोशदि मम ववकाले । जइ ण दो
२५ शदि तदो आउत्तं लाअणं पालअं वहिणीवदिं विणविअ वहिणिं

अतिक्रं च विषयविद्य एदं अधिग्रहणिकं फेल्लक्षणं अणं अधिग्रहणिकं
ठावदृशं । १ । ॥ इति गन्तुमिच्छति ॥

शोधनकः । अन्नु रद्विग्रसालग्र मुहुत्तग्रं चिट् दाव अधिग्रहणिकं २६५
अणं णिवेदेनि ॥ अधिकरणिकमुपगम्य ॥ एसो रद्विग्रसालो कुविदो भणा
दि । २ । ॥ इति तदुक्तं भणति ॥

अधिकरणिकः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तदुच्यतामागच्छ
दृश्यते तव व्यवहारः ।

शोधनकः ॥ शकारमुपगम्य ॥ अन्नु अधिग्रहणिकं भणति आग्रच्छ दी
सदि तव व्यवहारो ता पविसडु अन्नु । ३ ।

शकारः ॥ सदर्भमानगतम् ॥ ह्री पठमं भणादि ण दीशदि शम्पदं १०
दीशदि त्ति ता णाम भीदभीदा अधिग्रहणभोदया जेत्यग्रं रुग्गे भणि
शं तेत्तिग्रं पत्तिग्रवदृशं । भोडु पविशामि ॥ प्रविशोपगत्य च ॥ शुश्रुहं
अम्हाणं तुम्हाणं पि शुश्रुहं देमि ण देमि च । ४ ।

अधिकरणिकः ॥ स्वगतम् ॥ अहो स्थिरमंस्कारता व्यवहारार्थिनः २६६
॥ प्रकाशम् ॥ उपविश्यताम् ।

शकारः । अं अत्तणकेलका मे भूमी ता जह्णिं मे लोअदि तह्णिं
उवविशामि ॥ ओद्धिं प्रति ॥ एश उवविशामि ॥ शोधनकं प्रति ॥ ण एत्थ
उवविशामि ॥ इति अधिकरणिकनपत्ते ह्यं दत्वा ॥ एत्थ उवविशामि । ५ ।

॥ इति भूगणुपविशति ॥

अधिकरणिकः । भवान्कार्यार्थी ।

२७

शकारः । अधइं । ६ ।

अधिकरणिकः । तत्कार्यं कथय ।

शकारः । कणे कल्लं कथदृशं । एअंवडुके गल्लकुप्पमाणाहु कुले
रुग्गे जादे ।

लाअशशुले मम पिदा लाअया तादृशं ह्योइ जामादा ।

२६७

लाघशशास्त्रं रुग्णे ममावि बहिणीवर्ध लाघ्या ॥ ११ ॥

अधिकरणिकः । सर्वं ज्ञायते ।

किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।

भवति नितरां स्फीताः मुन्नेत्रे कण्ठकदुमाः ॥

तदुच्यतां कार्यम् ।

शकारः । एव्यं भणामि । अवलदाह वि ण अ मे किंपि क लरशशदि । तदो तेण बहिणीवदिणा पलितुश्रेण मे कीलिडं ल कित्ठं शव्वुज्जाणाणां पवले पुप्फकलणउकज्जिगुज्जाणे दिप्पे तहिं च पेक्खिडं अणुदिणं शोशावेडं शोधवेडं पोश्ववेडं लुणावेडं गच्छामि । १० देव्वज्जोएण पेक्खामि ण पेक्खामि वा इशियथाशलीलं णिवडिदं । १२ ।

२६८ अधिकरणिकः । अथ ज्ञायते का स्त्री विपन्नेति ।

शकारः । रुहो अधिअलणभोइया कित्ति ण आणामि तं ता दिशिं णअलणउणं कच्चणशदभूषणिअं । केणावि कुपुत्तेण अत्थकल्ल वत्तश कालणादो शुणं पुप्फकलणउकज्जिगुज्जाणां पविशिय वाहुपा ११ शवलकुलेण वसलशेणिआ मालिदा । ण मए । १३ । ॥ इत्येवमेव मुक्कमाव गोति ॥

अधिकरणिकः । अहो नगररत्तिणां प्रमादः । भो श्रेष्ठिकायस्थौ न मेवेति व्यवहारपदं प्रथममभिलिख्यताम् ।

कायस्थः । जं अज्जो आणवेदि ॥ तथा क्त्वा ॥ अज्ज लिहिदं । १४ ।

२० शकारः ॥ खगलम् ॥ ह्री मादिके । उत्तलाअलेण विअ पाअशपि एडलकेण अज्ज मए अत्ता एव्व णिआशिदो । भोट्ट एव्वं दाव ॥ प्रकाणम् ॥ अहो अधिअलणभोइया णं भणामि मए ज्जेव्व दिप्पि । किं कोलाह लं कलेध । १५ । ॥ इति पादेन लिखितं प्रोहति ॥

२६९ अधिकरणिकः । कथं त्वया ज्ञातं यथा खल्वर्थनिमित्तं वाहुपा २५ शेन व्याप्रादिता ।

शकारः । रुंहो णूणं शूणशूणगीवालिआए णीशुवणकेहिं
आरुलणदूणेहिं तकेमि । १ ।

अष्टिकायस्थौ । रुज्जदि विअ । २ ।

शकारः ॥ च्वागम् ॥ दिष्टिआ पच्चुवतीविद् म्हि अविद् मादिके । ३ ।

अष्टिकायस्थौ । कं एसो ववहारो अवलम्बदि । ४ ।

अधिकरणिकः । इह हि द्विविधो व्यवहारः ।

अष्टिकायस्थौ । केरिसो । ५ ।

अधिकरणिकः । वाक्यानुसारेण अर्थानुसारेण च । यस्तावदा
व्यानुसारेण स अर्थिप्रत्यर्थिभ्यः । यश्चार्थानुसारेण स अधिकरणिकः २००
बुद्धिनिष्पन्नः ।

अष्टिकायस्थौ । ता वसलसेणामादरं अवलम्बदि ववहारो । ६ ।

अधिकरणिकः । एवमिदम् । भद्र शोधनक वसलसेनामातरमनु
देजयन्नाक्य ।

शोधनकः ॥ इति निष्क्रम्य गणिकाया गात्रा सह प्रविश्य ॥ एडु एडु अज्जा । ७ ।

वृद्धा । गदा मे दारिआ मित्तरुअं अत्तणो जोव्वणं अणुभविटुं । १५
एसो उण दीहाऊ भणादि आअच्छ अधिअरणिओ सदविदि ता मो
रुपरवसं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि हिअअं मे थररुरेदि । अज्ज
अदिसेहि मे अधिअरणमणउवस्स मग्गं । ८ ।

शोधनकः । एडु एडु अज्जा । १ । ॥ उभी परिक्कामतः ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमणउवं । एत्थ पविसडु अज्जा । १० । २०१

॥ इत्युभी प्रविशतः ॥

वृद्धा ॥ उपसृणु ॥ सुहं तुम्हाणं भोटु भावमिस्साणं । ११ ।

अधिकरणिकः । भद्रे स्वागतमास्यताम् ।

वृद्धा । तथा । १२ । ॥ इत्युपविष्टा ॥

शकारः ॥ साक्षेपम् ॥ आगदाशि बुडुकुट्टणि आगदाशि । १३ ।

- अधिकरणिकः । अये तं किल वसन्तसेनामाता ।
 वृद्धा । अधरं । ११ ।
 अधिकरणिकः । अयेदानीं वसन्तसेना क्व गता ।
 वृद्धा । मित्तधरग्रं । १२ ।
 अधिकरणिकः । किन्नामधेयं तस्या मित्रम् ।
 वृद्धा ॥ च्छातम् ॥ अदिलज्जणीग्रं क्व एद ॥ प्रकाशम् ॥ ज्ञाणस्स पु
 च्छणीग्रो अग्रं अत्थो ण उण अग्रिअरणिअस्स । १३ ।
 अधिकरणिकः । अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।
 श्रेष्ठिकायस्थौ । व्यवहारो पृच्छदि ण एत्थ दोसो कथेहि । १४ ।
 वृद्धा । कथं व्यवहारो । ता सुणलु अज्जमिस्सा । सो क्व सत्थ
 वारुविणअदत्तस्स णत्तिग्रो साअरदत्तस्स तणग्रो सुगहिदणामहेग्रो
 अज्जचारुदत्तो णाम सेट्ठिवत्तरे पडिवसदि तहिं मे दारिअ ज्ञोच्चण
 सुहं अणुभवदि । १५ ।
 शकारः । शुदं अज्जेहिं । लिह्णीअलु एदे अक्खला चालुदत्तेण
 शरु मम विवादि । १६ ।
 श्रेष्ठिकायस्थौ । चारुदत्तो मित्तो ति णत्थि दोसो । १७ ।
 अधिकरणिकः । व्यवहारो ज्यं चारुदत्तमवलम्बते ।
 श्रेष्ठिकायस्थौ । एवं विअ । १८ ।
 अधिकरणिकः । धनदत्त वसन्तसेना आर्यचारुदत्तस्य गृहं गतेति
 लिख्यतां व्यवहारस्य प्रथमः पादः । कथमार्यचारुदत्तो ज्यस्माभिरा
 क्खाययितव्यः । अथवा व्यवहारस्तमाकूयति । भद्र शोधनक गच्छ आ
 र्यचारुदत्तं स्वैरमसम्भ्रान्तमनुद्विग्नं सादरमाकूय प्रस्ताविनाधिकरणिक्स्त्वां
 द्रष्टुमिच्छतीति ।
 शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रान्त्यारुदत्तेन सह प्रविश्य च ॥
 एड एड अज्जो । १९ ।

चारुदत्तः ॥ विचिन्त्य ॥

परिज्ञातस्य मे राज्ञा शीलेन च कुलेन च ।

यत्सत्यमिदमाह्वानमवस्थानमिशङ्कते ॥

॥ सचिन्तार्क स्वगतम् ॥

ज्ञातो नु किं स खलु बन्धनविप्रयुक्तो

मार्गागतः प्रवहणेन मयापनीतः ।

चरित्तणस्य नृपतेः श्रुतिमागतो वा

येनाहमेवमभियुक्त इव प्रयामि ॥

अथवा किं विचारितेन । अधिकरणमण्डपमेव गच्छामि । भद्र शाध
नक अधिकरणास्य मार्गमादेशय ।

शोधनकः । एडु एडु अज्जो । १ । ॥ इति परिक्रामतः ॥

चारुदत्तः ॥ सगडुम् ॥ तत्किमपरम् ।

ब्रह्मस्वरं वासति वायसो ऽयममात्यभृत्या मुहुःराह्वयति ।

सद्यं च नेत्रं स्फुरति प्रसक्त ममानिमित्तानि हि खेदयति ॥

शोधनकः । एडु एडु अज्जो सैरं असम्भसं । २ ।

चारुदत्तः ॥ परिक्रम्यागतो ऽवलोक्य च ॥

शुष्कवृक्षस्थितो धाङ्क आदित्याभिमुखस्तथा ।

मयि चोदयते वामं चतुर्धोरमसंशयम् ॥

॥ पुनरुच्यतो ऽवलोक्य ॥ अये कथमयं सर्पः ।

मयि विनिहितदृष्टिर्भिन्ननीलाञ्जनाभः

स्फुरितविततजिह्वः शुक्लादंष्ट्राचतुष्कः ।

अभिपतति सरोषो जिह्विताध्मातकुन्नि

भुजगपतिरयं मे मार्गमाक्रम्य सुप्तः ॥

अपि चेदम् ।

स्खलति चरणं भूमौ न्यस्तं न चार्द्रतमा मही

स्फुरति नयनं वामो बाहुर्मुहुश्च विकम्पते ।
 शकुनिरपरश्चायं तावद्विरौति हि नैकशः
 कथयति मरुधोरं मृत्युं न चात्र विचारणा ॥

सर्वथा देवताः स्वस्ति करिष्यन्ति ।

५ शोधनकः । एडु एडु अज्जो इमं अधिअरणमण्डवं पविसटु अ
 ज्जो । ५ ।

२७५ चारुदत्तः ॥ प्रविश्य सगन्तादवलोक्य ॥ अहो अधिकरणमण्डपस्य परा
 श्रीः । इह हि ।

चित्तासक्तानिमग्नमन्त्रिसलिलं दूतोर्मिशङ्काकुलं
 १० पर्यलम्बितचारनक्रमकरं नागाश्चक्षिन्नाश्रयम् ।
 नानावाशककङ्कपद्मिरुचिरं कायस्थसर्पास्पदं
 नीतिनुणातटं च राजभवनं ह्रिन्मैः समुद्रायते ॥

भवतु ॥ प्रविशन् शिरोघातमभिनीय यवितर्कम् ॥ अरुह इदमपरम् ।

सव्यं मे स्पन्दते चतुर्विरौति वायसस्तथा ।

१५ पन्थाः सर्पेण रुद्धो ऽयं स्वस्ति चास्मासु दैवतः ॥

तावत्प्रविशामि ॥ इति प्रविशति ॥

अधिकरणिकः । अयमसौ चारुदत्तो य एषः ।

घोषोन्नतं मुखमपाङ्गविशालनेत्रं

नैतद्विभाजनमकारणदूषणानाम् ।

२०

नागेषु गोषु तुरगेषु तथा नरेषु

न क्वाकृतिः सुसदृशं विगृह्णाति वृत्तम् ॥

चारुदत्तः । भो अधिकृतेभ्यः स्वस्ति । रुद्धो नियुक्ता अपि कु
 शलं भवताम् ।

अधिकरणिकः ॥ सत्यम्भम् ॥ स्वागतमार्यस्य । भद्र शोधनक आर्य

२५ स्यासनमुपनय ।

शोधनकः ॥ आसनमुपनीय ॥ एदं आसनं एत्य उवविसदु अज्जो । १। २७६

चारुदत्तः ॥ उपविशति ॥

शकारः ॥ रात्रोधम् ॥ आगदे शि ले इशियआवाद्दया आगदे शि ।

अहो पाए ववह्मले अहो धम्मे ववह्मले जं एदाह इशियआवाद्द
आह आशणे दीअदि ॥ रात्रोधम् ॥ भोडु पां दीअडु । २।

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त अस्ति भवतो ऽस्या आर्याया दु
हित्रा सह प्रसक्तः प्रणयः प्रीतिर्वा ।

चारुदत्तः । कस्याः ।

अधिकरणिकः । अस्याः ॥ इति वसन्तस्येतामातरं दर्शयति ॥

चारुदत्तः ॥ उत्थाय ॥ आर्ये अभिवादये ।

वृद्धा । ज्ञाद चिरं मे जीव ॥ स्वगतम् ॥ अग्रं सो चारुदत्तो मुणि
क्वित्तं क्खु दारिआए जीव्वणं । ३।

अधिकरणिकः । आर्य गणिका तव मित्रम् ।

चारुदत्तः ॥ लज्जां नाटयति ॥

शकारः ।

लज्जाए भीलुदाए वा चालित्तं अलिह्णिण्णूडु ।

सग्रं मालिअ अत्थकालणा एणिं गेएहदि तं ण भण्टके ॥ । ४।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त भणाहि अत्तं लज्जाए ववहारो
क्खु एसो । ५।

चारुदत्तः । भो अधिकृता मया कथमीदृशं वक्तव्यं गणिका मम
मित्रमिति । अथवा यौवनमत्रापराध्यति न चारित्र्यम् ।

अधिकरणिकः ।

व्यवहारः सविधो ऽयं त्यज लज्जां हृदि स्थिताम् ।

ब्रूहि सत्यमलं धैर्यं हलमत्र न गृह्यते ॥

अलं लज्जाया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

- चारुदत्तः । अधिकृत केन सह मम व्यवहारः ।
 शकारः ॥ पाठोपम् ॥ अहं नहं सह व्यवहारे । १ ।
 चारुदत्तः । त्वया सह मम व्यवहारः सुखः सहः ।
 २७८ शकारः । अहं इच्छिमाधादया लक्षणशदभूषणियं वशस्तशेषिण्यं
 मालिच्य शम्पदं कचडकावडिके भविष्य णिगूढेशि । २ ।
 चारुदत्तः । असम्बद्धः खल्वसि ।
 अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त अलमनेन ब्रूहि सत्यमपि गणि
 का तव मित्रम् ।
 चारुदत्तः । एवमेवम् ।
 २७९ अधिकरणिकः । आर्य वसन्तसेना वृ ।
 चारुदत्तः । गृहं गता ।
 श्रेष्ठिकायस्यौ । कथं गदा कदा गदा गच्छन्ती वा केण अणुगदा । ३ ।
 चारुदत्तः । ॥ स्वगतम् ॥ किं प्रच्छन्नं गतेति ब्रवीमि ।
 श्रेष्ठिकायस्यौ । अज्ज्ञ कथं हि । ४ ।
 २८० चारुदत्तः । गृहं गता किमन्यद्ब्रवीमि ।
 २८१ शकारः । मम केलिकं पुष्पकलण्डकजिगुज्जाणं पवेशिच्य अत्य
 णिमित्तं बाहुपाशबलकालेण मालिदा अहं शम्पदं वदशि घलं गदे
 ति । ५ ।
 चारुदत्तः । आः असम्बद्धप्रलापिन् ।
 २८२ अभ्युक्षितो ऽसि सलिलैर्न वलारुकानां
 चापाग्रप्रक्षसदृशं भृशमन्तरा ते ।
 मिथ्यैतदाननमिदं भवतस्तथाहि
 हेमलपद्ममिव निष्प्रभतामुपैति ॥
 अधिकरणिकः ॥ अनालिकम् ॥
 २८३ तुलनं चाद्विराजस्य समुद्रस्य च तारणम् ।

ग्रहणं चानिलस्यैव चारुदत्तस्य दूषणम् ॥

॥ प्रकाशम् ॥ आर्यचारुदत्तः स्वल्बसौ कथमकार्यं करिष्यति ॥ घोषे

त्यादि पठति ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृले दीशदि । १ ।

अधिकरणिकः । अपेहि मूर्ख ।

वेदार्थान्प्राकृतस्त्वं वदसि न च ते जिह्वा निपतिता

मथ्याङ्गे वीक्ष्यसे ऽर्कं न तव सहसा दृष्टिर्विचलिता ।

दीप्ताग्रौ पाणिमत्तः क्षिपसि न च ते तन्क्षणं दृश्यते ऽसौ २८०

चारित्र्याच्चारुदत्तं चलयसि न ते देहं हरति भूः ॥

आर्यचारुदत्तः कथमकार्यं करिष्यति ।

कृत्वा समुद्रमुदकोच्छ्रयमात्रशेषं

दत्तानि येन हि धनान्यनपेक्षितानि ।

स श्रेयसां कथमिवैकनिधिर्महात्मा

पापं करिष्यति धनार्थमवैरिजुष्टम् ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृले दीशदि । २ ।

वृद्धा । रुदास जो दाणिं णासीकदं सुवण्णभण्डग्रं रत्तिं चोरिहिं
अवहृद ति तस्स कारणादो चउस्समुद्दसारभूदं रअणावलिं देदि सो
दाणिं अत्यकारणादो इमं अकज्जं करेदि । हा ज्ञाद एहि मे पुत्ति । ३ ।

॥ इति रोदिति ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त किमसौ पद्भ्यां गता उत प्रवह् २९
णेनेति ।

चारुदत्तः । ननु मम प्रत्यक्षं न गता । तत्र जाने किं पद्भ्यां
गता उत प्रवहणेनेति ।

प्रविश्य सान्ध्यां

२८१

वीरकः ।

२९

पादप्यहारपरिभवविमाणालङ्गग्रहवेरस्स ।

अणुसोयत्तस्स इयं कथंपि रत्ती पभादा मे ॥

ता ज्ञाव अधिग्रहणमण्डवं उवसप्पामि ॥ प्रविष्टकेन ॥ मुहं अज्जमि
स्ताणं । ११ ।

५ अधिकरणिकः । अये नगररक्षाधिकृतो वीरकः । वीरक किमा
गमनप्रयोजनम् ।

वीरकः । ह्री ह्री बन्धनभेद्यणसम्भमे अज्जकं अणोसत्तो ओदा
रियं पवरुणं वच्चदि ति विचारं करेत्तो अणोसत्तो अरे तुए वि आ
लोइदे मए वि आलोइदव्वी ति भणत्तो ज्जेव्व चन्दणमरुत्तरएण
१० पादिण ताडिदो म्हि । एदं सुणिअ अज्जमिस्सा पमाणं । १२ ।

२८२ अधिकरणिकः । भद्र ज्ञानीपि कस्य तत्प्रवरुणमिति ।

वीरकः । इमस्स अज्जचारुदत्तस्स वसत्तसेणा आबूहा पुष्पकर
एडकजिमुज्जाणं कीलिडुं णिअदि ति पवरुणवारुएण कहिदं । १३ ।

शकारः । पुणो वि शुदं अज्जमिश्सेहिं । १४ ।

१५ अधिकरणिकः ।

एष भो निर्मलज्योत्स्नो राहुणा ग्रस्यते शशी ।

जलं कूलावपातेन प्रसन्नं कलुषायते ॥

वीरक पश्चादिक्र भवतो न्यायं द्रक्ष्यामः । य एष अधिकरणे द्वार्यश्च
स्तिष्ठति तमेनमारुह्य गत्वा पुष्पकरणडकोद्यानं दृश्यतामस्ति तत्र
२० काचित्स्त्री विपन्ना न वेति ।

वीरकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्कान्तः प्रविश्य च ॥ गदो म्हि
तहिं दिदं च मए इत्थिआकलेवरं सावदेहिं विलुप्पत्तं । १५ ।

अष्टिकायस्थौ । कथं तुए ज्ञाणिदं इत्थिआकलेवरं ति । १६ ।

२८३ वीरकः । सावसेसेहिं केसरुत्थपाणिपादेहिं उवलक्खिदं
२५ मए । १७ ।

अधिकरणिकः । अहो धिग्वैषम्यं लोकव्यवहारस्य ।
यथा यथेदं निपुणं विचार्यते तथा तथा सङ्कटमेव दृश्यते ।
अहो सुसन्ना व्यवहारनीतयो मतिस्तु गौः पङ्कगतेव सीदति ॥

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥

यथैव पुष्पं प्रथमे विकाशे समेत्य पातुं मधुपाः पतन्ति ।
एवं मनुष्यस्य विपत्तिकाले हिद्रेघ्नर्था वज्रुलीभवन्ति ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।

चारुदत्तः ।

डुष्टात्मा परगुणमत्सरी मनुष्यो
रामान्धः परमिरु रत्नकामबुद्धिः ।

१०

किं यो यददति मृषैव ज्ञातिदोषा
तद्वाक्यं भवति न तद्विचारणीयम् ॥

अपिच । यो ऽहं लतां कुसुमितामपि पुष्पहेतो

राकृष्य नैव कुसुमावचयं करोमि ।

सो ऽहं कथं भ्रमरपद्मरुचौ मुदीर्षे

१५

केशे विगृह्य रुदतां प्रमदां निरुन्मि ॥

शकारः । हंहो अधिअलणभोइआ किं तुम्हे पक्खवादेण
ववहलं पेक्खथ जेण अज्ज वि एणे रुदाशचालुदत्ते आशणे धालीअ २८३
दि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक । एवं क्रियताम् ।

२०

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । विचार्यतां भो अधिकृता विचार्यताम् ॥ इति आसनादव

तीर्थ भूमौ उर्वविशति ॥

शकारः ॥ स्वगतं तर्ह्य मर्तिवा ॥ ह्री अणेण मए कडे पावे अणशश
मशतके निवडिदे । ता जहिं चालुदत्ताके उवविशदि तहिं रुग्गे २५

उवविशामि ॥ तथा कुत्वा ॥ चालुदत्ता पेक्व पेक्व मं ता भण भण
मए मालिद ति । १।

चारुदत्तः । भो अधिकृताः ॥ दुष्टात्मेति पूर्वोक्तं पठति ॥ सनिश्चयं व्यग्रम् ॥

मैत्रेय भोः किमिदमद्य ममोपधातो

हा त्राह्मणि द्विजकुले विमले प्रसूता ।

हा रोहसेन न हि पश्यसि मे विपत्तिं

मिथ्यैव नन्दसि परव्यसनेन नित्यम् ॥

२८५ प्रेषितश्च मया तद्वार्तान्वेषणाय मैत्रेयो वसन्तसेनासकाशं शकटिकानि
मित्तं च तस्य प्रदत्तान्यलङ्करणानि प्रत्यर्पयितुम् । तत्कथं चिरयते ।

१०

॥ ततः प्रविशति गृहीताभरणो विदूषकः ॥

विदूषकः । पेसिदो म्हि अज्जचारुदत्तेण वसन्तसेणासग्रासं तद्धिं

अलङ्करणां गेण्हिअ तथा अज्ज मित्तेअ वसन्तसेणाए वच्छो रोहसे

णो अत्तणो अलङ्कारेण अलङ्कारिअ जणणीसग्रासं पेसिदो इमस्स आ

हरणं दादव्वं ण उण गेण्हिदव्वं ता समप्पेहि ति । ता ज्ञाव वस

२८५ त्सेणासग्रासं ज्ञेव्व गच्छामि ॥ परिश्रम्यावलोक्य आकाशे ॥ कथं भावरेभि

लो । भो भाव रेभिल किणिमित्तं तुमं उव्विग्गउव्विग्गो विअ ल

क्खीअसि ॥ आकर्ष्य ॥ किं भणासि । अज्जचारुदत्तो अधिअरणं सदावी

अदि ति ता ण उ अप्पेण कज्जेण होदव्वं ॥ विचिन्त्य ॥ ता पच्छा वसन्त

सेणागेहं गमिस्सं । अधिअरणमण्डवं दाव गमिस्सं ॥ परिश्रम्यावलोक्य च ॥

२८६ इदं अधिअरणमण्डवं ता ज्ञाव पविसामि ॥ पविश्य ॥ सुरं अधिअरण

भोअ्राणं कद्धिं मम पिअवअस्सो । १।

२८६ अधिकरणिकः । नन्वेव तिष्ठति ।

विदूषकः । वयस्स सोत्थि भोडु । ३।

चारुदत्तः । भविष्यति ।

२८७ विदूषकः । अत्रि क्लेमं दे । ४।

चारुदत्तः । एतदपि भविष्यति ।

विदूषकः । भो वयस्स किण्णिमित्तं उण उव्विग्गउव्विग्गो
विअ लक्खीअसि । कुदो वा सदाइदो । १।

चारुदत्तः । वयस्य ।

मया खलु नृशंसेन परलोकमज्ञानता ।

स्त्रीरतिश्चाविशेषेण शेषनेषो ऽभिधास्यति ॥

विदूषकः । किं किं ।

चारुदत्तः । ॥ कणं ॥ एवमिति ।

विदूषकः । को एव्यं भणादि । २।

चारुदत्तः ॥ सज्जया शकारं निर्दिशति ॥ नन्वेव तपस्वी हेतुभूतः कृता १०
तो मां व्याहरति ।

विदूषकः । एदं कीस ण भणीअदि गेहं गद ति । ३।

चारुदत्तः । उच्यमानमपि अवस्थादोषान्न गृह्यते ।

विदूषकः । भो भो अज्जा जेन दाव पुरट्ठावणविकारारामदेउ
लेहिं तडागकूवेहिं अलङ्किदा उज्जअणी सो अत्थकलवत्तकारणादो १०
इदिसं अकज्जं अणुचिट्ठदि ति ॥ सज्जोअम् ॥ अरे रे काणेलीसुदा राअ
सालसण्ठाणआ उस्सङ्गलआ किदण्णदोसमणउआ वड्डमुवणमण्डिद
मकुउआ भण भण मम अग्गदो जो दाणिं मम पिअवअस्सो कुमुमिदं
माधवीलदं पि आअट्ठिअ कुमुनावचअं ण करेदि कदावि आअट्ठिदाए
पल्लवइदो भोदि ति सो कथं एरिसं अकज्जं उक्खल्लोअविरुद्धं करेदि । २०
चिट्ठ रे कुट्ठणिउत्ता चिट्ठ चिट्ठ ज्ञाव एदिणा तव हिअअकुडिलेण
दणउअट्ठेण मत्थअं दे सदावणउं करेमि । ४।

शकारः ॥ सज्जोअम् ॥ शुणान्तु शुणान्तु अज्जमिश्शा । चालुदत्तकिण २८
शरु मम विवादे ववहल्ले वा ता कोश एणे काकपदशीशमशतका
मम शिले शदखण्डे कलेशि । मा दाव ले दाशीएउत्ता दुअट्ठवडुव्वका । २५

विद्रूपकः ॥ दृष्टकाङ्क्षमुपन्य पूर्वोक्तं पठति ॥

शकारः ॥ सकोधमुत्पाद्य ताडयति ॥

विद्रूपकः ॥ प्रतीपं ताडयति । अन्योन्यं ताडयतः । विद्रूपकस्य कस्तद्विशदाभरणानि पतन्ति ॥

२८९ शकारः ॥ तानि गृहीत्वा दृष्ट्वा समाध्वसन् ॥ पक्वस्तु अज्ज्ञा एदे क्तु ताए तवशिशणीए केलका अलङ्कारा ॥ चारुदत्तमुदिदृश्य ॥ इमश्श अत्यकलव तश्श कालणा एशा मालिदा वाचादिदा अ । १ ।

॥ अधिकरणिकाः सर्वे अधोमुखाः स्मिताः ॥

चारुदत्तः ॥ जनान्निग्रहम् ॥

१० अयमेवंविधे काले दृष्टो भूषणविस्तरः ।
अस्माकं भाग्यवैषम्यात्पतितः पातयिष्यति ॥

विद्रूपकः । भो कीस भूदत्थं णा णिवेदीअदि । २ ।

चारुदत्तः । वयस्य ।

दुर्बलं नृपतिश्चतुर्नैतत्तत्त्वं निरीक्षते ।

१५ केवलं वदतो दैन्यमप्लाव्यं मरणं भवेत् ॥

अधिकरणिकः । कष्टं भोः कष्टम् ।

अङ्गारकविरुद्धस्य प्रक्षीणस्य वृक्षस्पतेः ।

ग्रहो ऽयमपरः पार्श्वे धूमकेतुरिवोत्थितः ॥

२१० श्रेष्ठिकायस्थौ ॥ वसन्तत्वेनामातरमुदिदृश्य ॥ अवह्निदा दाव अज्ज्ञा एदं
२० सुवणभाण्डं अवलोदु सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ३ ।

वृद्धा ॥ विलोका ॥ सरिसो एसो ण उण सो । ४ ।

शकारः । आं बुड्कुट्टणि अक्खीहिं मत्तिदं वाआए मूकिदं । ५ ।

वृद्धा । रुदास अवेहि । ६ ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अप्पमतं कवेहि सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ७ ।

२५ वृद्धा । अज्ज्ञा सिप्पिकुसलदाए ओवन्थेदि दिट्ठिं ण उण सो । ८ ।

अधिकरणीकः । भद्रे अपि ज्ञानास्येतान्याभरणानि ।

वृद्धा । एं भणानि । एण ऊ एण ऊ अणभिजाणिदो अरुवा कदा २११
वि सिण्णिणा धडिदो भवे । १ ।

अधिकरणीकः । पश्य श्रेष्ठिन् ।

वस्त्वत्तराणि सदृशानि भवन्ति नूनं

वृषस्य भूषणगुणस्य च कृत्रिमस्य ।

दृष्ट्वा क्रियामनुकरोति हि शिल्पिवर्गः

सादृश्यमेव कृतकस्ततया च दृष्टम् ॥

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्जचारुदत्तस्स केरकाइं एदाइं । २ ।

चारुदत्तः । न खलु न खलु ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । ता कस्स । ३ ।

चारुदत्तः । इहात्रभवत्या दुहितुः ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । कथं एदाइं ताए विओअं गदाइं । ४ ।

चारुदत्तः । एवं गतानि आं इदम् ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त एत्थ सच्चं वत्तव्वं । पेक्ख १५

पेक्ख ।

सच्चेण सुहं खु लब्भइ सच्चात्तावि एण होइ पादई । २१२

सच्चं ति दुवे वि अक्खरा मा सच्चं अलिण्ण गूहेहि ॥ १५ ।

चारुदत्तः । आभरणान्याभरणानीति न ज्ञाने किं तस्मद्गृहादानो
तानीति ज्ञाने ।

शकारः । उज्जाणं पवेशिअ पढमं मालेशि कवउकावडिआए
शम्पदं णिगूहेशि । ६ ।

अधिकरणीकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।

इदानीं सुकुमारे ऽस्मिन्निःशङ्कं कर्कशाः कशाः ।

तव गात्रे पतिष्यन्ति सहस्रास्माकं मनोरथैः ॥

चारुदत्तः । अपापानां कुले जाते मयि पापं न विद्यते ।

यदि सम्भाव्यते पापमपापेन च किं मया ॥

॥ स्वगतम् ॥ न च मे वसन्तसेनाविरहितस्य जीवितेन कृत्यम् ॥ प्रकाशम् ॥

भोः किं बलुना ।

मया किल नृशंसेन लोकद्वयमज्ञानता ।

स्त्रीरतिश्च विशेषेण शेषमेवो ऽभिधास्यति ॥

२१३ शकारः । वाचादिदा अले तुमं पि भण वाचादिदेति । १ ।

चारुदत्तः । त्वय्योक्तम् ।

शकारः । शुणोध शुणोध मष्टालाद्या एदेण मालिदा । एदेण ज्ञेव्व

१० शंशए हिणे एदश दलिदचालुदत्ताह शालीले दणडे ण धालीअडु । २ ।

अधिकरणिकः । शोधनक यथाह राष्ट्रियः । भो राजपुरुषा गृह्य

तामयं चारुदत्तः ॥ राजपुरुषा गृह्णन्ति ॥

वृद्धा । पसीदन्तु पसीदन्तु अज्जमिस्सा ज्ञो दाणिं चोरेहिं अबह

दस्स ॥ इत्यादि पूर्वोक्तं पठति ॥ ता ज्ञदि वाचादिदा मम दारिआ तहावि

११ जीअडु मे दोहाऊ । अणंच । अत्थिअत्थिअत्थिणं ववहारे । अहं अत्थि

णी ता मुच्चध एदं । ३ ।

२१४ शकारः । अबेहि गच्चदाशि गच्छ किं तव एदिणा । ४ ।

अधिकरणिकः । आर्ये गम्यताम् । हे राजपुरुषा निष्क्रामयतेनानाम् ।

वृद्धा । हा ज्ञाद हा पुत्तअ । ५ । ॥ इति हृदयो निष्क्रान्ता ॥

२० शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कटे मए एदश अत्तणो शलिशं शम्यदं म

च्छामि । ६ । ॥ इति निष्क्रान्ताः ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त निर्णये वयं प्रमाणं शेषे राजा
तथापि शोधनक विज्ञायतां राजा पालकः ।

अयं हि पातकी विप्रो न वध्यो मनुरब्रवीत् ।

२५ राष्ट्रादस्मात्तु निर्वीस्यो विभवैरन्नतैः सह ॥

शोधनकः । तं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य पुनः प्रविश्य सासम् ॥
अज्जा गद् म्हि । तस्मिं रात्र्या पालयो भणादि जेण अत्थकल्लवत्तस्स
कारणादो वसत्तसेणा वावादिदा तं तस्मिं ज्ञेय्य आहुरणां गले व
न्धिअ डिण्डिमं ताडिअ दक्खिणमसाणं णइअ मूले भञ्जेत्ति । ज्ञो
को वि अवरो हरिं अकज्जं अणुचिट्ठदि सो एदिणा सणिआरदण्डेण ॥
सासीअदि । १ ।

चारुदत्तः । अहो अविमृश्यकारी राजा पालकः । २१५

अथवा । ईदृशे व्यवहाराग्रौ मन्त्रिभिः परिपातिताः ।

स्थाने खलु महीपाला गच्छन्ति कृपणां दशाम् ॥

अपिच । ईदृशैः श्वेतकाकीयै राज्ञः शासनदूषकैः । १०

अपापानां सहस्राणि हन्यन्ते च हृतानि च ॥

सखे मैत्रेय गच्छ मद्वचनादम्बामपश्चिममभिवादयस्व । पुत्रं च मे रोह
सेनं परिपालयस्व ।

विदूषकः । मूले हिन्ने कुदो पादवस्स परिपालणं । २ ।

चारुदत्तः । मा मैवम् । १५

नृणां लोकान्तरस्थानां देहप्रतिकृतिः सुतः ।

मयि यो यस्तव स्नेहो रोहसेने स युज्यताम् ॥

विदूषकः । अहं ते पिअवअस्सो भविअ तुए विरहिदं पाणां
धारेमि । ३ ।

चारुदत्तः । रोहसेनमपि तावद्दर्शय । २१६

विदूषकः । एव्वं जुज्झदि । ४ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अपसार्यतामयं वदुः ।

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

अधिकरणिकः । कः को ऽत्र भोञ्चाण्डालानां दीयतामादेशः ।

शोधनकः । इदो आग्रच्छुड अन्नो । १ ।

चारुदत्तः ॥ सकृदप्यम् ॥ मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति । आकाशे ॥

विपसलिलतुलाग्रिप्रार्थिते मे विचारे

क्रकचमिह शरीरे वीक्ष्य दत्तव्यमद्य ।

अथ रिपुवचनाद्वा ब्राह्मणं मां निरुंसि

पतसि नरकमध्ये पुत्रपौत्रैः समेतः ॥

अथमागतो ऽस्मि ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

व्यवहारो नाम

नवमो ऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशति चापडालद्वयेनानुगम्यमानश्चारुदत्तः ॥

२१७

उभौ । तकिण कलत्र कालण णववह्वन्धणअणे णिउणा ।

अइलेण शीशहेअणशूलालोबेणु कुशल म्हु ॥

ओशलध अन्ना ओशलध । एणे अन्नचालुदत्ते ।

दिणकलवीलदामे गह्दिहे अम्हेहिं वज्जपुलिशेहिं ।

दीवे व्व मन्दणेहे थोअं थोअं खअं जाइ ॥ ११ ॥

चारुदत्तः ॥ सविषादम् ॥

नयनसलिलसितां पांशुवृक्षीकृताङ्गं

पितृवनमुमनोभिर्विष्टितं मे शरीरम् ।

विरसमिह रटतो रक्तगन्धानुलिप्तं

बलिमिव परिभोक्तुं वायसास्तर्कयति ॥

चापडालौ । ओशलध अन्ना ओशलध ।

किं पेक्खध शप्पुलिशं वज्जलं कालपलशुधत्तएहिं ।

शुअणशउणाधिवाशं शन्नणपुलिशदुमं एदं ॥

आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ ॥ १२ ॥

चारुदत्तः । पुरुषभाग्यानामचित्वाः खलु व्यापारा यदरुमीदृशीं

दशामनुप्राप्तः ।

सर्वगात्रेषु विन्यस्तौ रक्तचन्दनरुस्तकेः ।

पिष्टचूर्णावकीर्णश्च पुरुषो ऽहं पशूकृतः ॥

॥ अमृतो निवृण्य ॥ अरुो तारुतम्यं नराणाम् ।

२०

अमी हि दृष्टा मम देहमेतं मर्त्यं धिगस्त्वित्युपज्ञातखेदाः ।

अशकुवत्तः परिरुत्तितुं मां स्वर्गं लभस्वेति वदन्ति पौराः ॥

चाण्डालौ । ओशलध अन्ना ओशलध । किं पेक्कध ।

इन्दे पवाहिअले गोप्पशवे शङ्कमं च तालाणं ।

शुपुलिशपाणविपत्ती चत्तालि इमे ण ददुव्वा ॥ ११ ।

२११

एकः । कण्डे आहिता पेक्क पेक्क ।

णअलीपधाणभूदे वज्जतीअले कदत्तअणाए ।

किं लुअदि अत्तलिक्वे आडु अणअमे पडदि वज्जे ॥ १२ ।

द्वितीयः । अले ले गोक्का ।

ण अ लुअदि अत्तलिक्वे णअ अणअमे पडदि वज्जे ।

१०

महिलाशमूहमेहे णिवडइ णअणम्बुधालाहिं ॥

। अविअ ।

वज्जकम्मि णाअमाणे जणशश शव्वशश लोदमाणशश ।

णअणशलिलेहिं शित्ते लच्छादो ण उणमइ लेणू ॥ १३ ।

चारुदत्तः ॥ निवृण्य सकृत्पाम् ॥

१५ एताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो मां वातायनार्थेन विनिःसृतास्याः ।

हा चारुदत्तेत्यभिभाषमाणा वाप्यं प्रणालीभिरिवोत्सृजन्ति ॥

२००

चाण्डालौ । आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ इमं घोशणट्ठाणं ।

आरुणेध डिण्डमं घोणेध घोशणं । ४ ।

उभौ । शुणाध अन्ना शुणाध । एणे शत्यवाहुविणअदत्तशश ण

२० त्तिके शाअरदत्तशश पुत्तके अन्नचालुदत्ते णाम । एदिणा किल अक

नुकालिणा गणिआ वशलशेणा अत्यकलवत्तशश कालणादो शुणां

पुप्फकलण्डअजिणुन्नाणं पवेशिअ वाहुपाशवलकालेण मालिद ति ।

एणे शलोत्ते गहिदि शअं अ पडिवणे । तदो लणा पालएण अम्हे

आणत्ता एदं मालेडुं । जदि अबले ईदिशं उरुअलोअविलुडं अकन्न

२५ कलेदि तं पि लाआ पालए एव्वं जेव्व शाशदि । ५ ।

चारुदत्तः ॥ तन्निर्वेदं स्वगयम् ॥

मखशतपरिपूतं गोत्रमुद्भासितं मे
सदसि निविडैवैत्यत्रक्षधोषैः पुरस्तात् ।
मम मरणदशायां वर्तमानस्य पापै
स्तदसदृशमनुष्यैर्धुष्यते घोषणायाम् ॥

३०१

॥ उद्दोह्य कर्णौ पिपाय ॥ ह्य वसन्तसेने ।

शशिविमलमयूखशुभ्रदक्षि
सुरुचिरविद्रुमसन्निभाधरौष्ठि ।
तव वदनभवामृतं निपीय
कथमवशो ह्ययशोविषं पिबामि ॥

३०

उभौ । ओशलध अज्ञा ओशलध ।

एषे गुणलक्षणणिह्नी शत्रुणाडुक्त्वाण उत्तलणशेदू ।
अशुवणं मण्डणग्रं अवणीअदि अज्ञा णअलीदो ॥

। अणं च ।

शब्दे क्त्वा ह्योऽ लोऽ लोऽ शुद्धशपिठदाण तत्तिष्ठा ।
विणिवाडिदाण णलाणं पिअअली डुल्लहो ह्योदि ॥ १॥

१५

चारुदत्तः ॥ सर्वतो ऽवलोक्य ॥

३०२

अमी हि वस्त्रात्तरुदवक्त्राः
प्रयाति मे दूरतरं वयस्याः ।
परो ऽपि बन्धुः समसंस्थितस्य
मित्रं न कश्चिद्विप्रमस्थितस्य ॥

३०

चाण्डालौ । ओशालणं कदं विवित्तं लाअमगं । ता आणेध
एदं दिगावज्जाचिण्हं । ३।

चारुदत्तः । मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति ॥

नेपथ्ये । ह्य ताद ह्य पिअवअस्त । ३।

३५

चारुदत्तः ॥ शक्रपर्व सकृत्पानम् ॥ भोः स्वज्ञातिमरुत्तर इच्छाम्यहं
भवतः सकाशात्प्रतिग्रहं कर्तुम् ।

चाण्डालौ । किं अम्हाणं कृत्यादो पडिग्गहं कलेशि । १।

चारुदत्तः । शालं पायं नापरीज्वकारी डुराचारः पालक इव

चाण्डालः । तत्परलोकार्थं पुत्रमुखं द्रष्टुमभ्यर्थये ।

चाण्डालौ । एव्वं करीअडु । २।

३०३ नेपथ्ये । हा ताद हा आवुक । ३।

चारुदत्तः ॥ भुत्वा सकृत्पानम् ॥ भोः स्वज्ञातिमरुत्तर ॥ इत्यादि पठति ॥

चाण्डालौ । आग्रच्छडु ।

१० अपरः । आग्रच्छडु । ४।

उभौ । अले पडला खणं अतलं देध एणे अन्नचालुदत्ते पुत्तमुहं
पेक्खडु ॥ नेपथ्याभिमुखम् ॥ अन्न इदो इदो । आग्रच्छ ले दलया आग्रच्छ ॥ ५।

॥ ततः प्रविशति दारकमादाय विदूषकः ॥

विदूषकः । तुवरडु तुवरडु भदमुहो पिदा दे मारिडुं णीअदि । ६।

१५ दारकः । हा ताद हा आवुक । ७।

विदूषकः । हा पिअवअस्स कहिं मए तुमं पेक्खिदव्वो । ८।

३०४ चारुदत्तः ॥ पुत्रं मित्रं च वीक्ष्य ॥ हा पुत्र हा मैत्रेय ॥ सकृत्पानम् ॥ भोः

कष्टम् ।

चिरं खलु भविष्यामि परलोके पिपासितः ।

२० अत्यल्पमिदमस्माकं निवापोदकभोजनम् ॥

३०४ किं पुत्राय प्रयच्छामि ॥ आत्मानं वीक्ष्य यतोपवीतं दृष्ट्वा ॥ आं इदं तावदस्ति
मम च ।

अमौक्तिकमसौवर्णं ब्राह्मणानां विभूषणम् ।

देवतानां पितॄणां च भागो येन प्रदीयते ॥

चाण्डालः । आग्रच्छ ले चालुदत्ता आग्रच्छ । १ ।

द्वितीयः । अले अनुचालुदत्तं णिलुबवदेण णामेण आलव्वेशि ।

अले पेक्व ।

अब्भुदए अवशाणे तत्तेअ लत्तिन्दिवं अरुदमग्गा ।

उदामेव्व किशोली णिअदी खु पडिच्छिदं ज्ञादि ॥

। अणां च ।

शुक्खा ववदेशा शे किं पणमिअमत्वएण कादव्वं ।

लाङ्गुगहिदे वि चन्दे ण वन्दणीए जणपदश्श ॥ १२ ।

वालकः । अरे रे चण्डालया कहिं आवुक्कं णेध । ३ ।

३०५

चारुदत्तः । वत्स ।

१०

अंसेन विअत्करवीरमालां स्कन्धेन शूलं हृदयेन शोकम् ।

आघातमग्राहमनुप्रयासि शामित्रमालव्युमिवाधरे ऽजः ॥

चाण्डालः ।

णङ्ग अम्हे चण्डाला चण्डालउलम्मि ज्ञादपुव्वा वि ।

जे अहिभवन्ति शाङ्गं ते पावा ते अ चण्डाला ॥ १३ ।

१५

दारकः । ता कीस मारेध आवुक्कं । ५ ।

चाण्डालः । अत्त लाअणिओओ वु अवलज्जादि ण ङ्ग अम्हे । ६ ।

दारकः । वावादेध मं मुच्चध आवुक्कं । ७ ।

चाण्डालः । एवं भणत्ते चिलं मे जीव । ८ ।

३०६

चारुदत्तः ॥ रामं पुत्रं कपटे गृहीत्वा ॥

२०

इदं तत्स्रोहसर्वस्वं सममायदरिद्रयोः ।

अचन्दनमनौशीरं हृदयस्यानुलेपनम् ॥

। अंसेन विअत् ॥ इत्यादि पुनः पठति । अवलोक्य स्मृतम् ॥

। अमो हि वस्त्रालनिरुद्धवत्ता ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

विद्रूपकः । भो भद्रमुक्ता मुञ्चेध पिअवअस्सं चारुदत्तं मं वा २५

वादिध ॥१॥

चारुदत्तः । शान्तं पापम् ॥ इत्था स्वगतम् ॥ अवगच्छामि । समस्थित

॥ इत्यादि पठति । प्रकाशम् ॥

॥ एताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो माम् ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

चाण्डालः । ओशलथ अज्जा ओशलथ ।

किं प्येक्कथ शप्पुलिशं अज्जशवणेण प्पणद्वीवाशं ।

कूवम्मि खुडिदपाशं कच्चणक्कल्लणं व्व रुव्वलं ॥ १२ ॥

चारुदत्तः ॥ मकरुपाय् ॥ शशिविमलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

अपरः । अले पुणो वि घोशेहि । ३ ।

चाण्डालः ॥ तया करोति ॥

चारुदत्तः । प्राप्नो ऽहं व्यसनकृतां दशमनार्या

यत्रेदं फलमपि जीवितावसानम् ।

एषा च व्यथयति घोषणा मनो मे

श्रोतव्यं यदिदमसौ तया कृतेति ॥

१५

ततः प्रविशति प्रासादस्यो अरुः

स्थावरकः । घोषघानाकर्ण्य शत्रैक्यम् ॥ कथं अपावे चालुदत्ते वावादी

अदि । रुग्गे णिअलेण शामिणा वन्धिदे । भोडु अकून्दामि । शुणाध

अज्जा शुणाध । एत्थ दाणिं मए पावेण पवरुणपलिवत्तेण पुप्फकल

एउकजिणुज्जणं वशत्तशेणा णीदा । तदो मम शामिणा मं ण कामे

शि त्ति कडुअ वाडुपाशवलक्कालेण मालिदा ण उण एदिणा अज्जेण ।

कथं विहलदाए ण को वि शुणादि । ता किं कलेमि । अत्ताणअं

पाडेमि ॥ विचिन्ता ॥ जदि एव्वं कलेमि तदा अज्जाचलुदत्ते ण वावादी

अदि । भोडु इमादो पाशादवालगपदोलिकादो एदिणा जिणगवक्केण

अत्ताणअं णिक्खिवामि । वलं रुग्गे उअलदे ण उण एसे कुलउत्त

विहगाणं वाशपादवे अज्जाचलुदत्ते । एव्वं जइ विवज्जामि लडे मए

पललोए ॥ इत्यात्मनं पातयित्वा ॥ ह्री ह्री ण उण उवलदम्हि भग्गे
मे दण्डाणिअले । ता चण्डालघोशं शमणेशामि ॥ इद्वोपसृत्य ॥ रुंरुी ३०८
चण्डाला अत्तलं अत्तलं । १ ।

चाण्डालौ । अले के अत्तलं मग्गेदि । २ ।

चेटः । शृण्वन्तु ॥ इति पूर्वोक्तं पठति ॥

चारुदत्तः । अये ।

को ऽयमेवंविधे काले कालपाशस्थिते मयि ।

अनावृष्टिरुते शस्ये द्रोणमेव इवोत्थितः ॥

भोः श्रुतं भवद्भिः ।

न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः ।

३०९

विशुद्धस्य हि मे मृत्युः पुत्रजन्मसमो भवेत् ॥

अन्यच्च । तेनास्म्यकृतवैरेण नुद्रेणात्यल्पबुद्धिना ।

शरैर्णैव विपाक्तेन दूषितेनापि दूषितः ॥

चाण्डालौ । यावत्तत्र अवि शच्चं भणाशि । ३ ।

चेटः । शच्चं रुग्गे वि मा कश्श वि कधइश्शशि त्ति पाशादवा ॥

लग्गपदोलिआए दण्डाणिअलेण वन्धिअ णिक्खित्ते । ४ ।

प्रविष्टव

शकारः ॥ सवर्धम् ॥

मंशेण तिक्वाबिलकेण भत्ते शाकेण शूरेण शमच्छकेण ।

भुत्तं मए अत्तणअश्श मेहे शालिश्शकूलेण गुलोदपोण ॥

३१०

॥ कर्णो दत्वा ॥ भिक्षकंशखंखणाए चण्डालवाआए शलशंजोए जथा

अ एशे उक्खालिदे वज्जडिण्डिमशदे पडक्काण अ श्रुणीअदि तथा त

कुमि दलिइचालुदत्ताके वज्जकृपाणं णीअदि त्ति । ता पेक्खिअशं । श

त्तुविणाशे णाम मरुत्ते रुलअश्श पलिदोशे रुोदि । शुदं च मए जे

वि किल शत्तुं वावाद्अत्तं पेक्खदि तश्श अणशिशं जम्मत्तले अक्खि २५

लोगे ण ह्योदि । मए क्खु विशगण्हगन्धपविश्रेण विअ कीडएण
 ३१० किं पि अत्तलं मग्गमाणेण उप्पाडिदे ताह दलिदचालुदत्ताह वि
 णाशे । शम्पदं अत्तणकेलिकाए पाशादचालगपदोलिकाए अहिलु
 ह्मिअ अत्तणो पलकुमं पेक्खामि ॥ त्था कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री एदाह
 १० दलिदचालुदत्ताह वज्जं णीअमाणोह एवडे जणशम्भे जं वेत्तं अ
 म्हालिशे पवले वल्लमणुशे वज्जं णीअदि तं वेत्तं कीदिशं भवे
 ॥ निरीक्ष्य ॥ कथं एशे शे णववल्लदके विअ मण्डिदे दक्खिणं दिशं
 णीअदि । अध किण्णिमित्तं मम केलिकाए पाशादचालगपदोलिकाए
 शमीवे धोशणा णिवडिदा णिवालिदा अ ॥ विलोक्य ॥ कथं यावल्लक
 १० चेडे वि णत्थि इध । मा णाम तेण इदो गडुअ मत्तभेदे कडे भवीअ
 दि । ता जाव णं अणेशामि । ११ ॥ इति अचरीयोंपसर्गः ॥

३११ चेष्टः ॥ दृष्ट्वा ॥ भण्टालका एशे शे आगदे । १२ ।
 चाण्डाली ।

ओशलध देध मग्गं दलं ठक्खेह ह्योध तुण्होआ ।

१० अविणअतिक्खविशाणे डुट्ठवइत्ते इदो एदि ॥ १३ ॥

शकारः । अले ले अत्तलमत्तलं देध ॥ उपसृज्य ॥ पुण्यका यावल्ल
 का चेडा एहि गच्छम्ह । १४ ।

३१२ चेष्टः । ह्री ह्री अणज्ज वशत्तणेषिअं मालिअ ण पलितुश्रे
 शि शम्पदं पणइज्जणकण्यपादपं अज्जचालुदत्तं मालइडं ववशिदे शि । १५ ।

२० शकारः । ण हि लअणकुम्भशलिशे रुग्गे इशियअं वावादिमि । १६ ।
 सर्वे । अहो तुए मारिदा ण अज्जचारुदत्तेण । १७ ।

शकारः । के एव्वं भणादि । १८ ।

सर्वे ॥ चेष्टुदित्त्य ॥ णं एसो सारु । १९ ।

शकारः ॥ अपवर्ग्यं कथयन् ॥ अविदमादिके कथं यावल्लके चेडे शुम्भु
 २५ ण मए शज्जदे । एशे क्खु मम अकज्जश शक्खी ॥ विचिन्त्य ॥ एव्वं

दाव कलशं ॥ मकाशम् ॥ अलिग्रं भण्डालका ह्री एणे चेडे शुवणा
चोलिग्राम् मए गदिदे पिष्टिदे मालिदे अ ता किदवेले एणे जं भ
णादि किं शव्वं शच्चं ॥ अण्णारित्तेन चेट्ठ कट्ठं पवन्दति ॥ खैत्तम् ॥ पुण्यका ३१३
धावलका चेडा एदं गेण्हिअ अण्णधा भणाहि ॥१॥

चेठः ॥ गृहीत्वा ॥ पेक्कध पेक्कध भण्डालका ह्री शुवणेण मं प
लोभेदि ॥२॥

शकारः ॥ पट्टकम्पादि ॥ एणे शे शुवण्णके जशश कालणादो मए
वडे ॥ राजोधम् ॥ हंको चण्डाला मए क्खु एणे शुवण्णभण्डाले णिउत्ते
शुवण्णं चोलिअत्ते मालिदे पिष्टिदे । ता जदि ण पत्तिअअध ता पि
ष्टिं दाव पेक्कध ॥३॥

चाण्डालौ ॥ दृष्ट्वा ॥ शोरुणं भणादि । विउत्ते चेडे किं ण प्य
उवदि ॥४॥

चेठः । ह्री मादिके ईदिशे दशभावे जं शच्चं कं पि ण पत्तिअ ३१४
एदि ॥ सक्कहणम् ॥ अज्ज चालुदत्त एत्तिके मे विरुवे ॥५॥

॥ इति पादयोः पतति ॥

१५

चारुदत्तः ।

उत्तिष्ठ भोः पतितसाधुजनानुकम्पिन्

निष्कारणोपगतबान्धवधर्मशील ।

यत्नः कृतोऽपि सुमहान्मम मोक्षणाय

दैवं न संवदति किं न कृतं त्वया ॥

२०

चाण्डालौ । भट्टके पिष्टिअ एदं चेडे णिकालेहि ॥६॥

शकारः । णिकुम ले ॥ इति निष्कारणति ॥ अले चण्डाला किं वि
लम्बेध मालेध एदं ॥७॥

चाण्डालौ । जदि तुवलेशि ता शअं ज्ञेव्व मालेहि ॥८॥

रोहसेनः । अरे चण्डालअ मारेध मं मुच्चध आयुक्कं ॥९॥

२५

३१५ शकारः । शपुत्तं ज्ञेयं एदं मालेध । १।

चारुदत्तः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तद्रूढं पुत्र मातुः
समीपम् ।

रोरुसेनः । किं मरु गदेण कादव्वं । २।

॥ चारुदत्तः ।

आश्रमं वत्स गन्तव्यं गृहीत्वान्वेय मातरम् ।

मा पुत्र पितृदोषेण त्वमप्येवं गमिष्यसि ॥

तद्वयस्य गृहीत्विनं व्रज ।

विदूषकः । भो वयस्स एव्वं तुए ज्ञाणिदं तुए विणा अरुं पा
१० णां धारेमि ति । ३।

चारुदत्तः । वयस्य स्वाधीनजीवितस्य तव न युज्यते प्राणपरि
त्यागः ।

विदूषकः ॥ ख्यातम् ॥ जुत्तं णेदं । तधावि ण सक्कुणोमि पिअ
वयस्सविरुद्धो पाणां धरेडुं ति । ता वम्हणीए दारअं समपिअ
१५ पाणपरिच्चाएण अत्तणो पिअवयस्समणुगमिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ भो वयस्स
पराणेमि एदं लज्जं । ४।

३१६

॥ इति शकपठग्रहं पादयोः पतति ॥ दारुको अपि हृत्यतति ॥

शकारः । अले णं भणामि शपुत्ताकं चालुदत्ताकं वावादेध
ति । ५।

२० चारुदत्तः ॥ भवं नाटयति ॥

चाण्डालौ । णहि अम्हाणं इदिशी लाआणत्ती जधा शपुत्ताकं
वावादेध ति । ता णिकूम ले दलआ णिकूम । ६।

॥ इति निश्क्रामयतः ॥

चाण्डालौ । इमं तअअं घोशणट्टाणं ताडेध डिण्डिमं । ७।

२५

॥ पूर्वोक्तं घोषयतः ॥

शकारः ॥ खगलम् ॥ कथं शे ए पत्तिआअत्ति पौला ॥ प्रकाशम् ॥
 हंरुो चालुदत्ता वडुव्वका ए पत्तिआअदि एणे पौलन्नणे । ता अ
 त्ताणकेलिकाए जीरुहए भणेहि मए वशत्तशेणा वावादिदेत्ति । १।

चारुदत्तः ॥ तूष्णीमासे ॥

३१७

शकारः । अले चण्डालाया गोहे ए भणादि चालुदत्तवडुव्वके । ५
 ता भणावेध खड्डमिणा जज्जलवंशखण्डेन शङ्खलेण तालिअ तालिअ । २।

चाण्डालः ॥ प्रहरमुपम्य ॥ भो अज्ज चालुदत्त भणाहि । ३।

चारुदत्तः ॥ शकृत्पाम् ॥

प्राप्यैतद्वसनमहार्णवप्रपातं

न त्राप्तो न च मनसो ऽस्ति मे विषादः ।

१०

एको मां दहति जनापवादवह्निः

वर्तव्यं यदिह मया कृता प्रियेति ॥

शकारः ॥ पुनस्तौ ॥

चारुदत्तः ॥ भो भो पौराः । मया खलु नृशंसेन ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

शकारः । वावादिह । ४।

१५

चारुदत्तः । एवमस्तु ।

चाण्डालः । अले तव अत्त वज्जवालिआ । ५।

द्वितीयः । अले तव । ६।

३१८

प्रथमः । अले लेक्खअं कलेम्मह । ७।

॥ इति बहुविधं लेखकं कृत्वा ॥

२०

प्रथमः । अले जदि मम केलिका वज्जवालिआ ता चिट्ठु दव
 मुहुत्तअं । ८।

द्वितीयः । किणिमित्तं । ९।

प्रथमः । अले भणिदो म्हि पिडुणा शग्गं गच्छत्तेण जथा पुत्त
 वीरअ जइ तुरु वज्जवाली रुदि मा शरुशा वावादीअशि वज्जं । १०। २५

द्वितीयः । अले किणिमित्तं । १ ।

३११ प्रथमः । कदावि को वि शारू अत्थं दइअ वज्जं मोअविदि ।
कदावि लणो पुत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणां मोक्खे भोदि । कदावि
रुत्थी बन्धं खण्डेदि तेण शम्भमेण वज्जे मुक्के भोदि । कदावि लाअ
पलिवत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणां मोक्खे भोदि । २ ।

शकारः । किं किं लाअपलिवत्ते रुदि । ३ ।

चाण्डालः । अले ले वज्जवालिआए लेक्खअं कलेम्ह । ४ ।

शकारः । अले शिग्घं मालेध चालुदत्ताकं । ५ ।

॥ इत्युक्त्वा चेदं गृहीत्वा एकानो स्थितः ॥

३१० चाण्डालः । अन्न चालुदत्त लाअणिओओ वहु अवरज्जदि ण
अम्हे चण्डाला । ता शुमलेहि जं शुमलिदव्वं । ६ ।

३२० चारुदत्तः ।

प्रभवति यदि धर्मा दूषितस्यापि मे ऽद्य

प्रखलपुरुषवाक्यैर्भाग्यदोषात्कथञ्चित् ।

३१५ सुरपतिभुवनस्था यत्र तत्र स्थिता वा

व्यपनयतु कलङ्गं स्वस्वभावेन सैव ॥

भोः क्व तावन्मया गन्तव्यम् ।

चाण्डालः ॥ अज्जतो दर्शयिस्सं ॥ अले एदं दीशदि दक्खिणमशाणां जं
पेक्खिअ वज्जा कत्ति पाणाइं मुच्चन्ति । पेक्ख पेक्ख ।

३२० अहं कलेवलं पलिवत्तं कट्टन्ति दीरुगोमाओ ।

अहं पि शूललग्गं वेशं विअ अट्टहाशश ॥ ७ ।

चारुदत्तः । हा रुतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति भावेनमुपविशति ॥

शकारः । ण दाव गमिश्शं चालुदत्ताकं वावाअत्तं दाव पेक्खा

मि ॥ अदिक्कम्य दृष्ट्वा ॥ कथं उवविशे । ८ ।

३२५ चाण्डालः । चालुदत्ता किं भीदे शि । ९ ।

चारुदत्तः ॥ सहस्रोत्थाय ॥ मूर्ख । न भीरुर्मरणादस्मि । ॥ इत्यादि ३२१

पुनः पठति ॥

चाण्डालः । अत्र चालुदत्त मय्यणदले पडिवशत्ता चन्द्रश्रुता वि
विपत्तिं लहन्ति किं पुण ज्ञाणा मलणभीलुया माणवा वा लोए ।
को वि उट्टिदो पडिदि को वि पडिदो वि उट्टिदि । उट्टन्तपडत्ताह् ॥
वशणपालिआ शवश उण अत्थि । एदां हिअए कडुअ शन्धालेहि
अत्ताणाअं ॥ चाण्डालं पति ॥ एदं चउत्थं घोशणाढाणं ता उग्घोशम्ह ॥ १॥

॥ पुनस्तथैवोद्घोषयतः ॥

चारुदत्तः । हा प्रिये वसन्तसेने ॥ शशिशकलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

॥ ततः प्रविशति वसन्तसेना भिक्षुस्य ॥

१०

भिक्षुः । ह्री माणहे अट्टाणपलिशतं शमशशाशिअ वशन्त
शेपिअं णअत्ते अणुग्गहिदम्हि पव्वज्जाए । उवाशिके कहिं तुमं ३२२
णइशं ॥ २॥

वसन्तसेना । अज्जचारुदत्तस्स ज्जेव्व गेहं । तस्स दंसणेण मय
लज्जणस्स विअ कुमुदिणिं आणन्देहि मं ॥ ३॥

११

भिक्षुः ॥ स्वगतम् ॥ कदलेण मग्गेण पविशामि ॥ जित्तिन्ध ॥ लाअ
मग्गेण ज्जेव्व गच्छामि । उवाशिके एहि एहि इमं लाअमग्गं ॥ धाकपदं ॥
किं णु डु एणे लाअमग्गे मरुत्ते कलअत्ते शुणीअदि ॥ ४॥

वसन्तसेना ॥ स्वगतो निरूप ॥ कथं पुरदो महाजणसमूहो । अज्ज
ज्ञाणाहि दाव किं णेदं ति । विसमभरकुत्ता विअ वसुन्धरा एअवा २०
सोणदा उज्जइणी वरुदि ॥ ५॥

चाण्डालः । इमं अ पच्छिमं घोशणाढाणं ता ताडिथ डिण्डिमं ३२३
उग्घोशेध घोशणं ॥ तणा कूवा ॥ भो चालुदत्त पडिवालेहि मा भाआ
हि लज्जं ज्जेव्व मालीअशि ॥ ६॥

चारुदत्तः । भगवत्यो देवताः ।

२५

भिनुः ॥ सुखा सत्सम्भयम् ॥ उवाशिके तुमं किल चालुदत्तेण मालि
दाशि त्ति चालुदत्ते मालिङ्गं णीयदि । १।

वसन्तसेना ॥ सत्सम्भयम् ॥ रुद्धी रुद्धी कथं मम मन्दभाङ्गीए कदे
अज्जचारुदत्तो वावादीअदि । भो तुरिदं तुरिदं अदेसेहि मग्गं । २।

भिनुः । तुवलडु तुवलडु बुद्धोवाशिआ अज्जचालुदत्तं जीअत्तं
शमशशाशिङ्गं । अज्जा अत्तत्तमत्तत्तं देध । ३।

वसन्तसेना । अत्तरमत्तरं । ४।

३२४ चाण्डालः । अज्ज चालुदत्त शामिणिओओ अवरज्जादि ता शुम
लेहि जं शुमलिदब्बं । ५।

१० चारुदत्तः । किं वडुना । प्रभवति ॥ इत्यादिश्लोकद्वयं पठति ॥

चाण्डालः ॥ अज्जमाकूय ॥ अज्ज चालुदत्त उत्ताणे भविअ शमं
चिट्ठ एकूपकालेण मालिअ तुमं शग्गं णेम्ह । ६।

चारुदत्तः ॥ तया तिडति ॥

चाण्डालः ॥ पहरुमोहते अज्जपत्तं हत्तादग्निपन् ॥ ह्री कथं ।

१५ आग्रहिदे श्लोशं मुट्ठीए मुट्ठीणा गह्वादे वि ।

धलणीए कीश पडिदे दालुणाए अशणिशणिके खग्गे ॥

जथा एदं शंवुत्तं तथा तक्केमि ण विवज्जदि अज्ज चालुदत्ते त्ति । भअव
दि शज्जवाशिणि पशीद पशीद अवि णाम चालुदत्तशश मोक्खे भवे
तदो अणुगरुदं तुए चण्डालत्तलं भवे । ७।

३२५ अपरः । जथाणत्तमणुचिट्ठम्ह । ८।

प्रथमः । भोटु एव्वं कलेम्ह । ९।

॥ इत्युभौ चारुदत्तं श्रुत्वा समासेष्वितुमिच्छतः ॥

चारुदत्तः । प्रभवति ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

भिनुः । वसन्तसेना च ॥ रुद्धा ॥ अज्जा मा दाव मा दाव अज्जा

२५ एसा अहं मन्दभाङ्गी ज्ञाए कारणादो एसो वावादीअदि । १०।

चाण्डालः ॥ ६३ ॥

तुल्लिदं का उण एशा अंशपउत्तेण चिउलभालेण ।

मा मेत्ति वारुलत्ती उट्टिदकत्था इदो एदि । १ ।

वसन्तसेना । अन्न चारुदत्त किं षोदं ॥ इत्युत्ति पतति ॥ १२ ।

भिनुः । अन्न चालुदत्त किं षोदं ॥ इति पादयोः पतति ॥ १३ ।

चाण्डालः ॥ सगवमुपसृत्य ॥ कथं वसन्तशेणा णं ववु अम्हेहिं ३२६
शाह्ण ण वावादिदि । ४ ।

भिनुः ॥ उत्थाय ॥ अले जीवदि अन्नचालुदत्ते । ५ ।

चाण्डालः । जीवदि वशशदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सख्यम् ॥ पशुव्रीविद म्हि । ७ ।

चाण्डालः । ता ज्ञाव ज्ञाशं वुत्तं लाइणो ज्ञावाउगदश्श णि
वेदेम्ह । ८ ।

॥ इति निष्कामतः ॥

शकारः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सत्रामन् ॥ क्लीमादिके केण गम्भदाशी जी
वाविदा । उक्ताइं मे पाणाइं । भोड पलाइशं । ९ ।

॥ इति पलायते ॥

चाण्डालः । अले णं अम्हाणं लाआणत्ती जेण शा गणिआ ३२७
वावादिदा तं मालेध ता लट्ठिअशालअं जेव्व अणेशम्ह । १० ।

॥ इति निष्कामती ॥

चारुदत्तः ॥ सखिन्धम् ॥

२९

केयमभ्युद्यते शस्त्रे मृत्युवक्त्रगते मयि ।

अनावृष्टिदृते शस्ये द्रोणवृष्टिर्वागता ॥

॥ सखलोद्यत च ॥

वसन्तसेना किमियं द्वितीया समागता सैव दिवः किमित्यम् ।

भ्रातं मनः पश्यति वा ममैनां वसन्तसेना न मृताश्च सैव ॥ ३१

अथवा ।

किं नु स्वर्गात्युनः प्राप्ता मम जीवातुकाम्यया ।

तस्या वृषानुवृषेण किमुतान्येयमागता ॥

वसन्तसेना ॥ सात्वमुत्थाय पादयोर्निपात्य ॥ अत्र चारुदत्त सा जेव अहं

॥ पावा जाए कारणादो इअं तुए असरिसी अवत्था पाविदा । १ ।

नेपथ्ये । अच्चरिअं अच्चरिअं जीवदि वसन्तसेणा । २ ।

३२८

॥ इति सर्वे पठन्ति ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सहस्रोत्थाय स्पर्शमुत्तमभिनीय निमोलितास एव ॥ प्रिये वस

न्तसेना त्वम् ।

१० वसन्तसेना । सा जेव्व अहं मन्दभाया । ३ ।

चारुदत्तः ॥ निष्पद्य आर्ष्यम् ॥ कथं वसन्तसेनैव ॥ सानन्दम् ॥

कुतो वाष्पाम्बुधाराभिः स्नपयन्ती पयोधरौ ।

मयि मृत्युवशं प्राप्ते विमोहव समुपागता ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

१५ त्वदर्थमेतद्विनिपात्यमानं देहं त्वयैव प्रतिमोचितं मे ।

अहो प्रभावः प्रियसङ्गमस्य मृतो ऽपि को नाम पुनर्धियेत ॥

अपिच । प्रिये पश्य ।

रक्तं तदेव वरवस्त्रमियं च माला

कालागमेन हि वरस्य यथा विभाति ।

२०

एते च वथपठरुधनयस्तथैव

ज्ञाता विवारुपठरुधनिभिः समानाः ॥

वसन्तसेना । अदिदक्खिणदाए किं षेदं ववसिदं अत्रेण । ४ ।

चारुदत्तः । प्रिये त्वं किल मया हतेति ।

पूर्वानुवद्वैरेण शत्रुणा प्रभविष्णुना ।

२५

॥ नरके पततानेन मनागस्मि निपातितः ॥

वसन्तसेना ॥ कर्णोऽपि ॥ सत्तं पात्रं तेण म्हि रात्रसालिण वा ३२९
वादिदा । १।

चारुदत्तः ॥ भिनुं दृष्ट्वा ॥ अयमपि कः ।
वसन्तसेना । तेण अण्णुण वावादिदा एदिणा अण्णुण जीवाविद
म्हि । २।

चारुदत्तः । कस्त्वमकारणवन्धुः ।
भिनुः । ण पच्चमिद्याणादि मं अण्णो । अरुं शे अण्णुश चलाण
शंवारुचिन्ताए शंवारुके णाम नूदिअलेहिं गहिदे एदाए उवाशिआए
अण्णुश केले ति अलङ्कालएण णिकीदे म्हि । तेण अ नूदिणिव्वे
देण शकुशमणके शंवुत्ते म्हि । एशा वि अण्णो पवरुणविपण्णुणेण ॥
पुष्पकलपडकणिमुण्णुणं गदा तेण अण्णुण ण मं वरु मणेशि ति
वाडुपाशबलकालेण मालिदा । ३।

नेपथ्ये ॥ कलकलः ॥ ३३०

जयति वृषभकेतुर्दत्तयज्ञस्य रुक्ता
तदनु जयति भेत्ता पणमुखः क्रौञ्चशत्रुः ।
तदनु जयति कुन्दां शुभ्रकैलासकेतुं
विनिरुतवरैरो चार्यको गां विशालाम् ॥

॥ प्रविश्य सद्गमा शर्विलकः ॥

शर्विलकः । रुक्ता तं कुनूपमरुं हि पालकं भो
स्तद्राज्ये दुतमभिषिच्य चार्यकं तम् ।
तस्याज्ञां शिरसि निधाय शेषभूतां
मोक्ष्ये ऽहं व्यसनगतं च चारुदत्तम् ॥
रुक्ता रिपुं तं बलमित्रहृनिं
पौरान्समाश्रयास्य पुनः प्रकर्षात् ।
प्राप्तं समग्रं वसुधाधिराज्यं

राज्यं सुरारेरिव शत्रुराज्यम् ॥

३३१ ॥ धनतो निवृण ॥ भवत्वत्र तेन भवितव्यं यत्रायं जनपदसमवायः ।

अपि नामायमारम्भः क्षितिपतेरार्यकस्य चारुदत्तस्य जीवितेन सफलः
स्यात् ॥ त्वरितसमुपसृत्य ॥ अपयात ज्ञात्माः ॥ इहा सदर्पम् ॥ अपि ध्रियते च
॥ रुदतः सह वसन्तसेनया सम्पूर्णाः खल्वस्मत्स्वामिनो मनोरथाः ।

दिष्ट्या भो व्यवसनमहार्णवादपारा

दुत्तीर्णा गुणधृतया सुशीलवत्या ।

नाविव प्रियतमया चिरान्निरीते

ज्योत्स्नायं शशिनमिवोपरागमुक्तम् ॥

१० तत्कृतमहापातकः कथमिवैनमुपसर्पामि । अथवा । सर्वत्रार्जवं शोभते

॥ प्रकाशं उपसृत्य अहाजलिः ॥ आर्यं चारुदत्त ।

चारुदत्तः । ननु को ऽत्रभवान् ।

शर्विलकः ।

येन ते भवनं भिन्ना न्यासापहरणं कृतम् ।

१५ सो ऽहं कृतमहापापस्त्वामिव शरणं गतः ॥

चारुदत्तः । सखे मैवं । त्वयासौ प्रणयः ॥ इति कण्ठे गृह्णाति ॥

शर्विलकः । अन्यच्च ।

आर्यकेणार्यवृत्तेन कुलं मानं च रक्षता ।

पशुवद्यज्ञवाठस्थो दुरात्मा पालको हतः ॥

२० चारुदत्तः । किम् ।

शर्विलकः ।

त्वयानं यः समारुह्य गतस्त्वां शरणं पुरा ।

पशुवद्वितते यज्ञे हतस्तेनाद्य पालकः ॥

३३२ चारुदत्तः । शर्विलक यो ऽसौ पालकेन घोषादानीय निष्कारणं

२५ कूटागारे बद्ध आर्यकनामा त्वया मोचितः ।

शर्विलकः । यथाह तत्रभवान् ।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

शर्विलकः । प्रतिष्ठितमात्रेण तव मुहुरा आर्यकेण उन्नयिन्यां
वेणातटे कुशावत्यां राज्यमतिमृष्टम् । तत्प्रतिमान्यतां प्रथमः मुहुरा
षायः ॥ परिचृत्य ॥ अरे रे आनीयतामयं पापो राष्ट्रियशठः ।

नेपथ्ये । यथाज्ञापयति शर्विलकः ।

शर्विलकः । आर्य नन्वयमार्यको राजा विज्ञापयति इदं मया गु
प्सुणोपार्जितं राज्यं तदुपयुज्यताम् ।

चारुदत्तः । अस्मदुपार्जितं राज्यम् ।

नेपथ्ये । अरे रे राष्ट्रियशालक । एकेहि स्वस्याविनयस्य फलं
मनुभव ।

॥ ततः प्रविशति पुरुषैरधिष्ठितः पश्चाद्वाहुवकः प्रकारः ॥

शकारः । ह्रीमादिके ।

एवं हूलमदिकुले उद्गमे विद्य गदहे ।

आणीदे कतु हगे वडे रुडे अणे व्व डुकुले । १ ।

॥ द्विषो ऽवलोक्य ॥

शमत्तदो उवट्टिदे शे लष्टिअवन्धे । ता कं दाणिं अशलणे श ३३३

लणं पवत्तामि ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु तं ज्ञेव्व अम्भुववणाशलणलक्वणां

शलणं गच्छामि ॥ उपसृत्य ॥ अन्न चालुदत्त पलित्ताहि पलित्ताहि

॥ इति पादयोः पतति ॥ १२ ।

नेपथ्ये । अन्न चारुदत्त मुञ्च मुञ्च वावादिम्ह एदं । ३ ।

शकारः । भो अशलणशलणे पलित्ताआहि । ४ ।

चारुदत्तः ॥ तानुक्कम्पन् ॥ अहह अभयमभयं शरणागतस्य ।

शर्विलकः ॥ राखेमन् ॥ आ अपनीयतामसौ चारुदत्तपार्श्वार्थम् ॥ वा

रुदन् प्रति ॥ ननूच्यतां किमस्य पापस्यानुष्ठीयतामिति ।

आकर्षन्तु सुवद्वैनं श्वभिः सङ्गायतामय ।

शूले वा तिष्ठतामेष पाव्यतां क्रकचेन वा ॥

चारुदत्तः । किमहं यद्वर्षामि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

३३४ शकारः । भ्रष्टालाद्या चालुदत्त शलणागदे म्हि । पलित्ताया

५ हि पलित्तायाहि । जं तुङ्क शलिशं तं कलेहि । पुणो ण दूशदृशं । १।

॥ नेपथ्ये पौराः । वाचादेध किणिमित्तं पातकी जीवावीअदि । २।

वसन्तसेना ॥ अथमालां चारुदत्तस्य कपटादपनीय शकारस्योपरि जित्पति ॥

शकारः । गम्भदाशि पशीद पशीद । ण पुणो मालदृशं ता

१० पलित्तायाहि । ३।

शर्विलकः । अरे रे अपनयत । आर्य चारुदत्त आज्ञायतां कि
मस्य पापस्यानुष्ठीयताम् ।

चारुदत्तः । किमहं यद्वर्षामि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

१५ चारुदत्तः । सत्यम् ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

४५४ चारुदत्तः । यद्येवं शीघ्रमयम् ।

शर्विलकः । किं हन्यताम् ।

३३५ चारुदत्तः । न हि न हि मुच्यताम् ।

२० शर्विलकः । किमर्थम् ।

चारुदत्तः । शत्रुः कृतापराधः शरणमुपेत्य पादयोः पतितः श
स्त्रेण न हृतव्यः ।

शर्विलकः । एवं तर्हि श्वभिः खाद्यताम् ।

चारुदत्तः । न हि न हि उपकारकृतस्तु कर्तव्यः ।

३५ शर्विलकः । अहो आश्चर्यं किं करोमि वदत्वार्यः ।

चारुदत्तः । तन्मुच्यताम् ।

॥ इति मुक्तः ॥

शकारः । ह्रीमादिके पञ्चवज्रीविदे म्हि । १ । ॥ इति पुरुषैः सह निष्कान्तः ॥

शर्विलकः । आर्यं वसन्तसेने परितुष्टो राजा भवतीं वधूशब्देना
नुगृह्णाति ।

वसन्तसेना । अज्ज कदत्थ म्हि । २ ।

शर्विलकः ॥ वसन्तसेनामनुपपद्य चारुदत्तं प्रति ॥ आर्यं किमस्य भित्तोः
क्रियताम् ।

चारुदत्तः । भित्तो किं तव वहुमतम् ।

भित्तुः । ईदिशं अणिच्चत्तणं पेक्खिअ दिउणे मे पव्वज्जाए वहु ३३६
माणे शंवुत्ते । ३ ।

चारुदत्तः । सखे दृढो ऽस्य निश्चयः । तत्पृथिव्यां सर्वविकारेषु
कुलपतिरयं क्रियताम् ।

शर्विलकः । यथाह आर्यः ।

भित्तुः । प्रियं नः प्रियम् ।

वसन्तसेना । सम्पदं जीवाविद् म्हि । ४ ।

शर्विलकः । स्थावरकस्य किं क्रियताम् ।

चारुदत्तः । सुवृत्त अदासो भवतु । ते चाण्डालाः सर्वचाण्डाला
नामधिपतयो भवतु । चन्दनकस्य पृथ्वीदण्डपालता भवतु तस्य राष्ट्रि
यश्यालस्य यथैव क्रिया पूर्वं वर्तमाना तथैवास्तु ।

शर्विलकः । एवं यथाह आर्यः । परमेनं मुञ्च मुञ्च व्यापादयामि ।

चारुदत्तः । अभयं शरणागतस्य । शत्रुः कृतापराधः ॥ इति पुनः पठति ॥

शर्विलकः । तदुच्यतां किं ते भूयः प्रियं करोमि ।

चारुदत्तः । अतः परं प्रियमस्ति ।

लब्ध्वा चारित्र्यशुद्धिश्चरणनिपतितः शत्रुरप्येष मुक्तः

प्रोत्खातारातिमूलः प्रियमुद्ददचलामार्यकः शास्ति राजा ।
 प्राप्ता भूयः प्रियेयं प्रियमुद्दि भवान्सङ्गतो मे वयस्यो
 लभ्यं किं चातिरिक्तं यदपरमधुना प्रार्यये ऽहं भवत्तम् ॥

१३०

कांश्चित्तुच्छयति प्रपूरयति वा कांश्चिन्नयत्युन्नतिं

॥

कांश्चित्पातविधौ करोति च पुनः कांश्चिन्नयत्याकुलान् ।

अन्योन्यं प्रतिपन्नसंरुतिमिमां लोकस्थितिं बोधय

त्रेष क्रीडति कूपयन्नघटिकान्यायप्रसक्तो विधिः ॥

तथापीदमस्तु ।

क्षीरिण्यः सन्तु गावो भवतु वसुमती सर्वसम्पन्नशस्या

१३०

पर्जन्यः कालवर्षी सकलजनमनोनन्दिनो बालु वाताः ।

मोक्षतां जन्मभाजः सततमभिमता ब्राह्मणाः सन्तु सन्तः

श्रीमन्तः पालु पृथ्वीं प्रशमितरिपवो धर्मनिष्ठाश्च भूपाः ॥

॥ इति निष्कान्ताः सर्गे ॥

इति मृच्छकटिकायां

१३१

संहारो नाम

दशमो ऽङ्कः ॥

॥ समाप्ता चेयं मृच्छकटिका ॥

॥ शुभमस्तु ॥

अथ

प्राकृतभाषाव्याख्या ॥

॥ पत्रं २ ॥

११। कष्टं कष्टं भोः । चिरसृजितोपासनेन शुष्कपुष्करनालानीव मम बुभुक्षया मानान्युत्तानि । तत्पावदृष्टं मत्वा ज्ञानमिदं अस्ति किमपि कुटुम्बिन्योपपादितं नवेति ।

१२। एतज्जन्माकं गृहे तत्प्रविशामि ।

॥ पत्रं ३ ॥

११। आश्चर्यं किं नु अल्लवस्माकं गृहे ऽपरमिव संविधानकं वर्तते । अस्मानिपदुलोदकप्रवाहा रूपा लोहकटाहपरिवर्तनकृष्णसारः कृतविशेषकोव युवती अधिकतः शोभते भूमौ त्रिभेन मन्थेन उद्धोष्य मानेवाधिकं व्याधते मां बुभुक्षा । तर्हि पूर्वविरहितं निधानमुत्पन्नं भवेत् । अथवा अस्मेव बुभुक्षातं घोरं मां त्रौबलोकं पश्यामि । नास्ति किल प्रातराग्रे ऽस्माकं गृहे प्रापात्यर्थं मां बुभुक्षा व्याधते । इह सर्वं नवमिव संविधानं वर्तते । एका वर्षाकं पिनष्टि अथवा मुग्धमो मुग्धमिति ।

१२। किं निन्दं भवतु कुटुम्बिनीमाहूय परमार्थं ज्ञास्यामि ।

१३। धार्ये इतस्तावत् ।

१४। धार्यं द्रव्यमस्ति ।

१५। धार्ये स्वागतं ते ।

१६। अन्तापण्यधार्यः को नियोगो ऽनुज्ञीयतामिति ।

१७। धार्ये चिरसृजितोपासनेन । अस्ति किमप्यस्माकं गृहे ऽश्लिष्टं नवेति ।

१८। धार्यं सर्वमस्ति ।

१९। किं किमस्ति ।

१२०। तपसा । गुडोदनं घृतं दधि तपदुला धार्येषां अन्नञ्चं रसायनमस्तीति । एवं ते देवा आश्रयताम् ।

१२१। किमस्माकं गृहे सर्वमस्ति अथवा परिहस्यति ।

१२२। परिहसिष्यामि तावत् । धार्यं अस्ति आपणो ।

॥३॥ आ अनाये एवं तव धात्रा इत्यधो । अनायं मन्त्रियसि वदिदानीमहं वर्षडलन्नुक इव द्रुमुन्निष्य पातितः ।

॥४॥ मर्ययतु मर्ययत्वार्यः परिहाराः जलु मया कृतः ।

॥५॥ तत्किं पुनरिदं नञमिदं संविधानकं वर्तते । एका वर्षाकं पिनटि अपरा सुमनसो मुम्पति । इयं च पञ्चवर्षाकुमुपोपहृष्टोभिला भूमी ।

॥६॥ अर्य उपवासो गृहीतः ।

॥७॥ किन्नामोषो ऽयमुपवासः ।

॥८॥ अभिष्टपतिर्नाम ।

॥ पत्रं ४ ॥

॥१॥ अर्ये ऐहलौकिको ऽयवा पारलौकिकः ।

॥२॥ अर्य पारलौकिकः ।

॥३॥ प्रेक्षन्तां प्रेक्षन्तामार्यमिष्टा मदीयेन भक्तपरिष्वयेन पारलौकिको भर्तान्विष्यते ।

॥४॥ अर्य प्रसौद प्रसौद त्वमेव मम तन्मान्तरे ऽपि भर्ता भविष्यसीत्युपोषितासि ।

॥५॥ अयाणमुपवासः केनोपदिष्टः ।

॥६॥ अर्यस्यैव प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ।

॥७॥ सा दास्याः पुत्र चूर्णवृद्ध कदा नु जलु त्वां कुपितेन राज्ञा पालकेन नय्यन्भूकेषाकृताप मिदं तमुग्रान्धं द्वेपमानं प्रेक्षिष्ये ।

॥८॥ प्रसौदतु प्रसौदत्वर्थो नन्वार्यस्यैव पारलौकिको ऽयमुपवासो ऽनुज्ञीयते ।

॥९॥ अर्ये उन्निड उन्निड कयय कयय इहोपवासे केन कार्यम् ।

॥१०॥ अस्मादृशन्नयोग्येन ब्राह्मणोपनिमन्तुतेन ।

॥११॥ तेन हि गच्छत्वार्था । अहमप्यस्मादृशन्नयोग्यं ब्राह्मणमुपनिमन्तुवामि ।

॥१२॥ यदर्यं धातापयति ।

॥१३॥ तत्कार्यं मयैवं सुममृडावामुत्तयिन्वामस्मादृशन्नयोग्यो ब्राह्मणो ऽन्वेषितव्यः । एष चा हृदयस्य मित्रं मैत्रेय इत एवागच्छति । भवतु प्रख्यामि तावत् । अर्य मैत्रेय अस्माकं गृहे ऽक्षिप्तं सप्रीभ्यत्वार्थः ।

॥१४॥ भो अयं ब्राह्मणमुपनिमन्तुयतु भवान् । व्यापृत इदानीमहम् ।

॥ पत्रं ५ ॥

॥१॥ अर्यं तस्यन् भोतनं निःसपत्नं च । अपि च दक्षिणा कापि ते भविष्यति ।

॥२॥ भो यथेदानीं प्रथममेव प्रत्यादिष्टो ऽसि तत्क इदानीं ते निर्बन्धो पदे पदे गमन्तु सन्धातुम् ।

॥३॥ प्रत्यादिष्टो ऽन्येतेन भवतु अयं ब्राह्मणमुपनिमन्तुवामि ।

॥ पत्रं ६ ॥

॥१॥ अथवा मया मैत्रेयेण परस्य अमन्तुपाकानि भक्षितव्यानि । हा अक्षरं तुल्यं । स इदानीमहं तत्रभवतश्चाहृदयस्य अह्याहोरात्रप्रवृत्तसिद्धेहृदार्मुग्भिगन्धिभिर्पौरकैरेवाश्लितो ऽभ्यन्तरचतुः शालकद्वार उपविष्टो मल्लकशतपरिवृतश्चिक्कर इवाङ्गुलीभिः स्पृष्टा स्पृष्टापनवामि । नगरचतुर्वृद्धं इव रोमन्वापमानसिद्धामि । स इदानीमहं तस्य दक्षिणाया यत्र तत्र चरित्वा गृहपारावत इवावातनिमित्तमि ह्यगच्छामि । एष अर्यचाहृदयस्य प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ज्ञातीकुमुपवासितः प्रावारको ऽनुपेक्षितः सिद्धीकृतदेव

कार्यस्यार्थचाहृदत्तस्योपनेतव्य इति । तथैवार्थचाहृदत्तं पश्यामि । एष चाहृदत्तः सिद्धीकृतदेवकार्यो गृहदेव
तानां धर्मे कुर्वन्ति एवामच्छति ।

१२ । एष चार्थचाहृदत्तः । तथैवत्साम्प्रतमुपसर्गामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

॥ पत्रं ७ ॥

११ । यद्व्यवसायापयति । भो वयस्य एष ते प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन शालीकुमुमवांसितः प्रावारको
ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेवकार्यस्यार्थचाहृदत्तस्य त्वयोपनेतव्य इति ।

१२ । भो इदं किं चिन्तये ।

१३ । भो वयस्य । मर्यादादृष्टिद्वारा कतरुणे रोचते ।

१४ । भो वयस्य धर्मे सन्तपेन । प्रणयितनसंक्रामितविभवस्य सूरजनपीतशेखस्य प्रतिपञ्चन्दस्येव
परिचितो ऽपि ते ऽधिकतरं रमणीयः ।

॥ पत्रं ८ ॥

११ । भो वयस्य एते खलु दास्याःपुत्रा धर्मकल्यवर्ता वराभीता इव मोपालदार्का यत्र यत्र न
वापन्ते तत्र तत्र गच्छन्ति ।

१२ । भो वयस्य तमेवार्थकल्यवर्ते स्मृत्वाहं सन्तपेन ।

१३ । न मनश्चिन्तयामि ।

॥ पत्रं ९ ॥

११ । यत एवं पूज्यमाना देवता न प्रसीदन्ति तत्को गुणो देवेषुचितेषु ।

१२ । भो न मनश्चिन्तयामि । धन्यः को ऽपि प्रयुज्यताम् । मम पुनर्ब्राह्मणस्य सर्वमेव
विपरीतं परिणामति शार्दूलगतेषु च्छाया वामतो दक्षिणा दक्षिणातो वामा । धन्यश्च एतस्यां प्रदोषवेला
यामिह रातमार्गे गणिका विदोषेष्टा रातवल्गलभास्य पुरुषाः सञ्चरन्ति । तस्यान्मण्डकलुब्धस्येव कालसर्पस्य
मूर्ध्नि द्यामिनुप्रावृण्णित इदानीं भविष्यामि । त्वमिहोपविष्टः किं करिष्यासि ।

॥ पत्रं १० ॥

११ । तिष्ठ वचनसेनिके तिष्ठ ।

किं यासि धावसि पलायणे प्रसन्नलन्तो
वायु प्रसीद न मरिष्यामि तिष्ठ तावत् ।
कामेन दक्षते खलु मे हृदयं तपस्वि
शङ्कराणिपतितमिव मांसलपटम् ॥

१२ । यस्तुके तिष्ठ तिष्ठ ।

उन्नासिता गच्छन्तिकान्मे
सम्पूर्णपुच्छेव शीघ्रमयूरी ।
अप्यलगाति स्वामिभारुको मे
वने गतः कुक्कुटशावक इव ॥

१३ । तिष्ठ वचनसेनिके तिष्ठ ।

मम यद्वचनं मन्त्रं वर्धयन्ती
निशि च शयनके मे मित्रां प्रक्षिपन्ती ।
प्रसृजति भवभीता प्रसन्नलन्तो खलन्ती
मम वचनमुपाता रावपास्येव कुन्ती ॥

- ११। एषा नामाकनोष्किकामकशिका मध्याशिका लाशिका
निर्नासा कुलनाशिकावशिका कामस्य मञ्जूषिका ।
एषा वेशवधूः सुवेपनिलया वेशवाङ्गना वेशिका
एतावत्तया दश नामानि मया कृतान्येषापि मां नेच्छति ॥

- १२। कन्नतानन्दबहुभूषणशब्दमिदं
किं द्रौपदीव पलायने रामभोता ।
एष ह्रामि सहस्रेति यथा हनूयान्
विश्रावस्तोर्भगिनोमिव तौ शुभद्रान् ॥

- १३। रमय च रावजलभं
ततः क्षादिष्यति वात्स्यमांसकम् ।
एतैर्मत्स्यमांसैः
शुनिका मृतकं न खेदते ॥

- १४। अस्माभिश्चपडमभिरार्यमाणा
वने जगालौव कुक्कुः ।
पलायने शीघ्रं स्वरितं खेदं
खेदं मन्युं हृदयं हृदयो ॥

- १५। पल्लवक पल्लवक परभृतिके परभृतिके ।

- १६। भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

- ११। माधविके माधविके ।
१२। भाव भाव स्निग्धमन्त्रिच्छति ।
१३। स्त्रीणां शतं पारयामि । धृतेः ५ हम् ।
१४। हाधिक् हाधिक् । कर्म परिभटः परिजनः । अत्र मयात्मा स्वयमेव रक्षितव्यः ।
१५। वसन्तमेनिके विलस विलस परभृतिकां वा पल्लवकं वा सर्वं वा वसन्तमासम् । यथाभि
सार्यमाणां त्वो कः परिब्राम्यते ।

किं भोगेनो जगदग्निपुत्रः

कुलीगुतो वा दृष्टकन्धरो वा ।

एषो हं मूहीत्या केनार्हम्

दुःशासनस्यानुकृतिं करोमि ॥

ननु पश्य पश्य ।

अग्निः सुतीक्ष्णः पतितां च मलकां

हिन्ता शीघ्रमुत मारयति वा ।

अहं तच्चैतेन पलायितेन

सुमूर्खो भवति न स खलु जीवति ॥

- १६। आर्य अवला पल्लवम् ।

१७। यत् इयं न मारिष्यते ।

१८। कर्मणुनयो ऽयं स्य भाष्यमुत्पादयति । भवत्येवं तावत् । यार्थं अस्माकिन्यप्यलङ्कृ-
त्वां तर्जयते ।

॥ पत्रं १३ ॥

१। तत्किं सन्निवृत्तानाम् ।

२। बहं देवपुरुषो मनुष्यो ब्राह्मदेवः कामयितव्यः ।

३। ज्ञानं पापम् । अपेहि धनार्थं मन्त्रयसे ।

४। भाव भाव पञ्च । अनारोपा सुस्मिन्वा इषा मणिका येन मां भाषति इति ज्ञानो ऽस्मि
क्रान्तो ऽस्मीति । अहमन्यप्राप्तवान् न गतो नगान्तरं वा न गतः । अस्तुके प्रापामि भावस्य शीर्षमानी
ताभ्यां पादभ्यां तत्रैव पृथगुपस्थिकयादिपञ्चक्रान्तः क्रान्तो ऽस्मि संवृत्तः ।

१५। गुणाः जलचतुर्मास्य कार्पां न पुनर्थलात्कारः ।

॥ पत्रं १४ ॥

१। भाव भाव इषा गर्भदासी कामदेवायतनोद्यानलभृति तस्य दृक्छाहृदस्त्वानुत्ता न मां
कामयते । कामतत्तस्य गृहम् । यथा तत्र मम हस्तदेवा न परिभ्रमति तथा करोतु भावः ।

२। अथ किं कामतत्तस्य गृहम् ।

३। आश्चर्यं कामतत्तस्य गृहमिति यत्कालमपराधतापि दुर्तनेन प्रियचक्रं प्रापिता ।

४। भाव भाव अलोपान्नलब्धकारः । मापराधप्रविदेव मरीमुदिका दृश्यमाना दृश्यमानैव
प्रनष्टा वगन्तसेनिका ।

१५। भाव भाव अन्वेषयामि वगन्तसेनिकाम् ।

१६। भाव भाव किमिदम् ।

१७। श्रपामि माल्यगन्धं अन्धकारप्रसिद्धा पुनर्नामिकया न मुख्यं पश्यामि भूषणशब्दम् ।

॥ पत्रं १५ ॥

१। आश्चर्यं भित्तिपर्यायवृत्तिं पञ्चदार्कं जलवेत्तं ज्ञानामि च संयोगेन गृह्य संवृतं पञ्चदार्कम् ।

२। भो न ममिथ्यामि ।

३। भो वयस्य यदि मया ज्ञानार्थं तदेषापि मय सहामिनी रूढनिका भवतु ।

॥ पत्रं १६ ॥

१। यदार्थं शप्तापयति ।

२। भवति रूढनिके गृहाणा अलिं प्रदीपं च । अपावृतं पञ्चदार्कं करोमि ।

३। मम अयुषपतिनिमित्तमिवापावृतं पञ्चदार्कम् । तपश्चतुर्विंशति । हा धिक् । कर्म प्रदीपः ।

४। अपावृतपञ्चदार्केषा पिण्डैस्मृतेन वातेन निर्वापितः प्रदीपः । भवति रूढनिके निष्क्रम त्वं
पञ्चदार्केषा अहमप्य-यन्त-चतुःशालाप्रदीपं प्रत्यावृणच्छामि ।

१५। भाव भाव अन्वेषयामि वगन्तसेनिकाम् ।

१६। भाव भाव गृहीता गृहीता ।

१७। इतस्तावदूतैकान्तो भावमिच्छतु । भाव भाव गृहीता गृहीता ।

१८। भट्टदार्कं चेटो ऽहम् ।

१९। इतो भाव इतश्चेतो । भावश्चेतश्चेतो भावः । युवां तावदेकान्तो निश्चितम् । भाव भाव या
यतं गृहीता गृहीता वगन्तसेनिका ।

अन्धकारं पलायमाना नालगन्धेन सूक्ष्मा ।

केशहस्तं परानुष्टा चापाकानेव द्रोपदी ॥

॥ पत्रं १० ॥

११ ।

दृषानि धाम्नि शिरानि गृहीता

केशेषु चालेषु शिरोग्रहेषु ।

आक्रोश विप्रोश लप चण्डे

ग्रम्भुं शिखं शङ्करयोगं वा ॥

१२ । किमार्गमिच्छेयं वसितम् ।

१३ । भाव भाव ध्या दधिभातपरिलुब्धया मार्तार्याः स्वरपरिवृत्तिर्भवति तथा दास्या दुहित्रा स्वरपरिवृत्तिः कृता ।

१४ । हो ही भोः । प्रदोषमन्दमाहूनेन पशुधनोपनीतस्यैव इमालस्य हृदयं पोष्यते प्रदोषः । भवति रूढनिष्के ।

१५ । भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

१६ । गुक्तं न्येतत्तद्वृत्तं न्येतत्प्रदार्थं चारुदत्तस्य दृढिदत्ताया साम्प्रतं परपुरुषा गृहं प्रवेश्यन्ते ।

१७ । धार्मं मैत्रेय पश्य पश्य मे परिभजम् ।

१८ । किं तव परिभवो ऽथवात्माकम् ।

१९ । ननु दुष्माकमेव ।

२० । किमेव बलात्कारः ।

२१ । अथ किम् ।

२२ । शयम् ।

॥ पत्रं १८ ॥

११ । शयम् ।

१२ । मा तावत् । भोः स्वके गृहे कुक्कुरो ऽपि चण्डो भवति किं पुनरहं दास्याः । तदेते नाम्नादृशजनभागधेयकुटिलेन दन्तकाशेन दुष्टस्यैव धुष्करोपाकस्य मयत्तं ते प्रहारैः कुट्टयिष्यामि ।

१३ । नात्रिधो ऽपरिभवति । दृष स्वस्वप्रापराध्यति । अरे रे राज्यालोक संस्थानक दुर्मनुष्य युक्तं न्येतत् । यद्यपि नाम तत्रात्रानाग्यचारुदत्तो दृढिदः संवृत्तस्तर्हि तस्य गुणैर्नालपुनोन्नतिनी येन तस्य गृहं यद्यप्य परिजनस्यैव उपायः कियते ।

मा दुर्मतो इति परिभवो नास्ति कृतान्तस्य दुर्मतो नाम ।

चारिधोषा विहीन आहूयो ऽपि च दुर्मतो भवति ॥

१४ । किमियम् ।

१५ । शयुरूप उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ । अज्ञानता मया त्वमुपालब्धः । साम्प्रतं पुनर्ज्ञानमनुनयामि ।

१६ । भयानु भवान् ।

॥ पत्रं १९ ॥

११ । न कथयिष्यामि ।

१२ । किमिति पुनर्भाव दृष्ट्या दुष्टवदुक्तस्य कृपणमज्जनिं कृत्वा पादयोर्निषेवितः ।

१३ । कत्मास्त्वं भीतः ।

१४ । के इव तस्य गुणा यस्त गृहं प्रविश्यादिति यद्यपि नास्ति ।

१५। कः स गर्भदात्याः पुत्रः ।

भूरो विक्रान्तः पापउवः श्वेतकेतुः

पुत्रो रामाया रावणा रुन्ददत्तः ।

आहो कुन्त्या तेन रामेणा ज्ञातः

अश्वत्थामा धर्मपुत्रो जटायुः ॥

॥ पत्रं २० ॥

१। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकाम् ।

२। कथमिव ।

३। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकां न गमिष्यामि ।

४। यदि गच्छसि गच्छ त्वम् । अहं न गमिष्यामि ।

५। गतः खलु भावो भावम् । अरे काकपदमस्तशीर्षकं दुष्टवृक उपविश उपविश ।

६। उपवेष्टिता एव वयं ।

७। केन ।

८। कृतान्तेन ।

९। तदुत्तिष्ठोत्तिष्ठ ।

१०। उत्वास्यामः ।

११। कदा ।

१२। यदा पुनरपि दैवमनुकूलं भविष्यति ।

१३। अरे हृदिहि हृदिहि ।

॥ पत्रं २१ ॥

१। रोहिता एव वयम् ।

२। केन ।

३। दुर्गत्या ।

४। अरे इय इय ।

५। हसिष्यामः ।

६। कदा ।

७। पुनरपि ऋद्ध्यार्चाचाहूतस्य ।

८। अरे ते दुष्टवृक भणिष्यसि मम वक्त्रेण तं दरिद्रचाहूतम् । एषा मनुवर्षा सद्विपत्ता

नवनाटकदर्शनोत्थिता सूत्रधारिव वसन्तसेना नाम भणिषा दारिका कामदेवागतनोपानात्मभृति त्वामनु-
त्तास्याभिर्बलात्कारान्मनोयमाना तत्र गृहं प्रविष्टा । तपदि मम हस्ते स्वयमेव प्रसार्यन्तां समर्पयसि ततो
ऽधिकरूपे व्यवहारं विना लघु निर्गतस्तत्तत्र मवानुब्रूया प्रीतिर्भविष्यति । अथवान्निर्वातयत घामरूपा
निकं वेदं भविष्यति । अपिच पश्य पश्य ।

कर्काहका गोमयलिपूवृन्ताः

शाफे च शुष्कं तलितं खलु मांसम् ।

भक्तं च हेमन्तिक्रात्रिसिद्धं

वप्रां च वेदं न खलु भवति पूतिः ॥

शोभनं भणिष्यसि लघुकं भणिष्यसि तदा भणिष्यसि यदाहमात्मीयार्थं प्रासादचालाग्रकपोतपालिकायामुपविष्टः

बोधयामि । तथा यदि न भविष्यति तदा कपाटतलप्रविष्टं कपिलमित्रं मलकं ते स्फोटयिष्यामि ।

१३ । भविष्यामि ।

१४ । सेटं गतः सखमेव भावः ।

॥ पत्रं २२ ॥

११ । अथ किम् ।

१२ । तच्छीघ्रमपक्रमावः ।

१३ । तद्गृह्णानु भट्टार्को ऽस्मि ।

१४ । तत्रैव ह्येति तिष्ठतु ।

१५ । एष भट्टार्कः गृह्णानु ननु भट्टार्को ऽस्मि ।

१६ । निर्वलकलं मूलफलमवर्षा

स्फनेन गृहीत्वा च कोष्मुपुम् ।

कुक्कुरैः कुक्कुरैर्मित्रं शब्दागमानो

यथा वृमालः शर्पां पश्यामि ॥

१७ । भो रदनिके न खलु ते ऽग्रमपमानसम्भवतयाद्दत्तस्य निवेदयितव्यः । दीर्घतयपीडितस्य मन्ये दिगुपातता पीडा भविष्यति ।

१८ । शर्वं मैत्रेय रदनिका वल्लवं संयतमुक्ते ।

१९ । एवमेतत् ।

११० । कथं परित्तन इति मायवमच्छति । शार्प्यं तातोक्तुमशक्तिः प्रत्यागको ऽनुदामनिमग्न यौवनं प्रतिभासयति ।

१११ । मन्दभागिनी वल्लवं तत्राभ्यनन्दय ।

॥ पत्रं २३ ॥

११ । भो ह्यं सा रदनिका ।

१२ । ननु भूयिता ।

१३ । भो अलं परकलत्रदर्शनञ्जङ्गमा । एषा वरन्तरोना कामदेवायानोपानाद्यभूति त्वामनुत्का ।

१४ । भो वयस्य एष खलु रातश्यालो भषाति ।

१५ । एषा सप्तवर्षा सहिरण्या नवनाटकदर्शनोन्विता मृत्रधारीव वरन्तरोना नाम शशिंका दारिका कामदेवायानोपानाद्यभूति त्वामनुत्कास्माभिर्बलात्कारानुनीयमाना तव गृहं प्रविष्टा ।

॥ पत्रं २४ ॥

११ । बलात्कारानुनीयमानेति यत्प्रायमलङ्काराभ्येनैर्दर्शः ।

१२ । तपदि मम ह्येति स्वयमेव प्रकाश्यानां मय्यप्यसि ततो ऽधिकर्षां स्ववहार्ं विना खलु नि यालयतस्तेव मयानुवृद्धा पीडितं विष्यति । अनायामर्षां वैरं भविष्यति ।

१३ । एतेनानुचितभूमिकारोहोनापराधार्थं शीर्षेया प्रणम्य प्रसादयामि ।

१४ । भो दात्रपि पुत्रां सुसम्पन्नास्त्रिव कलमकेदारव्यन्योन्यं शीर्षेया शीर्षं समग्रानो । अहमप्यनेन कर्मभानुसदृशेन शीर्षेया दात्रपि पुत्रां प्रणम्य प्रसादयामि उतिष्ठतमिति ।

१५ । चतुरो मधुरावमुपन्यासः । न वृकमपेदृशेनेहमतया मया प्रतिवदितुं । भवतु एवं तावद सिद्धयामि । शर्वं मपेवमहमार्गस्यानुयाया तदिच्छाम्यहमिममलङ्कारकमार्गस्य गृहे निक्षेपुम् । अलङ्कारं निमित्तमेते पापा अनुसरन्ति ।

॥ पत्रं २५ ॥

- ११। धार्यं ब्रह्मलोकं पुरुषेषु न्यासा निक्षिप्यन्ते न पुनर्गृहीयुः ।
- १२। अनुगृहीतास्मि ।
- १३। स्वस्ति भवत्यै ।
- १४। यथेवं तदा चौरैरपह्रियताम् ।
- १५। एषो ऽस्या घम्माकं विन्यासः ।
- १६। धार्यं रुद्धान्महम्मनेनरिषानुगम्यमाना स्वकं गृहं गन्तुम् ।
- १७। त्वमेवैतां कलहंरामाग्निनीमिनुगच्छन्तहं इव शोभते । एवं पुनर्ब्राह्मणान्तेर्त्तनेऽनुतुष्यते
फणीत इव उपहारः कुक्कुरैर्दिव आपमानो विपत्ये ।
- १८। वर्धमानकं स्वालयं प्रदोषिकाः ।
- १९। घरे तैलेन विना प्रदोषिकाः प्रस्वाल्यन्ते ।
- ११०। भो ताः सख्यस्माकं प्रदोषिका अव्यगन्तिनिर्धनकामुका इव भणिका निःश्लेष्वा र्दानीं त्वृताः ।

॥ पत्रं २६ ॥

- ११। यथा भवनात्तापयति ।

॥ पत्रं २७ ॥

- ११। अत्रयास्तुकास्तकां घट्टेन प्रेषितास्मि । तस्यावत्यविश्वस्तुकास्तकां गच्छामि । एषास्तुका
हृदयेन किमप्यलिखन्ती तिष्ठति । तस्याद्दुपरार्पामि ।
- १२। चेष्टि ततस्ततः ।
- १३। अस्तुके न किमपि मन्तुयसि । किं ततस्ततः ।
- १४। किं मया भणितम् ।
- १५। ततस्तत इति ।
- १६। यो एवम् ।
- १७। अस्तुके अत्रादिश्रुतिं श्रुता भूषा देवतानां पूर्वां निर्वर्तयेति ।
- १८। चेष्टि विज्ञापयन्नामपि न श्रुत्यानि तद्ब्राह्मणा एव पूर्वां निर्वर्तयन्ति ।
- १९। वदार्थात्तापयति ।
- ११०। अस्तुके श्लेषः पृच्छति न पुरोभागिता तत्किं न्विदम् ।
- १११। मदनिके कीदृशीं मां पश्यसि ।
- ११२। अस्तुकायाः शून्यहृदयत्वेन ज्ञानामि हृदयगतं कस्यचिदुकाभिलयतीति ।
- ११३। मुञ्चु त्वया ज्ञानम् । परहृदयग्रहणापण्डिता मदनिका खलु त्वम् ।

॥ पत्रं २८ ॥

- ११। प्रियं मे प्रियम् । कामः खलु नामैव भावमानवगृहीतो मधूत्वावस्तरूपातनयः । तत्कथयत्व
श्रुका किं राज्ञा राजवत्त्वभोगे वा सेव्यते ।
- १२। चेष्टि रन्तुनिच्छामि न सेवितुम् ।
- १३। विषाविशेषालङ्कृतः किं को ऽपि ब्राह्मणो युवा काम्यते ।
- १४। चेष्टि पूजनीयो न ब्राह्मणो जनः ।
- १५। किमनेकान्तरादिगमनतन्निविधिविजलरो अपिगुडा वा काम्यते ।

१६। चेति उपावृत्तेष्वपि प्रपायित्वं यदित्यत्र देवान्तरगमनेन वशिष्ठानो गृह्ययोगदुः
समुत्पादयति ।

१७। अस्तुके न राजा न राजवल्ग्वभो न ब्राह्मणो न वशिष्ठानः । तत्र द्दाम्नीं स भर्तृदारि
क्या काम्यते ।

१८। चेति त्वं मया सह कामदेवावनोपानं गतासौः ।

१९। अस्तुके गतास्मि ।

११०। चेति तथापि मामुदामीनेव पृच्छति ।

१११। सातमस्तुके । किं स एव येनास्तुका श्रृयागताभ्युपगता ।

११२। किन्नामधेयः सलु सः ।

११३। स सलु अद्विचित्रे प्रतिव्रति ।

११४। अयि नामास्य पृच्छति ।

११५। स सलु अस्तुके सुगृहीतनामधेय अर्थचक्रद्वयो नाम ।

११६। साधु यदनिके साधु । सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

॥ पत्रं २१ ॥

१११। एवं तावत् । अस्तुके द्दाम्नीं सलु स अस्ते ।

११२। अत एव काम्यते । द्दाम्नीं सलु सलु गणिका लोके अवस्थीया भवति ।

११३। अस्तुके किं शीर्षाकुसुमं सद्कारपादपं मधुर्कः पुनः सेवने ।

११४। अत एव ता मधुर्क उच्यते ।

११५। अस्तुके यदि स मनोयित्तत्किमर्थमिदानीं सहसा नाभिसर्जते ।

११६। चेति सहस्राभिसर्गनापाः प्रत्युपकारदुर्धलतया मा तावत्तनो दुर्लभदर्शनः पुनर्भविष्यति ।

११७। अस्तुके किमत एव सो अलङ्कारगन्ध इमे निक्षिपः ।

११८। चेति सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

११९। अरे रे भट्टारक दशसुवर्णास्य लुब्धो पूतकरः प्रपलायितः । तद्गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ
द्रुत्यदृष्टो ऽसि ।

११०। कष्ट एष पूतकरभावः । आश्चर्यम् ।

नयवन्धनमुक्तेषु गर्दभा हा ताडितो ऽस्मि गर्दभा ।

अङ्गुष्ठमुक्तेषु शक्या घटोत्कच इव घातितो ऽस्मि शक्या ॥

लेखकस्यापूतदृष्टं शमिकं दृष्टा कटिनि प्रवष्टः ।

द्दाम्नीं मार्गनिपतिः के नु सलु श्रृयां प्रपद्ये ॥

तथावदेति शमिकपूतकराख्यतो मामन्विष्यतस्माद्विदितो विप्रतोपाभ्यां पादाभ्यामेतच्छून्यं देवकुलं यद्विश्वं
देवीभविष्यामि ।

॥ पत्रं २० ॥

१११। अरे भट्टारक दशसुवर्णास्य लुब्धो पूतकरः प्रपलायितः । गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ तिष्ठ द्रुत्य
दृष्टो ऽसि ।

११२। यदि व्रतसि पातालमिन्द्रं श्रृयां च सम्पत्तं वासि ।

शमिकं वर्तयित्वैकं हृदो ऽपि न रक्षितुं शक्नोति ॥

- १३। कुत्र कुत्र सुसभिकविप्रलम्भक
पलायसे रे भागपदिवेपिताङ्क ।
पदे पदे समविषमं स्वतन्त्र
कुलं यज्ञः सकलुषं कुर्वन् ॥
- १४। एष व्रतति । इयमियं प्रमथा पश्यी ।
- १५। घरे विप्रतोपो पादौ प्रतिमाभूयं देवकुलम् । धूर्तो पूतकरो विप्रतोपाभ्यां पादाभ्यां देव
कुलं प्रविष्टः ।
- १६। तदनुसाराद्यः ।
- १७। एवं भवतु ।
- १८। कथं काष्ठमयी प्रतिमा ।
- १९। घरे न ललु न ललु जैलप्रतिमा । एवं भवतु । एहि पूर्णं क्रोडावः ।
- ११०। घरे । कत्ताशब्दो निर्णानकस्य हरति हृदयं मनुष्यस्य ।
ठक्काशब्द इव नराधिपस्य प्रभट्टाश्वस्य ॥
शानामि न क्रोडिष्यामि सुमेरुशिखरपतनसन्निभं धृत्म् ।
तथापि च कोकिलमधुरः कत्ताशब्दो मगो हरति ॥
- १११। मय पाठे मय पाठे ।

॥ पत्रं ३१ ॥

- ११। न ललु मय पाठे मय पाठे ।
- १२। ननु मय पाठे ।
- १३। लब्धः पुरुषः ।
- १४। घरे लुपदपठक गृहीतो ऽस्ति । प्रयच्छ तद्दृष्टानुवर्णम् ।
- १५। धार्य दास्यामि ।
- १६। अधुना प्रयच्छ ।
- १७। दास्यामि प्रसादं कुरु ।
- १८। घरे ननु साम्प्रतं प्रयच्छ ।
- १९। शिरः पतति ।
- ११०। एष त्वं । पूतकरमण्डला बहो ऽस्ति ।
- १११। कथं पूतकरमण्डला बहो ऽस्मि । कते एषो ऽस्माकं पूतकराणामलङ्करीयः समवः ।
तत्कुतो दास्यामि ।
- ११२। घरे मण्डः कृतः ।
- ११३। एवं करोमि । धर्मं ते ददामि धर्मं मे मुञ्चतु ।
- ११४। एवं भवतु ।
- ११५। धर्मस्य मण्डं करोमि धर्मं मे श्रोतो मुञ्चतु ।
- ११६। को दोषः । एवं भवतु ।
- ११७। धार्य धर्मं त्वया मुक्तम् ।
- ११८। मुक्तम् ।
- ११९। धर्मं त्वयापि मुक्तम् ।

१११ मुक्तम् ।

११२ साम्प्रतं गमिष्यामि ।

११३ प्रयच्छ तद्दूतमुवर्णं कुत्र गच्छसि ।

११४ पश्यत पश्यत भट्टार्काः । साम्प्रतमेवैकस्वार्थं गपतः कृतः सपरस्वार्थो मुक्तस्तथापि मासपदं साम्प्रतमेव वाचते ।

११५ धूर्तो मासुरो ऽहं निपुणो ऽत्र नाहं धूर्तो । तत्प्रयच्छ तत्तनुपुष्पपत्रक सर्वं सुवर्णं साम्प्रतम् ।

११६ कुतो दास्यामि ।

११७ पितरं विक्रीय प्रयच्छ ।

११८ कुतो मे पिता ।

११९ मातरं विक्रीय प्रयच्छ ।

१२० कुतो मे माता ।

१२१ शत्रुमानं विक्रीय प्रयच्छ ।

१२२ कुरुत प्रसादं नमत मां रात्रिमार्गम् ।

१२३ प्रसर प्रसर ।

१२४ एवं भवतु । शत्र्याः क्रोषीत मामस्य सन्निकरुण हस्तदूतद्वयः सुवर्णैः । किं भगवत किं कर्हिष्यसीति । गृहे ते कर्मकरो भविष्यामि । कथमदस्ता प्रविचरन् गतः । भवत्येवमिममर्थं भविष्यामि । कामेभ्यो ऽपि मामवधीर्य गतः । वा शर्षाचारदस्ता विभवे विधिते एष वर्तानि मन्दभाग्यः ।

१२५ ननु देहि ।

१२६ कुतो दास्यामि ।

१२७ शत्र्याः परित्रायत परित्रायत ।

१२८ दाप्य दाप्य ।

१२९ कुतो दास्यामि ।

१३० सर्वं दूतमुवर्णं धारयति ।

१३१ भट्टाः पश्यत पश्यत । तत्रैष्टपाकृतो ऽसं पुरुषो दूतमुवर्णं कलयन्तं भणति ।

१३२ भट्ट तव दूतमुवर्णं कलयन्तो ममैव विभवेः ।

१३३ तत्किं भवतु ।

१३४ कथं न तवति ।

१३५ अथ न युक्तं अल्पितुम् । एवमाव्यसंख्यं प्रयच्छ धूर्तक । अहमपि ज्ञान वासुरो धूर्तो पुनं निश्चादृश्यामि शन्यस्ताप्यहं न विभानि धूर्तं अविद्वान्धुवो ऽति खलं ।

१३६ त्वं सपिडतवृत्रः ।

१३७ वेश्यापुत्रं न प्रतिशुल्य पुनं यदा सेवितम् ।

१३८ अरे संयाहक प्रयच्छ तद्दूतमुवर्णम् ।

१३९ शर्षा दास्यामि तावद्दास्यामि ।

- १६। धरे रे दृष्ट पुञ्जलोपुत्रक पत्नमपि प्राप्स्यति ।
 १७। दृष्टं प्रेक्षिष्ये ।
 १८। दृष्टं प्रेक्षिष्ये ।

॥ पत्रं ३६ ॥

- ११। दृष्टकथाप्यपरितपसद्धारकं गृहम् । तद्वत् प्रविशामि । धार्यं शर्पागतो ऽग्निः ।
 १२। धार्यं शर्पागतत्वं हे चेष्टि पिभेहि पक्षद्धारकम् ।
 १३। धस्तुके कृतम् ।
 १४। धस्तुका कथितम् ।
 १५। कुतस्ते भयम् ।
 १६। धार्यं धनिकान् ।
 १७। चेष्टि धान्यात्मपात्रेषु पक्षद्धारकम् ।
 १८। कथं धनिकावुलितमस्या भयकारकम् । मुहुः तल्लेखमुच्यते ।
 तं धान्यफलं चात्वा भारं तुलितं वहति मनुष्यः ।
 तस्य स्वल्पं न ज्ञाते न च कान्तारगतो विपश्ये ॥

अत्र लक्षितो ऽग्निः ।

- ११। धरे देहि देहि ।
 १२। भूतं वावदेव त्वं दृष्टं कलहायितावावदेव न पुरुषो ऽप्यगतः ।
 १३। तस्य पृतकरमुद्रिप्रहरणं नास्तिका भव्यासीत् । तदेहि रुधिरपक्षमनुगम्यः ।
 १४। भूतं वसन्तेनागर्हं प्रविष्टः सः ।
 १५। भूतानि सुवर्णानि ।
 १६। रत्नकुलं गत्वा निवेदयावः ।
 १७। दृष्टं धृतं इतो निष्कन्यागत्र गमिष्यति । तस्मादुपरोधेनैव गृह्णीयः ।

॥ पत्रं ३७ ॥

- ११। कुत धार्यः को धार्यः कस्य धार्यः कां वा वृत्तिगर्णं उपनीवति कुतो वा भयं ।
 १२। शृणोत्वस्तुका । धस्तुके पाटलिपुत्रं मे जन्मभूमिर्भूषणदिदार्काः । हे संवाहकस्य वृत्तिं
 उपनीवामि ।

- १३। सुकुमारा धस्तु कला शिञ्जितार्येण ।
 १४। धस्तुके फलेति शिञ्जिता धात्रीविशेदमो संवृत्ता ।
 १५। धतिमिर्विषयामार्येण प्रतिवचनं दत्तं तत्ततः ।
 १६। ततो ऽस्तुके दृष्टं निजगृहे आह्वितकानां मुखचन्द्रत्वापूर्वदेशदर्शनकुतूहलेनेतागतः । रक्षापि
 माया प्रविश्योत्तयिनीभेक धार्यः शुभ्रचितो वस्त्रादृशः पिबदर्शनः पिबवद्दी दत्त्वा न कीर्तयावपुर्न विम
 रति । किं धतुनोत्तेन दक्षिणातया परकीयमिवात्मनमवगच्छति शर्पागतत्वं तल्लेखः ।
 १७। क इदानीमायाया मनोर्वायन्तस्य गुणाधोर्ध्वोत्तयिनीमिलङ्कुरेति ।
 १८। साधु चेष्टि साधु । यथायथमेव हृदयेन गन्तव्यम् ।
 १९। धार्यं तत्ततः ।
 ११०। ततो ऽस्तुके स इदानीमनुक्रोशकृतैः प्रदानैः ।
 १११। किमुपदानविशेषः संवृत्तः ।

- १२२। अनाथात्मनेय कमलपुष्पा विज्ञातम् ।
 १२३। किमत्र तावतो दुर्लभा गुणा विमलाश्च अर्पणेषु तदप्येषु यदुत्तरमुदकं भवति ।
 १२४। अर्घ्यं किन्नामनेयः खलु सः ।

॥ पत्रं ३८ ॥

- १२५। क इदानीं तस्य भूतलनृगादुक्त्य नाम न जानाति स खलु श्रेष्ठिचत्वरं प्रतिपद्यति श्राध्नी
 तनामनेय अर्घ्यचाहृदत्रो नाम ।
 १२६। अर्घ्यचत्वारोऽप्येतेऽहम् । चेदि देहप्राप्तवान् । तालवृन्तकं गृह्णाण यदिह्यम अर्घ्यं द्राध्ने ।
 १२७। कर्णं अर्घ्यचाहृदत्रय नामकोर्तनेन ईदृशो मे अर्धः । माधु अर्घ्यचाहृदत्र माधु पृथिव्यां
 त्वमेको ज्ञोषति प्रेयः पुनर्जनः पुनिति । भवतु अस्तुके भवतु आसने निषेदतु अस्तुका ।
 १२८। अर्घ्यं कुतः स धनिकः ।
 १२९। सत्कारधनः खलु साधनः कस्य न भवति चलाचलं धनम् ।
 यः पृथिव्यापि जानाति स पृथाविशेष्यपि जानाति ॥
 १३०। ततः ।
 १३१। तन्मतेन अर्पणं सवृत्तिः परिचारकः कृतो ऽस्मि चार्तिभाजश्रेष्ठे स गन्धिपूतपञ्चोदयि
 संवृत्तः । ततो भागध्वजविद्यमत्या दशमुवर्षा पूर्वं हारितम् ।
 १३२। उत्सादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १३३। एतो ती सन्निकपूतकर्तृ गमनसन्धतः । साम्प्रते शुक्लपुष्पा यमाणम् ।
 १३४। महनिके वामपादपद्मिणकुलाया यस्तिता ऽपोत्पत्ता आदिपडन्ति । हे चेति तदृच्छैतयोः
 सन्निकपूतपद्मयोः समार्य एव प्रतिपादयतीति हं एताभरणकं त्वं देहि ।
 १३५। यदस्तुकासापयति ।

॥ पत्रं ३९ ॥

- १३६। उत्सादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १३७। ययैतावदूर्ध्वं प्रेक्षतो दोषं निःश्रुतञ्च विषये अभिलिखतञ्च दार्निहितलोचनी तया तर्कयामि
 एतो ती सन्निकपूतकर्तृ भविष्यतः । अर्घ्यं वन्दे ।
 १३८। मुखं तव भवतु ।
 १३९। अर्घ्यं कर्तुं युवयोः सन्निकः ।
 १४०। कस्य त्वं तनुगम्ये अर्पणं इतिहहदुर्विषोतेन ।
 शल्पसि मन्मद्वचनमालोकयन्ती कदाचिप ॥
 नास्ति मम विभवः अन्यत्र द्रव ।

- १४१। यदोदृशानि न मन्तुयति तदा न भवति पूतकर्तृ । अस्ति को ऽपि मुष्माकं धारकः ।
 १४२। अस्ति दशमुवर्षा धारयति किं तस्य ।
 १४३। तस्य कार्पादास्तुके हं एताभरणं प्रतिपादयति । नहि नहि स एव प्रतिपादयति ।
 १४४। अरे भणसि तं कुलपुत्रम् । भूतपात्र गण्ड अगच्छ पुनर्पूतं रमन्तु ।
 १४५। अस्तुके पदितुदो गतो सन्निकपूतकर्तृ ।
 १४६। तदृच्छैतयोः यन्मुक्तं समाश्रामयितुम् ।
 १४७। अस्तुके यथेवं तदियं कला पदितुनहसमाता क्रियताम् ।
 १४८। अर्घ्यं यस्य कार्पादियं कला शिखरे स एवाप्येषा शुश्रूषितपूर्वः शुश्रूषितः ।

॥ पत्रं ३० ॥

११। अस्तुकाया निपुणं प्रत्यादिष्टो ऽस्मि । तत्कर्म प्रत्युपकरिष्ये । अस्तुके अहमेतेन वृत्तकारावना नेन शास्त्रावगमणको भविष्यामि । तत्संवाहको वृत्तकरः शास्त्रावगमणको संवत् इति स्मर्तव्यान्वस्तुकर्यैता न्यचरामि ।

१२। अर्थं धनं माहणेन ।

१३। अस्तुके कृतो निश्चयः ।

धूतेन तत्कर्म मे वदूषीभक्तं क्रमस्य सर्वस्य ।

इदानीं प्रकटणीयो नरेन्द्रमार्गेण विवृतिष्यामि ॥

१४। अरे किं खेतम् । किं भणत । एवं खलु वरान्तसेनायाः सम्भोजको नाम दुष्टहन्तो विवृत्तौति । अहो अस्तुकाया गन्धर्वं प्रेक्षिष्ये गत्वा । अथवा किं ममैतेन वषात्कवचित्तनुद्वारमामि ।

१५। कुत्र कुत्रास्तुका ।

१६। दुर्गमुष्य किं ते उद्देगकार्णं यद्व्यतो ऽवस्थितामस्तुकां न प्रेक्षते ।

१७। अस्तुके वन्दे ।

१८। कर्णापूरक परिगृह्णामो लक्ष्मसे तत्किं निदिशम् ।

१९। अस्तुके अस्तितामि यथाप कर्णापूरकस्य पराक्रमो न दृष्टः ।

२०। कर्णापूरक किं किम् ।

॥ पत्रं ३१ ॥

१। शृणोत्वस्तुका । वः सो ऽस्तुकायाः सम्भोजको नाम दुष्टहन्तो स शालानलसर्पं भिक्षा महामार्गं व्यापाप महान्तं संतोमं कुर्वन् राक्षसमस्वतोर्षाः । ततो ऽब्रान्तरे उद्बुधे तमेन ।

अपनयत बालकतनं त्वद्विनाशहेतु वृत्तप्रसादम् ।

किं न खलु प्रेक्ष्यं पुरतो दुष्टो ह्यगोत इति ॥

अपिच ।

विचलति नृपुरुषमूलं द्विपते च मेखला गणितचिन्ताः ।

अलयाश्च सुन्दरतरा रत्नाङ्गुलप्रतिच्छेदाः ॥

ततस्तेन दुष्टहन्तिना करचरारदनेः फुल्लनलिनोमिष नगराभुस्तयिनोमिषाह्वानेन समाधादितः परिग्रा त्तकः । तं च परिगृह्णन्कुण्डिकाभासनं शीकरैः चिह्ना दन्तान्तरे क्षिप्तं येष्य पुनरुद्बुधे तमेन हा परि ब्रातको व्यापापते इति ।

२। अहो प्रमादः ।

३। धनं सम्भवेण धृणोतु तावदस्तुका । ततो विच्छिन्नशृङ्गलाकलापं दन्तान्तरपरिगृहीतं परि व्रातकमुद्बुधं तं प्रेक्ष्य कर्णापूरकेण नया नहि नहि अस्तुकाया अनुपिण्डोपपुद्गेन दाप्तेन वानचरणेन वृत्तलेखकमुद्बुधोद्बुधस्य त्वद्विनाशहेतुद्विपते गृहीत्वाकारिताः स दुष्टहन्तो ।

४। तत्तलतः ।

५। आहत्य चरणं तं हस्तिनं विन्ध्यशैलशिखराम् ।

मोक्षितो भया स दन्तान्तरस्थितः परिब्रातकः ॥

६। सुदु खया कृतं तत्तलतः ।

७। ततो ऽस्तुके वाधु रे कर्णापूरक वाधु इत्येतान्मार्गं भणन्ती विषमभराकमन्तेव नौरेक

पर्यन्ता सकलोल्लसित्वासौम् । ततो ऽस्तुके एकेन धूम्यान्वाभङ्गात्मानानि परामृशोर्ध्वं प्रेक्ष्य दीर्घं निशु
स्वाद्यं प्राञ्चारको मनोपरि क्षिप्तः ।

। ८ । कर्णपूरकं शनोहि तत्प्रतिमेव शान्तिकुतुम्बवासितः प्राञ्चारको न वेति ।

॥ पत्रं ८२ ॥

- । १ । अस्तुके मृदग्गमेन सुतु तं गन्धं न तानामि ।
- । २ । नामापि तावत्प्रेक्ष्य ।
- । ३ । इदं नाम अस्तुकेव प्राञ्चयतु ।
- । ४ । कर्णपूरकं शोभते ऽस्तुकायाः प्राञ्चारकः ।
- । ५ । शो शोभते ऽस्तुकायाः प्राञ्चारकः ।
- । ६ । कर्णपूरकं इदं ते पार्श्वोपिकम् ।
- । ७ । साम्यतं सुतु शोभते ऽस्तुकायाः प्राञ्चारकः ।
- । ८ । कर्णपूरकं दृत्तत्वां खेलायां कुत्र स धार्यचाहूदत्तः ।
- । ९ । दृगेनैव नमोपा पञ्चतो गृहम् ।
- । १० । चेष्टि उपरितममकिन्द्वन्माहृत्पार्यचाहूदत्तं पश्यामः ।

॥ पत्रं ८३ ॥

- । १ । सुजनः खलु भूयानुकम्पकः स्वामी निर्धनको ऽपि शोभते ।
पियुनः पुनर्द्वयमार्कितो दुष्करः खलु परिणामदाहृषाः ॥
अपि च । अत्यल्पद्वयलौच्यो न शक्नोति वारयितुं
अन्यकलत्रप्रसक्तो न शक्नोति वारयितुम् ।
युतप्रसक्तो मनुष्यो न शक्नोति वारयितुं
यो ऽपि स्वाभाविकदोषो न शक्नोति वारयितुम् ॥
कापि खेला धार्यचाहूदत्तस्य गान्धर्वं श्रोतुं गतस्य अतिक्रान्तिं वर्धन्तः अपि नामाच्छति । तत्राद्यद्वय
हिर्दाहृषालायां गत्वा स्वस्यामि ।

। २ । भो इहि गृहं गच्छावः ।

॥ पत्रं ८४ ॥

- । १ । मय तावत् दाम्भ्यामेव हर्षो ज्ञायते । क्षिणं संकृष्टं पठन्त्या मनुष्येण च काकलीं गायता ।
इतो तावत्संस्कृतं पठन्ती दत्तमयनाम्येव मृष्टिधिकं गुरुशब्दं करोति मनुष्यो ऽपि काकलीं गायन् श्रुत्वा
मुक्तौदाम्येवहितो वृक्षपुत्रोहित इव गन्तुं तपन्तुं मे न रोचते ।
- । २ । भो वचस्य आपणान्ताचोषां गुत्रं कुक्कुरा अपि मनुष्यान्तद्वहं गच्छावः । वयस्य पश्य पश्य
दृषो ऽपि अन्धकार्येवावकाशं रददन्तरोक्षप्रासादाद्व्यतर्ति भगवोऽनन्दः ।
- । ३ । भो इदमग्न्याकं गृहं वर्धमानकं वर्धमानकं देहि हारम् ।

॥ पत्रं ८५ ॥

- । १ । धार्यमैत्रेयस्य स्वर्गयोगः श्रूयते । धामन धार्यचाहूदत्तः । तत्राप्यत् हारं ददामि । धार्य
वन्दे धार्यं मैत्रेयं स्वामि वन्दे । अथ त्रिलोचो धामने निषेदितमर्षो ।
- । २ । वर्धमानकं रदनिकां प्रच्छाप्य पादौ धावितुम् ।
- । ३ । धार्यं मैत्रेयं वन्दे धामनं गृह्णामि त्वं पादौ धाव ।

- १३। भो व्यस्य एष इदानीं दास्याः पुत्रो भूत्वा पत्नीयं गृह्णाति मां च ब्राह्मणं पादौ धावयति ।
 १४। शार्य मैत्रेय देहमुदकम् ॥
 १५। किं मम पादोदकः । भूम्यामेव नया ताडितमर्धमेव पुनरपि लोटितव्यम् ।
 १६। शार्य मैत्रेय ब्राह्मणाः खलु त्वम् ।
 १७। यथा सर्वनामानां मध्ये दुपदुभन्वाया सर्वब्राह्मणानां मध्ये ऽहं ब्राह्मणः ।
 १८। शार्य मैत्रेय तृणापि धाविष्यामि । शार्य मैत्रेय एतत्तत्पुर्णभाषणं मन दिवा तव दात्री च तद्दाया ।
 १९। अपात्येतन्निति । किमत्रोत्तरिण्यां चौरौ ऽपि नास्ति य एतं दास्याः पुत्रो निद्राचौरं नाप हर्ति । भो व्यस्य अभ्यन्तर्चतुःशालकं प्रवेशयाम्येनम् ।

॥ पत्रं ३६ ॥

- ११। अपि निद्राति भवान् ।
 १२। तत्त्वपिबः ।

॥ पत्रं ३७ ॥

- ११। भो व्यस्य सन्धिदिव दृश्यते चौरमिष पश्यामि तद्गृह्णन् भवानिदं सुवर्णभाषणम् ।
 १२। भो व्यस्य शापितो ऽसि मोब्राह्मणकाव्यया यदि एतत्पुर्णभाषणं न गृह्णासि ।
 १३। भो व्यस्य शीतलसो अग्रहस्तः ।

॥ पत्रं ५० ॥

- ११। गृहीतम् ।
 १२। इदानीं विक्रीतपण्य एष वणिक् सुखं खप्स्यामि ।
 १३। हा धिक् हा धिक् ब्राह्मणदण्डालायां प्रमुग्धो वर्धमानकः सो ऽप्यत्र न दृश्यते । भवतु शार्यमैत्रेयमातुष्यामि ।

॥ पत्रं ५१ ॥

- ११। हा धिक् हा धिक् अस्माकं गृहे सन्धिं कल्पयित्वा चौरौ निष्क्रामति । भवतु मैत्रेयं गत्वा प्रबोधयामि । शार्य मैत्रेय उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ अस्माकं गृहे सन्धिं कल्पयित्वा चौरौ निष्क्रान्तः ।
 १२। याः दास्याः पुत्रिके किं भणसि चौरः कल्पितः सन्धिर्निष्क्रान्त इति ।
 १३। एतावन्न खलं परिहासेन किं न प्रेक्षते एतन् ।
 १४। याः दास्याः पुत्रिके किं भणसि द्वितीयमपि हारमुद्धादितमिति । भो व्यस्य चाहूदन्न उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ अस्माकं गृहे सन्धिं दत्त्वा चौरौ निष्क्रान्तः ।
 १५। भो न परिहासः प्रेक्षतां भवान् ।
 १६। भो एषः ।
 १७। भो व्यस्य एष सन्धिर्दाभ्यामेव दत्तो भवेत् । अथवागन्तुकेन शिञ्जितुकामेन वा । अन्येहेतो ज्ञयिष्यां को ऽस्माकं गृहविभवं न तानाति ।

॥ पत्रं ५२ ॥

- ११। भो कथं तमेव चौरकृतकमनुशोचति । तेन चिन्तितं मरुदेतद्गृहं इतो रतुभाषणं सुवर्णभाषणं वा निष्क्रामयिष्यामि । कुत्र तत्पुर्णभाषणम् । भो व्यस्य त्वं सर्वकालं भणसि सुखेन मैत्रेयो ऽपिउतो

मैत्रेय इति । मातुः खलु यथा कृते तत्सुवर्णाभापठके भवतीत्यस्मिन् समर्पणतां यन्त्रया दान्याः पुत्रेणा पवर्ता भवेत् ।

- १२। भो यत्तपि नामाहं मूर्खस्तथापि परिहास्योऽपि देशकालं न जानामि ।
- १३। यदा त्वं मया भणितो ऽसि त्रीतलसो ऽग्रहयः ।
- १४। किं नापहतम् ।
- १५। तत्रापि किं प्रियम् ।
- १६। म्यासः खलु सः ।

॥ पत्रं ५३ ॥

- ११। समानुसितु भवान् । यदि न्यासश्चौरैरापहतस्तर्हं किं सोऽहमुपायः ।
- १२। अहं खलु अपलपिष्यामि । केन दत्तं केन गृहीतं को वा साक्षीति ।
- १३। तस्मादर्थार्थाधृतायै गत्वा निवेदयामि ।
- १४। अपि चालनपक्षित्तत्ररीर् धार्यपुत्रं धार्यमैत्रेयेण सह ।
- १५। ध्यामिनि गत्वे किं तु यः स खेद्यात्तनस्यालङ्कारः सो ऽपवर्तः ।
- १६। समानुसितु धार्यधृता ।

॥ पत्रं ५४ ॥

११। चेति किं भणसि अपक्षित्तत्ररीर् धार्यपुत्र इति । अस्मिन्मनो स चौरैराप पक्षित्तो न पुनश्चादित्रेया । साम्प्रतमुत्तविन्वां तन एव यन्मणिष्यति हरिस्तथार्थपुत्रेणैवेष्टनकार्यमनुव्रितमिति । भगव न्कृतान्त पुष्करपत्रपतितलविन्दुचक्षुः कौडसि हरिस्तपुहृदभागधेयैः । एषं च मे एका मत्तगृहलब्धा रत्नावली तिष्ठति । एतन्मण्यतिशोपडीरतथैव धार्यपुत्रो न ग्रहीष्यति । चेति धार्यमैत्रेयं तावदाहूय ।

- १२। यदर्थाधृतात्तापयति । धार्यं मैत्रेय धृता त्वान्यासापयति ।
- १३। कुत्र सा ।
- १४। एषा तिष्ठति उपसर्ग ।
- १५। स्वस्ति भवत्याः ।
- १६। धार्यं वन्दे । धार्यं पुष्टान्मुखो भव ।
- १७। एष भवति पुष्टान्मुखः संवृजो ऽस्मि ।
- १८। धार्यं प्रतीच्छेनाम् ।
- १९। किं निवृत्तम् ।

११०। अहं खलु रत्नपङ्क्तिमुपोषितासं तत्र यथाविभवानुसारिणां आस्थायाः प्रतिग्राहितव्यः स च न प्रतिग्राहितस्तत्रान्य कृते प्रतीच्छेमां रत्नावलिकाम् ।

- १११। स्वस्ति ममिध्यामि प्रियव्रतस्तव निवेदयामि ।
- ११२। धार्यं मैत्रेय मा खलु तं ललितं कुरु ।
- ११३। अहो अस्या मत्तगृहलब्धता ।

॥ पत्रं ५५ ॥

- ११। एषो ऽस्मि गृहणोदम् ।
- १२। भो जयस्य त्वे सद्गृहदार्ढ्यं कलम् ।

- १३। मा तावदद्यादित्येवामुक्त्यालम्बयन् चोदितपक्षस्य कारणावतुंसमुद्रसारभूता रता
श्ली होयते ।
१४। मां हृदिद्रः किमकृषां मन्तयति ।

॥ पत्रं ५७ ॥

- १। अक्षयानि मात्रास्तुकायाः सकाशां मन्तुम् । एषास्तुका चित्रपलनिधयगद्दिर्मदनिजता सह
किमपि मन्तुयन्ती तिष्ठति । तेषावदुपगर्षाणि ।
२। चेदि मदनिके अपि सुषुप्तश्रीवं चित्राकृतिरार्यचाहृदय ।
३। सुषुप्तश्री ।
४। कथं त्वं ज्ञामासि ।
५। येनास्तुकायाः सुस्तिग्धा दृष्टिरनुलम्भा ।
६। चेदि किं वेद्यव्यासदक्षिणेषा मदनिके एवं भाषासि ।
७। अस्तुके किं एव शनो वेद्ये प्रतिव्रजति स एव श्लीकदाक्षिणयो भवति ।
८। चेदि नानापुत्रसूत्रेण वेद्यज्ञानो श्लीकदाक्षिणयो भवति ।
९। अस्तुकास्तुकाया दृष्टिर्दिष्टाभिर्मन्ते मृदयं च । तस्य कार्या किं पृच्छ्यते ।
१०। चेदि सलीलनादुपहसनोपतां रक्षामि ।
११। अस्तुके एवं नेदं सत्वोत्तमचित्तानुवर्तो ब्रह्मज्ञानो भवति ।

॥ पत्रं ५८ ॥

- १। अस्तुके मातास्तापयति गृहीताखगुणहनं पक्षहादे सखं प्रवहणं तदृच्छति ।
२। चेदि किनार्यचाहृदो मां नेष्यति ।
३। अस्तुके येन प्रवहणोऽसह सुवर्षाभ्रताराह्निको श्लङ्कारो अनुपेयितः ।
४। कः पुनः सः ।
५। एष एव रतप्रवालः संस्मानकः ।
६। अपेहि मा पुनरेवं भणितव्यमिति ।
७। प्रसीदतु प्रसीदतु अस्तुका सन्नेत्रेनास्मि वेपिता ।
८। अहं सन्नेत्रेणैव कृत्यामि ।
९। तत्किं मतं विज्ञापयिष्यामि ।
१०। एवं विज्ञापयितव्या यदि मां श्रोयन्तीमिच्छसि तदैवं पुनर्मात्रा मातापयितव्याम् ।
११। यथा ते होच्यते ।

॥ पत्रं ५९ ॥

- १। चेदि इमं चित्रपलकं मन श्रयणीये स्थापयित्वा तालवृन्तं गृहीत्वा लघु घणच्छ ।
२। यदस्तुकास्तापयति ।
३। कथं शर्विलकः । शर्विलक स्वप्नां ते कुत्र त्वम् ।

॥ पत्रं ६० ॥

- १। चिरयति मदनिका तत्कुत्र नु अस्तु सा । कथमेवा केनापि पुद्गलकेषा सह मन्तुयन्ती
तिष्ठति । यथा चानिनिम्बया निबालद्वयापिअन्तीवेत्यभिधीयति । तथा तत्तत्त्वानि एव य शन एनानिच्छ
न्यनुसिध्यां कर्तुम् । तद्रमतां रमतां मा कस्यापि प्रीतिच्छेदो भवतु न अस्तु शङ्काराणिवासि ।

- १२। शर्विलक कथय ।
 १३। शर्विलक किं निबिं सप्रदु एव लक्षणे ।
 १४। अथ किम् ।
 १५। कथं परमहृत्त्वं तन्म श्रोष्यामि ।
 १६। कथं मत्सम्बन्धिनी कथा तच्छ्रोष्यामि ।
 १७। शर्विलक भगिना मयास्तुका ततो भणति यदि मम खच्छन्दस्तादा विनार्थं सर्वं परिजनस्य भुतिषां करिष्यामि । अथ शर्विलक कुतपो एतद्वान्विभयो तेन मामस्तुकासकाशान्मोचयिष्यसि ।
 १८। प्रसन्नमयाकृतिः साहसकर्मतया पुनरुदेतनीया ।
 १९। शर्विलक स्त्रीकल्पवर्णस्य कार्पण्योन्माद्यमपि संग्रहे विनित्तिपुम् ।
 ११०। शरीरं चारित्र्यं च ।
 १११। शर्विलक अलपिउमचारित्र्यो ऽसि तन्म जलु त्वया मम कार्पणादिमकार्यं कुर्वता तस्मिन्गृहे को ऽपि व्यापारिताः नाचरन्तिम् ।

॥ पत्रं ६१ ॥

- ११। शर्विलक अप्रकाशो ऽलङ्कारो ऽयं च त्वन इति हयमपि न युज्यते तदुपनय तादृक्पण्या म्येतमलङ्कारम् ।
 १२। शर्विलक दृष्टपूर्वं इवायमलङ्कारस्तदया कुत एवः ।
 १३। यदि मे प्रयत्नं न गच्छति तत्किमिभिरं मां निष्क्रीणासि ।
 १४। साहसिक न जलु त्वया मम कार्पणादिमकार्यं कुर्वता तस्मिन्गृहे को ऽपि व्यापारिताः परिश्रमो वा ।

॥ पत्रं ६२ ॥

- ११। रागम् ।
 १२। आशयं प्रत्युपजीवितामि ।
 १३। प्रियम् ।
 १४। अहो अयास्थाने आश्रमः ।

॥ पत्रं ६३ ॥

- ११। अयि अस्मन्ब्रह्माणक अस्मन्मात्रनीये कुर्यासि ।
 १२। एव जलु अलङ्कारो ऽस्तुकासम्बन्धो ।
 १३। स च तत्कारण्य इत्ये विनित्तिपुः ।
 १४। एवमिव ।
 १५। कथमप्यो ऽपि सन्तप्यते एव । तद्व्रतमर्तितमैवपतुजितम् ।

॥ पत्रं ६४ ॥

- ११। अत्र त्वमेव पण्डितः ।
 १२। शर्विलक यदि मम वचनं श्रूयते तत्रत्यैव महानुभावस्य प्रतिनिर्वाण ।
 १३। न चन्द्रादात्मो भवति ।
 १४। गधु मदमिके राधु ।
 १५। एवो ऽवसपर उपलः ।

- १६। कः खलु अपर उपायो भविष्यति ।
- १७। तस्यैवार्थस्य सख्यन्धो भूत्वा रमणलङ्कारमस्तुकाया उपनय ।
- १८। त्वं तावदर्थः सो ऽप्यर्थो ऽनृपो ऽस्तुकाया खञ्जो ऽलङ्कार उपायो भवति ।
- १९। अयि उपनय अन्वयातिशयम् ।

॥ पत्रं ६५ ॥

- ११। साधु मदनिके सधु अभुतिष्येव नन्तिनम् ।
- १२। तेन हि त्वमस्मिन्कामदेवगृहे मुहूर्ते तिष्ठ वाचस्तुकायं त्वामग्नं निवेद्यानि ।
- १३। अस्तुके एष खलु चाहृदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
- १४। हे चेष्टि तस्य सख्यन्धीति कां त्वं जानासि ।
- १५। अस्तुके अग्रमसम्बन्धिनमपि न जानामि ।
- १६। गुत्सये । प्रविशतु ।
- १७। यदस्तुकाचापयति । प्रविशतु शर्चिलकः ।
- १८। धार्य वन्दे समाविशतु धार्यः ।
- १९। धार्य समापि तावत्प्रतिसन्देहं तत्र नयस्वार्थः ।
- ११०। प्रतीच्छस्वार्थो मदनिकाम् ।

॥ पत्रं ६६ ॥

- ११। अहमर्थचाहृदत्तेन भविता य रमणलङ्कारं समर्पयिष्यति तस्य त्वया मदनिका दातव्या ।
तत्प एवेतां ददातीति एवमर्थेपावमन्तव्यम् ।
- १२। को ऽत्र प्रवहृणिकः ।
- १३। अस्तुके सत्तां प्रवहृणम् ।
- १४। चेष्टि मदनिके गृह्णो कुरु मां ददासि आहृद प्रवहृणं त्यसि माम् ।
- १५। परिगृह्णामि अस्तुकाया ।
- १६। साम्प्रतं त्वमेव वन्दनीया संवृत्ता तदच्छ आहृद प्रवहृणं त्यसि माम् ।

॥ पत्रं ६७ ॥

- ११। एवमेतत् तत्परं नयतु सामार्थपुत्रः समीपं गृह्णन्ममाम् ।
- १२। अयं किम् ।
- १३। यदर्थं आत्तापयति ।
- १४। तथार्थपुत्रो भवति अग्रमनेन तावदर्थपुत्रेण भवितव्यम् ।

॥ पत्रं ६८ ॥

- ११। अर्थे दिह्या वर्षसे धार्यचाहृदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
- १२। अहो रमणीयता अयं दिवस्तस्य । तच्चेष्टि सादरं च्युत्प्लेन सगं प्रवेष्टव्यम् ।
- १३। यदस्तुकाचापयति ।
- १४। हो हो भोः तपश्चर्याकेशविमिश्रितेन राज्ञाचार्यो राजपाः पुष्पकेण विमानेन गच्छति
अहं पुनर्ब्रह्मणो ऽकृतपश्चर्याकेशो ऽपि नमद्वारितनेन गच्छामि ।
- १५। प्रेक्षतामार्थो ऽस्मदीयं गृह्णाम् ।

१६। एहो सलिलसिक्तमार्जितकृतादृशितोपलेपनस्य विविधकुमुदचित्रितभूमिकाभगास्य गगनातलालो
जनकौतूहलदूरेणुमितिशीर्षस्य दोलायमानाञ्जलम्बितैराखपाहस्तभस्मिन्सलिकादामगुणालङ्कृतस्य समुच्छिन्नद
न्तिदन्तनोरपावगासितस्य महारत्ननोपरप्रोपशोभिना पवनञ्जलान्दोलनाललञ्जलप्रहसेन एत एहीति
व्यादृतेव मां सौभाग्यपताकानिबलेनोपशोभितस्य तोरपाधरपातम्भवेदिकानिजिपुसमुल्लसन्नदितचूतपल्लव
ललामरफटिकमङ्गलकलताभिर्गमोभ्यपार्श्वस्य महामुखलस्यलदुर्भेषवतुनिर्गन्तुप्रतिप्रहसनककवदस्य दुर्गत
जनमनोरमापयकस्य वसन्तसेनाभवनद्वारस्य सञ्जीविता । वत्सवं मध्यस्वस्यापि जनस्य अलादु दृष्टिमाकाङ्क्षति ।

१७। एवं प्रथमं प्रकोष्ठं प्रविशन्तु श्रावः ।

॥ पत्रं ६१ ॥

११। हो हो भोः प्रशिष्यदूग्गुणालम्बच्छाभा विनिहितचूर्णानुद्विपापदुरा विविधरत्नप्रतिप्रहकासन
सोपानशोभिताः प्रासादपङ्क्तयो ऽञ्जलम्बितमुक्तादामभिः स्फटिकवतायनमुखचन्दैर्निधायन्तोऽन्तर्गतशिनीम् ।
ओज्रिय एव सुलोपविद्धो निद्राति दीर्घादिकः । सदृशा कलमीदृशेन प्रलोभिता न भञ्जयन्ति वायसा
अलिं मुधामवर्षतिषा । आदिशन्तु भवती ।

१२। एतु एतु श्राव्य एवं द्वितीयं प्रकोष्ठं प्रविशन्तु श्रावः ।

१३। हो हो भो इहापि द्वितीये प्रकोष्ठे पर्यन्तोपनीतवसनायुसकञ्जलानुपुष्टा तैलाभ्यक्तविषाया
अङ्काः प्रञ्जलपावलीवर्द्धाः । अवगन्तव्यतरो ऽवमानित एव कुलीनो दीर्घ निःश्रुसिति सैदिभः । इतश्चाप
नीतगुरुस्य मञ्जलस्त्रेव मर्षते योवा मेघस्य । एत एतो ऽपरोपानध्वानां कोजकल्पना क्रियते । अवगपः पा
द्वर एव दृढवहो मन्दुराणां शास्त्रागमः । इतश्च कुर्याद्विपत्तौलमित्रं पिपडे हत्तो प्रातिप्राकृते हस्तिपकैः ।
आदिशन्तु भवती ।

१४। एतु एतु श्राव्य एवं तृतीयं प्रकोष्ठं प्रविशन्तु श्रावः ।

१५। हो हो भो इहापि तृतीये प्रकोष्ठे इमानि ताञ्जकुलपुञ्जजनोपवेशननिमित्तं विरचितान्यास
नानि । अर्धवर्चस्विं पाञ्चकपठे तिष्ठति पुञ्जकम् । स्वाधीनमपिामपसारिकासहितः पाञ्चकपठः । इमे चापरे
मदनमन्थिविद्यहचतुरा विविधवर्णिकाञ्जलिपुञ्जिफलाग्रहणा इतस्ततः परिभ्रमन्ति गणिका वृद्धविटाश्च ।
आदिशन्तु भवती ।

१६। एतु एतु श्राव्य एवं चतुर्थं प्रकोष्ठं प्रविशन्तु श्रावः ।

॥ पत्रं ७० ॥

११। हो हो भो इहापि चतुर्थे प्रकोष्ठे युवतिकरुताडिता वलधरा एव गम्भीरं नदन्ति मुरलाः
सौपापुष्या एव गगनाज्जार्का निपतन्ति कांशजाला मधुकरविरुत्तमधुरं वापते वंशः । इवगपरा ईर्ष्या
पावकुपितकामिनोवाङ्मारापिता कर्तृहृत्परामर्शेन सार्धते योषा । इया अवपराः कुसुमरसगत्रा एव मधुकोर्म
ऽलिमधुरं प्रगीता गणिकादार्दिका नृत्यते नार्ह्यं पद्वते राज्ञाङ्गारम् । अञ्जलम्बिता मवाचेपु वार्जं गृह्णन्ति
सलिलमार्गस्य । आदिशन्तु भवती ।

१२। एतु एतु श्राव्य एवं पञ्चमं प्रकोष्ठं प्रविशन्तु श्रावः ।

१३। हो हो भो इहापि पञ्चमे प्रकोष्ठे अयं दृढिदन्तनलोपनीतवदनकर आहारमुपचितो हिजुतैल
गन्धः । विविधसुरभिधूमोदारैर्निर्यस्तनत्वनानं निःश्वसितैश्च महमनं दारमुषैः । अधिकमुपासयति मां
साध्यमानवदुविभक्त्यभोतनगन्धः । अवगपरो शीर्षावस्त्रमिह हतपशूदरपेशिं धावति त्रिपिदारकः । अतुवि
आहारविकारमुपसाधयति मूषकारः । वध्वन्ते मोदकाः पञ्चन्ते पूषकाः । शपौदमीमिह अग्निं मुखे हति
यादोदकं लप्ये । इह गन्धर्वसुरगणैर्दिव्य विविधालङ्कारशोभिर्गणिकाजनैश्चन्तुलैश्च वत्सवं स्वर्गायने इदं
गृहं । भोः के कृतं यन्धुला नाम ।

१४। आदिशु भवती ।

१५। एतु एतु आर्ष एमं षडे प्रकोडे प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७१ ॥

११। ही ही भो इहापि षडे प्रकोडे ब्रह्मतावत्सुवर्णास्तानां कर्म तोरणानि नीलरत्नविनिक्षिप्तानि इन्द्राद्युभयानमिव दर्शयन्ते । वैदूर्यमौक्तिकप्रचालपुष्पमोन्दनीलकण्ठैर्यक्ष्यभस्ममार्कतप्रभृतीन् रत्नविशेषानन्योन्यं विचारयन्ति शिलिपिः । अश्वत्थे शातद्वयैर्माषिष्यानि ब्रूयन्ते सुवर्णालङ्कारा रत्नगुञ्जणा वृष्यन्ते मौक्तिकाभरणानि वृष्यन्ते धौरे वैदूर्याद्विष्यन्ते शङ्खाः । आपो वृष्यन्ते प्रचालकाः शोष्यन्ते अर्धकुकुमयजराः सार्वते कल्लूरिका विशेषेणा वृष्यते चन्द्रनरसः संशोष्यन्ते गन्धयुक्तवः । दीयते गणिकाकाशानुकवोः सकर्पूरं तान्मूलमवलोच्यते सकटाक्षं प्रवर्तते हाराः पीयते चानवरातं सरोत्कारं मद्दिता । इमे चेदास्माक्येदिका इमे ऽपरे ऽवधौरितपुत्रदाविविज्ञा मनुष्या आसवककाः पीतमदिर्गमणिकाज्ञानैरेव मुक्ताणो विवन्ति । आदिशु भवती ।

१२। एतु एतु आर्ष एमं सप्तमं प्रकोडे प्रविशत्वार्यः ।

१३। इहापि सप्तमे प्रकोडे सुप्रिदविहङ्गवाटोसुखनिपण्णानि अन्धोन्यसुखनपराणि सुखमनुभवन्ति पारावतमिषुनानि । दधिभक्तपूरितोदराहाणा एव मूकं पठति पञ्चरशुकः । इयमपरा स्वाग्निमाननालक्ष्मप्रदरेव गृह्णासी अर्थिकं कुरकुरायते मदनसारिका । अनेकफलसाय्यादप्रतुटकपठा कुम्भहसोव कूतति प्रपुष्टा । आलम्बिता नामदन्तेषु पञ्चपरम्परा बोध्यन्ते लावकाः । आलाय्यन्ते पञ्चरक्षपिञ्जराः प्रेष्यन्ते पञ्चरक्षपोताः । इतस्ततो विविधमणिचित्रित इवायं यदर्थं नृप्यन् रविकिरासन्तपुं पञ्चोत्तैर्पवित्रुखतोव प्रासादं गृह्णतूः । इतः पिण्डोक्ता एव चन्द्रपादाः पदगतिं शिस्तन्त इव कामिनीनां पञ्चापदिभ्रमन्ति रागादंसमिषुनानि । एते ऽपरे बृहमहल्लका एव इतस्ततः संचरन्ति गृह्णतूसाः । ही ही भोः प्रसार्या कृतं गणिकाया नामापक्षिसमूहः । यत्तत्तं सलु मन्दनवनमिव मे गणिकागृहं प्रतिभाति । आदिशु भवती ।

॥ पत्रं ७२ ॥

११। एवार्थ इममहमं प्रकोडे प्रविशत्वार्यः ।

१२। भवति क एष पठप्राचार्यकप्रावृतो ऽधिकतरं अत्यदुतपुनरुत्तालङ्कारालङ्कृतो ऽङ्गभङ्गः परिस्वलमिगततः परिभ्रमति ।

१३। आर्ष एषो ऽस्तुकाया भ्राता भवति ।

१४। कियत्तपञ्चराणां कृत्वा वसन्तसेनाया भ्राता भवति । अथवा मा तावत्तपपि एष उत्तलः तिग्मश्च सुगन्धश्च तथापि अज्ञानवीर्या तात इव चम्पकयुक्तो ऽनभिगमनीयो लोकस्वः । भवति एषा पुनः का फुल्लप्राचार्यकप्रावृतोपानधुमलनिक्षिप्ततैलचिक्कणैः पादैरुच्चसन्तोषविहा तिष्ठति ।

१५। आर्ष एषा स्वत्वसाकमस्तुकया माता ।

१६। अहो अस्या अयविविडाकिन्या उद्विगाद्ः । तत्किमेतां प्रवेश्य गद्गदेवमिव हार्शोर्गोहं गृहे निर्मिता ।

१७। हताश मैत्रमुपक्षिपात्माकं मातरम् । एषा सलु चानुर्षिकेन पोष्टयते ।

१८। भावन् चानुर्षिक एतेनोपकारेण मामपि ब्राह्मणमालोक्य ।

१९। हताश मरिष्यति ।

११०। वा दास्याः पुत्रि वरमेष्टुः प्रूनपोनठठरो गत एव ।

सौधुमुसखयता दृतादृशोमयसो गता हि यन्त्रिका ।

यदि म्रियते सत्र यन्त्रिका भवति धूमालसहस्रयात्रा ॥

भवति किं गुप्ताकं यानपात्राणि वदन्ति ।

१११। धार्यं नहि नहि ।

॥ पत्रं ७३ ॥

१११। किं वात्र पृच्छयते गुप्ताकं जलं प्रेमजले गहनसमुद्रे जननितम्बप्रधानान्येन यानपात्राणि मत्स्याह्वयानि । दृष्टं कपतायेनाया वहुवृत्तानामदृष्टकोटं भद्रं प्रेष्य वत्सवं वानामि दृक्कल्पिष्वि त्रिपि ह्यं दृष्टं धर्माणि नास्ति मे वाग्विभवः । किं तावदपि कामदृग्मया कुवेरभवनप्रतिच्छन्द इति । कुत्र गुप्ताकमनुका ।

१२। धार्यं दृष्टं वृत्तचटिकायां तिष्ठति तस्मात् प्रविश्रुतार्थः ।

१३। हो हो भो सहो वृत्तचटिकायाः सद्योक्ता धार्यकुमुदप्रसारादोषितनेकपाहपा निर्ना पादपतलनिर्मिता गुब्बतिन्नतयनप्रसापा परूढदोला सुवर्णयुषिकापेणालिकामालातोमणिलकानवमल्लिकार्क वक्रातिगुक्तकप्रभृतिकुमुदैः स्वयं निपतितैर्यत्कथं लघूकालीव नन्दनवनस्य सद्योक्ताम् । इत्यत्र उद्यातुर्वयं मयैः कमलरुकोत्पलैः सन्ध्यायते इव दीर्घिका ।

एषो श्रोत्रवृत्तो नयनिर्मातकुमुदपल्लवो भाति ।

गुभट इव समरगन्धे धनलोहितपङ्कचर्चिकः ॥

भवति तत्कुत्र गुप्ताकमार्था ।

१४। धार्यं घनमात्रं दृष्टिं पञ्चास्तुशान् ।

१५। स्वयंति भवत्ये ।

१६। उपविशन्तु भवती ।

१७। भवति कुञ्जलम् ।

॥ पत्रं ७४ ॥

११। सुष्ठु उपलक्षितं दृष्टविलासिन्या । धय किम् ।

१२। प्रुषोतु भवती । तत्रभवांश्चाहद्वयः शिरगात्रलिं कृत्वा भवती वितापयति ।

१३। यथा तामुवर्णभाषडे विश्रम्भादासीमिति कृत्वा पूते हारितं स च मणिको राजापात्रकारी न तायते कुत्र नत इति ।

१४। धत्तुके दिष्ट्या वधसे चोयो पूतकरः संवृत्तः ।

१५। कथं शोषशेऽतया चोरेणापकृतमपि पूते हारितमिति भाषति । कत इव काम्यते ।

१६। तत्रत्य कारपादगुह्यसु भवतीमां रत्नावलीम् ।

१७। किं दर्शयामि तमलङ्कारम् । सद्यवा न तावन् ।

१८। किं तावन् गृह्णाति भवतीमां रत्नावलीम् ।

१९। सद्येव कथं न प्रदीक्षामि रत्नावलीम् । कथं क्षोपाकुमुदापि सङ्कारपादपान्मकरन्दविन्दुयो निपतन्ति । धार्यं वितापय तं पूतकरं यम वचनेनार्थचाहद्वयम् । यद्यपि पदोपे धार्यं प्रक्षिप्तं याम्बुद्वानि ।

॥ पत्रं ७५ ॥

१११। किमन्यत्र गत्वा प्रदीक्षति । भवति भाषानि । निवृत्तानामत्यादशिकाप्रसङ्गादिति ।

- १२। चेदि गृहीतोतमलङ्कारं चाहृदन्नगमिन्तुं गच्छामः ।
- १३। अन्तुके पश्य पश्य उन्नमताकालदुर्दिनम् ।
- १४। चेदि एतं गृहीत्वा लघु लघु अगच्छ ।

॥ पत्रं ७७ ॥

११। अहो भणिकाया लोभाद्वा दक्षिणपता च गतो ऽस्या कदापि न कृता घनाहरेणैवाभणित्वा किञ्चिदेवमेव गृहीता रत्नावली । एतावत्या अहृद्या तथैवमपि भणितो यदार्थं मैत्रेय विचिन्वता गल्बकैषा पानीयं पीयतामिति । तन्मा तावद्दृष्ट्वा पुन्या भणिकाया मुखमपि द्रष्टव्यम् । गुह्यं ललूच्यते अकन्द सगुलित्वा पयिनीं धवजको यपिकं अर्चोः सुवर्णकारः अकलहो ग्रामगमगमः अलुब्धा भणिकेति दुष्कस्मेते सम्भाव्यन्ते । तन्निवृत्त्यर्थं गत्वा अन्नादणिकाप्रसङ्गान्निवर्तयामि । कथं प्रियव्रजस्यो वृत्तव्यटिका यामुपविष्टितिदति तपावदुपसर्गामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवाम् ।

- १२। उपविष्टो ऽस्मि ।
- १३। तावन्तु कार्यं विनष्टम् ।
- १४। कुतो ऽस्याकस्मेतायद्वामधेयं नखनलिनकोमलं ह्यनं मल्लके कृत्वा प्रतीदा ।

॥ पत्रं ७८ ॥

११। भो कथं विनष्टे यदनुकस्यापीतस्य चौरैरपहतस्य अल्पमूल्यस्य सुवर्णभाषणस्य कारुणासतुः समुद्रसारभूता रत्नावली हागिता ।

१२। भो अथस्य एतदपि मे द्वितीयं अन्तापकार्यां यत्प्राप्तोन्नदन्नसंज्ञा पटान्तापवारितं मुखं कृत्वा अहमुपहसितः । तदहं ब्राह्मणो भूत्वा इदानीं भवनं प्रीतिं पतिस्त्वा विज्ञापयामि । निवर्त्यतामा मा अस्यादृष्टुप्रत्ययायादणिकाप्रसङ्गात् । भणिका नाम पादुकान्तप्रविष्टा लेट्टकेव दृष्टेन निराक्रियते । अपिच अहो अथस्य भणिका हस्ते कापण्यो भित्तुवाटो शरभो ध्वजं निवसन्ति तत्र दुष्टा अपि न तापयन्ते ।

॥ पत्रं ७९ ॥

११। यत्तैव उर्ध्वं प्रेक्ष्य ह्रीयं निःश्वसितिति तथा तर्कयामि यथापि निवर्णमग्रास्याधिज्जतं वर्धिता खोत्कण्ठा तत्तुष्टु लल्लवेवमुच्यते कामो काम इति । भो अथस्य भणितं च तथा अथा चाहृदन्नं अथ प्रदोषे मयाज्ञानमन्यमिति । तत्तर्कयामि रत्नावल्यापि तुह्यपदं यार्गिन्तुमागच्छतीति ।

- १२। अपेत मानवाः ।

यथा यथा वर्धत्यभवयते तथा तथा तित्यति पृथक्चर्चम् ।
यथा यथा स्मरति शीतव्रातज्जना तथा वेपते मे हृदयम् ॥

- १३।
वर्धं वामि सपुद्भिरे सुजग्दं
व्रीणां वादयामि सपुतन्त्रो नदनोम् ।
मीतं ग्रायामि गर्दभस्यानुवृषं
को मे माने तुम्बुर्नर्नर्दो वा ।

आतपो ऽस्मि अन्तुकया अयन्तमेनया कुम्भीलक गच्छ त्वं मयागमनगार्थं चाहृदन्नं निश्चिद्येति । तथाव दार्थं चाहृदन्नस्य गहं गच्छामि । एष चाहृदन्नो वृत्तव्यटिकायां तिष्ठति । एषो ऽपि स दुष्टवदुक्तपावदु पनर्थाभि । कथं पिहितं ह्यहं वृत्तव्यटिकायाः । भवतु एतस्य दुष्टवदुक्तस्य संज्ञां दहामि ।

- १४। अवे क इदानीमेव प्राकार्थेदितमिव कपिणं मां लोटकैस्ताडयति ।

१३। दास्याः पुत्रं दुष्टपादाभ्रतं तिष्ठति तिष्ठति यावदेतेन दण्डकादेन मुपकुम्बि चूतफलमन्तायासादा
दूनी पातविष्यामि ।

१२। कथं पादाभ्रतं पश्यति न नां पेतते । अपराता लोटभृटिका पुनरपि तातविष्यामि ।

१३। कथं कुम्भीलकलपावदुपचर्यामि । अरे कुम्भीलकं पवित्रं स्वागतं ते ।

१४। धार्यं वन्दे ।

१५। अरे कुत्र त्वमीदृशे दुर्दिने बन्धकादे चमताः ।

१६। अरे दृषा सा ।

१७। का दृषा का ।

१८। दृषा सा ।

१९। किमिदानीं दास्याः पुत्रं दुर्भिक्षकाले वृक्षरूपा एव उर्ध्वकं वाराधये दृषा सा वेति ।

११०। अरे त्वमपीदानीमिन्द्रमलकमुकं एव काकाश्वे का केति ।

१११। तत्कथं ।

११२। भवतु एवं भविष्यामि । अरे प्रभू ते दास्यानि ।

११३। अहे ते मुपदे पादं दास्यामि ।

११४। अरे तामोहि तावत्तेन हि कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्ता भवन्ति ।

११५। अरे दास्याः पुत्रं शोधये ।

११६। अरे नहि नहि ।

१११। किमिदानीमत्र कथयिष्यामि । भवतु चाहदत्तं भवता प्रचयामि । अरे नृपतेति तिष्ठ । भो
वपस्य प्रचयामि तावत्कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्ता भवन्ति ।

११२। गूर्धं वरान्ते ।

११३। द्वितीयं ते प्रश्नं दास्यामि । का मुपमृक्षतां जनायां रत्नकं करोति ।

११४। अरे रत्ना ।

११५। अरे नहि नहि ।

११६। भवतु संशयं पतिनोऽस्मि । भवतु चाहदत्तं पुनरपि प्रचयामि ।

११७। अरे दासीपुत्रं सेना ।

११८। हे अपि दृक्स्मिन्काले शोधये भवता ।

११९। सेनावसाने ।

१२०। मनु परिवर्त्य भवता ।

१२१। अरे गूर्धं वृक्षं परे परिवर्त्य ।

१२२। अरे गूर्धं वृक्षं परे परिवर्त्य ।

१२३। वरान्तसेना ।

१२४। दृषा सा वरान्ता ।

१२५। तपस्व्याहदत्तं निवेदयामि । भो चाहदत्तं भवतिकले चमताः ।

॥ पत्रं ८२ ॥

- ११। यदि कुले नास्ति तत् दारे ऽस्ति । एषा व्रतनक्षेत्रेणा श्रमता ।
- १२। यदि मय वचने न प्रत्ययने तदिने कुम्भीलकं पृच्छ । अरे दास्यः पुत्र कुम्भीलक उपरार्थ ।
- १३। अर्थ वन्दे ।
- १४। एषा या श्रमता व्रतनक्षेत्रेणा ।
- १५। वज्रदन्तुकाया निवेद्यमानि ।
- १६। भो अपि ज्ञानासि किन्निमित्तमिदृशे दुर्दिने श्रमतेति ।
- १७। नया सन्तं वल्लभमूला दत्ताश्रयी बहुमूल्यं सुवर्णभागडमिति न परिगुहा अपरं मार्गितुमागता ।

॥ पत्रं ८३ ॥

- ११। भाव सुष्ठु ते भणितम् ।
- १२। दूतमेतत्तत्कथयिष्ये ऽपरः ।

॥ पत्रं ८४ ॥

- ११। भाव पश्य पश्य ।
- १२। दृष्टो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८५ ॥

- ११। भाव दूतमेतत्तत्पश्य पश्य ।

॥ पत्रं ८६ ॥

- ११। भाव तदेवैतद्दृष्टम् ।
- १२। यद्वानाशापयति । स्वस्ति भवत्ये ।

॥ पत्रं ८७ ॥

- ११। अर्थ वन्दे स्वागतमार्गस्य । भाव एषा इत्यधिकं भावस्यैव भवतु ।
- १२। अर्थ मैत्रेय कुत्र गुप्ताकं पूतकाः ।
- १३। हो ही भो पूतका इति भगवन्त्यान्तकृतः प्रियवयस्यः । भवति एष सन्तु वस्तुवाटिकायाम् ।
- १४। अर्थ का गुप्ताकं वस्तुवाटिकोच्यते ।
- १५। भवति यत्र न वापते न पोषते ।
- १६। तत्प्रविशन् भवती ।
- १७। अत्र प्रविश्य किं मया भणितव्यम् ।
- १८। पूतका अपि नृपक्षे पदोप इति ।
- १९। अपि पारिविधानि ।
- २०। अवनत एव पारिविध्यति ।
- २१। प्रविशन् भवती ।
- २२। अपि पूतका अपि नृपक्षे पदोपः ।

॥ पत्रं ८८ ॥

- ११। इदमसन्मुपविशसु भवती ।
 १२। यद्वानात्तापयति ।
 १३। अर्थं मैत्रेय तत्र त्वमहमेवास्तुर्का शुश्रूषयिष्णानि ।
 १४। भो धामस्य पृच्छामि तावन्नभवती किञ्चित् ।
 १५। अथ किन्निमित्तं पुनरिदं प्रपन्नचन्द्रालोके दुर्दिनान्धकारे शमता भवती ।
 १६। अस्तुके ऋतुको ब्राह्मणः ।
 १७। ननु निपुण इति भाग ।
 १८। एषा खल्वस्तुका एवं पदुनामता क्रियन्तया रत्नावल्या मूल्यमिति ।
 १९। भो भणितं मयास्तुल्या रत्नावली अस्तुमूल्यं सुवर्णभापटं न परिगृह्यापरं वाचिमुपगता ।
 २०। सा खलु अस्तुकाया आसीतेति भणित्वा धृतं हारिता । स च सन्निको रत्तापत्रकरी न साधने कुत्र गत इति ।

॥ पत्रं ८९ ॥

- ११। हे भवति नन्तुमेव मन्त्र्यते ।
 १२। वाच्यतो ऽन्विष्यते तावदेतदेव मृष्टाणा सुवर्णभापटम् ।
 १३। अतिमात्रमार्गे निधायति तत्किं दृष्टपूर्वम् ।
 १४। भवति शिल्पिकुशलतवात्रभूति दृष्टिम् ।
 १५। अर्थं वञ्चितो ऽसि दृष्ट्वा तदेवेदं सुवर्णभापटम् ।
 १६। भो वयस्य तदेवेदं सुवर्णभापटं यदस्माकं गृहे चौरैरपहृतम् ।
 १७। भो वयस्य सत्यं श्रयानि ब्राह्मणेन ।
 १८। भो पृच्छामि ननु कुत्र इदं समात्तादितमिति ।
 १९। एवमिव ।
 २०। एवमिव ।
 २१। एवमिव ।
 २२। अर्थं अथ किम् ।

॥ पत्रं ९० ॥

- ११। अत एव काम्यते ।
 १२। भो अलमतिमात्रमनापितेन । हे भवति तत्पर्यायं नमः सुानश्रमटिका ।
 १३। अर्थं चारुदत्तं मुक्तं मेदमनया रत्नावल्येनं त्वं तुल्यितुम् ।
 १४। चेति किं भवत्येवम् सुपुत्रम् ।
 १५। अर्थं मैत्रेय अतिमात्रमिदानीमुक्तमात्मानं दर्शयसि ।
 १६। भो वयस्य एष खल्वपत्तारश्चमित्र सुलोपचिद्वेदं त्वं पुनरपि विज्ञाद्विवादिधातुभिः अक्षितः
 पतन्वः ।

॥ पत्रं ९१ ॥

- ११। दायाः पुत्रं दुर्दिनं अनर्थं इदमोमसि त्वं वेदेयं भवतो विपुता भीषयसि ।

॥ पत्रं १३ ॥

- ११। कथमवाप्यस्तुका न विबुधोते । भवतु प्रविश्य प्रबोधविध्यामि ।
- १२। उक्तिस्तु उक्तिस्तु यस्तुका प्रभातं संवृत्तम् ।
- १३। कथं रात्रिरेव प्रभातं संवृत्तम् ।
- १४। यस्याक्रमेणत्वभाष्यस्तुकायाः पुना रात्रिरेव ।
- १५। चेदि क्व पुष्पाकं पुतकरः ।
- १६। यस्तुके वर्धमानकं समादिश्य पुष्पकण्डके त्रीणोत्पानं गत कार्यचार्दकः ।
- १७। किं समादिश्य ।
- १८। योजय रात्रावेव प्रवर्णं कान्तलोना मच्छस्त्रिति ।
- १९। चेदि क्व मया मन्त्रव्यम् ।
- ११०। यस्तुके यत्र चार्दकः ।
- १११। चेदि मुहु न निध्यागो रात्रौ तद्वय प्रवृत्तं प्रेक्ष्ये । चेदि किं प्रविद्याद्यमय्यस्तुः

शालकम् ।

- ११२। न केवलमय्यस्तुशालकं सर्वजनस्य हृदयमपि प्रविष्टा ।
- ११३। अपि सन्तप्यते चार्दकस्य परिजनः ।
- ११४। सन्तप्यते ।

॥ पत्रं १४ ॥

- ११। कदा ।
- १२। यदास्तुका गमिष्यति ।
- १३। तदा मया प्रथमं सन्तप्यम् । चेदि गृहणीयो रत्नाखली मम भगिन्यै चार्धधूताय गन्धा समर्पय वक्तव्यं च यद् अर्धचार्दकस्य गुणानिर्जिता दासी तदा पुष्पाकमपि । तदेवा तत्रैव कपटाभरणं भवतु रत्नाखली ।
- १४। कोपिष्यति चार्दकं चार्धधूतम् ।
- १५। गच्छ न कोपिष्यति ।
- १६। यदाज्ञापयन्ति ।
- १७। यस्तुके भणति चार्धधूता चार्धपुत्रेण पुष्पाकं द्रवादीकृता न युक्तं नमोतां ग्रहीतुम् । चार्धपुत्र एव ममान्तराविशेष इति ज्ञानातु भवती ।
- १८। इदि वस्तु शकटिकया क्रोडयः ।
- १९। इदुनिके किं मयैतया मृत्तिकाशकटिकया । तामेव सुवर्णाशकटिकी इदि ।
- ११०। तत्त कुतो अस्माकं सुवर्णाशकटिकः । तामय पुनरपि शक्या सुवर्णाशकटिकया क्रोडिष्यति । तत्रावदिनोदयाम्बेन यस्तुकावस्तुतोनायाः समीपमुपवर्षिष्यामि । यस्तुके प्रणामामि ।
- १११। इदुनिके स्वागतं ते । कथं पुनर्यं दास्यो नलस्तुगरीरो ऽपि चन्द्रमुख धामन्दयति मम हृदयम् ।
- ११२। एष सन्तु चार्धचार्दकस्य पुत्रो रोहसेनो नाम ।

॥ पत्रं १५ ॥

- ११। इदि मे पुष्पकं याति । अनुकूलमनेन पितृ रूपम् ।

- १२। न केवलं त्रयं शीलमापि तर्कयामि । एतेनार्थोच्चारद्वयं आत्मानं विनोदयति ।
 १३। अथ किन्निमित्तमेव रोदिति ।
 १४। एतेन पतिवैशिष्ट्यमृष्यतिदार्क्यस्य सुवर्णाशकटिकया क्रीडितं तेन च सा नीता । ततः पुनस्तौ
 वाच्यौ मयेयं मृत्तिकाशकटिका कृत्वा हन्ता । तदा भणति रदनिके किं ममैतया मृत्तिकाशकटिकया
 तामेव सुवर्णाशकटिकां देहेति ।
 १५। हा धिक् हा धिक् अयमपि नाम पराङ्मयत्वा सन्तप्यते । भगवन्वृत्तान्तं पुनश्चाप्यपतिमञ्जल
 विन्दुमृष्टैः क्रीडति त्वं पुरुषभामधैः । तत मा रोदिहि सुवर्णाशकटिकया क्रीडिष्यामि ।
 १६। रदनिके या दृष्टा ।
 १७। ते पितुर्गुणानिर्दिता दासी ।
 १८। ततः अस्तुका ते जननी भवति ।
 १९। रदनिके अलीके त्वं भणसि धनमाकम्बस्तुका जननी तत्किमर्थमलङ्कृता ।
 ११०। ततः सुम्भेन सुम्भेनातिकर्षणं मन्त्रयसि । द्रुपदानीं ते जननी संवत्सा । तदहापौतमलङ्कृतं
 सुवर्णाशकटिकां काश्य ।
 १११। अथेहि न गृहोऽयामि रोदिति त्वम् ।
 ११२। ततः न रोदिष्यामि मच्छ क्रीड । ततः काश्य सुवर्णाशकटिकाम् ।

॥ पदं १६ ॥

- ११। रदनिके रदनिके निवेद्य अस्तुकायै वयनानेनायै अपवादितं पञ्चदार्के सत्तं प्रवृत्तं
 तिष्ठति ।
 १२। अस्तुके एव वर्धमानको विज्ञापयति पञ्चदार्के सत्तं प्रवृत्तमिति ।
 १३। चेदि तिष्ठतु मुहूर्तं पञ्चदह्नात्मानं प्रसाधयामि ।
 १४। वर्धमानक तिष्ठ मुहूर्तं पञ्चदह्नात्मानं प्रसाधयति ।
 १५। हो हो भो गवापि गानास्तर्षां विन्मत्तं तपायतु गृहोत्थामाच्छामि । एते नास्मिन्मृच्छकट
 का अलीकदर्शः । भवतु प्रवृत्तेनैव गतमिति कदिष्यामि ।
 १६। चेदि उपनय मे प्रसाधनमात्मानं प्रसाधयिष्यामि ।

॥ पदं १७ ॥

- ११। अद्यपौ ऽस्मि राक्षसालकसंस्थानेन यन्त्रावर्क प्रवृत्तं गृहोत्थं पुण्यकर्मण्डकं तीर्थोत्थं
 त्वद्विषयमाच्छेति । भवतु तत्रैव मच्छामि । वदत अलीकदर्शं वदत । कथं ग्रामजकटे रूढो नारीः किमिहा
 नीमात्रं कदिष्यामि । अरे रे अपवादित । किं भणत एतकस्य प्रवृत्तमिति एव राक्षसालकसंस्थानस्य प्रव
 र्त्तमिति तच्छेद्विषयमस्ति । कथमेवो ऽपः सान्निमित्तं मां पेष्य महेतव्यं पुनपलायित एव पुनकरो
 ऽपवादयामानमन्यतो ऽपक्रान्तः । ततः पुनरेव अथवा किं ममेतेन त्वद्विषयं समिधायामि । अरे रे आम्ना
 अपवादित अपवादित । किं भणत मुहूर्तं तिष्ठ चक्रपरिवृत्तिं देहेति । अरे रे राक्षसालकसंस्थानस्य गृहोत्थ
 कर्मपरिवृत्तिं दास्यामि । अथवा एव एकाको तपस्वी तदेवं करोमि । एतप्रवृत्तपामार्थोच्चारद्वयं मृच्छकटि
 कायाः पञ्चदार्के स्थापयामि । एवो ऽस्मि आगतः ।
 १२। अस्तुके नेमिजब्द एव भूयते तद्विषयं प्रवृत्तम् ।
 १३। चेदि मच्छ त्वद्विषय मे इत्थं तद्विषयं पञ्चदार्कम् ।
 १४। एतु एतु अस्तुका ।

१५। चेति विद्यम त्वम् ।

१६। यद्वत्तुकात्तापयति ।

१७। किं निवेदं स्फुरति दक्षिणं नयनम् । अथवा चामुदत्तश्चैव दर्शनमनिमित्तं प्रमादित्यति ।

१८। अपरादिता मया शकटान्तयावदृच्छामि । भारवप्रवृत्तम् । अथवा चक्रपरिवृष्टा परिध्या
न्तर्य भारवप्रवृत्तं प्रतिभासते । भवतु गमिष्यामि । यात वृध्ना यात ।

१९। अरे रे दीर्घादिका अप्रमत्ताः स्वेषु स्वेषु मूलन्यासेषु भवतः । एषो ऽयं गोपालदारुको
गुपिं भिक्षा गुपिपालकं व्यापापं वन्दनं भिक्षा परिभ्रष्टो ऽपक्रामति । तद्भूतिं तद्भूतिं ।

॥ पत्रं १८ ॥

११। महान्गुर्यो संक्षम उत्यन्तस्त्वदितं त्वदितं गमिष्यामि ।

१२। यात वृध्ना यात ।

॥ पत्रं १९ ॥

११। धार्म्यमानितं मया यानाश्रयम् । रदनिके रदनिके निवेदयान्तुकार्यं वधनोत्तमायै अथ
स्वितं सखं प्रवृत्तमधिकृत्य पुष्पकरपत्रं शीघ्रोत्पन्नं मच्छत्वन्तुका ।

१२। कथं नूपुरशब्दमदागता जलवन्तुका । अन्तुके इमी नासिकास्तुक्कुकां जलीज्जर्दो तत्पुत्र
द्वाराहेत्यन्तुका ।

१३। यथा पादोत्पलचालितानां नूपुराणां विमानः शब्दो भारजान्तं च प्रवृत्तं तथा तर्ज
यामि साम्प्रतमन्तुकयात्रया भवितव्यं तदृच्छामि । यात गोपा यात ।

१४। अरे रे अरे उपश्रयमानकचन्दनकमङ्गलपुष्पभद्रप्रमुखाः ।

किं स्व विप्रश्वा यो ऽसौ गोपालदारुको रुढः ।

भिक्षा समं व्रतति नृपतिर्द्वयं च वन्दनं च ॥

अरे रे पूर्वस्मिन्प्रतोलीदारे तिष्ठ त्वं त्वमपि पश्चिमे त्वमपि दक्षिणे त्वमपि उत्तरे । ओ ऽपि एष प्राका
रजपट एतमधिकृत्य चन्दनेन सम्यक्लोकयामि । एहि चन्दनक एहि इत्यन्तावत् ।

१५। अरे रे वीरकविशङ्करभोमाद्ददपडकालपडशूरप्रमुखाः ।

आगच्छत विप्रमन्त्रस्त्वदितं यतश्च सत्तु कुहूत ।

लक्ष्मोर्ध्वे न रागः प्रभवति मोत्रानार् मन्तुम् ॥

॥ पत्रं १०० ॥

११। धपि च । उद्यनेषु नभातु च गतो नगर्गनापणे घोषे ।

तं तं रुक्तं त्वदिताः प्रभू या शयते यत्र ॥

रे रे वीरक किं किं दर्शयति भया तावदिच्छयम् ।

भिक्षा च वन्दनकं कः न गोपालदारुकं हरति ॥

कस्यालनो दिनकरः कस्य चतुर्ध्वं वर्तते चन्द्रः ।

यत्र च भार्गवप्रहो भूमिभूतः पञ्चमः कस्य ॥

भया कस्य तन्मपहो शोचो नवगणस्यैव मूर्ध्नुतः ।

शोचति चन्दनकं कः न गोपालदारुकं हरति ॥

१२। अहं चन्दनक ।

अपहृति को अपि स्वरितं चन्दनकं प्रपामि तत्र हृदयेन ।

यथाभिहितदिनको गोपालकदाकः पलायितः ॥

१३। गत गोपा अतः ।

१४। अरे रे पश्य पश्य ।

अपवादितं प्रवह्णं व्रजति मध्येन रात्रिपार्श्वे ।

एतत्प्रवह्णं कस्य कुत्र प्रवर्तितं प्रवह्णम् ॥

१५। अरे प्रवह्णंवाहक ना तावत्प्रवह्णं वाह्य । कस्यैतत्प्रवह्णं को वा दृष्टाद्भूः कुत्र वा व्रजति ।

१६। एतत्प्रवह्णं प्रवह्णमार्गं चाहृदयस्य सम्बन्धि दृष्टाद्भूको वसन्तसेनादृष्टा पुष्पकर्षणं जीर्णोपधानं प्रीडितुं चाहृदयस्य नीयते ।

१७। एष प्रवह्णंवाहको भणति अर्थं चाहृदयस्य प्रवह्णं वसन्तसेनादृष्टा पुष्पकर्षणं जीर्णोपधानं नीयते इति ।

॥ पत्रं १०१ ॥

११। तद्वच्छनु ।

१२। अन्वलोकिता एव ।

१३। अथ किम् ।

१४। कस्य प्रत्ययेन ।

१५। अर्थं चाहृदयस्य ।

१६। कः स अर्थं चाहृदयः को वा वसन्तसेना येनान्वलोकिता व्रजति ।

१७। अरे अर्थं चाहृदयं न जानामि न वा वसन्तसेनिकां । अर्थं चाहृदयं वसन्तसेनिकां वा न जानामि तदा गगने व्योत्प्लावितं चन्दं त्वं न जानामि ।

कस्य गुणार्थं चोलगुणार्थं वनो न जानामि ।

अपमृदुःखमोक्षं चतुःसाम्सात्कं त्वम् ॥

इत्येव पूतनीषाविह नमर्षा तिलकभूतो च ।

अर्थो वसन्तसेना धर्मनिधिश्चाहृदयः ॥

१८। अरे चन्दनक ।

जानामि चाहृदयं वसन्तसेनां च मुहुः जानामि ।

प्रपि च त्वत्कार्ये पितृमध्यहं न जानामि ॥

१९। त्वमपि चित्तापरः सेनापति राक्षः प्रत्ययितः । एतौ धारितौ मया अलोकिता अन्वलोकिता ।

११०। त्वमपि राक्षः प्रत्ययितो वलपतिः तत्त्वमेवावलोक्य ।

१११। मयावलोकितं त्वमावलोकितं भवति ।

॥ पत्रं १०२ ॥

११। तत्त्वमावलोकितं तद्वाचा पालकेनावलोकितम् ।

१२। अरे प्रवह्णंवाहक अवनमय भुम् ।

१३। कथमर्थको गोपालदार्कः श्रेयस्त्रिवारितः पञ्चदश एव आकुनिकस्य हस्ते निपतितः। एषो नपरार्थः अर्थागत आर्यचातुर्दश प्रवक्ष्यामामात्रुः प्राणप्रदस्य मे आर्यत्रचित्कस्य मित्रं चन्दनो रात्रि योगः। तत्किमिदानीमत्र युक्तमनुजानुम्। अथवा यद्वति तद्वति। प्रथमेवाभयं दत्तम्।

भोताभयप्रदानं दत्तः परोपकारात्कस्य।

यदि भवति भवतु नाशस्तथापि च लोके गुण एव ॥

दृष्ट आर्यः। न अस्तुका वसन्तोना। तत एषा भगति कुतं नेदं यदृष्टं नेदं यदृष्टमार्वाचातुर्दशमभितु गच्छन्ती रात्रिमार्गे परिभूता।

१४। चन्दनक अत्र मे संशयः समुत्पन्नः।

॥ पत्रं १०३ ॥

१। कथं ते संशयः।

२। संभगवर्षकपठस्त्वं ज्ञातो ऽसि यत्त्वया भगितम्।

दृष्टो मया आर्यः पुनरस्तुका वसन्तोनेति।

अत्र मे अग्रप्रवयः।

३। अरे को ऽप्रवयस्य। अयं दाक्षिणात्या अत्यन्तभाषिणः लज्जत्यादीनां दृष्टो दृष्टा वा आर्यो अस्तुका वा।

४। ननु अहमपि प्रलोकयामि रात्रात्ता एषा अहं रात्रः प्रत्यक्तिः।

५। ननु स्वामिनिबोधः।

६। आर्यगोपालदार्क आर्यचातुर्दश प्रवक्ष्यामभितुस्त्रापक्रामतीति यदि कथ्यते तदार्यचातुर्दशो रात्रा श्राव्यते। तत्को ऽत्रोपायः। कर्णाटकलक्ष्मणोनां करोमि। अरे वीरक मया चन्दनकेन प्रलोकितं पुनरपि त्वं प्रलोकयसि कस्त्वं।

७। अरे त्वमपि कः।

८। पृथगानो मान्यमानस्त्वनात्मनो ज्ञातिं न स्मरति।

९। अरे का मम ज्ञातिः।

१०। को भगानु।

११। भगानु।

१२। अथवा न भगानु।

॥ पत्रं १०४ ॥

१। ज्ञानमपि हि ज्ञातिं त्वं न भगानि श्लोकविभवेन।

तिष्ठतु यमैव मनसि किं च कपित्थेन भग्नेन ॥

२। ननु भगानु भगानु।

३। किं न्विदम्।

४। शीर्षाश्लिषातलहस्तः पुरुषाणां कुक्षितयन्त्रिसंस्थापकः।

कर्माद्व्यापृतहस्तध्वनपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

५। अरे चन्दनक त्वमपि मान्यमान आत्मनो ज्ञातिं न स्मरति।

६। अरे का मम चन्दनकस्य चन्द्रविशुद्धस्य ज्ञातिः।

७। भगानु।

१८१ भणतु भणतु ।

१८२ अरे किं त्विदम् ।

१८३ अरे शृणु शृणु ।

त्वयापि ज्ञातिः शुक्रा माता भेरी फितापि ते पटहः ।

दुर्मुखकटकभ्राता त्वमपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

१८४ अहं चन्दनकर्मकारः । तदा प्रलोक्य प्रवहणम् ।

१८५ अरे प्रवहणवाहकं परिवर्तय प्रवहणं प्रलोकयिष्यामि ।

॥ पत्रं १०५ ॥

१८६ अरे अहं त्वया विप्रवृत्तो राजात्तर्पिं कुर्वन्सहसा केशेषु गृहीत्वा पदेन ताडिता । तच्छृणु
रे अधिकरणमध्ये यदि ते चतुरङ्गं न कल्पयामि तदा न भवामि वीरकः ।

१८७ अरे राजकुलमधिकर्णं वा दत्तं किं त्वया श्रुनक्तवृत्तेन ।

१८८ गच्छ रे प्रवहणवाहकं गच्छ । यदि को ऽपि पृच्छति तदा भण चन्दनकर्मिकाभ्याग्नय
लोकितं प्रवहणं व्रतति । शर्वे वसन्तसेने इदं चाभिज्ञानं ते ददामि ।

१८९ अस्तुके ।

अत्र मया वित्तपूरा प्रत्यक्षिता चन्दनकर्मणि स्मृतिः ।

न भणामि एष लुब्धः सुहृद्व्य रसेन ब्रूमः ॥

१९० अमर्षं तव ददामु हरे विष्णुर्ब्रह्मा रविश्च चन्द्रश्च ।

हत्वा शत्रुपक्षं शुम्भनिशुम्भी यथा देवी ॥

॥ पत्रं १०६ ॥

१९१ निष्क्रामतो मम प्रियवयस्यः श्रितिलकः पृष्ठत एवानुलग्नो मतः । भवतु प्रधानदण्डधारको
वीरको राजप्रत्ययकारको विरोधितः । तपावदहमपि पुत्रभ्रातृभिः परिकृत एतमेवानुगच्छामि ।

॥ पत्रं १०७ ॥

१९२ भोः पश्य पश्य पुण्यकर्षणकृतिर्गोप्यामस्य सन्धीकृतान् ।

१९३ भो इदमसंस्कारमपीयं क्षिलातलमुपविशतु भवान् ।

१९४ भणितो भवां वर्धमानको वसन्तसेनो गृहीत्वा लघु लघु अगच्छेति ।

१९५ यात गोपा यात ।

॥ पत्रं १०८ ॥

१९६ इदं तदुपानं यावदुपतर्पामि । शर्वमेवैव ।

१९७ प्रियं ते निवेदयामि वर्धमानको मन्त्रयति अगस्तया वसन्तसेनया भवितव्यम् ।

१९८ दास्याः पुत्रं किं चिरं गितो ऽस्ति ।

१९९ शर्वं मैत्रेय मा कुप्य वानाशरूपां जिघृक्षुनिनि कृत्वा गताग्रं कुर्वन् चिरं गितो ऽस्ति ।

२०० किं निमडेन वक्रावच्याः पादौ धेन स्वयं नावतर्ति । भो न वसन्तसेना वसन्तसेनः
बलत्रेयः ।

॥ पत्रं १०१ ॥

- ११। यदार्थं यातापयति । अर्थं अपनीतानि निगडानि ।
१२। संगच्छ निगडानि एषो ऽपि मुक्तो व्यं अतिव्यामः ।

॥ पत्रं ११२ ॥

- १३। अज्ञाः कुतः धर्मसङ्ग्रहम् ।
संगच्छत निरमुदरे नित्यं ज्ञात ध्यानपरहेन ।
विषया इन्द्रियचौरा इरन्ति चित्संस्थितं धर्मम् ॥

अपि च । अनित्यतया प्रेक्ष्य केवलं तावद्दर्शनां श्रद्धानस्मि ।

पञ्चतना येन मारिता स्त्रियं मारयित्वा ग्रामो रक्षितः ।
अवलम्ब्य चापडालो मारितो ऽवश्यं स नरः स्वर्गं गच्छेत् ॥
शिरो मुषितं तुण्डं मुषितं चित्रं न मुषितं किं मुषितम् ।
यस्य पुनश्च चित्रं मुषितं ताम्रं सुष्ठु बिम्बस्य मुषितम् ॥
गृहीतकथायोदकमिदं चोवरं यावदिदं रादिवशालकस्य उपाने प्रविश्य पुष्करिण्यां प्रक्षाल्य लघु लघु
अपक्रमिष्यामि ।

१२। तिष्ठ रे दुष्टश्रमपाक तिष्ठ तिष्ठ ।

१३। भो आश्चर्यम् । एष रातशालकसंस्थानक श्रमातः । एकेन भिक्षुणा अपराधे कृते अन्वयमपि
यत्र यत्र भिक्षुं पश्यति तत्र तत्र गामिख नास्तिको भिक्षापवाहयति । तत्कुत्राप्राप्ताः श्रद्धानां गमिष्यामि ।
अथवा भूतार्क एव बृहो मे श्रद्धानम् ।

॥ पत्रं ११३ ॥

- ११। तिष्ठ रे दुष्ट श्रमपाक तिष्ठ तिष्ठ । श्रामानकमध्यप्रविष्टस्यैव रक्तगूलकस्य शीर्षं ते भक्ष्यामि ।
१२। स्वागतं प्रसीदतु उपासकः ।
१३। भावः पश्य पश्य आक्रोशति माम् ।
१४। उपासक इति मां भणति किमिदं नापितः ।
१५। मुदि श्रमपाक मुदि ।
१६। त्वं धन्यत्वं पुण्यः ।
१७। भावः धन्यः पुण्य इति मां भणति । किमिदं आसकः कोसकः कुम्भकारो वा ।
१८। भावः तत्किमर्थमेव इह गतः ।
१९। चोवरं प्रक्षालयितुम् ।

११०। अरे दुष्ट श्रमपाक इतन्मम भगिनीपतिना सर्वेष्वानानां प्रथमं पुण्यकद पडोषानं दत्तम् । यत्र
तावच्छुनकाः शृगालाः पानीयं पिबन्ति अहमपि वापुषो मनुष्यकः न ज्ञामि तत्र त्वं पुष्करिण्यां पुरा
पाकुलस्यपुण्यश्रालानि दूष्यगन्धीनि चोवराणि प्रक्षालयति । तत्रत्रमेकप्रहारिकं करोमि ।

॥ पत्रं ११४ ॥

- ११। कथं भावो ज्ञानाति ।
१२। उपासक इवगच्छि प्रवर्तितश्चाहम् ।

- १३। तत्किमर्थं त्वं शतमात्रं दृष्टं न प्रव्रजितः ।
 १४। नमो युक्त्यै ।
 १५। अहं तिष्ठ तावदावत्समप्रशमयामि ।
 १६। आत्मनो हृदयेन ।
 १७। पुत्रक हृदय भट्टारकः पुत्रक दृष्ट अग्रपात्रः अपि नाम किं गच्छतु किं तिष्ठतु । नापि गच्छतु नापि तिष्ठतु । भाव भाव सम्प्रधारितं मया हृदयेन यद् दृष्टमम हृदयं भवति ।
 १८। नापि गच्छतु नापि तिष्ठतु नापि उच्छ्वसितु नापि निश्चस्वितु इदं कटिति पतित्वा म्रियताम् ।
 १९। नमो युक्त्यै श्रद्धापात्रोऽस्मि ।
 ११०। ननु समयेन ।

॥ पत्रं ११५ ॥

- ११। तथा कर्दमं क्षिपतु यथा पानीयं कलुषं न भवति । अथवा पानीयं पुनीकृत्य कर्दमं क्षिपतु ।
 १२। किं भवति ।
 १३। सुदि सुदि पुनरपि सुदि ।
 १४। सुतु भावो भवति ।

अनुकुसुमविचित्रिता च भूमौ

कुसुमगौरवा विनामितास्य वृक्षाः ।

दुग्धशिरःलताश्च वन्दमानाः

पनसफलानां च खानरा ललन्ति ॥

- १५। दृष्टोऽस्मि आसीनः । भाव अपापि तां वसन्तसेनां स्वामि दुर्जनवचनानि दृष्टवान्ना पारति ।

॥ पत्रं ११६ ॥

- ११। भाव कापि वेला स्वावृकत्वेत्य भवितस्या पञ्चदशा गृहीत्वा तपु तपु आगच्छति ।
 अपापि नागच्छतीति चिरपमि बुभुक्षितो मध्याह्ने न शक्यते पादाभ्यां गन्तुम् । तत् पश्य पश्य ।

नमोमध्वगतः सूर्यो दुष्प्रेक्ष्यः कुपितवानादृष्टः ।

भूमौ दृष्टस्तप्रा हतपुत्रशमेव गान्धारी ॥

- १२। भाव । शिरसि मन निलीनो भाव सूर्यस्य पादः

शकुनिभगविहङ्गा वृक्षशाखासु लीनाः ।

नरपुरुषमनुष्या उपादीर्ष्य श्वसन्तो

गृहशर्पानिषण्णा आत्मं निर्वहन्ति ॥

- भाव अपापि स चेष्टो नागच्छति । अथवात्मनो विनोदननिमित्तं किमपि गच्छामि । भाव सुतं स्वया यन्मया गीतम् ।

॥ पत्रं ११७ ॥

- ११। कथं मन्त्रो न भविष्यामि ।

शिङ्गावला शीर्कमद्रमुक्तो

वचाया यन्विः समुद्राण्डो ।

एषा मया सेविता गन्धपुक्तिः
कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव भाव पुनरपि तावदास्वामि । भाव भाव द्युतं त्वया कन्यया गीतम् ।

१२। कथं गन्धर्वो न भवामि ।

हिङ्गुद्वलं दन्तमरीचिचूर्णं
व्याघारितं तैलघृतेन मिश्रम् ।
भुक्तं मया पारभृतीयमांसं
कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव अपापि चेदो नापच्छति ।

१३। भीतः खल्वहं माध्याह्निकः सूर्यो मा तावत्कुपितो रात्रिशालसंन्यासको भविष्यति । तच्चरितं
वहामि । द्युतं वृषभा द्युत ।

१४। हा धिक् हा धिक् न खलु वर्धमानकन्यायं स्वरसंयोगः । किं निन्दे । किं न खलु
अर्थाचाहृतेन व्याहनपरिभ्रमं परिहरता अन्यो मनुष्यः अन्यत्प्रवहणं प्रेषितं भविष्यति । स्फुरति दन्तिनां
लोचनं वेपते मे दृढं कृपया दिशः सर्वमेव विस्मृतं पश्यामि ।

१५। भाव भाव आगतं प्रवहाम् ।

१६। किं न पश्यति भावः । बृहशूक् इव बुरबुरावमापां लक्ष्यते ।

॥ पत्रं ११८ ॥

११। पुत्रकं स्थावरकं चेटं द्यामातो ऽसि ।

१२। अथ किम् ।

१३। प्रवहामप्यपगतम् ।

१४। अथ किम् ।

१५। वृषभादप्यपगतो ।

१६। अथ किम् ।

१७। त्वमप्यपगतः ।

१८। भट्टारकं अहमप्यपगतः ।

१९। नैप्रवेशय प्रवहाम् ।

११०। कतरेषा नार्तोषा ।

१११। एतेनैव प्राकारक्षणेन ।

११२। भट्टारकं वृषभा मिथुने प्रवहामपि भवते अहमपि चेटो निये ।

११३। अरे रात्रिशालको ऽहं वृषभा मृता अपरान्क्रियामि प्रवहणं भग्नमपरे कारयिष्यामि त्वं
मृतो ऽपरः प्रवहणव्राह्मको भविष्यति ।

११४। सर्वमुपपन्नं भविष्यति अहमात्मियो न भविष्यामि ।

११५। अरे सर्वं विनश्यतु प्राकारक्षणेनैव प्रवेशय प्रवहाम् ।

११६। विभक्तं रे प्रवहणं तमे स्वामिना विभक्तं । अन्यत्प्रवहणं भवतु भट्टारकं गत्वा निवेदयामि ।

कथं न भग्नं भट्टारकं उपमितं प्रवहाम् ।

११७। न हिन्ना वृषभा न मृता दृक्प्रवहमपि न मृतः ।

११८। अथ किम् ।

॥ पत्रं ११३ ॥

११। भाव धनच्छ प्रवृत्तां पश्यामः। भाव त्वमपि मे गुरुः परमगुरुः प्रेक्ष्यसे वादृकोऽभ्यन्त
र्य इति पुच्छकटिकाय इति त्वं तावत्प्रवृत्तामगम्यतेऽधिरोह ।

१२। अथवा तिष्ठ त्वं तव कित्तराम्यन्धि प्रवृत्तां येन त्वमगम्यतेऽधिरोहसि। अहं प्रवृत्तास्वामी
अगम्यतेऽधिरोहामि ।

१३। यत्रयद्मेवं भवामि तवापि तवैव वादरोऽधिरोह भट्टारक इति भाषितुम् ।

१४। एष साम्प्रतमधिरोहामि। पुत्रक स्वावृक चेष्ट परिवर्तय प्रवृत्ताम् ।

१५। अधिरोहन्तु भट्टारकः ।

१६। भाव भाव मृतोऽसि मृतोऽसि प्रवृत्ताधिरोहा राज्ञसो चोरो वा प्रतिवसति। तस्मादि
राज्ञसो तदा उभावपि मुषितौ अथ चोक्तदा उभावपि वादितौ ।

१७। पुत्रक स्वावृक चेष्ट तौवसि ।

१८। अथ किम् ।

१९। प्रवृत्ताधिरोहा स्त्री प्रतिवसति तद्वलोकय ।

॥ पत्रं १२० ॥

११। कथं मम नयनसोऽप्यस्तक इव राज्ञश्चालः। तत्संशयितामि मन्दभाष्या। एतदिदानीं
मम मन्दभागिन्या उपरुक्षेत्रपत्ति इव क्षीरमुष्टिर्निष्फलमिहप्राप्तं सम्यक्तम् । तत्किमत्र कटिष्यामि ।

१२। कातरः सत्येष वृक्षलोडः प्रवृत्तां नायलोकयति। भाव अलोक्य प्रवृत्तां ।

१३। कथं शृगाला उड्डयन्ते वायता अगम्यन्ति तपावृत्तावोऽक्तिभ्यो भक्त्यो दम्नैः प्रेक्ष्यते तावदहं
पलायिष्ये ।

१४। प्रवृत्ताविपरीतेनप्राप्ता शृष्यागतामि ।

॥ पत्रं १२१ ॥

११। यदि राज्ञसो प्रतिवसति तत्किं न त्वां मुष्मति अथ चोक्तदा किं न त्वं वादितः ।

१२। एवं कृतं किं भवति ।

१३। एवं भवतु। स्वावृक चेष्ट नय प्रवृत्तामगम्यता तिष्ठ तिष्ठ । देखतानीं ब्राह्मणानीं चागत
अरण्येन गच्छामि। नहि नहि प्रवृत्तामधिरोह गच्छामि। येन दूरतो मां प्रेक्ष्य भाषिष्यन्ति एष स राज्ञ
द्विपञ्चालो भट्टारको गच्छति ।

१४। ज्ञानं पार्थ ज्ञानं पापम् ।

१५। भाव भाव मां पवलपुरुषं मनुष्यं वामुदेवाकम् ।

१६। तेन हि अपूर्वा श्रीः श्यामादिता तस्मिन्काले मया रोषिता साम्प्रतं पादयोः पतिव्या
पताद्वामि ।

१७। एष पादयोः पतामि। अत्रिके अत्रिके शृणु मम वितपिम् ।

एष पतामि चरणयोर्विश्राफनेत्रे

इत्याकलितं दृष्टवान् तत्र शुद्धनि ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। वसन्मयापकृतं मदनानुरेणा
तन्तामितासि अस्माञ्चि तवाम्बि दासः ॥
- १२। अपेहि अनायं मन्त्रवसि ।
- १३। यशुस्त्रितमन्त्रिकामात्क्रामिः
गतं न देवानामपि यत्प्रणामम् ।
तत्प्राप्तिं पादतलेन मुषटे
वने प्रमालेन यथा मृताङ्गम् ॥

अथ स्वावर्क चेद कुत्र त्वया एषा समासादिता ।

- १४। भट्टक ग्रामशकटे हृष्टो रात्रमर्गलताद्याहृदत्रय वृक्षजाटिकायां प्रवह्णां स्थापयित्वा तत्राव
तीर्य वायव्यरूपदिवृत्तिं करोमि तावदेषा प्रवह्णाविपर्ययेनेहाहृष्टेति तर्कयामि ।
- १५। कथं प्रवह्णाविपर्ययेनेनागता न मामभिरर्तुं तद्वत्तत् अथत् मम प्रवह्णात् । त्वं ददित्वा
स्यवाहपुत्रकमभिसारयसि मदीयान्वृथमान्वाहयसि तद्वत्तत् अथत् गर्भदासि अथत् ।
- १६। तमार्यचाहृदत्रयमभिसारयसीति यत्कल्पमलङ्कृतास्मि अनुना वचनेन । सान्प्रतं च यद्वत्तु तद्वत्तु ।
- १७। एताभ्यां ते दृशनलोत्पलनपडलाभ्यां
हस्ताभ्यां चारुशतताडनलम्पटाभ्याम् ।
कर्षामि तव वर्तनुं निशयानका
त्केत्रेषु आलिङ्गितामिह यथा वृद्धावुः ॥

॥ पत्रं १२३ ॥

- ११। यो ऽसौ मम वचनावभासेन तदा रोषामिः सन्धुक्षितः अथ एतत्तथाः पारप्रहारैणानेन
प्रवृत्तितः । तस्मान्प्रतं मार्याग्वेनाम् । भवतु एवं तावत् । भाव भाव
यदीच्छसि लम्बद्वाराविशालं
प्रावार्कं सूत्रशतैर्वृत्तम् ।
गांसं च ज्ञादितुं तया गुष्टिं कर्तुं
बुद्धु बुद्धु बुक्कु बुद्धु बुद्धु इति ॥

- १२। मम प्रियं कुरु ।
- १३। अकार्यस्य मन्त्रो ऽपि नास्ति तस्यो ऽपि नास्ति ।
- १४। मार्य वसन्तसेनाम् ।
- १५। अहं ते उदुपं दास्यामि । अन्यच्च विविक्ते उपाने इह मार्यनां कलत्रां वेत्तिप्रते ।

॥ पत्रं १२४ ॥

- ११। तेन हि पद्मन्तापवर्तितां कृत्वा मार्य ।
- १२। अधर्मभीरुरेव वृक्षकोलः । भवतु स्वावर्कं चेदमनुनयानि । पुत्रक स्वावर्क चेद मुषट्पाकं
कानि ते दास्यामि ।
- १३। अहमपि परिधास्ये ।
- १४। गौवर्णां ते पीठे कार्तिध्यामि ।

- १५। अहमपि उपवेक्ष्यामि ।
 १६। सर्वं मे उच्छिष्टं दास्यामि ।
 १७। अहमपि स्वादिष्यामि ।
 १८। सर्वचेष्टानां मङ्गलं करिष्यामि ।
 १९। भट्टको भविष्यामि ।
 ११०। तन्मन्यस्व मम वचनम् ।
 १११। भट्टक सर्वं करिष्यामि वर्तयित्वाकार्यम् ।
 ११२। अकार्यस्य मन्धो ऽपि नास्ति ।
 ११३। भणानु भट्टकः ।
 ११४। एनां वसन्तसेनां मारुत ।
 ११५। प्रसीदतु भट्टकः । एवं मयानयेण श्यामं प्रवह्णापरिवर्तनेनानेता ।
 ११६। अरे चेष्ट तत्रापि न प्रभवामि ।
 ११७। प्रभवति भट्टारकः शरीरस्य न चादिष्यस्य । तत्प्रसीदतु भट्टको विभेमि वत्सहम् ।
 ११८। त्वं मम चेष्टो भूया कर्मवृद्धिमेपि ।
 ११९। भट्टारक परलोकात् ।
 १२०। कः स परलोकः ।

॥ पत्रं १२५ ॥

- ११। भट्टक मुकृतमुक्तापरिणामः ।
 १२। कीदृशः मुकृतस्य परिणामः ।
 १३। यदृशो भट्टको बहुमुच्यमाणोऽस्ति ।
 १४। दुष्कृतस्य कीदृशः ।
 १५। यदृशो ऽहं परमिषड्पुहको ज्ञातः । तदकार्यं न करिष्यामि ।
 १६। अरे न मारयिष्यसि ।
 १७। ताडयतु भट्टको मारयतु भट्टकः अकार्यं न करिष्यामि ।
 येनास्मि गर्भदासो विनिर्मितो भागधरोऽहम् ।
 अधिकं च न केष्यामि तेनाकार्यं परिहरामि ॥
 १८। शरणानतास्मि ।
 १९। अधर्मभीरुर्वृद्धलोडः परलोकभीरुश्च गर्भदासः । अहं राद्विप्रशालः कस्य विभेमि वरपुत्रस्य
 गुण्यः । अरे गर्भदास चेष्ट मच्छ त्वमप्यत्र के प्रविश्य विद्वान्तं दृष्टवान्मे तत्र ।
 ११०। यदनीतापयति । अस्तु कं दृष्टवान्मे विभवः ।

॥ पत्रं १२६ ॥

- ११। मित्र वसन्तसेने मारयिष्यामि ।
 १२। भाव भट्टक मार्यते ।
 सर्वकालं नया पुढो मीसेन च शूतेन च ।
 अप कार्ये समुत्पन्ने ज्ञातो मे वैरिकः कथम् ॥
 भवतु लब्धो मयोपायः । दत्ता वृद्धलोडेन शिरश्चालनचंसा । तदेतं प्रेष्य वसन्तसेनां मारयिष्यामि । एवं

तावत् । भाव यच्च मया भणितस्तत्कथमहं एवं बृहति मत्वर्कप्रमाणे कुले तातो ऽकार्यं करोमि ।
एवमेतदङ्गीकारयितुं मया भणितम् ।

१३। भाव एषा तवाग्रतो लक्ष्मणे न मामङ्गीकरोति । तद्वच्च लावर्कचेदो मया ताडितो मतो
ऽपि एष प्रपलाय गच्छति । तस्मात्तं गृहीत्वा धामच्छतु भावः ।

१४। ननु भणामि शरणामतामि ।

१५। एवं यम हस्ते एषा न्यामेन तिष्ठतु ।

॥ पत्रं १२० ॥

१। सत्यम् ।

२। भवतु मां विध्यामि । अथवा कपटकापटिक एष ब्राह्मणो बृहच्चोडः कदापि अपवर्गित
शरीरो मत्वा श्रमालो भूत्वा हुलुहुली करोति । तदेतच्च वक्षनानिमित्तमेवं तावत्करिष्यामि । बाल
बाले वक्षन्तस्मिन्ने एहि ।

३। सुवर्षा ददामि पिपं वदामि पतामि शीर्षेणा सवेष्टनेन ।

तथापि मां नेच्छामि शुक्ररन्ति किं ते वयं कावमया मनुष्याः ॥

४। को ऽत्र सन्देहः । अपिच । सहकारपादपं सेवित्वा न पलाशपादपमङ्गीकरिष्यामि ।

५। दास्याः पुत्रि हरिद्रचाहृत्तकः सहकारपादपः कृतः चहे पुनः पलाशो भणितः किञ्चको
ऽपि न कृतः । एवं त्वं मे गाली ददती अपापि तमेव चाहृत्तकं स्मरति ।

॥ पत्रं १२१ ॥

१। हृदयगत एव किमिति न स्मर्यते ।

२। अपापि ते हृदयगतं त्वां च सममेव मोहयामि । तद्हरिद्रसर्गवाहकमनुष्णकामुकि तिष्ठ ।

३। भया भया पुनरपि श्लाघनीयानि सत्ताराणि ।

४। परित्रायतां दास्याः पुत्राहृत्तकत्वान् ।

५। परित्रायते यदि मां प्रेक्षते ।

६। किं स शक्रो बालिपुत्रो महेन्द्रो

रम्भापुत्रः कालनेमिः सुश्रुधुः ।

हृद्रो दाता द्रोणापुत्रो वृथापुः

चापावधो वा धुन्धुमारः बिशङ्कुः ॥

अथवा एते ऽपि त्वां न रक्षन्ति ।

चापावधेन एषा सीता मारिता भारते युगे ।

एवं त्वां मोहयिष्यामि शठपुत्रिष्व द्रोपदीम् ॥

७। हा मातः कुत्रसि । हा शार्घ्यं चाहृत्त एष तनो ऽसम्पूर्णममोरय एव विपश्यते । तद्गुह्यं
कन्दिष्यामि । अथवा वसन्तसेना उर्ध्वं क्रन्दतीति लक्ष्मणीयं लक्ष्येतत् । नम शार्घ्यचाहृत्तत्राय ।

८। अपापि गर्भदासी तस्यैव दापय नाम गृह्णाति स्म गर्भदासि लक्ष् ।

९। नम शार्घ्यचाहृत्तत्राय ।

१०। मिषस्त्र गर्भदासि मिषस्त्र ।

॥ पत्र १२१ ॥

१३।

हृतां द्रोपकृषिठकामविनाश्यावासभूतां क्लतां
 रक्षां तत्त्वं क्लिमागत्य रमणो कालागतमागताम् ।
 किमेव समुदाहरामि निराकं वाहुः शूरत्वं
 निश्चिन्तां अपि नियते बन्धस्मरा सीता वशा भारते ॥
 रुच्छन्तं मां नेच्छसीति गणिका द्रोपेणा मे मारिता
 धृत्ये पुण्यकण्डके इति सहसा पाप्मेन उन्नासिता ।
 स वा वञ्चितभातृको मम पिता नातैव सा द्रोपदी
 सो ऽस्य पश्यति नेदृशां व्यवसितं पुत्रस्य शूरत्वम् ॥

भवतु साम्प्रतं वरुणोऽहमभिध्यतीति तदुपसृत्य लिङामि ।

- १२। स्वप्नातं ते पुत्रक स्ववर्क तत्रापि स्वागतम् ।
- १३। अथ किम् ।
- १४। कीदृशो न्यासः ।
- १५। गता ।

॥ पत्र १२० ॥

- ११। भावयैव पृष्ठतः ।
- १२। त्वं कतमया दिशा गतः ।
- १३। सापि दक्षिणया गता ।
- १४। सापि उत्तरया ।
- १५। शयामि भावस्य शीर्षमासीताभ्यां पादाभ्यां तत्संज्ञापय दृश्यमेवा सा मारिता ।
- १६। यदि मम वचने न प्रत्यये तत्प्रत्यय प्रथमं राष्ट्रिकपालसंस्थानस्य शूरत्वं ।
- १७। हो ही उपरतो भावः ।
- १८। समाश्वसितु समाश्वसितु भावः । अविचारितमानयता मयैव प्रथमं मारिता ।

॥ पत्र १३१ ॥

- ११। अरे वसन्तसेनां स्वयमेव मारयित्वा मां दूषयित्वा कुत्र पलायसे । साम्प्रतमीदृशो ऽहं नाथः प्रापुः ।
- १२। अर्षप्रतं ते ददामि सुवर्षां ददामि कार्याणां ददामि पुष्टिं ते ददामि । एष संस्थानपराक्रमो सामान्यो भवतु मनुष्यकायाम् ।
- १३। शान्तं पापम् ।
- १४। भाव प्रसीद प्रसीद एहि नमर्षा प्रविश्य क्रीडावः ।

॥ पत्र १३२ ॥

- ११। मदीये पुण्यकण्डकेषोपापाने वसन्तसेनां मारयित्वा कुत्र पलायसे । एहि मम शत्रुत्रया यतो व्यवहारं देहि ।
- १२। किं रे भीतो ऽसि तदगच्छ ।

- १३। निधनं गच्छ। धरे स्वावर्क पुत्रक कीदृशं मया कृतम् ।
- १४। भट्टकं मूढकार्यं कृतम् ।
- १५। धरे चेत् किं भणसि अकार्यं कृतमिति । भवतु एवं तावत् । गृहाणोममलङ्कारं मया तावद्दत्तं तस्यां खेलायां धलं करोमि तस्यां ममान्यतव ।
- १६। भट्टके एवैते शोभन्ते किं ममैते ।
- १७। तद्वच्च एतन्वृथमानुहोवा मदीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां तिष्ठ यावद्दहमगच्छामि ।
- १८। यद्भट्टकं आत्तापयति ।

॥ पत्रं १३३ ॥

११। आत्मपरिज्ञाणो भावो गतो ऽदृशं चेदपि प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां निगडपूरितं कृत्वा व्यापयिष्यामि । एवं मन्त्रो रक्षितो भवति । तद्वच्चामि अथवा पश्यामि एसां किमेवा मृता अथवा पुनरपि मारयिष्यामि । कथं सुमृता । भवतु एतेन प्रासादकेषां प्रच्छादयाम्येवम् । अथवा नामाङ्कितं एष तत्कां ऽपि धार्यपुरुषः प्रत्यभिचारयति । भवतु एतेन वातालीपुञ्जितेन शुष्कपर्णपुटेन प्रच्छादयामि । भवतु एवं तावत् । सम्प्रतमधिकर्षणं मत्वा व्यवहारे लेखयामि यथा सर्वस्य कार्याप्तसार्वत्राहपुत्रचारुदत्तकेन मदीयं पुष्पकर्णपटके शीर्षोषणं प्रविश्य वसन्तसेना व्यापादितेति ।

चारुदत्तकिनाशाय करोमि कथं नवम् ।

मर्गो विशुद्धायां पशुघातमिव दारुणम् ॥

अविद्मदिके । येन येन गच्छानि मार्गेणा तेनैव एष दुष्टधर्मपाको गृहीतकपायोदकं चीवरं गृहीत्वा आगच्छति । एष मया नासाङ्गेदन्वयाहितः कृतवैः कदापि मां प्रेक्ष्य एतेन मारितेति प्रकाशयिष्यति तत्कथं गच्छामि । भवतु एतमर्धपतितं प्राकारक्षणेऽमुल्लङ्घ्य गच्छामि ।

एषो ऽहं त्वरितत्वरितो लङ्गानमर्गो गगने गच्छन् ।

भूम्यां पाताले हनूमच्छिखरे एव गहेन्द्रः ॥

१२। प्रचलितमेतन्मया चीवरक्षणे किं नु खलु प्राजायां शुष्कं करिष्यामि । इह खमरा विलुग्यन्ति । किं नु खलु भूम्यां धूलोदीपो भवति । तत्कुत्र प्रसार्य शुष्कं करिष्यामि । भवतु इह वाता लोपुञ्जितः शुष्कप्रसरस्य एषु प्रसारयिष्यामि । ननो बुद्धयः । भवतु धर्मोत्तराणि उदाहरामि । अथवा धलं ममैतेन स्वर्गेण यावन्नस्या वसन्तसेनाया बुद्धोपायिकायाः प्रत्युपकारं न करोमि यथा देशानां सुखार्थं कानां कृते पुत्रकर्तव्यां निष्क्रीतः ततः प्रभृति तथा कीर्तमिवान्यानमवगच्छामि । किं नु खलु पणोदरे समुच्छसिति । अथवा ।

वातातपेन तपानि चीवर्तोयेनार्द्राणि पत्राणि ।

एतानि विस्तीर्णापत्राणि मन्ये पत्राणीव स्फुरन्ति ॥

॥ पत्रं १३४ ॥

११। हा हा शुक्लारुद्रभूषितः स्त्रीहस्तो निष्क्रामति । कथं द्वितीयो ऽपि हस्तः । प्रत्यभिज्ञाना गोचरं हस्तम् । अथवा किं विचारेणां । तस्य स एव हस्तो तेन मे ऽभयं दत्तम् । भवतु पश्यामि । तैव बुद्धोपायिका ।

१२। कणमुद्रकं वाचते । दूरे च होषिका । किमिदानीमत्र करिष्यामि । भवतु एतच्चीवरमया उपरि जालयिष्यामि ।

१३। धार्यं कस्यम् ।

- १३। किं न मां मरति युद्धोपासिका द्रुमुवर्णनिष्क्रीणम् ।
 १४। मरानि न पुनर्यक्षो भपाति ब्रह्मसुपर्णैव ।
 १५। युद्धोपासिके किं निदम् ।
 १६। यत्तदृषं वेष्टामावय ।
 १७। उतिष्ठतु उतिष्ठतु युद्धोपासिका । एतां पादपमयोपनातां लनामवलम्ब्य ।

॥ पत्रं १३५ ॥

११। एतस्मिन् विहारे मम धर्ममिमी तिष्ठति तत्र समावृतमना भूत्वा उपासिका गृहं गमि
 ष्यति । तच्छ्रेयः शनैर्गच्छतु युद्धोपासिका । अपरांतं धर्मं अपरांतं एषा तद्रूपो ह्यो एष भिक्षुरिति ।
 युद्धो मम एष धर्मः । हस्तसंयतमुखसंयतेन्द्रियसंयतः स खलु मनुष्यः किं करोति तस्य दाम्भिकं परलोक
 हर्मो निश्चलः ।

॥ पत्रं १३६ ॥

११। अतप्यो ऽसि अधिक्राणभोतैः । अरे शोभनक व्यवहार्माण उपे मात्वा आसनानि ततोक्नु
 इति । तपावदधिक्राणमप उपे सत्तितुं गच्छामि । इदमधिक्राणमप उपे तपविशामि । विविक्तं कारितं
 मयाधिक्राणमप उपे विचिंतानि च मयासनानि तपावदधिक्राणिकर्मा निवेद्यामि । कथमेव द्वाद्विपशालो
 दुर्जनमनुष्य इत एवागच्छति तद्वद्विषयं परिहृत्य गमिष्यामि ।

॥ पत्रं १३७ ॥

- ११। ज्ञानो ऽहं सलिलतलैः पानीयैः
 उपाने उपवनकानने निवसताः ।
 नारीभिः सह युवतीभिः स्त्रीभिः
 गन्धर्व इव सुहितैर्द्रुक्कैः ॥

ज्ञानेन ग्रन्थिः ज्ञानं दूढको मे ज्ञानेन मे चञ्चलकुण्डला वा ॥

ज्ञानेन मुक्ताः ज्ञानमुर्ध्वचूडा चित्रो विचित्रो ऽहं द्वाद्विपशालः ॥

अपिच । विषयनिर्गमविद्येनेव कौटुकेनानर्गं मार्गमापोन प्राप्तं यथा महदन्तर् तत्कलेहं कृपयाचेहितं वा
 तयिष्यामि । अं स्मृतं ददिक्रुहदत्तस्येदं कृपयाचेहितं वातयिष्यामि । अन्यत्र ददिक्रुः खलु स तस्य सर्वं
 सम्भाव्यते । भवतु अधिक्राणमप उपे मात्वा अवतो व्यवहारे लेखयिष्यामि यथा चोदत्तेन ज्ञानमसेना यो
 दक्षिणा मादित । तपावदधिक्राणमप उपे गच्छामि । एतवदधिक्राणमप उपे प्रविशामि । कथमासनानि
 दत्तानि तिष्ठन्ति तावदगच्छन्ति अधिक्राणभोतका एतस्मिन्पूर्वाचार्ये सुहृत्सुपविश्य प्रतिपालयिष्यामि ।

- १२। एते अधिक्राणिका अगच्छन्ति तपावदुपसर्पामि ।

- १३। आत्तापयतु धर्मः ।

॥ पत्रं १३८ ॥

११। आर्यस्यापि नाम दोष इति उच्यते । अपेवं तदा चन्द्रालोके ऽपि अन्धकार
 इति उच्यते ।

- १२। एतु एतु अधिकरूपभोक्तृ एतु ।
 १३। एतदधिकरूपमण्डपं तपविज्ञानु अधिकरूपभोक्तृकाः ।
 १४। यदार्थं चाज्ञापयति । धर्म्यं अधिकरूपिका भणन्ति क इह कार्याणीति ।
 १५। उपस्थिता अधिकरूपिकाः । अहं वरपुत्रो मनुष्यो वानुदेवो राद्विषयालो रातज्जालः कार्याणी ।
 १६। एता पयमेव रातज्जालः कार्याणी । भवतु धर्म्यं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरूपिकानां निधे दद्यामि । धर्म्यं एष भवतु राद्विषयालोः कार्याणी अवहर्तुमुपस्थितः ।
 १७। यदार्थं चाज्ञापयति । धर्म्यं अधिकरूपिका भणन्ति । अथ गच्छ न दृश्यते तत्र अवहर्तुः ।

॥ पत्रं १३१ ॥

- ११। किं न दृश्यते मम अवहर्तुः । यदि न दृश्यते तदा चातुर्त्वं राजानं पालकं भगिनीपतिं विज्ञाप्य भगिनीमन्त्रिकां च विज्ञाप्य एतमधिकरूपिकं दूरीकरिष्याम्यन्यमधिकरूपिकं स्थापयिष्यामि ।
 १२। धर्म्यं राद्विषयालं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरूपिकानां निधेदद्यामि । एष राद्विषयालः कुपितो भणति ।
 १३। धर्म्यं अधिकरूपिका भणन्ति अगच्छ दृश्यते तत्र व्यवहर्तुस्तपविज्ञानुधर्म्यः ।
 १४। हौ पयमे भणन्ति न दृश्यते साम्प्रतं दृश्यते इति तन्नाम भीतभीता अधिकरूपभोक्तृका अपहरं भणिष्यामि तत्रतपयावविष्यामि । भवतु पविशामि । मुमुक्षुमन्त्रिकां मुष्माक्रमि सुखं दद्यामि न दद्यामि च ।
 १५। आं चात्पीया मनेषा भूमी यत्र मे रोचते तत्रोपविशामि । एष उपविशामि । ननु अत्रोपविशामि । अत्रोपविशामि ।
 १६। अथ किम् ।

॥ पत्रं १३२ ॥

- ११। कर्णे कार्यं कथयिष्यामि । एवं वृद्धि गन्धर्वप्रमाणाश्च कुले अहं ज्ञातः ।
 रातज्जालो मम पिता राजा तज्जालं भवति ज्ञाता ।
 रातज्जालो अहं ममापि भगिनीपति राजा ॥
 १२। एवं भणामि । अपराधस्यापि न च मे किमपि करिष्याति । तत्तलेन भगिनीपतिना परि तुष्टेन मे क्रीडितुं रक्षितुं सर्वोपायानां प्रवरं पुष्पकर्णउक्तोर्षोषानं दत्तं तत्र च प्रेक्षितुमनुदिनं पुष्पं कारयितुं प्रोषयितुं पुष्टं कारयितुं लूनं कारयितुं गच्छामि । ह्यवगमेन पश्यामि न पश्यामि वा स्त्रीप्रदीरं निपतितम् ।
 १३। अधिकरूपभोक्तृकाः किमिति न ज्ञानामि तां तादृशीं नगरमण्डनं काष्ठमण्डनमूषाणाम् । केनापि कुपुत्रेणा धर्मकल्पवर्तक्य कारणाच्छून्यं पुष्पकर्णउक्तोर्षोषानं पवित्र्य द्राहुपाश्रयस्तान्कारिणा अमन्तोना गारिता न मया ।
 १४। यदार्थं चाज्ञापयति । धर्म्यं लिखितम् ।
 १५। विषये । उत्तरतैव पायसपिण्डाकेण अथ मयातैव निर्गमितः । अत्रत्येवं तावत् । अहं अधिकरूपभोक्तृका ननु भणामि मयैव दृष्टा । किं कोलाहलं कुरुत ।

१२। धामतो ऽसि रे स्त्रीधातक धामतो ऽसि । धहो न्यायो व्यवहारः धहो धर्मो व्यवहारो
पदस्यै स्त्रीधातकाय धामनं दीयते । भवतु ननु दीयताम् ।

१३। तात चिरे मे शौच । धर्मं स चाहृतः सुनिश्चितं सन्तु दारिकया गौवनम् ।

१४। ललत्या भीरुताया वा चारित्रं बलीको निगूहतु ।

स्वर्णं मारुतिश्च धर्मकारुणात् इदानीं गृह्णाति तं न भट्टकः ॥

१५। धर्मं चाहृतं भग्नं सलं ललत्या व्यवहारः कल्लेपः ।

॥ पत्रं १४३ ॥

११। धरे मया सह व्यवहारः ।

१२। धरे स्त्रीधातक रतुग्रन्थूपायां वसन्तसेनां मारुतिश्च साम्प्रतं कपटकापटिका भुज्या
निगूहति ।

१३। कथं मता कदा मता मच्छन्तो वा केनानुगता ।

१४। धर्मं कथय ।

१५। मदीयं पुष्पकर्पडकत्रीर्षोत्पानं प्रवेश्य धर्मनिमित्तं बाहुपात्रप्रलत्कारेण मारुतिः धवे
साम्प्रतं वदसि गृहं गतेति ।

॥ पत्रं १४४ ॥

११। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।

१२। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।

१३। ह्ताश य इदानीं न्यायोक्तं सुवर्णाभापडे राज्ञी चौरैरुपहृतमिति तस्य कारुणाक्षतुःसमुद्रमारु
भूती रतुग्वली ददाति स इदानीमर्थकारुणादिदगकार्यं करोति । ह्य तात एहि मे पुत्रि ।

॥ पत्रं १४५ ॥

११। पादप्रहारपरिभवविमानालब्धगुहकवैरस्य ।

अनुशोचत इयं कथमपि राज्ञिः प्रभाता मे ॥

तथावदधिकर्षणमपडपमुपसर्पामि । शुभमार्गमिश्राणाम् ।

१२। हौ हौ अन्धनभेदनसम्भवे धर्मकमन्त्रेयवन् अप्रचारितं प्रवहणं व्रजतेति विचारं कुर्वन्
अन्त्रेयवन् धरे त्वयापि बालोक्तिं मयाबालोक्तिरस्यमिति भगवन्नेव चन्दनमहर्करेण पादेन ताडितो ऽस्मि ।
एतच्छ्रुत्वा धर्ममिश्राः प्रमाणाः ।

१३। धर्म्यं चाहृतस्य वसन्तसेना धारुता पुष्पकर्पडकत्रीर्षोत्पानं क्रीडितुं नीयते इति प्रवहण
वाहकेन कथितम् ।

१४। पुनरपि सुतमार्गमिश्रैः ।

१५। पदार्थं आत्तापयति । मतो ऽस्मि तत्र दृढं च मया स्त्रीकलेवरं श्वापदैर्विलुण्ठयमानम् ।

१६। कथं त्वया ज्ञातं स्त्रीकलेवरमिति ।

१७। सावशेषैः केन्द्रास्त्रपापिपादैरुपलक्षितम् ।

॥ पत्रं १४६ ॥

११। इहो अधिकर्षणभोक्तकाः किं गूयं पक्षपातेन व्यवहारं पश्यत केनाप्यपि एष ह्ताशचाहृत
धामने धार्यते ।

॥ पत्रं १५० ॥

११। हीं घनेन मया कृतं पापमन्त्रस्य मन्त्रके निपतितम् । तत्र चारुदत्त उपविशति तत्राहम्प विप्रामि । चारुदत्त पश्य पश्य नो ततो भाषा भाषा मया मारितेति ।

१२। वेधितो ऽस्मि धार्यचारुदत्तेन वधन्तमेनासकाशं तत्रालङ्कारानि गृहीत्वा मया धार्यमैत्रेय वधन्तमेना वधो रोगेन धाम्नो ऽलङ्कारपालङ्कार इत्यनीमकाशं प्रेषितं अस्याभ्यां दूतत्वं न पुनर्य हीतत्वं तत्सम्प्रेषितेति । तपावद्वधन्तमेनासकाशमेव गच्छामि । कथं भाव रेभिलः । भो भाव रेभिल किं निमित्तं त्वमुद्दिग्दोद्दिग् इव लक्ष्यो । किं भाषामि । धार्यचारुदत्तो ऽधिकरणमपठते इति । तन्न खलु कल्पेन कार्येषा भवितव्यम् । तत्पश्चाद्वधन्तमेनामृष्टं गमिष्यामि । अधिकरणमपठते तावदभिध्यामि । अथमधि कर्णमपठपस्तपावत्प्रविशामि । शुभमधिकरणमोक्तकानां पुत्र मम प्रियवयस्यः ।

१३। वयस्य स्वस्ति ते ।

१४। अपि चेन्न ते ।

॥ पत्रं १५१ ॥

११। भो वयस्य किंनिमित्तमुद्दिग्दोद्दिग् इव लक्ष्यो पुनो वा धातुः ।

१२। क एवं भाषामि ।

१३। एतत्किमर्थं न भषते गृहं गतेति ।

१४। भो भो धार्य येन तावत्पुरस्थापनविहारान्मद्वकुलैकदेशकूपैर्लङ्कृता उज्जयिनी सो ऽर्थक लघ्वर्तकाद्यादीदृशमकार्यमनुतिष्ठतीति । अरे रे कुलटापुत्र रत्नज्वालरोशनक उच्चैश्चल कृतानन्दोपभाषणं धनुर्मुखार्णमपिउत्तमर्कटक भाषा भाषा मयागतो य इदानीं मम प्रियवयस्यः कुमुमितां माधवीलतामप्याकृष्य कुमुमावचयं न करोति कदाप्याकृष्टावाः पल्लवच्छेदो भवतीति स कथमोदृशमकार्यमुभयलोकविरुद्धं करोति । तिष्ठ रे कुट्टिनीपुत्र तिष्ठ तिष्ठ यावदेतेन तव वदकुटिलेन दण्डकादेन मन्त्रकं ते शतवपुः करोमि ।

१५। शृण्वन्तु शृण्वन्तु धार्यमिश्राः । चारुदत्तेन सह मम विवदो व्यवहारो वा किमर्थमेव काकपदशोर्धमलक मम शिशुः शतवपुः करोमि । मा तावत् रे दास्याः पुत्र दुष्टधृक् ।

॥ पत्रं १५२ ॥

११। पश्यन्तु पश्यन्तु धार्या एते खलु तत्प्राप्तपखिन्वा बलङ्काराः । धर्यकलघ्वर्तस्य कार्यादेवा मारिता व्यापादिता च ।

१२। भोः किमर्थं भूतार्थो न निवेद्यते ।

१३। अवहिता तावद्वार्या इदं मुखार्णमप्युपलोक्यन्तु तदेवेदं न वेति ।

१४। मृदुशमेतन् पुनस्तन् ।

१५। वृहकुट्टनि अस्तिभ्यां मन्त्रितं वाचा मृकितम् ।

१६। हताश अपेहि ।

१७। अथमत्रं कथं तदेवैतन् वेति ।

१८। धार्य शिल्पिकुशलतया अवबध्नाति दृष्टिं न पुनस्तन् ।

॥ पत्रं १५३ ॥

११। ननु भषामि । न खलु न खलु घनभिज्ञातमयथा कदापि शिल्पिना घटितं भवेत् ।

- १२। धार्यचाहूदत्रच्येतानि ।
- १३। तदा कथं ।
- १४। कथयन्तानि तस्या विषयं गतानि ।
- १५। धार्य चाहूदत्र च सत्यं वक्तव्यम् । पश्य पश्य ।
सत्येन सुखं जलु लभ्यते सत्वालापी न भवति पातकी ।
सत्यमिति दे अत्ररे मा सत्यमलीकेन गृह्य ॥
- १६। उपानं प्रवेष्ट्य प्रथमं मायसि कपटकापटिकतया साम्प्रतं निमूह्ति ।

॥ पत्रं १५४ ॥

- ११। व्यापादिता अरे त्वमपि भया व्यापादितेति ।
- १२। प्राणुत प्राणुत भट्टारका एतेन मारिता । एतेनैव संग्रहे द्वित्रे एतस्य दरिद्रचाहूदत्रस्य प्रारीरो दण्डो न धार्यताम् ।
- १३। प्रसीदन्तु प्रसीदन्तु धार्यमिश्राः वन्तावत् चीरैरपहृत्य । तद्यदि व्यापादिता मम दारिका तथापि जीवतु मे दौर्बाणुः । अन्यच्च । धर्चिप्रत्यर्चिनोर्ब्रविहः । अहमर्चिनी तन्मुक्ततेनम् ।
- १४। अपेहि गर्ददासि गच्छ किं त्वैतेन ।
- १५। हा तात हा पुत्रक ।
- १६। कृतं मयैतस्य आत्मनः सदृशं साम्प्रतं गच्छामि ।

॥ पत्रं १५५ ॥

- ११। यदर्थं आत्तापयति । धार्या गतो ऽस्मि तत्र राता पालको भवति येनार्थकल्यवर्तस्य कार्. प्राद्वसन्तसेना व्यापादिता तं तत्रैव आभरणानि गले अह्ना डिण्डिमं ताडयित्वा दक्षिणाव्यशानं नीत्वा शूले भञ्जत । इति यः को ऽप्यपार ईदृशमकार्यमनुतिष्ठति स एतेन सनिकारदण्डेन प्राप्यते ।
- १२। मूले द्वित्रे कुतः पादपस्य पालनम् ।
- १३। अहे ते मिथवयस्यो भूत्वा त्वयाविरहितान् प्रापान् धारयामि ।
- १४। एवं युज्यते ।

॥ पत्रं १५६ ॥

- ११। इत आगच्छतु धार्यः ।

॥ पत्रं १५७ ॥

- ११। तर्हि न कलवत कार्षां नववधन्नभगणो निपुणाः ।
अचिरेण शीर्षच्चेदनशूलारोपेषु कुशली न्यः ॥
अपसरत धार्या अपसरत । एष धार्यचाहूदत्रः ।
दत्र कार्वीरुतामा गृहीत आवाभ्यां कथपुह्यभ्याम् ।
दीप इव मन्दस्रोहकः सोकं सोकं क्षयं याति ॥
- १२। अपसरत धार्या अपसरत ।
किं पश्यत सपुह्यं वध्यमानं कालपरशुधराभ्याम् ।
सुतनप्रकुनाधिवासे सुतनपुह्यदुमयेतम् ॥
आगच्छ रे चाहूदत्र आगच्छ ।

११। अपसरत आर्या अपसरत । किं पश्यत ।

दृढः प्रयातृमाषो गोप्रसवः संक्रमय ताराणाम् ।

मुपुह्यमाणाविपत्तिश्चात्वा इमे न द्रष्टव्याः ॥

१२। अरे आहीन्त पश्य पश्य ।

नगरीप्रधानभूते वध्यमाने कृतान्ताश्रया ।

किं रोदिति अन्तरिक्षमणवा अनामं पतन्ति वस्तुम् ॥

१३। अरे गोह ।

न च रोदिति अन्तरिक्षं नैव अनमं पतन्ति वस्तुम् ।

महिलासमूहमेवे निपतन्ति नयनाम्बुधागभिः ॥

। अपि च ।

वध्ये नीयमाने जनस्य सर्वस्य हृदतः ।

नयनसलिलैः सिलो रूपाया न उन्मति रेणुः ॥

१४। अगच्छ रे चाहृदत्त अगच्छ इदं घोषणाव्यानम् । आहृत डिपिडम् घोषयत घोषयाम् ।

१५। शृणुत आर्याः शृणुत । एष सार्यचाहृदत्तस्य नृपा सागरदत्तस्य पुत्रक आर्यं चाहृदत्तो नाम । एतेन किलाकार्यकारिणा गणिका वसन्तोना अर्थकलावर्तस्य कारणात् शून्यं पुष्पकरपत्रकतौषोषानं प्रवेष्ट्य आहुपाशजलात्कारेण मारितेति । एष सलोप्यो गृहीतः स्वयं च प्रतिपन्नः । तदा राज्ञा पालकेन व्यवसाय्या एतं मारयितुम् । यणपर ईदृशमुन्मूलकविरुद्धकार्यं करोति तमपि राज्ञा पालक एवमेव शासति ।

११। अपसरत आर्या अपसरत ।

एष मुष्णभृत्तनिभिः सत्तन्मुःखानामुत्तराणेतुः ।

असुखर्षा मण्डनकमपनीयते ऽथ नारायाः ॥

। अन्यच्च ।

सर्वः खलु भवति लोके लोकः सुखसंस्थितानां चिन्तायुक्तः ।

विनिपत्तितानां नराणां प्रियकारो दुर्लभो भवति ॥

१२। अपसापणं कृतं त्रिविक्रो रात्रमार्गः । तदानपतेनं दत्तव्यचिह्नम् ।

१३। हा तात हा प्रियवयस्य ।

११। किमलाकं हस्तात्पत्तिग्रहं करोषि ।

१२। एवं क्रियताम् ।

१३। हा तात हा पितः ।

१४। अगच्छतु ।

१५। हे प्रचुराः । जयमन्तरं दत्त एष आर्यचाहृदत्तः पुत्रगुप्तं पश्यतु । आर्य इत इतः । अगच्छ रे हारक अगच्छ ।

१६। त्वर्ता त्वर्ता भद्रमुज पिता ते मारयितुं नीयते ।

- १३। हा तात हा पितः ।
१८। हा प्रियवचस्य कुत्र मया त्वं दृष्टव्यः ।

॥ पत्रं १६१ ॥

- ११। धामच्छ दे चाहदत्त धामच्छ ।
१२। धरे धार्यचाहदत्तं निहपपदेन नाम्ना झालपणि। धरे पश्य ।
कमुदये धवसाने तयैत्र रात्रिन्दिबमहतमार्गा ।
उद्दामेव किशोरी निदतिः खलु प्रतोष्टे गानि ॥
। अन्यथ ।
पुष्पा व्यापदेशा अयं किं प्रपामितमलत्केन कर्तव्यम् ।
राहुमहीतो ऽपि चन्द्रो न वन्दनीयो जनपदस्य ॥
१३। धरे धरे चापडाला कुत्र मम पितरं नयत ।
१४। न खलु खयं चापडालाचापडालकुले ज्ञातपूर्वा अपि ।
ये ऽभिभवन्ति सार्धं ते पापास्ते च चापडालाः ॥
१५। तत्किमर्थं नारयत पितरम् ।
१६। अत्र रात्रिनियोगः खलु अथवाध्यति न खलु खयम् ।
१७। व्यापादयत मां मुञ्चत पितरम् ।
१८। एवं भगान् चिरं मे जीव ।

॥ पत्रं १६२ ॥

- ११। भो भद्रमुखा मुञ्चत प्रियवचस्य मां व्यापादयत ।
१२। अपराहत धार्या अपराहत ।
किं पश्यत सत्पुरुषमयशोवशेन प्रनहन्तीवाशम् ।
कृपे कपिष्ठतपाशं काञ्चनकलसमिव मत्तन्तम् ॥
१३। धरे पुनरपि बोधय ।

॥ पत्रं १६३ ॥

११। कलमपापचाहदत्तो व्यापापते अहं निगडेन स्वामिना अहः । भवतु धाक्रन्दामि । शृणुत
आर्थाः शृणुत । अत्रेदानीं मया पापेन प्रब्रह्मणपरिधर्तेन पुष्पकाण्डकरीषोपायानं वसन्तसेना नीता ततो
मम स्वामिना नां न कामयते इति कृत्वा व्यापुपाशवलात्कारेण मारिता न पुनरेतेनार्षिणा । कथं विद्म
तया न को ऽपि शृणोति । तत्किं करोमि । आत्मानं पातयामि । अपेक्षं करोमि तदा धार्यचाहदत्तो न
व्यापापते । भवतु अस्याः प्रासादबालाग्रप्रतोलिकाया एतेन शीर्षमिवाक्षेपात्मानं निक्षिपामि । वामहमुपर
तो न पुनरेष कुलपुत्रविद्वमानो व्यापपदस्य धार्यचाहदत्तः । एवं यदि क्षिप्ये लब्धो मया परलोकः ।
आश्चर्यं न पुनरुपगती ऽस्मि भग्नो मे दृष्टनिगडः । तच्चापडालघोषं समन्वेष्यामि । हंहो चापडाला
अन्तर्गमनाम् ।

१२। धरे को ऽनारं वाचते ।

१३। स्वावर्क अपि सत्यं भगति ।

१४। सत्यं अहमपि ना कस्यापि कथयिष्यतीति प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां दृष्टनिगडेन अहो

निक्षिपुः ।

११।

मार्गेण तित्तामेन भक्तं प्राक्तेन रूपेण समत्वकेन ।

भुक्तं मया सात्मनो गृहे साक्ष्यकुरेण मुनेरनेन ॥

भिन्नार्कस्यत्वंलपायाः चापडालाचायाः स्वार्गयोगः यथा च एष उद्गीतो अध्वरिपिउमशब्दः पटहर्मा च श्रूयते तथा तर्कयामि दरिद्रचाहृदत्तको बध्यमानं गोष्ठे इति । तस्येक्षित्ये । शत्रुविनाशे नाम महान् दृष्टव्यः परितोषो भवति । श्रुतं च मया यो ऽपि किल शत्रुं व्यापापमानं पश्यति तद्यान्यस्मिन् तन्मानसं बन्धिगेनो न भवति । मया खलु विपश्यन्निर्गन्धविहेमेव कीटकैः किमपि घन्तं मुग्धमापोन उत्पादितं सख्यं दरिद्रचाहृदत्तस्य विनाशः । साम्प्रतमानोवायं प्रासादद्यालाद्यप्रतोलिकायामभिहृत्तात्मनः पराक्रमं पश्यामि । हो हो एतस्य दरिद्रचाहृदत्तस्य कथं नीयमानस्य एतावान् जनसङ्घे । यथां खेलाणामस्मादृष्टः प्रवरो ब्रह्मानुषो कथं नीयते तस्यां खेलायां कीदृशं भवेत् । कस्येव न नववल्लीवर्द इव मण्डितो दन्तिपां द्विशं नीयते । अथ किन्निमित्तं मदीयायाः प्रासादद्यालाद्यप्रतोलिकायाः समीपे ओषणा निपतिता निवारिता च । कथं स्वावर्कशेटो ऽपि नास्ति दृष्टः । मा नाम तेन इतो मात्रा मन्त्रभेदः कृतो भविष्यति । तपावहेनमन्त्रेवयामि ।

१२। भट्टार्क एष न चागतः ।

१३। अपसरत दत्तं मार्गं द्वारं पिबन् भवतं तृष्णीकाः ।

अविनवतीक्ष्णाविश्रापो दुष्टवल्लीवर्द इत एति ॥

१४। श्वे रे घन्तमन्तरं दत्तं । पुत्रक स्वावर्क चेटक एहि गच्छावः ।

१५। घन्तार्थं व्यसन्तघेनो मार्गित्वा न परितुष्टो ऽसि साम्प्रतं प्रपायितनकतपपादप्यार्वाहृदत्तं मार्गितुं व्यवसितो ऽसि ।

१६। न हि रत्तकुम्भस्युद्गो ऽहं स्निग्धं व्यापाह्वामि ।

१७। बहो त्वया मार्गिता न चाहृदनेन ।

१८। क एवं भणति ।

१९। ननु एष मायुः ।

१।। हन्त कथं स्वावर्कशेटः मुहु न मया संयतः । एष खलु मम अकार्यस्य शास्त्री । एवं तावत्परिणामि । अलोकं भट्टार्का बहो एष चेटः सुवर्णाचौरिकायां मया गृहीतत्ताडितो मार्गितश्च तत्कृतवैर एष यत् भणति किं सर्वं सत्यम् । पुत्रक स्वावर्क चेट एतद्गृहीत्वा अन्यथा भण ।

२। पञ्चत भट्टार्का बहो सुवर्णेन मां प्रलोभयति ।

३। एतत् तन्सुवर्णकं यस्य कार्पाणमवा यद्वः । हेहो चापडाला मया खलु एष सुवर्णभाणडान्तरे नियुक्तः सुवर्णं चौर्यम् नादितत्ताडितः । तस्यहि न प्रत्यगर्थं तदा पूर्वं तावत्पश्यत ।

४। प्रोभनं भणति । विलम्बशेटः किं न प्रत्यपति ।

५। हन्त ईदृशो हसभायो वत्सलं कमपि न प्रत्यापयति । आर्यचाहृदत्त एतावन्ने विभावः ।

६। भट्टक ताडयित्वा एनं चेटं निष्काशय ।

७। निष्काशं रे । श्वे चापडालाः किं विलम्बश्वं मार्गयन्तम् ।

८। एहि त्वरयन्ने स्वामेव मार्गय ।

९। हे चापडाला मार्गय मां मुञ्चत पितरम् ।

॥ पत्रं १६६ ॥

- ११। सपुत्रमेव एतं गारयत ।
- १२। किं मया मतेन कर्तव्यम् ।
- १३। भो वयस्य एवं त्वया ज्ञातं त्वया जिनाहं प्राणान् धारयामीति ।
- १४। पुत्रं नेदम् । तवापि न ज्ञाकोमि प्रियवयस्यविरहितः प्राणान्धारयितुमिति । तद्व्यासपत्यं दारुके समर्थं प्राणपरित्यागेन प्रियवयस्यमनुममिष्यामि । भो वयस्य पराप्रायामि एतं लघु ।
- १५। अरे ननु भणामि सपुत्रकं चाहूदत्तं व्यापादयतेति ।
- १६। न ह्यस्याकमौदृशी राज्ञात्तपिर्ववा सपुत्रं व्यापादयतेति । तन्निष्काम रे दारुक निष्काम ।
- १७। इदं तृतीयं बोधपास्त्रानं ताडयत डिण्डिमं ।

॥ पत्रं १६७ ॥

- ११। कथमस्य न प्रत्यागते पौराः । अरे चाहूदत्त बहुक न प्रत्ययते एष पौरतनः । तद्वान्गोव्या तिक्रिया भण मया वस्तुतरोना व्यापादितेति ।
- १२। अरे चाण्डाला सनुष्यो न भणति चाहूदत्तबहुकः । तद्व्यापत कुपाता सर्व्ववैश्ववपटेन शृङ्खलेन ताडयित्वा ताडयित्वा ।
- १३। भो चाहूदत्त भण ।
- १४। व्यापादितः ।
- १५। अरे तत्रात्र वध्यपर्वाणः ।
- १६। अरे तव ।
- १७। अरे लेखं कुर्मः ।
- १८। अरे यदि मम वध्यपर्वायत्तदा तिष्ठतु तावन्मुहूर्तम् ।
- १९। किन्निमित्तम् ।
- २०। अरे भणितोऽस्मि पित्रा स्वर्गं गच्छता यवा पुत्र दौरुक यदि तव वध्यपर्वायो भवति मा सहसा व्यापादयसि वध्यम् ।

॥ पत्रं १६८ ॥

- ११। अरे किन्निमित्तम् ।
- १२। कदापि कोऽपि साधुर्य्य दत्त्वा वध्यं मोचयति । कदापि राज्ञः पुत्रो भवति तेन सर्व्वव ध्यानां मोक्षो भवति । कदापि ह्यतो बन्धं जपयति तेन सम्भवेया वध्यो मुक्तो भवति । कदापि राजप रिक्तो भवति तेन सर्व्ववध्यानां मोक्षो भवति ।
- १३। किं किं राजपरिक्तो भवति ।
- १४। अरे रे वध्यपालिकाया लेखं कुर्मः ।
- १५। अरे श्रेष्ठं गारयत चाहूदत्तम् ।
- १६। सर्व्व चाहूदत्त राजनिगोमः सन्तु अपराधयति न वयं चाण्डालाः । तस्मिन् वक्तव्यम् ।
- १७। अरे इदं दृश्यते दक्षिणश्चक्षुरात्रं गत्येव वध्या कटिति प्राणान्मुच्यन्ति । यश्च पश्य ।
सर्व्वं कलेब्रं प्रतिवृत्तं कर्षन्ति दीर्घगोमायवः ।
सर्व्वमपि शूललग्नं वेष्टन्मिवाट्टहासय ॥

- १८। न तावदग्निप्राप्तिं चाहूदन्नं व्यापापमानं तावत्प्रश्यामि । कथमुपविष्टः ।
 १९। चाहूदन्नं किं भीतो ऽसि ।

॥ पत्रं १६१ ॥

- १। अथ चाहूदन्नं गमयितुं प्रतिवसन्तो चन्द्रशूरा विपश्चिं लभेते किं पुनस्तथा मयाभीष्टं नामवा वा लोके । को ऽप्युत्थितः पतति को ऽपि पतितो ऽप्युत्थितः । उन्निहतपततो वसन्तपर्याप्तः प्रवस्य पुनरुत्ति । एतानि हृदये कृत्वा संधारवात्मानम् । एतच्चतुर्थं शोषणास्त्रानं तदुद्दोषयाम् ।
 २। अथर्वं सन्तानपरिभ्रान्तां समाध्याय्य वसन्तसेनिकां नयन् अनुगृहीतो ऽग्निं प्रव्रज्यात् ।
 ३। अथ चाहूदन्नस्यैव गृहम् । तस्य दर्शनेन गमलाद्भनस्येव कुमुदिनीमानन्द्यं वा ।
 ४। कतराणामर्गेण प्रविशामि । रात्रमर्गेणैव गच्छामि । उपासिके एहि एहि अथं रात्रमर्गः । किं नु खलु एष रात्रमर्गं गहान् कलकलः श्रूयते ।
 ५। कथं पुरतो गहान् वनसमूहः । अथं ज्ञानीहि तावत्किं निवृत्तिमिति । विषमभ्राजान्तोऽवमुन्धः एकव्यसोन्ता उत्तयिनी अर्ति ।
 ६। एतं च पश्चिमं शोषणास्त्रानं तत्रावत डिपिअमुद्दोषयत शोषणाम् । भो चाहूदन्नं प्रति पालय मा भैः प्रोद्मेव मार्गं ।

॥ पत्रं १७० ॥

- १। उपासिके त्वं किल चाहूदन्नेन मारितासीति चाहूदन्नो मारयितुं नीयते ।
 २। हा धिक् हा धिक् कथं मम मन्दभागिन्याः कृते अथ चाहूदन्नो व्यापापते । भो त्वदितं त्वदितमादिशं नृर्गम् ।
 ३। त्वदितं त्वदितं व्युहोपासिका अथ चाहूदन्नं शीघ्रतः समाध्यासयितुम् । अथं अन्तरमन्तरं दत्त ।
 ४। अन्तरमन्तरम् ।
 ५। अथ चाहूदन्नं स्वागमिन्योगो ऽपराध्यति तन् स्मरं यास्मर्यव्यम् ।
 ६। अथ चाहूदन्नं उन्नानो भूत्वा समं तिष्ठ एकप्रहारेण मारयित्वा त्वां स्वर्गं नयामः ।
 ७। अकृष्टः सरोषं मुष्टामुष्टिना गृहीतो ऽपि ।
 ८। पराशं किचर्षं पतितो दाह्याको ऽग्निमग्निभः बह्मः ।
 ९। यथा एतन्मन्त्रं तथा तर्कयामि न विपश्यते अथ चाहूदन्नं इति । भगवति सत्प्रवृत्तिनि प्रसीद प्रसीद अपि नाम चाहूदन्नस्य मोक्षो भवेत्तदनुगृहीतो त्वाया चपडालकुलं भवेत् ।
 १०। यथातन्मन्त्रमनुतिष्ठामः ।
 ११। भवतु एवं कुर्वः ।
 १२। अथ मा तावन् मा तावन् अथं मन्दभागिनो यस्याः कारणादेष व्यापापते ।

॥ पत्रं १७१ ॥

- १। त्वदितं का पुनरुद्वा संसपतता चिकुरभारेण ।
 मा मेति व्याहृन्तो उत्थितवन्ता इति एति ॥
 २। अथ चाहूदन्नं किं निवृत्तम् ।

- १३। शार्धं चारुदत्तं किं निवृत्तम् ।
- १४। कथं वसन्तसेना ननु खलु अस्माभिः साधुर्न व्यापादितः ।
- १५। अरे जीवति चारुदत्तः ।
- १६। जीवति वर्षशतम् ।
- १७। प्रत्युत्तीक्षितास्मि ।
- १८। तपावपचार्यवृत्तं रातो यश्चाटमास्य निवेद्यावः ।
- १९। विष्णवे केन गर्भदातो जीवन्तं प्रापिता । उत्क्रान्ता मे प्राणाः । भवतु पलायिष्ये ।
- ११०। ननु अस्माकं दातासाधुर्नैव सा गणिका व्यापादिता तं मारयन् । तद्वादिष्यमाणे वान्धेयशब्दः ।

॥ पत्रं १७२ ॥

- १। शार्धं चारुदत्तं सैवार्धं पापा यस्याः कारुणाहिनं त्वया श्वशुरो वसन्ता प्राप्ता ।
- २। शार्धार्धं शार्धार्धं जीवति वसन्तसेना ।
- ३। सैवार्धं मन्दभावा ।
- ४। घतिदक्षिणातया किं निवृत्तं व्यवसितमार्गेण ।

॥ पत्रं १७३ ॥

- १। शार्धं पापं तेनास्मि दातव्यत्वेन व्यापादिता ।
- २। तेनाभार्येण व्यापादिता एतेनार्येण जीवं प्रापितास्मि ।
- ३। न प्रत्यभिज्ञानानि मार्याः । अहं न शार्धस्य चरुणांवाहचिन्तकः संव्राह्मको नाम पूतकरो महीत एतवोपासिकया शार्धस्य सम्प्रन्तोत्पलद्वारेण निष्क्रान्तो ऽस्मि । तेन च पूतनिवेष्टेन शक्ताश्रमणाकः संवृत्तो ऽस्मि । एवापि शार्धा प्रवृष्टाविपर्ययोऽनेन पुष्पकर्षटकवीर्योपादानं गता तेनाभार्येण न मां बहु मन्यते इति आहुपाशबलात्कारेण मारिता ।

॥ पत्रं १७५ ॥

- १। विस्मयं । एवं दूरगतिकान्त उद्दाम इव गर्दभः ।
शानीतः खल्वहं ब्रह्म कुक्कुरो ऽन्य एव दुष्करः ॥
- २। समन्तत उपस्थितः तं दाद्विषयन्धः । तत्कमिहानीमश्रूणाः शरणां प्रथगामि भवतु तमेवा पुपपन्नशरणार्थणां शरणां गच्छामि । शार्धं चारुदत्तं परित्रायस्व परित्रायस्व ।
- ३। शार्धं चारुदत्तं मुक्तं मुक्तं व्यापादयाम् एनम् ।
- ४। भो अश्रूणाश्रूणा परित्रायस्व ।

॥ पत्रं १७६ ॥

- १। भर्तृदत्तं चारुदत्तं शरणागतो ऽस्मि । परित्रायस्व परित्रायस्व । यत्तव सदृशं तत्कुहं पुनर्न दूषयिष्यामि ।
- २। व्यापादयत किन्निमित्तं पातको जीवते ।
- ३। गर्भदासि प्रसीद प्रसीद । न पुनर्मारयिष्यामि तत्परित्रायस्व ।

॥ पत्रं १०७ ॥

- १.१। आचार्यं प्रत्युपशोचितो ऽस्मि ।
- १.२। धर्म्यं कृतार्थमस्मि ।
- १.३। ईदृशमनिर्यात्यं प्रेक्ष्य द्विगुणो मे प्रश्रवणा चतुर्मानः संव्रतः ।
- १.४। साम्प्रतं संशोचितामि ।

ADNOTATIONES.

Pag. 1.

- l. 3. B om. syll. दृ । —
- l. 9. C परिग्रहेण । —
- l. 10. A आर्षविद्ग्रन्थिमान् । —
- l. 16. B om. syll. ता । —

Pag. 2.

- l. 1—3. B om. verba शृङ्गको . . . किल । —
- l. 7. A संगीतक । —
- l. 8. AC आ । —
- l. 13. A तपावद्दं गन्ध मृद्धिपोमाह्व । — BC किञ्चित् । —
- l. 14. Cod. D fol. 2 incipit syllabis एणो न वेति । — A एय भोः का० om. च । —
- l. 15. B खिद् भो २ । C खिद् भोः भो । D marg. खृद्वाभ्युक्तं प्राप्ताखिदाखिद् भोः पदम् । Com. खिद् खिदेति निर्वेदे कदे कदमित्यर्थः । — A संगीतोद्यो ।
- l. 17. BC किं वि । — C कुटुम्बि० । — A उच्चवाहितं । —
- l. 18. C नं । —
- l. 19. Vocem सु syllaba longa praecedat oportet. itaque post vocalem brevem sive ancipitem (i. e. ए aut ओ aut vocalem brevem cum Anusvāra) scripsi ऋत्तु । post longam vero सु । — Idem valet de ऐव्य et स्तेव्य । In codicibus cum nulla constantia sit, utriusque vocis scripturae discrepantiam non notabo. —
- l. 20. AB कटाह । — AB परिघन्तण । C परिघन्तण । D परिघन्तेण deleta ut videtur diphthongo. D marg. परिवर्तनेन परिमात्रेण । Com. मात्रेण । —
- l. 21. pro सात्ता A सात्ता । B सात्ता । —
- l. 22. D उद्दीपयन्ती । marg. उद्दीपयन्ती । — A खिद्भिः । —
- l. 24. A पातृमात्रो वि । —
- l. 25. B पावं सं विद्भिः । — D om. विद्भिः । —

Pag. 3.

1. 1. C गुनपाडे । —
1. 2. C पखेदं । D पोदं । — A कुटुंबिणी । D कुटुंबिणी । —
1. 5. C इष किं । D इष न्हि । —
1. 8. A पठति । —
1. 9. BCD किं वि । — Com. घनद्वयं = घनद्वयं इत्यं pro घनद्वयं । —
1. 12. Pro विषं quod D om., C पित्रं = प्रियं । — D इहे । —
1. 13. रसाधनं सत्त्वं घटि ति । — A तं pro ते । — BC असाधेदं et C marg. असाधेदं । D marg. असाधेदं । Nos cum Com. —
1. 14. CD अतो किं etc. —
1. 16. BCD हे । — D तितितितित । —
1. 17. C et Com. अतः च तमि । — D तो pro तं । — D अंतु । — A संयुक्तो । B et D pr. m. संयुक्तो sed D corr. — CD marg. et Com. अंतु दो दीर्घकांडं तस्य लम्बुकः तस्यान्तमित्यदो मृत्तिकास्वपाः य हि दीर्घायां पानोयोक्तो हर्मुत्वायाधः पावते । —
1. 19. C मरिसेदु semel. in D numerus २ sec. m. additus. —
1. 20. C इदं pro इमं । —
1. 21. D अथवा कुतुषार् गुम्मेदि । —
1. 22. BC °मोपहार । —
1. 23. A उवाचो । D उवाचो । —
1. 25. BC अद्विषधरो । D अद्विषधरो । —

Pag. 4.

1. 3. पेक्कन्नु cum ABC bis scribendum. — BC भय pro भय । —
1. 4. A परिचयेया । B et D pr. m. परिचर्या । D corr. ut nos. Com. भवति परिचरणं भवति परिचयेन ओदनव्ययेनेत्यर्थः । महा कर्तृपरिव्याजेन । voluit भर्तु । —
1. 5. D om. पसोह पसोह । —
1. 9. C अतः । D om. अतः । — BCD पुत्रा । —
1. 10. BCD कलापं । — A समुच्चं om. यं । — C कण्ठितं नं । Com. कलनामिति पाठे कथयानं । voluit igitur कलनां । —
1. 13. A अणुचिह्नोयदु ति पाद° । BC °अदि ति पाद° । —
1. 14. D कण्ठे semel. — A इह । Com. एव । — D उवाचके । —
1. 15. AB केया २ । —
1. 17. D तेया हि ता मच्छु । — D अम्हारितरापातोतोपातं । —
1. 19. D अणवेदि ति नि° । —
1. 21. C उक्तपौष्ट । —
1. 22. D भोदु एषां दाव उवाचानन्तितं । Com. भवतु इममुपनिबन्धनिगे । —
1. 23. A भवं pro अतो । —
1. 24. D om. अम्हणं । — C वाचडा । D वाचधरो । —

Pag. 5.

l. 1. D शीतवर्णं च। et in marg. निम्नाद्यर्कं च। धृतादिचिह्नानंदुलपूर्वापात्रं निम्नाद्य इति यस्य प्रसिद्धिः। गिस्तस्त्रमिति पाठे निःसप्तममित्यर्थः। Com. शिखरं च पितृणां समुत्पदं धृतादि etc. ut D. —

l. 3. Pro तत्रा BC त्रं। D त्रहः। — C पदमं। D पदमं। —

l. 4. Pro पदे पदे नं C मनोपदेचं। D नं पदे पदे। —

l. 7. A निष्क्रान्ते। D °नतः। —

Pag. 6.

l. 1. D पावर्कः। —

l. 2. AB गो। — CD om. वि। Com. गोविपि। volait नयेवापि। —

l. 3. A मैत्रेयेण। — A अमन्तपादः। D अमन्तपादः। Com. अमन्तपादं अमन्त्रपा कामि। — D हा वाये। —

l. 4. AD सदीष्टः। — A प्रघ्न। D पघ्न। B पेन्न। C सदीष्टं पेन्न। —

l. 5. A असिद्धो। —

l. 6. A चतुर्गुणलु^०। — D दुष्कार्कः। — A मलकः। B मल्लकः। Com. et D marg. मल्लकजतपरिवृतः तल्लकः पात्रविशेषः पत्रपुटो वा दोना इति प्रसिद्धः। (Hindust. 133) चित्रकर्पणे वर्णिकापात्रं मल्लकः। अमन्तचतुर्गुणाद्वारे उपविष्टश्चित्रकर् इव द्विविधः स्पृष्टा २ घंमुल्ययैः अपनयामि न तर्कयामि (D भक्तयामि) अत्यन्ततृप्तावादिष्वर्थः। चित्रकर्तुं घंमुलीसंस्थितलेखनि कया वर्णिकाभाष्यं स्पृष्टा २ अपनयति चिन्तयति। अन्यथा वर्णिकाविन्दुपातः स्यादिति। — D तदपि परिवुदो। A परिवुदो। —

l. 7. D अमंगुलीहिं। — C द्विविधः semel. A द्विविधः २। —

l. 8. 9. D तदि तदि। —

l. 10. AB एतो घ छत्र^०। — AB गुणपात्रु^०। —

l. 11. D पावर्कः। —

l. 13. CD om. छत्र। — A इदो २। —

l. 16. BCD om. च। —

l. 21. BC om. इति et मन्दं semel. D om. इति मन्दं मन्दं। —

l. 22. A ता तत्रा पवित्राणि। —

l. 23. BC भोदे। —

Pag. 7.

l. 1. A सार्वाकालः। —

l. 4. D पावर्कः। —

l. 13. A मृतः अग्नेरेण धृतः। —

l. 14. A दारिद्र्यदाहो। B दारिद्र्यदो। cf. 6, 8, 17, 18. — C कहर om. दे। —

l. 19. C संक्रामिद्। —

l. 20. D विभवस्तः। — C पठिष्यदस्तः। —

l. 21. B om. बहिष्यदः। D अधिष्यदः समीचीनः। —

Pag. 8.

- l. 2. BCD गुणा । —
 l. 3. D वरुणो गोबालः । BC गोबालः वरुणो । — वरुडा Sskr. वरुट et वरुटी est vespa. Com. वरुटा वीरिणी इति ख्याता तत्त्वज्ञाः । वीरिणी est Hindust. برنی birni i. e. vespa. —
 l. 11—14. Cf. Hitop. 31, 11—14. —
 l. 11. BCD et Hitop. द्वीपदिगतः । — Hitop. सत्त्वान्पदिभ्रमणे । sed cod. P. cum nobis. —
 l. 12. Hitop. निःशब्दः । Cod. P. cum nobis. —
 l. 13. B विहितो । C पिहितो । D विहितो । Hitop. निहितो । — A परिभ्रमणे । —
 l. 14. Omnes cum dramatis nostri tum Hitopadesae codices habent निधनता quod vix ferri poterit. Lassenius ex coniectura विधनता । —
 l. 15. A सुमरिष २ । —
 l. 17. C परुषस्य । —
 l. 19. Com. स्वज्ञानाय अन्धूनां जनानां अन्धेषामुद्गमनानां । —
 l. 20. भवति चेति चकारो हेतौ । वनगमने कलत्रपरिभ्रमो हेतुः । —
 l. 22. BCD गच्छ त्वमपि । —

Pag. 9.

- l. 1. BC om. देवदा et habent पा दे पसीदन्ति । — D पा दे पसादं देति (देन्ति) । —
 l. 2. C देवेसु अचिदेसु । —
 l. 3. D pr. m. गृहस्थितस्य sed corr. —
 l. 4. A वापि pro वाभिः । —
 l. 5. D तुष्यन्ति देवता नित्यं प्रणिनां । —
 l. 9. D pr. m. वामदो sed corr. — D दक्षिणपा in marg, deinde दक्षिणपादो । —
 l. 10. A दूतबल्लहा । —
 l. 11. D मूतघो । —
 l. 12. BCD अहिमुह्यजलिहो वल्गो (B वल्गो) दापि । Com. कालसर्पस्य मुखापतितो मूषक इव वध्यो भविष्यामि । — C marg. अहिमुखापतितः । D marg. अभिमुखा° । —
 l. 14. C निर्वर्तयामि । —
 l. 15. A तिष्ठ वसन्तसेने २ । C ति° वस° ति° ति° । —
 l. 19. Com. विशदौ चन्द्रपालाशवृक्षान्वितौ पट्ट इति यावत् । —
 l. 22. Adscribam verba Commentarii ad primum hoc Śākārae sermonis specimen, quonquam corrupta et quorum emendationem certam non habeo: शकारभाषायां चर्माशिरस्वितो धनस्या वकार लेख्यः वृस्पृष्टा तालव्य इति वचनात् य च संयोगः प्रयत्नलाघवात् पूर्वस्य गुरुत्वं न (Cod. ग) करोति । D marg. शकारभाषायां चर्माशिरः स्वितो एतास्यो व (?) कारो लेख्यः । — A चिह्न (sic) वसं° चिह्नः । B चिह्न वसं° चिह्नः (sic). C चिह्न वसं° चिह्नः । D चिह्न वसं° चिह्नः । Com. चिह्न । —

- l. 23. D pr. m. याशि भावशि et corr. °सि °सि । —
 l. 24. A मलोहशि । Com. न म्रिवसे । AB चिड । C चिट्ठ । D चिड । —
 l. 25. A उल्कादि et हटके । — Com. तखझी वराकः । —

Pag. 10.

- l. 2. C hic et semper कलद् । — ABC चिट्ठ । D pr. m. चिड corr. चिट्ठ । —
 l. 3. A गच्छसि चत्तिका । — Com. अंतिकाम्मन वहा अंतिका श्रेठा ने भगिनी । अत्तिका भगिनी श्रेष्ठेत्तम् । —
 l. 4. D मोदि । Corrigendum erit मोली । —
 l. 5. A भट्टके । BCD भटके । Com. शान्तिभ भटके च खागी खागिभट्टाकः । —
 l. 6. C वषणे । —
 l. 7. A वसन्तसेने २ निड २ । —
 l. 12. A चिड २ वसन्तसेणिद् । B चिड वसन्तसेणिद् चिड । C चिट्ठ वसं° चिट्ठ । D pr. m. चिड corr. चिट्ठ । —
 l. 13. A मम्महे । B चंरुपां । C वरुपां । D वम्हं । Cf. Var. II, 38. S'ak. 35,
 14. Lassen. Anthol. 69, 17. — ABC वट्ठवन्ती । D वट्ठ° । —
 l. 14. BC वषणके । — D पिदिह्त्थं । C marg. निर्हयं । tum ne foret = नो । Cf. L. p. 432. Com. et D marg. निद्रां । —
 l. 16. A दावण° । — AB व् pro व । —
 l. 18. Com. विशेषयन्ती अतिशयाना । Est igitur स्वार्थे पिच् sicut p. 59, 14. et M. 14, 107. —
 l. 20. BCD प्रविमृतः । Com. प्रविमृतः प्रचलितः et sic D marg. — D निहृथां । Com. न निहृथाधि अपि तु हृथाभ्येव । नकारः काको । Legisse videtur न हृथां । —
 l. 23. Com. नायां त्रिवांशं टेककादि विजं तस्य मोदपाश्रीलः कामो यस्य कशिका चर्मकादि का । चौराणां किञ्चिदपि चोपकर्णं भवति तद्व चकोता कशिकाचवताडना चर्मवदिका (?) उच्यते । — Com. मद्याशिका मलयभक्तिका । मरके (sic) शुष्कमांसमित्येके । — ABD लाशिका । Com. लाशिका नर्तकी । —
 l. 24. पौशाशा sic Codices. D in interpr. Sanser. निर्नासा et in marg. नकटी लोके । Cf. Hindust. نکته noseless, et Mahratt. नकडा that has a snub or squab nose. Com. निपासा निमुनासा । — कुल° Com. कुलं शयनं नाशयति पातित्यशननात् । — A मंगुषिका । —

Pag. 11.

- l. 4. A विटन्नपदिषादितेव । D °नवसंदितेव । Com. विटन्नपदिमृद्वीपातुल्या मनोहस्वा च्छब्दवत्त्वाद्वा तुल्यत्वं । विटच्छद्वा कुंडली । —
 l. 6. C कापाकपान्त । — A भूत्ता । D भूत्ता । — AB सदुदमित्तं । —
 l. 7. BCD दोषदी । —
 l. 9. AB वसुध । D वसुध । — BC वह्णिं । — A विषय तं । B वि तं । —
 AB सुभद्रं । —

l. 10—13. De metro Com. dicit पतिपदं सतुर्दशमात्रकम् यावत्समकं इन्द्रः । Sed apud Colebr. singuli Mātrāsamakī versus sedecim mātrās habere dicuntur. —

l. 11. D आहिञ्जि cf. L. 434. Littera finalis radice सङ्घा etiam in hodiernis linguis Indicis elisa est; confer Mahratt. जाणे et Hindust. کھانا. — D मंगमच्छकं. —

l. 12. D एदेहि मंगमच्छकेहि । Scripsi एदेहि cum ABC, nam Anusvāras necesse non est positionem faciat. Vide adnot. ad 36, 12. —

l. 13. ABC मल्लं. — ABC प्रेवन्ति । D सेवन्ति. — D marg. शुनका मृतकं न सेवन्ते अपि तु सेवन्त एवेत्यर्थः । Com. vero haec habet: शुपाया इवा मृतकं न सेवते । नकारः सि रश्चालने । तेनापि तु सेवत एवेत्यर्थः । e quibus apparet, legisse cum singularem, quem cum metrum flagitare videretur, codicem scripturam reliqui. Cf. L. 434. Nescio vero, rectene scripserim शुनिका in interpretatione Sanscrita. —

l. 15. AB विवेक्षितमुद्दहन्ती । —

l. 16. D रचनाः । —

l. 17. Ad वणेषु D in marg. उपलक्षिता । Com. लक्षिता । —

l. 18. A वस्तादत्तं । BC वस्तादुत्तं । —

l. 19. BC मन्देहि । — A मनिमालिषन्ती । D अहिमालिषन्ती । Confer 12, 10 et कुक्कसन्ते 22, 9. —

l. 20. CD वणेषु । — A कुक्कुरेहि । BCD ०डेहि ।

l. 21. A शिषं । B मधं । —

l. 22. AB सवेष्टपां । C प्रवेष्टपां । D सवेष्टपां । Si recte interpretatus sum सवेष्टनं scribendum est प्रवेष्टपां । Cf. 127, 12. Sed fortasse प्रवेष्टपां = सवृत्तकं scribendum. Cf. Var. 3, 45. „Cor cum caule“ in ore Śākārae non offenderet. Et sic fere Com. legisse videtur. Dicit enim: शीघ्रं त्वदितं सवेगं सवृत्तं अन्धं . . . सवेष्टनं सवेष्टनमित्यर्थ इत्येके । — D हलके । —

l. 23. B पल्लविषा । C पल्लविष्ट । Confer 12, 9. —

l. 25. D न भेत्यं semel. —

Pag. 12.

l. 1. A गह्विष्ट २ । कपपाङ्क २ । गह्विष्ट २ । —

l. 3. A इत्विषं । B इत्विषामणो ० । C इत्विषामणो ० । D इत्विषामणो ० । —

l. 5. ABC इत्विषाणं । D इत्विषाणं । — BCD मोडेवि । D marg. et Com. गह्वामि । —

l. 6. BC परिषणो वि परिष्मृष्टो । D परिषणो वि मे परिष्मृष्टो । —

l. 8. CD अन्विष्यताम् semel. —

l. 9. Codices परुद्दिषं scribe पल्लु ० । — D om. वा । — C पल्लविषं । —

- l. 10. A repetit वा post वक्रन्तमात्रं । — D बहुश्रुतलघन्तो ut 11, 19. — ABC को । D को तुमं पलिताइस्चदि । —
 l. 12. C त्रगदगं । —
 l. 13. D कुन्दो । —
 l. 14. D हुगे । — Codices ह्ये । —
 l. 15. D °किदं । —
 l. 16. C णं पेक्ख णं पेक्ख । ABD णं पेक्ख २ । —
 l. 17. D ग pro च । — A गद्ययके । BCD मस्तके । —
 l. 18. B नुष । CD उष । —
 l. 20. A होइ । — B ग pro गे । —
 l. 21. A अद्यपाला । —
 l. 23. A मालीहृष्टि । BC मालीचष्टि । D मालीचदि । —
 l. 24. AD om. स्वगतं । — BCD भयमुपा° । —
 l. 25. BD भो pro भोइ । — ABD om. प्रकारं । — D इमादो तपादो । — Co-
 dices किं वि । — D marg. तव्यते महेतुमिति श्रेयः । Com. तद्दीष्टदि अन्विष्यते । —

Pag. 13.

- l. 1. A वरन्त° pro विटः । — BC वान्तं semel, om. पापं । D वान्तं २ । —
 l. 4. BCD ह्ये । — AB पुरिषे । D देवलपुलिषे et in marg. दैवतपुरुषः । — B नपुश्यो । D नपुश्यके । — BC कामइह्यो । —
 l. 5. A प्रका° pro वरन्त° । — AD वान्तं पापं । B वान्तं २ । C तन्तं सन्तं । — ABC मन्तेष्टि । —
 l. 6. Com. सतालिकं विटस्य ह्ये तालदानं कृत्यत्वर्थः । — B भावे semel. — A पेय । B पेय । D पेक्ख २ । C पेक्ख दाव मं वन्तलेषा । Com. प्रेक्षस्व तावत् । मं वन्तरेषा मवीत्वर्थः । इत्येके वन्तरेषा चित्तेन वन्तोर्व (leg. इत्यने?) — A पुत्राणिददा । —
 l. 7. BCD गणिच्च दालिषा । — C णं त्रेण । — D pr. m. भयादि deleta vo-
 cali longa. —
 l. 8. BCD ह्ये । — BD अणपागामन्तलं वा पागलन्तलं वा गडे । C ह्ये वा पागलन्तलं वा गडे । Com. अहं न ग्रामान्वर्गमो न नगरान्वर्गमतः । — C अज्ञके । —
 l. 9. D शीयं । — BC अज्ञपाकेहि । — A पञ्चाणुपधिद्विददा । B पञ्चाणुपत्तिंघाट् । —
 l. 10. A om. प्रन्ते । —
 l. 11. A कथमये । — D वान्त इत्यभि° । A वान्तभियक्कमच्छति । —
 l. 12. A om. वरान्तसेने । — AB om. पय recte fortasse. —
 l. 16. A सुप्रियं वा omissis rell. BC चाप्रियं च । Confer 120, 23. —
 l. 22. D गुणा । —
 l. 24. गर्हासो । — Com. क्रमप्रवृत्ति चेटी । —
 l. 25. B सत्त pro ताह । — D चाह° । —

Pag. 14.

l. 1. D मय घ। — ABC ह्वाद्दे। D ह्वाद्दे। — D ण द्वा। — D त्वा। — B कलेडु। —

l. 5. कापोलीमातः। D marg. कापोली कन्यका माता यस्य सः। Com. कापोली कन्यका मातेति देशीप्रकाशः। —

l. 7. B यथकिं। — BC घडं। —

l. 8. ABC अम्हे। — C तज्ज। — ABC वलं। — BC ति। — A तं pro तं। — D सेत्तं। —

l. 9. D अवरुत्तनेपा। — BC दुत्तनेपा उअकिदे नेपा पिच्चं। D दुत्तनेपा उपकिदे तेव्व नेपा पिच्चं। —

l. 10. BC पाय। — AC पविट्ठा। D pr. m. पविट्ठा corr. ट्ठा। B °ट्ठा। —

l. 11. BCD यज्जि। — C दोअन्दी semel. — AC पणट्ठा। B °ट्ठा। D pr. m. °ट्ठा corr. °ट्ठा। —

l. 18. B वज्जनत्तनेनशेषिणं। —

l. 19. BC किं चिट्ठे। — D om. यत्। — Com. चिट्ठं भूषणशब्दादि उपलक्षणं मा लयगन्धादि। अलि किंचिच्चिट्ठमुपलक्षणसीति पाठान्तर्यो व्यक्त एव। —

l. 22. पुरिदाट्। — A पाणिघाट् न - - न वेक्खामि भूषणशब्दं। (sic) — B पाणिघाट् अज्जतं उपा या वे° भूषणं। C उपा पाणिघाट् भुल्लं उपा या वे° भूषणं। D पाणिघाट् पा (2 syllabae deletae) न वेक्खामि (deletum aliquid?) भूषणशब्दं। —

l. 25. D दृश्यते। —

Pag. 15.

l. 1. D भौदामनीय। — AB संविलीना। —

l. 2. A च pro तु। —

l. 4. A अतं वसं° त्वया। D om. haec verba. —

l. 5. D marg. et Com. गृहीतं अथ तात्पर्यमथाकलितं। —

l. 6. C °मदिशप्रशुद्धं। BD प्रशुद्धं। —

l. 10. C मनिशं। —

l. 12. वाच्ये etc. D marg. et Com. वाच्यं न करोतेत्यर्थः। —

l. 13. A सहा pro सुदुदः। — एकारो° D marg. et Com. एकीभवन्ति। —

l. 14. D पं गुणते। —

l. 18. A संपापी। —

l. 19. अल्पच्छदः D marg. et Com. अल्पहीनः। —

l. 20. A णं et sec. m. शिष्टं। —

l. 22. A बोचामि। — C सुदुदि खुयिवा। —

l. 24. 25. C semper ज pro स। — A सहापिणी। — D रथपिण। —

Pag. 16.

l. 2. BCD चेटो pro रद?। —

- l. 3. A पदीयं बलिं च। — C बहं ब्रह्मबुद्धं। D बहं ब्रह्माब्दं। —
 l. 5. B मम विष। D ममवि। om. विष। —
 l. 9. BCD दुष्परेषा। —
 l. 11. A वि। — A चतुस्ता०। — B आश्रयानि। D आश्रानि। —
 l. 13. A धन्वितां २। —
 l. 16. AC चिह्नं। B ज। D corr. दृढ sed pr. m. दृढ?। —
 l. 17. B भावः। — A गृहिता २। D गृहिता semel. —
 l. 18. AC भट्टके। BC भट्टके। — BCD ह्ये। —
 l. 20. A चित्। B विप्रवृत्त। C चिह्नं। D चित्। Com. भगव्युदासाय पुनिश्वरं करोति
 युवां दावपि तावदेकानो निरुतः। —
 l. 21. BC गृहिता semel. —
 l. 23. AB ह्ये। C विन्दे। D ह्ये et in marg. ह्ये। Com. केषांभ्युदे। — A
 मिश्रा। B मिश्रा। C मिश्रा। D मिश्रा corr., pr. m. मिश्रा?। — BCD दोषही। —

Pag. 17.

- l. 1. A शिरसि। BC शिरशि। — D गिहोदा। —
 l. 2. A शिलोरुहेषु। —
 l. 3. AB लघादि चंडे। C लघा हिचण्डे। D लघा शिचंडे। Com. लप अधिचंडे
 अत्युच्चैः हिचण्ड एव वा चंडं महदेवं। —
 l. 5. A °मिसेहि व्यवसिदे। —
 l. 6. BCD स्वरयोगः। — स्वरसंयोगः exstat Sak. 59, 3. MA. 67, 6. —
 l. 7. A om. तथा। — A दहिं डल्लि०। Com. दधिगर् दन्ति पाठे शरो दध् उपरिभागः।
 — A नल्लिर्। — A श्रुत pro श्रुत। —
 l. 8. D पठिबन्ने in utraque voce. — A तथा। — BC om. श्रुत। —
 l. 11. A रूपासोन। —
 l. 14. A मन्दमालदेपा। —
 l. 15. A अहिचं। B हिचहं pro हिचचं। — A पुरुपुरा०। D पुरुपुरा०। Com.
 कुरकुरायति अत्यर्थं प्रकंपते। — D पदोद्यो। —
 l. 16. BC भो pro भोदि। —
 l. 17. CD भावे semel. — A मणुष्यो। B मणुष्यो। —
 l. 18. AB चालुद्?। —
 l. 19. AB गिह्। —
 l. 20. BCD पेक्क semel. —
 l. 23. AB om. किं। —

Pag. 18.

- l. 5. A दे पा- इइस्सं। —
 l. 7. D नं। —

l. 8. D सालिच। — C संढापाच। D संढापा। — BC दुत्तापा दुम्पणुस्स। D दुट्ठ
दुत्तापा दुम्पणुस्स। —

l. 9. A तयि चि। D om. चि। — A पाय तद्व भयवं। B पाय त्थवं। — ABC
चालुद^०। —

l. 10. D णालकिट्ठा। — A om. त्रेपा। —

l. 11. BCD ईहिस्सो। — Com. उपमर्दो निग्रहः। —

l. 12. A किहत्तस्स। B कट्थत्तस्स। C कथत्तस्स। —

l. 13. A चारित्रेण। — B om. च। —

l. 18. A ज्ञानं पारं २। —

l. 20. C नहा। — D marg. et Com. शीलचंचना दुत्तरितसंभावना। —

l. 21. A om. कृतांतलिः। —

l. 22. A मणे। — BC उज्जालहे। —

Pag. 19.

l. 1. BCD om. चार्ण। —

l. 5. Codices दुट्ठ। — B वडुक्क। C वडुक्कं। D वडुक्कवत्ता। —

l. 6. A किञ्चिपाचं चंतलिं। B प्रविपाचंतलिं। C विपाचंतलिं। —

l. 10. D पविशोषः। — Com. वञ्चितव्यं भोक्तव्यमपि नास्ति। यदा वञ्चितव्यमि (द्वं पि?)
वञ्चितव्यमपभोक्तव्यमपीत्यर्थः। —

l. 11. A चि। — B णलि। —

l. 17. A ज pro जे। — BC post जे addunt गम्भाराजे। Consentit Com. —
BC गम्भाराजोद्। — BCD पुणे। —

l. 18. Com. श्लोको वैश्वदेव्यावृत्तेन। —

l. 19. इन्दुत्ते CD et Com. interpretantur इन्द्रतः qui secundum D et Com.
in Vrihatkathā occurrit. —

l. 21. C वज्रत्त्वाम। —

l. 22. BCD मूर्ध्न्यं आर्यचारु^०।

l. 23. Com. कुटुम्बो उपसीद्यः। —

Pag. 20.

l. 3. वचनसे^०। —

l. 5. D कर्ण। —

l. 9. A प्रविष्टा। —

l. 10. D वचनसे^०। —

l. 13. BC यदिहं। Com. यदि चेदर्थे चेत् नास्ति तदा गम्यतां। —

l. 14. Codices यदि। — D गच्छति गच्छ। — BCD हने। —

l. 16. D बले ले। —

l. 17. A मत्ततशीशका। BD मत्तशीशका। C शीशमत्तका। Com. काकपद्शीशमत्तका इति

हृतायकार्यप्रवृत्तौ काकपदाकारा ये धूर्तालोषां शीर्षप्राया ग्रामपयः तेषां मन्त्रकभूत धूर्तचक्रवर्तिनामपि प्रधा
नभूत एतेनाचार्यकुलयोर्दासेषः कृतः । केचित्काकपदशीर्षः काकपदवत् पञ्चधा शीर्षं यत्नकं ग्रन्थं पञ्चेत्युप
लक्षणां षट्कपालः तेनालक्षणायुक्त इत्यर्थ इत्याहुः । यत्र च मते शीर्षमस्तका इति प्रकाश्यापरीक्षेण
पुनर्हतायं न दोषः । D marg. काकपदाकारा ये धूर्तालोषां मन्त्रकप्रायाः श्रेष्ठाः तेषां शीर्षक प्रधान
भूतः । [यदा काकपदं यन्मभूतकं लिंगं तन्मन्त्रकं तेषां तथाभूतः ।] यत्र पक्षे मन्त्रकशीर्षका इति पुनर्हृत्यं
प्रकाश्यापरीक्षेण सत्यं । — AC दुहृ० । BD दुहृ० । —

l. 18. D उपवेसिता । —

l. 21. BCD om. ता । — D उद्देहि । BC उद्देहि semel. —

l. 24. D यदा । — C देखमणुऊलं । —

Page 21.

l. 7. Codices बहोर् । — CD om. घत्ता । —

l. 8. ABC दुहृ० । D दुहृ० । — B वडवका । C वडुका । D वडुवका । — A भणशि । —

l. 9. ABC चाहृदत्तकं । D चाहृदत्तकं । — A पावपालस्य । —

l. 10. BCD वग्नन्तप्रेषा । — A दादिषा । —

l. 11. BC बलककार् । D बलककाद्यापुपौषाया । — BC तुष । —

l. 12. A पविद्यता । B पविदा । C पविट्टा । D pr. m. डा s. द्या? corr. दृडा । —

ABC ह्ये । —

l. 13. A ववदातयं । — Com. व्यवहारं विना इत्यनेन व्यवहारनाम्नो मन्त्रमांशस्य सूचनं ।
— Com. लघु शीर्षं । —

l. 14. D अपिस्तानापाह । —

l. 15. AB वेले । — A पेक्क semel. D पेक्क २ । —

l. 16. A मोहलित्त । D मोहड s. मोहड? । —

l. 17. A गुस्ते व तल्लिदे च हु मये । D भडिदे हु मये । — Com. पकिरं प्रचुरम
लेहं मांसं तल्लिधं उन्नपुं देशीत्येके । Confer Hindust. *قلو to fry*. —

l. 18. D चिडे । —

l. 19. A ण दु । —

l. 20. A शोणुककं । C शोट्टिकं । D pr. m. शोणुकं? corr. शोस्तकं । — A लघुकं ।
B लघुकं । D लस्तकं deleta syllaba ज et in marg. add. लु । Com. शोस्तकं शोभनं
लस्तकं सकपटे । et postea लस्ते शोभनं शोस्तकं इत्यपि शोभनार्थमिति प्राचीनटीका । — Verba
tथा usque ad ण भणोति (l. 22.) D in marg. — D तथा । — BCD ह्ये । —

l. 21. Codices वाडिषाट् । Com. वणाई स्वधीनार्थां प्रासादस्य आलायलक्षितायां कपोत
पालिकायां विटके आलायं मन्त्रवार्णां कपोतपालिका उपदिग्धस्येति दक्षिणापत्ये लोकोक्तिविधमिति
प्राचीनटीका । — A उन्नविष्टे । C द्दे । — BCD वृणानि । Com. वृणानि । — BCD
अपवाधा pro तथा । Com. अन्यथा यदि भणोति (sic). —

l. 22. A तो pro ता । — A पविट्टे । B पविट्ट । C पविट्ट । D पविट्टे । — BCD
कश्चित्तुमुडिचं विष्ट । Com. कपित्तुमुल्लिखित । — AD मन्त्रकं । B मन्त्रकं । C मन्त्रकं । —

l. 25. AB चेड । — B om. मडे । —

Pag. 22.

- l. 3. A मेण् सं। BC मेण्। Com. गृह्णन्। — A भट्टके। B भट्टके। C भट्टके। D भट्टके? del. इ et add. in marg. इ। —
- l. 4. A ह्ये। BCD ह्ये। — ABD चिह्नु। C चिह्नु। —
- l. 5. A भट्टालके। B भट्टालके। C भट्टालके। D भट्टालके। — ABD भट्टके। C भट्टके। —
- l. 7. Com. पेञ्च त्वक् मूलकत्ववर्णानालोहितमित्यर्थः। —
- l. 9. BD हि pro हि bis. — AB भुक्कथने। —
- l. 12. A ण दु। —
- l. 13. D पियेदियेद्वो। —
- l. 14. D बुविग्रदि। —
- l. 15. A om. अत्त। BC रक्षपिषा। D र्पाषा। —
- l. 16. CD फेदे। —
- l. 17. 18. BC प्रदोषसमयप्रोक्तत्वात्। — A तत्तत्। — A अन्त्यन्तद्वयम्। — BD प्राक् रक्षेण। —
- l. 19. BD प्राक् रक्षेण। —
- l. 20. BCD परितपो। — B प्राक् रक्षेण। D प्राक् रक्षेण। —
- l. 21. D et Com. अम्हरे। — BD प्राक् रक्षेण। —
- l. 22. Com. अनुदासीनं साभिलाषं तदनुवचनेहायोगात्। —
- l. 24. D प्रविज्ञा et sec. m. add. म। —
- l. 25. C तुष। D pr. m. तुषभन्तरत्त। — Com. अन्त्यन्तद्वयमन्त्याभागीनीं वेष्ट्यात्वात्। —

Pag. 23.

- l. 1. A नुने pro ननु। —
- l. 8. D om. सा। —
- l. 12. BC दृश्यते। D वर्तते। pro रक्षते। —
- l. 15. A अणुलत्रा। —
- l. 19. A रक्षसालसंठापो। D रक्षसालो। — A भणदि। —
- l. 21. A एषा कलु समुषा सहिलापण। — C देसमुषिदा। —
- l. 23. Codices अणुलत्रा। — A अलककालाणु°। D अलककालाणु°। —
- l. 24. A मे om. ह्। — A पविचिष्टा। —
- l. 25. AB om. च्यात्। — A °नापा त्रि। B °नापा त्रि? ABD अलकिंदं मिह। —

Pag. 24.

- l. 2. D पश्चाद्विध। —
- l. 3. A अधिपलपो। — AD अत्रहलं। — D पित्तादनापाह। —
- l. 4. A सं अणुलत्रा। — AD वेलं। B वेलं। —
- l. 5. D अत्रं। —

- l. 11. D अखिलान् pro अपरिचितान् । —
 l. 12. B अनुमानि । —
 l. 13. A एदिषा कबु । — BD °पोषाचरुका । C °पोषाचरुका । —
 l. 14. ABC शोषेण । — D पणामिन्न । —
 l. 15. A गुणपुष्पा विष । BC गुणं पणामिन्न । —
 l. 16. BC समाचदा । — B कारुणाकरि° । C मेरिसेण । —
 l. 17. BC om. पणामिन्न । — B पसादे om. नि । — A उद्धेषु नि । D उल्लेख नि
 deleta syllaba post ष । —
 l. 18. Com. प्रपाय इत्यनेन संभोगप्रार्थना कटाक्षिता । (?) —
 l. 20. A ऋद् pro अतः । — Com. ईदृशेन अनुगृहीतसंभोगेण (?) कारुणादिना । —
 A मये । — D एवं । — A भणइत्तं । —
 l. 21. C अस्तव्य । — A अणुमेदता । BC अणुमेदता । — A om. इमं । —
 l. 22. D अलंकारः । — Com. pro पात्रा habet क्षमाः अकार्यकारिणः । —
 l. 24. Com. भग्नस्वारुक्तकामावाञ्छयोक्तता । —
 l. 25. A अलोचं । — BC पुरुषेभु । —

Pag. 25.

- l. 3. A अणुमिहिदं । —
 l. 4. D भवद्दीर् । —
 l. 6. D एवं । — C अवहरोषु नि । — Com. चोरेहि इति ततः नि संधिच्छेदनामूल
 लोकोक्त्य सूचनं । —
 l. 8. D वि । पातो । A विपातो । —
 l. 10. A अणुमच्छन्तो । —
 l. 12. A om. मैत्रेय । —
 l. 13. BCD °मानिषीमणु° । —
 l. 14. A तहि तपोहि । B तहि तहि om. तपोहि । C तहि तहि तपोहि । — A
 चउपहोपणीदो । B चउपाहोव° । D चउपवहोव° । —
 l. 15. D pr. m. विचक्षितं । —
 l. 16. C तत्र भवतो । —
 l. 17. A om. विप्रवास । —
 l. 18. C बहूमापाद्य । — BC पत्तालेहि । —
 l. 19. C पत्तालोयन्ति । —
 l. 21. D अविनापिद् । — D अ pro विष । — B पिस्सपोहायो । Com. मेहो °नुरा
 मलौलं च । — CD संयुक्ता । scribe संयुक्तायो cum AB. —
 l. 23. A om. भवतु । D भवतु २ । Com. भवत्वियुपसंहारोक्तिः । —

Pag. 26.

- l. 2. B सुत इव जलपंके । —
 l. 3. C om. उत्थाय । —

- l. 5. A चानुरां पश्यन्ती निष्कान्ता वसन्तसेना । —
 l. 13. ABD om. इति । — C मृच्छकटिके । — Com. इति महामहोपध्यायपूर्वोद्धृतं
 मृच्छकटिकाविवृतिं न्यासार्थतो नाम प्रथमांकः । —

Pag. 27.

- l. 2. AD चेटी २ । — C semper वत्तया pro वत्तुया । —
 l. 3. A om. verba परिक्रम्य usque ad finem lineae 4. —
 l. 4. BD कं पि । — D चालीहन्ती । —
 l. 7. BCD चेटी pro मदनिका । —
 l. 8. C भण्डि । —
 l. 9. BCD चेटी pro मदनिका । —
 l. 12. AB चेटी २ । — C पाहादा । D pr. m. ह्मदा । L. p. 267 scribendum
 censet पाहा quia पहा initio vocis pronunciari nequeat. At confer linguas
 Hindustanicam, Mahratticam et Vraja Bhasham. —
 l. 14. C पाहाइस् । — A ताव pro ता । —
 l. 17. B पुत्तादि । C पुद्दीघदि । — C om. ता । —
 l. 18. B om. मं । —
 l. 21. A सुददु वल्लु तुए । — D om. पर । —

Pag. 28.

- l. 1. 2. A अपावगाहिरो s. अपावगाहिरो । C अनुगहिरो । — महोत्सवो C in marg.
 महोत्सवः । —
 l. 5. D om. किं । — CD कोपि । — BC बुवा । —
 l. 6. A कागेदि । —
 l. 7. Inserendum est ह्मे ante पृष्ठं cum AD. —
 l. 8. D किं in marg. — A विह्वह्ववित्पारो । —
 l. 9. A om. वा । —
 l. 10. BCD उवाइह । — A वपातपां । — AD परिचय । —
 l. 11. B विधयदुक्कं । C विधोयदं दुक्कमुप्पां । —
 l. 12. C रत्ता । —
 l. 13. D भट्टदा । —
 l. 14. A अत्तापां वा गदा । —
 l. 15. BCD चेटी pro मदनिका । —
 l. 16. BC om. ह्मे । — A अणुदासीपा । —
 l. 17. C om. अणुए । — D नेण pro नेण । —
 l. 20. B वल्लु सुतेहिठ । — AD परिवसदि । —
 l. 21. AB पाय मणुच्छिदा सि । —

l. 22. A सुगृहिद^०। D सुगृदिणाम^०। —

l. 24. A नमणिर्। —

Pag. 29.

l. 3. A om. verba इतिहृद^० usque ad finem lineae 4. —

l. 5. A om. अनुए। — D स्तोषण et in marg. स्तोर्ण। C interpretatur हीन quod probare videtur L. p. 199. Posui स्तोण secundum Ś. S. 129. —

l. 8. A तयि। — कीस non est pro किं स (L. p. 226), sed est adverbium significans किमिति s. किमर्थं। —

l. 9. A शालिषदि। —

l. 10. D ०सातीघन्तो। —

l. 12. BC om. अनुए। —

l. 15. AD षरे २ i. e. षरे रे। BC षरे। — BC वृषणाह। — A लुङ्। — B वृत्कह। C वृत्कह। D वृत्कह et superscriptum वृह। — BCD पपलीणु bis. —

l. 16. B नेपह्य bis. — A तिहृद। D तिह २। — D वदिहो। —

l. 17. ABC षपटात्तेपेण। Confer 40, 12, et 97, 25. — A om. सोमान्तः। —

l. 18. Codices कडे। — D होमापाहे ante कडे। —

l. 19. A मुक्काए। —

l. 20. A मुक्काए। L. p. 241. formam मुक्क a dialecto praecipua esse alie-
nam affirmans, vereor ne nimium tribuerit analogiae linguae. Nam si con-
tuleris locos Sak. (Chézy) 135, 3. Vikr. (Lenz.) 43, 16. 48, 4. MA 70, 4
(codicum scripturam dico), Ratn. 6, 14. 11, 8. UR Char. 56, 9. Mr. 109,
19, videbis in praecipua etiam dialecto semper मुक्क scriptum esse. Equi-
dem nusquam inveni मुक्क pro part. perf. pass. मुक्क; nam unicum locum Sak.
23, 13. corruptum esse vel monstrum vocis मुक्का ostendit. Scribendum
ibi cum aliis libris किं दाणिं वि मुक्क षाषन्न म्। — BC om. prius विष। Pro
altero विष D वि। — Metrum Com. appellat चित्रा षविः। — De sensu disti-
chi in universum hoc quidem dici posse videtur, versari illum in duplici
vocabulorum गर्दभी et शक्ति significatione; quae autem sit altera eorum signi-
ficatio, non plane liquet. Adscribam verba Com. quanquam misere cor-
rupta: गर्दहोति गर्दभानामधेया हा कष्टे नाहितानि गर्दहा इति वराटिका नाम गर्दभा शक्तिके
द्यायी इति प्रसिद्ध वृत्तके कपर्दकनामधेये। नवधन्धान्मुक्तया इव गर्दभ्या पशुविशेषेणा ताडितो स्मि
गर्दभ्या ताडनस्वभावाधायता। संमार्गतेन कर्षोना विमुक्तयेन शक्त्या अस्त्रविशेषेणा घटोत्कचो भोमसुत इव
ताडितो स्मि शक्त्या। —

l. 21. A लेखक। — A om. सहिचं। BCD सहिचं। — Codices इहृणु। —
ABC पन्नाहृडे। D पडिभहृडे। —

l. 22. BCD णु। — A शरणः। —

l. 23. D एजे pro एदे। — BD विपडोवेहिं। C विपडोदेहिं et in marg. विपरी
तार्थः। —

1. 24. BCD भवित्सं. —

1. 25. A om. तथा. —

Pag. 30.

1. 1. AD घले २। BC घले। — BCD शुक्लपणाह। — B गूढकह। CD वूढकह। D पणलीणु २। —

1. 2. BC नेपह semel. D om. नेपह नेपह। — A चिह्न २। —

1. 4. A पातघालं। — A इदं। D इदं। — D प्रलणं। — A अ pro च। — D ताशि। —

1. 5. De verbo praerito तर्ह = प्रकृति cf. Var. 8, 67. et Kramad. 2, 8. —

1. 7. BCD ले। —

1. 9. D यसं। — A सकलुचं। BC अदकसणं। Com. अतिकुप्यं। —

1. 10. C इष semel. D इष २ deleto numero २। —

1. 11. Codices घले। — A विपतीय। — A पडिमजुपण। D पडिमजुपणं। B मंदि मजुपणु। — C देवउलु। D देउलं। Com. देवकुलं recte, neque cogitandum est de देवालय। Confer Bengal. देधान देफल pro देवधान्व देवफल et Prâcr. राउलं pro रातकुलं। —

1. 12. AB धुन। — BD गूढिकह। C गूढिकह। — BCD विपरीचपदेहि। — D देउलं। — A पविहृठा। D °हृठे। —

1. 15. D नाटयतः pro निहयतः। —

1. 17. C ण हु semel. —

1. 18. BCD किलेम्ह। Ex A notavi कालेम्ह sed media अ साepius ibi cum media ई confunditur. —

1. 20. A अहेले। voluitne घले ले? —

1. 21. Codices °पाधस्त। — Pro हलद् D हद् in marg. द et in glossa दहति। Com. दहति पालयति leg. तापयति। — ABD हडकं et D मण्डुलन utrumque contra metrum, si revera Arya est. — Vocem कत्ता D interpretatur कपर्दिका। Com. habet: कत्ता काड इति प्रसिद्धः। नादिपूर इति प्रसिद्धसुत इत्यने। — Wilsonus: the rattling of the dice. Confer L. App. p. 60. Estne Hindust. کتا kittā quantitas? —

1. 22. D सद्दे। — Pro पाडा° quod codices habent, scribendum est पाला°। — A पम्भट्टइलत्तस। B पम्भलत्तस। —

1. 23. शुमेलु vocis secunda syllaba corripienda est, nisi forte delendum est शु। — ABC संपिपाहं। D संपिहं। —

1. 24. A तह चिं अ। BCD तह चिं हु। Com. तथापि अलु। —

1. 25. Ad पाठे D in marg. दाड इति व्याता पूतकरोकिः। Est Pers. داور Hindust. دانی iactus aleae. Com. मम पाड इति अर्था पूतकरोकिविशेषः। —

Pag. 31.

l. 3. मोह in familiari Mahrattorum sermone usurpatur de viro adolescente, homuncione. —

l. 4. BC प्रेहपडा। D marg. et Com. मोहे प्रेहपडा उमे देशी। (Mahr. वेङ्गरी?) — B महीदो। C गहीदो। — A हस। —

l. 6. C vocem चत्त interpretatur अप quod minus placet. Scripsi cum D चर्व। — CD हस्सं। —

l. 8. ABD हस्सं। — A पसादं। —

l. 9. A संपदे। —

l. 10. A किं शिलु प्यउति। Com. सिल पिउदि शिरः पतति भयतोत्पत्त्यः। D ad पउदि in marg. पत्तयति। — B post syllabas पउ pergīt लीए बहो etc. l. 14. —

l. 12. A सु तुहुं वूदिमंडलीए बहो ऽति। इति पूतमंडली कृत्वा तथा करोमि। संवा^० etc. C एसु तुहुं वूदिमंडलीए बहो ऽति। संवा^० etc. Nos scripturam D dedimus, omissa tamen voce एसो quam ante वूदिमंडली^० habet codex. Ceterum D in marg. hanc habet interpretationem: एहि त्वं। एष पूतकर^० etc. Com. एष जलु पूतकरमंडलीया बहः। —

l. 14. D verba मंडलीए usque ad घले (l. 16) in textu omissa addidit in margine. —

l. 15. Codices semper स pro प्र। — A से pro एसे। — A समये et हयिस्तं। —

l. 16. A पूतकरः pro मायुरः। — Vocem मनु C interpretatur मण्ड। D omisit interpretationem lineae 16 et huius vocis l. 20 et p. 32, l. 5. Com. मंडो लग्नक इति पूर्वटीका। Wilsonus: Give me a pledge then, et deinde l. 20: I will give you security. —

l. 17. BC उपसृश्य pro उपसृत्य। —

l. 20. BCD उपगम्य। — Codices चहुस्त। — D मयु। — BCD बहं पि मे। —

l. 22. Codices दोशु। —

l. 25. A om. बि। —

Pag. 32.

l. 2. Codices गमिस्तं। —

l. 3. A हस्तुवपपाचं। BC हस्तुवपपां। —

l. 4. Codices भट्टालया। Com. भट्टारका इति मध्यस्थानसंशोधयति। — BCD हा संपदे sed हा in D deletum est. —

l. 5. ABC तयाधि। — Codices संपदे। —

l. 6. B मगहि। —

l. 7. C vocem धुनु interpretatur धूर्त ac si vocativus esset. — D मायुर। — B पिउपा एहि bis. — A एहि। C एत। —

l. 8. D om. ता। — ABC प्रेहपडा। D पेहडा। — AB नुवपपां। D नुवपपा। —

- l. 9. A दृष्टिः। BCD दृष्टः। —
 l. 12. D गतः। —
 l. 14. D विविक्तः। —
 l. 15. AB पचादं। —
 l. 16. Codices पचाद् quod CD semel tantum habent. —
 l. 17. BCD om. इति। — A संवाह ante घत्ता repetit. — C घत्ताः विविक्ताः। B विविक्ताः। D विविक्ताः। — Codices in hac et sequenti linea semper s pro घ। —
 l. 19. ABC कलङ्कसि। D कलङ्कसि। — ABD inserunt संवाह ante मेहे। — ABC दुविक्तः। — A अद्विक्तः। D अद्विक्तः। —
 l. 20. B भोदु स ह्वं। — Codices एते। —
 l. 21. D अद्यधोनिधः। — Codices घाः। — Codices चाहद्वक्तः। — A विहृदि। B विहृदि। — Codices एते। —
 l. 22. C वृद्धामि। D वृद्धामि। —
 l. 24. Codices दृष्टः। —
 l. 25. D घत्ता। —

Pag. 33.

- l. 2. C पुनः। — B नाम निग पुनः। —
 l. 6. AB तथं pro लब्धः। —
 l. 9. A सर्वत्रो पावर्। — B तपस् et D तपस् pro पावर्। — Ad त्रेता D in margine: तोषा। ad तपस् = दुष्ठा। ad नर्दित = नादो। et ad कटेन = पूरा। Com. त्रेता तोषा इति प्रसिद्धः कारः पावरो ह्य इति व्यातः। नर्दितो नान्दो इति प्रसिद्धः कटेन पूर इति प्रसिद्धः। पावर्: पूरः कटेन दुष्ठा इति केचित्।
 l. 12. D अद्यधोनिधः। — BCD om. इति। —
 l. 14—17. In codice A ordo versuum hic est: 16. 17. 14. 15. — l. 15 et 17. BC ह्वं pro घं। Vide Böhtlingkium, Sanskr. Chrestom. p. 446. —
 l. 18. Com. तपस्वी वराकः। — BC यो हि। D यो हि deleta f. —
 l. 21. C तपस्। —
 l. 22. Codices दृष्टः। —
 l. 24. Com. ललोक्षिते भर्त्सते। — BCD om. इति। — D नन्वहं दृष्टो मोक्षयामि। —
 l. 25. Com. अमन्तर्मन्तर्मिनि (!) तनसंमर्दे प्रवेष्टायाचकप्रार्थना। —

Pag. 34.

- l. 2. Codices घ लब्धः। — BC त्रिदो। —
 l. 4. BCD अहर्कः pro अवि पुनः। — Com. उद्दर्शनाः संदर्शनाः। क्रियाः वाटिदिति प्रसिद्धः। यद्दर्शमुहो-येने कुक्कुरे दृष्टत इति पादो व्यक्त एक न ध्यायते। न निवेष्टयत। अहर्तो विपुलप्रदोः तथा कोमलस्याव्यायतो अकृतमम इति पूर्वटीका। e quibus quanquam corruptissi-

mis tamēn hoc mihi videor videre, in aliis codicibus scriptum esse दृश्यते
pro चर्यते et apud antiquiorem aliquem scholiastam inveniri scripturam
अव्यावत (pro चर्यावत) quam ille अकृतमन interpretatus sit. —

l. 9. Codices दस । —

l. 10. Ad कल्यवर्त D in marg. कलेवा लोके. Hindust. کلهوا —

l. 11. A ददुर्दकता^० । C कलाल । — D लुटीकृतः । — C भट्टाः । —

l. 12. D पट । — AD दस । B दसु । C दसुसुवपणं । —

l. 14. BC च च किं । — BCD दर्शयति । —

l. 15. BC दुर्वर्णो et D उच्छ्रो pro उच्छिद्रो । —

l. 17. A भट्टाह. एदया. सुवपण । B भट्टाह. एदया. सुवपण । C दसुसुवपण । D दसुसुवपण ।
— A दसु । BCD दस । — BC चिह्न्यु । — Ironice dicit: „Tibi quidem, do-
mine, decem Suvarnae ientaculum sunt, mihi vero tanta pecunia divitiarum
sunt.“ Molesta quidem est forma तुह् । nam alias (39, 5. 16.) Māthuras ge-
nitivo तुह् utitur, sed minus etiam placet scriptura A. Com. nil habet nisi
भट्ट इति संशोधनोक्तिः । —

l. 24. D अस्मिन् । — Com. de duabus scripturis diversis loquitur, sed
codicis verba ita sunt corrupta, ut de neutra quae fuerit affirmari possit.
sic enim scriptum est: असायं न दृढे भक्तं अन्यतु । पाठान्तरे तु अहं अथ भक्तं अन्यं । —
A अकृतमनो । D अकृतमनो । — AD तुभं । BC तुमं । —

l. 25. D om. पि । — B मायुरे । C मायुरे । D मायुरे । — BCD भुजो । — B
बुया । — BC मित्ता । —

Pag. 35.

l. 1. ABC भुज । — Codices तुमं । —

l. 3. Pro तुहं A तु । B तुह । C तुह । D तुह । — D अविउदसुदोः । —

l. 4. A अकृतमिन् । —

l. 5. BC मोसा^० नां एवञ्च जेव्य दृढे तुह् सेविदं । B सेवितं । Nostra scriptura ex
AD sumpta est, in quibus tamen पठिसुदिष scriptum est. Com. मोसाविषा जेव्या । —

l. 6. B om. —

l. 7. A दससुवपणं । B दससुवपणं । C दससुवपणं । —

l. 8. ABC ददसं । D ददसं दाव दसं । —

l. 9. A om. पूर्व । — A न न मया^० । —

l. 11. A ददुर्दकः । — BC द्वितीयं । D id. sed deleta syllaba वि । —

l. 12. AB घले र i. e. घले ले ut habet D. — C घले घले । — द्विपथालिका
confer Mahratt. द्विपथाल et Hindust. دھپتال scortum. —

l. 13. BC अये pro अये quod D om. — A मागमति । B मागमती । —

l. 15. Codices दसु । — ABC देविनदसं । D देविनदसं । —

l. 17. A देविनदसं । B देविनदसं । —

- l. 18. A अण्जामितुः । —
 l. 19. D गृह्य om. निः । —
 l. 20. D om. मयाः । —
 l. 21. A om. verba inde a मय usque ad भविष्यतीति (l. 23.) — B प्रियस्येन । —
 l. 23. A अनुवर्तते । —
 l. 25. Codices हरे-कस्त वि अपरावुदः । A अवुद om. पराः । —

Pag. 36.

- l. 1. C दुवालके । — ABC पविस्मिन् । D पविस्मिन् । — BCD बालोवा । —
 l. 2. Codices सलपाः । — A गदं म्हि । BC गदं म्हि । —
 l. 3. D प्ररूपाः । — Com. उक्केहि पिथेहि । — A दुवालके । —
 l. 4. BC चेटी तया करोति omissis reliquis verbis et lineis 5 et 6. — D pr. m. cum BC, sed deleto verbo करोति et addita in margine scriptura codicis A, quam recepi; sed l. 6. D habet अनुवर्तते pro लुह । —

- l. 8. D धनीकादोः । —
 l. 10. Codices से । — BD अग्निकालपां sed in D deleta est अ । —
 l. 11. Codices सुदुह । — A om. syll. दुः । —
 l. 12. B तापिषं लोमलुलिदं । A तुलिददेकदेह । — Codices मापुष्णे । —
 l. 13. Codices कलपां । — A कातालकदेः । B कतालमपणे । ने sic. D कन्ताड । —
 L. App. 59 metrum Aryam esse putans, scripsit गदि pro गदे । Sed vel sic versu secundo peccatum foret contra metri leges, quibus amphibrachys e septimo pede excluditur. Molesta praeterea est मापुष्णे forma. Secundum Com. metrum est Vaitāliya, atque hoc integrum fere habebis, si scripseris, ut feci, मापुष्णे et कलपां atque ultimam vocis तुलिदं syllabam brevem metiaris. Nam Anusvaras finalis haud necessario positionem facit, ut monet Com. dicens: पदान्ते इति विन्दोर्लुपुचं (leg. सविन्दोः) । Confer Lenzii notam ad Urv. p. 201. Ita unum tantum vitium restat, deest enim syllaba brevis in primo versu, quam supplere licebit scribendo जितापिषः । Ceteram in C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —

- l. 15. A चले २ । —
 l. 16. A ताव. चिष et ताव. चिष । Confer मद् चिष 104, 2. —
 l. 17. A असौ pro सो । —
 l. 18. B पूतकमुद्रिप्रहारेण । C दूतकमुद्रिप्रहारेण । D पूतकमुद्रिप्रहारेण । — BCD om. चापि et D in marg. add. चापि । —
 l. 19. BCD om. ता sed D add. in marg. — A एहि । —
 l. 22. C लावडलं । —
 l. 23. BCD बदो sed D in marg. इदो । —
 l. 24. Codices उषरेणोष sed D corr. °षोष । —

Pag. 37.

l. 1. B verba को वा अतो bis posuit. — क वा emendavi pro A क वा। BCD कि वा। —

l. 2. B विनिं घ अतो। —

l. 3. Codices तुपाद्। —

l. 4. BC ह्ये। D pr. m. ह्ये corr. ह्ये। — A संवाह्यस्। BCD संवाह्यस्। —

l. 5. D अतउत्तेपा। —

l. 6. Codices सिक्खिदा। et संवुत्ता। —

l. 8. A असन्^० pro चेटी। — A अच्चि. पिच्चिपां om. अत्तेपा। D यदिपिच्चिपां। —

l. 9—13. Codices semper स pro प्र। — l. 9. C आदिपटकापां। Com पर्यटकानां (leg. पर्यटकानां) भिचुकादीनां। —

l. 10. A आचदे। —

l. 12. C दृश्चं interpr. Sanser. दक्षिंतं। — A दक्षिणपादाद्। C दक्षिणपादाद्। —

l. 13. C फलकेलचं interpr. फलकले। — D चत्तापां। — C सत्तापासच। D सत्तापा मच्चलहले del. स initiali. —

l. 14. A मदिका pro चेटी। — A मणोइहत्तस्। —

l. 16. A साहुं ह्ये २। —

l. 18. A मद^० pro चेटी। —

l. 19. 20. D om. in textu, add. in marg. —

l. 19. BC om. तदो। —

l. 21. D तापिदिं pro विपपादिं। —

l. 22. D गुपाविह्वा। — A om. च। —

l. 23. A अप्पेसु। B अप्पेसुं। — BCD तडासु। B ^०सुं। —

l. 25. BCD initio inserunt अत्ते। — Codices को। — A तस्स भूधलनिधंक्कस्स। —

Pag. 38.

l. 1. Codices सो। — ABC प्रेरिठ। D प्रेठो। — A चउत्तले। — A पागहेसो। BCD प्रेसो। — Codices चाह। A दत्त। BCD ह्यो। —

l. 3. D अदो अत्तस्स। — BC अत्तपा केक्कं। —

l. 5. A मद^० pro चेटी। —

l. 6. Codices चाह। ABD दत्तस्स। — A संकिचंपोपा। B संकात्तापोपा। C संकीत्त^०। D संकित्त^०। —

l. 7. A आहु अत्तचाहदत्त २। BC चाह^०। — B पुस्वीद्। D पुहुवीद्। — A एक्के तुमं वणि om. syll. त्री। — D तीवलि। —

l. 8. D उपासदि। —

l. 10. D उपविश्व। —

l. 12. 13. BCD सक्काल et सत्तपो। — A होई चत्तचलेचले। — A पूयिदु। B पूडुदु। — AB वि. चापादि। — ABD विसेसं। — Verba Commentarii, quae huc per-

inent, sic scripta sunt in codice: श्रवकायाधयो इत्यादि मात्रासमकं प्रतिपादं चतुलाचले
वद्यमे इत्यकारत्रयं सप्तु इन्दोमुद्रोधात्। साकारधनः सप्तु सप्तानः कस्य च न भवति। कलाचलं धनं।
त यः पूषितुमपि न जानाति। स पूषाविशेषं जानाति। अपि तु जानात्येव। Si वि esset pro
अपि scribendum potius esset पि त्राणादि। erit igitur वि praepositio cum verbo
coniungenda. De metro torbat me quod Com. dicit, esse Mātrāsamacum,
id quod nullo modo videtur posse expediti. (Confer notam ad p. 11, 10.)
Prior versus est Vaitālyum, atque ad idem metrum alter etiam, ni fallor,
erit reducendus. Com. loqui videtur de tribus आ vocalibus, metri caussa
correptis; nam corrigendum erit इत्याकात्र्यं। Sed quatenam illae sint, mi-
nus certum est. Puto vero legisse eum cum AB विद्यापदि et fortasse पूष pro
पूषा। nam ita si scripseris, in altero secundi versus hemistichio iustam ha-
bebis Vaitālyi mensuram ग्रे पूषविशेषं विद्यापदि। Prius vero hemistichium lice-
bit fortasse sanare scribendo ग्रे पूषादुं विद्यापदि। Nam negationem, quam
Com. addit, videtur neque sensus pati neque metrum. —

1. 14. C तदो semel. —

1. 15. AC सखित्री। B वित्री om. य। D सखित्री। — A पलिचालिके जिदं लि। —

1. 16. D चालीत्रा°। — ABD तस्मिं। C तस्मिं। — BC इदोपत्तीवि। D इदोपत्तीव।

— Codices संयुजे। —

1. 17. D शुवपणं। — A इरिदं। —

1. 18. A उत्सादिदो। — C मुसिदो। —

1. 19. B om. दे। C द pro दे। — D सहिष। — A इदिषत्। — CD सपदं। —

1. 20. D शुणीष। — A च चतुषा। —

1. 21. B om. वि। C ponit वि post तदो (l. 22.) D pr. m. cum C, sec.

m. cum A. —

1. 25. A मदनिका pro चेटी। —

Pag. 39.

1. 1. C मुसिदो। —

1. 2. 6. 11. 14. 18. A मदनिका pro चेटी। —

1. 2. B इदो। — A° उड। B उडे। — BC विमूर्धन्ति च। —

1. 3. BC अदिलइन्ति। C interpr. अभिलपतन्। — BC हुषाश्च। — BCD सहि
यातूदिचला quod D sec. m. corr. in scripturam A. —

1. 4. D वदन्ति। —

1. 5. A होड। D होडु corr. होड। —

1. 8. BCD कण्ठ। — A गुमं। C तुहुं। — BC रदरद°। — Observa ए breve
in चद्रेण। —

1. 9. A सम्मह। —

1. 10. BCD मय pro मे। — D व्यत। —

- l. 11. BC णं मन्तेसि । — C गदिषरो । —
 l. 12. D कोपि । —
 l. 13. A दत्तमुवपणं । BC दत्तमुवपणं । — D बाले om. दि । —
 l. 14. Codices कालपादो et इत्याभलणं । —
 l. 15. D गहि semel. — A पडिबालेदि । —
 l. 16. A et D sec. m. उभौ pro मायुरः । — Codices भयोशि । — BC कुल
 युत्तं । D कुलपुत्तं । —
 l. 17. रमह । Com. रमानहे । —
 l. 18. Verba चत्तुर usque ad संवाहकः l. 20. D in textu omisit et sec.
 m. add. in margine. — Codices पडितुहा । — BCD सहिषा° । —
 l. 19. A गच्छतु । —
 l. 20. Codices परिषण । — A इत्यमादा । D इत्यमदा । —
 l. 21. AD करीषु । —
 l. 23. B लोइ pro लोव्य । —
 l. 24. Codices °दिट्ठो । — BC om. ता । —
 l. 25. D पवुप° । — A बह pro बहं । — B om. syllabas पा वृदि । — A
 वृदिषरा° । —

Pag. 40.

- l. 1. A ग्रमणाके । BCD श्रवणाके । itemque postea in eadem voce. Confer
 112, 14. 173, 10. — A वृद्धले । —
 l. 2. AD शुमन्तिह्वो । BC °द्व्या । C et Com. interpretantur इतान्यच्चरपि
 recte si sensum respicias. textus videtur voluisse sing. masc. quanquam mo-
 lesta est pronominis forma. —
 l. 4. B कलो । —
 l. 5. 6. Ed. Calc. haud percepit metrum. — A वीहत्त । BCD वीहत्तं ।
 D marg. वीहत्तं quod coniectura assecutus est L. App. 59. C interpretatur
 विहत्तं । — Codices त्रपात्त सत्त्वत्त । — C वीसे । D सीसे । —
 l. 8. C पोदं । D कियपोदं । — A किं भयोशि melius fortasse. Confer Sāh.
 D. 177. —
 l. 9. D वसन्त । — छुट Mahrattice palum s. stipitem significat. — Codi-
 ces दुट्ठ । — D विहिलेदि । Com. विप्रलेदि विचरन्ति विजलप्रतीत्येके । —
 l. 10. Pro गन्धगन्धं A नेमाया । B गन्धगर्था । D गन्धाया । — BC पेकिजत्तं । —
 B गदु वा किं नय etc. —
 l. 11. A सन्नशिपदं । D वन्नसिदं । — Codices °विहिठशं । —
 l. 12. A ततः प्रविश कर्णपूरौ इटः अपटोत्तेपेण । B ततः प्रविशन्ति अपटोत्तेपेण प्रवृहो वि
 कटोत्तेपेण कर्णपूरकः om. कर्ण° l. 13. C अपटोत्तेपेण विकटोत्तेप° । D पटोत्तेपेण । —
 l. 13. A कहिं चत्तुषा २ । B कहिं चत्तुषा । —

1. 14. C कालणं । —
1. 16. 17. omissae sunt in AB. —
1. 17. CD पलितुहः । — CD गोदे । —
1. 18. A कण्ठाडस्व । —
1. 20. AD कण्ठाडस्व । B कण्ठाडस्व । — BCD किं semel. —
1. 22. A महत्वं । B मेत्वं । D pr. m. मेत्वं corr. महत्वं । —
1. 23. B करंते । — A बोदिपणे । — A उधुहः । —
1. 24. A चक्रपोधं । — AB चाहृद । C चाहृदु । D चाहृदः । —
1. 25. A उपा pro मा हु । —

Pag. 41.

1. 2. C इत्तन्ति sed interpr. द्विन्ते । — A मणिवल्लिधा । —
1. 4. ACD कलचलण । B कालः । — BCD पुल । — Pro विष BC ख । D खि et in marg. add. घ । —
1. 5. CD धवगाहः । — A समालाहिषो । — A ते च । B त च । —
1. 6. D कुडिषा । — BCD सोषदेहि । Var. 2, 5 vult सोभर् । — D दंतरे । — BC विन्नं । D delevit vocem. —
1. 7. A उधुहः । — A ह । D om. in textu, marg. हा । — D वाघादिषदि om. नि । —
1. 8. BC चहो पनादो bis. —
1. 9. 10. A विहिषाविंसंललाकलाघ्रं । B विहिषाविचंतुलसिंललाकलाघ्रं । CD विच्छि एषावितपुलसिंलला^२ । Dedi scripturam A omissa syllaba विं sed fortasse restituendum est विचंतुल । Com. विचंतुलसंललापमिति क्रियाविशेषणं । De संलला sive सिंलला dubitare licet. Palice sonat संलला । cf. Clough, Vocab. p. 47. — Codices उधुहं bis ponunt, primum post कलाघ्रं deinde post पद्विस्तारं । — D पतिगहिदं । — D om. तं ante येविन्नं । —
1. 11. ABD घपणपिडोय^२ । — B सेपा pro दासेपा । —
1. 12. A दृहिलेकचं । — BC लेकचं । — Verbum उधुसिध typothetae errore semel tantum positum est, cum his ponendum erat. —
1. 16. A चाह्णिहुणु । B चाह्णिधकुण । D चाह्णीडण । — ABC सेलः । D ग्रेलः scribe सेलः । —
1. 17. A दंतंरूपद्विहो । D संहिहो । —
1. 18. BCD किंदे । D corr. कंदे । — BCD om. तदो तदो । —
1. 19. A om. verba inde a तदो usque ad आसि (l. 21.). — D कण्ठाडस्व । — B एतिधमेन्नं । C एतिधमन्नं । —
1. 20. D पणहत्ता । —
1. 21. B उत्तषणी । — A चमृदुक्केण । — A चमृण । — D pr. m. पद्विस्तारं । —
1. 22. D पिनसिध । — D पावृधो । B पावृधो । — A पिनसिधो । —

l. 24. A कषणउर् । — D एते । —

l. 25. D पावर्षो । —

Pag. 42.

l. 1. D om. सं । —

l. 3. ABD प्रावर्क^२ । —

l. 6. D पावर्षो । —

l. 7. A om. hauc lineam. — D पावर्षो । —

l. 8. A कषणउर् । — D om. हे । —

l. 9. C सोहर् । —

l. 10. D पावर्षो । —

l. 11. A कषणउर् । — BCD om. स । —

l. 12. A पवर्षो । B पव्वुषो । —

l. 13. AD उचरिहण । — D अकिह et in marg. थं । —

l. 14. C पेक्केम्ह । —

Pag. 43.

l. 2—5. A सुधपो हु मिशानुकम्पके सामिर् पिठ्ठाके पि सोहदि
पिनु उपा दव्वमब्बिदे दुक्कले कलु पलिषामदालुपो
अथ च तिउसाहु विंटे तित्तिउ तित्तिउ चण्णपो पिपालक्कले
अलसवहुषा तित्तिषा पा तपाह् दलिदूद तित्तिउ
अथि च कुपाउअं पा रोएर् पडुमकालअं अर्ह
सर्त्तपोपा सा मव्वर् अंचललंअ पडुम एव्वर्
अथअलक्क etc. (l. 6.)

B सुधपोहुं अथि च ।

तिउसाह् विंटे तित्तिउ तित्तिउ चण्णपो पिपालक्कले ।

अलसवहुषा थि तित्तिषा पा तपाह् दलिदूद तित्तिउ ॥

अथि च कुपाउअं रोएर् पडुमकालअं अर्ह ।

सर्त्तपो सा मव्वर् अंचललंअ पडुम एव्वर् ॥

अथ etc. (l. 6.)

C सुधपो हु मिशानुकम्पके सामिर् निरुणाकेवि सोहदि

पिनुपो उपा दव्वमब्बिदे दुक्कले सु पलिषामदालुपो ।

सुधपो हु कुमिषपालर् धणाहीपो अपह् वि सोहदि

पिनुपो उपा दव्वमब्बिदे पा च लहीविह्वावलंछिदे ।

अपि च । अथ etc. (l. 6.)

D (fol. 13. b. lin. ult.)

सुधपो हु [कुमिषपालर् धणाहीपो पा पट् वि सोहदि । पिनुपो उपो]

पिपालक्कले अलसवहुषा थि तित्तिषा (finis fol. 13.)

Verba, quae uncis inclusi, pigmento lateo illita sunt, atque in eorum locum in margine adscriptum est:

[भिन्नाणुकंपके समिष्टं पिण्डपाके पि सोहदि ॥ पिसुणे उपा दाव्यमविवदे दुक्कले वल्लु पलिणाम दाहणे ॥ अवि च। तिउसाहु विंठ तिउतिउ तिउतिउ वल्लुणे]

Deinde, post vocem तिउतिउ in fine folii 13, sequitur fol. 14:

पा उपाह दलिदुद तिउ (sec. m. ति)उ। अवि च ॥ कुपाउअ पा रोअर पडुमका (sec. m. क) लअं अअर सि (corr. स) इअणेपा सा गअर अअलं लअं पडुम इ (supraser. इ) (अवि delet.) अअर। सस etc. (l. 6.)

Com. मुषणेत्वादि वैतालौषं मुषणे इत्येकारो बुः इन्दोनुरोधत्। et deinde, post interpretationem Sanscritam distichi nostri, अल्लु वल्लुदेवे। दुक्कले यतः अतः परिणा मदारुणः।

Recepi primum distichon codicis A, reieci vero eiusdem disticha alterum et tertium, quae neque in codice *Wilsoni*, quem litteris consului, neque in Commentario exstant. In altero disticho sermo est de rebus acerbis seu molestis, quarum prima est त्रिपुषावा वृत्तं caulis plantae vulgo Teori dictae (est convolvuli species), reliquae perspicuae sunt. In tertio disticho de scriptura et sensu incertus sum. —

1. 6. D सस et pr. m. यतत्र pro यतक्क। — D सविक। —
1. 7. Pro पत्रने A et D sec. m. पल्लने। —
1. 8. D पत्रने et सविक। —
1. 9. CD सहाविअ। — D दोवे et सविक। — Com. अत्रापलक्के इत्यादि अक्करो ज्ञातेः पलक्को लम्पटः। et deinde, post interpretationem Sanscritam, additः अविर्-कदातृत्वं दोष एवेति तं च मम स्वामी न त्यजतीति भावः। —
1. 10. Codices चाहुदत्तस्स et मुणिहुं गदस्स। — Com. गंधर्व गंधर्व गौतमित्यर्थः। —
1. 11. ABD तत्ताव। — Codices बाहिरुदुआरसा°। D corr. बहिर°। —
1. 12. Codices सुअिसं। —
1. 14. B साधु भाधु रेमि°। C साधु साधु रे°। — BCD रेभिलेन। —
1. 15. D °गितरत्नं। — BCD कुतः। —
1. 20. D om. मेहे। —
1. 21. A om. syll. हो। — D भावे। — CD रेभिलेन। —

Pag. 44.

1. 1. B मग दावेहिं। — BD इत्योआए। —
1. 2. A सविकदे। — A पठन्तीये। C पठन्तीए। — BC काधली। — A सविकदे। —
1. 3. C पठन्ती। — A दिदुदवा pro गिदुदी। — A अविपंअं। — BC मुणुआअदि। —
1. 4. C काधली। — D वुह°। —
1. 5. AD हरे। — AB एअदि (ताअदि?) —
1. 6. A वअस्स मुदुदु अल्लु। — D भावेरे° गौतं। —

- l. 13. D. om. syll. नृ । —
 l. 14. AB मृदु । —
 l. 15. BC रमहि° । —
 l. 17. A °वीहीरे । B आचपांतराङ्गाविताहीरे एहं om. मुहं । C आचपांतराङ्गाविहाएषु
 interpr. Sanser. आचपांतराङ्गाविताहीरे । Com. आचपांतराङ्गाविताहीरे । D pr. m. रङ्गा
 विहाए del. रङ्गा et corr. वीहीरे । — A बि bis. —
 l. 18. BC सुत्रा et sic Com. — A गहं । B नेहे । — A एसो वि । —
 l. 19. A अत्रधार दंतो । —
 l. 20. A चन्द्रो । —
 l. 24. C बहुहमापाधा उहहेहि interpr. उहूधाटव । Videtur numerum २ pro
 vocali उ accepisse. —

Pag. 45.

- l. 1. A अन्नचमि° । D अन्नचमि° । C अन्नचमिश्च अन्न° । — A अन्नचमिश्च । —
 l. 2. A ता दाव दुषावध । — BC जे हेमि । in D जे deletum est. — BC om.
 अन्न quod D in marg. add. —
 l. 3. Codices आस्यो विस्मि° । —
 l. 5. C अहूमापाधा । D बहुमा° । —
 l. 7. B अन्न मित्रेय bis. — A ने° pro नेपहे । —
 l. 8. BCD पुत्रो sed D corr. उत्रो । —
 l. 9. Scribe नेपहेहि । BC नेपहेहि । — BC ने उत्रा । — A धोवोवेहि । B सोवा
 वेदि । C दोषवेदि । D corr. धोवोवेदि । —
 l. 10. BC वर्धमानकः om. च । D वर्धमानसु । —
 l. 15. BC om. पिहिट्ट । Radix Pracrita पिहिट्ट significatione ताद् superest
 in Hindusth. پیتنا et Mahratt. पिहणो । —
 l. 17. CD तुमुं । —
 l. 18. A दुदुवो । —
 l. 20. Codices धोदुस् । —
 l. 21. Codices सुवपण । — A मुह pro तुह । — Codices रत्तिं । —
 l. 23. A उन्नधणीए । —
 l. 24. BCD पुत्रो sed D corr. उत्रो । —
 l. 25. B अन्नस्य अन्न अन्नान° । — BCD चतुःषा° । — ABD पवेसाणि । —

Pag. 46.

- l. 2. A प्रविश । D प्रवेशय । — Com. प्रकाशनाती वेज्या । —
 l. 3. A ता pro तस्माद् । —
 l. 4. AB बिहू° निहां नाहयति । चाहू° तं तय्य etc. D cum AB sed om. बिहू° । —
 A संक्रम । BC संवय । D corr. संक्रम । —

- l. 5. A भयं । —
 l. 9. B om. syllabas नाह्येन ख । —
 l. 18. BC वनतिमिहिरुक्तवभावा । Com. षट्त्वं वृद्धं रोमभेदः (?) । तारा नक्षत्रं षष्ठक नीनिका च । — A न वननीव । —
 l. 21. A इदं ति pro इदं वदन्ति । — B om. syll. पु । — A स्वप्ने पि च षट्° । D स्वप्नेषु षट्° । —
 l. 22. B om. syll. ख । —
 l. 24. A कृतौ । —
 l. 25. A कस्मिन् देष्टे । CD कस्मिन्नुद्देष्टे । Confer 51, 15. —

Pag. 47.

- l. 3. B तीर्षीकि pro तीर्षा कु । —
 l. 4. D न च । —
 l. 5. AD नित्यादिव्यादर्शमोदकमेवमेव । D corr. वेचनेन । — D रेखिता प्रदूयिता । —
 l. 6. D °लीपामूषिको° । A मूषको° । —
 l. 7. A om. इदानीं । —
 l. 9. D इटिका° in utraque voce. — BC om. तु । —
 l. 10. Scribere volui cum D इद्वज° । A इद्वकार्कषां । BC इटिका° । — B om. तत्र । —
 l. 11. A पफळा° । B तप्त° । —
 l. 14. AD om. क्तु । B द्वो द्वय वि° ? । —
 l. 21. A भाक्त्तानन्दिने । —
 l. 22. A घायः pro प्रथमः । —

Pag. 48.

- l. 2. A उपर्षां । BC उपकर्षाद्वयं । D उपकर्षां del. इ । — A हि वज्रवि° । —
 l. 7. A कर्म सार्भते । C सगार्भे । —
 l. 8. D हा धिक् । —
 l. 9. A पुनः कर्मसार्भते कृत्वा etc. —
 l. 11. D सुवर्षापिंश्र्वा । —
 l. 12. D सुर्षादे° । —
 l. 14. BC पतिपुर्षं निवेष्टयामि । D pr. m. वलि° विजयामि del. वि et add. in marg. तावत् । —
 l. 15. ABD कार्तिकेयायेति etc. Com. इति । —
 l. 16. BCD इदं pro कषादे । — C तीर्षात्वाद्बृहत् । —
 l. 17. 18. BC कु नु ललु । सलिलं मूहीत्वा क्षिपन्सार्कं । D cum BC sed in marg. add. verba quae ex A recepimus, excepto क्षिपन् quod cum A mutavimus in वक्षिपन् । —

1. 19. BC इहानो परीक्षे किं। D ut videtur परीक्ष sed del. —
 1. 20. Com. लक्ष्यसुप्तं व्याप्तसुप्तं। —
 1. 22. AD निश्वाचो। — AB सुविशदः स्वल्पान्तरं। C सुवि^० स्वल्पान्तरं। D सुविशदः
 सुल्पान्तरं। Com. तुल्यमविवक्ष्य (scr. य) मन्तरमन्तरालो यथा स्यादेवं वर्तते। —
 1. 23. BC नामग्रन्तरं। —
 1. 24. D अग्रतः। —
 1. 25. ABD लज्ज। —

Pag. 49.

1. 2. BC नाह्याचार्यस्य। —
 1. 4. B भूमिर्द्वं। C भूमिर्द्वं। D भूमिर्द्वयं। —
 1. 5. BD भूमिर्द्वं। — A भवतुं न प्रसि^०। C om. भवतु वीर्यं। —
 1. 6. A कुचिदपि इया सारो^०। —
 1. 8. A भाष्यं। —
 1. 11. A सत्यवेतद^०। B सत्यवेतलंकरणा^०। — CD धर्तकरणा^०। —
 1. 12. A गुलयावयवकुल^०। —
 1. 16. A धनतिक्रमणो मनः। BC om. मनः। — D भाष्य in marg. —
 1. 17. BCD om. तत्। — BC गृह्णाति। —
 1. 18. BC post धार्यते inserunt: तं तावत्प्रवेशयामि। तथा कृत्वा। सद्ये निर्वापितः
 प्रदीपः। —
 1. 18. 19. A एष मुक्तो मुया वचैवाय दीपोपरि मंडलैर्विचित्रैर्विचयति। B एष मुक्तो मया
 कोटो यावदेवाय दीपरि मंडलं विचयति। C cum B, nisi quod habet दीपसोपरि। D
 एष मुक्तो मया कोटो यावदेवाय दीपोपरि मंडलैर्विचित्रैर्विचयति। —

1. 19. D एष pro एषः। —
 1. 20. C धिक्काल^०। —
 1. 25. C मे ५ ग्रहस्तः। —

Pag. 50.

1. 1. BCD om. इति। —
 1. 3. Verba पपायः . . . महाब्राह्मण (l. 6.) D add. in marg. —
 1. 4. AB इहणं। C राणी। D इहणी। — D विपिज्जिणिदि। — BC अहं सुहं। —
 1. 6. BCD स्वपिहि वर्णशतं। —
 1. 7. A ब्राह्मकुलं। D ब्राह्मणाय कुलं। —
 1. 13. A ममापि शर्वि^० नाम। —
 1. 15. BCD गृह्णातुंचने। —
 1. 18. A दुहुमो। B हुमो। C दुहुमो। D दुहुमो et corr. दुहुमो et sic corrigenda
 est, ut nunc video ex AK. (Lois.) 52, 11 nota d. Nam दुहुम s. दुहुम
 est serpentis seu lacertae species. Wilsonus (H. Th.) vertit: a mule in a defile.

l. 23. A सायर्। B बालार्। D बालर्। —

l. 24. BCD होसर्। —

Pag. 51.

l. 4. C पिक्कमलि। —

l. 5. BD उलेहि। —

l. 7. Verba किं . . . होसोर् (l. 9.) D add. in marg. —

l. 7. 8. B चोर् कपिष। C चोर् कपिष सन्धि। — BC om. ति। —

l. 10. D om. भोर्। — A om. किं भणसि et habet ह दुदिषं। — C विष
pro वि quod D add. in marg. Corrigendum erit वि। —

l. 11. Codices उदुषा°। C °डिर् ति। — ABD ति pro ति। —

l. 14. AB भोः। — A भवः। —

l. 15. CD कस्मिनुदुदेष्टे। cf. 46, 25. —

l. 18. D उपरित्त quam scripturam Com. etiam commemorat. —

l. 23. D छर्। — A दुवर्हि। —

l. 24. BC छपणध। — A हर्। — A उत्तमपणोर्। — BCD ponunt को ante
छम्हाणो। —

Pag. 52.

l. 3. BC विलब्ध। — Corrige सुप्तं। —

l. 8. C कणुसोचेमि। —

l. 9. A पिक्कामयिस्सामि। —

l. 11. A सर्व pro सव्व। — A मित्रेयो itidemque l. 12. —

l. 12. BCD om. कणु। A पु। — A मे किदं। — A om. तं। —

l. 13. BCD छपणध। — BCD पुत्तेण। —

l. 15. BCD om. वि। — BCD किं ता pro तह वि। —

l. 18. C भो तदा। — A भणितो सदिलो। B सि bis. D om. syll. सी। —

l. 20. BC ते मियं। —

l. 23. BC पियं। —

Pag. 53.

l. 1. A उपगतः। —

l. 2. BCD तुप्तं वि sed in D वि deletum est. —

l. 3. A उपगतो। —

l. 5. BC वयस्य कः अहोः। D pr. m. वयस्यति om. कः अहोस्य deinde delet.
वयस्य add. in marg. कः अहोस्यति। — D ना। —

l. 7. D om. कहे। —

l. 10. B अजलविमिस्तं। — A केपा दिपां दिपां केपा न°। —

l. 12. D अधिपते । —

l. 15. A om. गदुष । —

l. 18. A अध्वकलद् । —

l. 20. D वेष्टान्न । —

l. 24. A अध्वकलद् । —

l. 25. A परिक्लृप्तो । —

Pag. 54.

l. 1. B उत्तमपोद् । — D एवं । B एव स मन्त° । — B दलिदाद् । D दलीदुदाद् ।
— D इदिसं । —

l. 2. ABC निश्चल्य । — A भवं । — B काधन्त । —

l. 3. B पडिदन्नलेहिं कीलसि । —

l. 4. C शोपडोद् । —

l. 5. BC om. एतो । —

l. 10. A उपसप्य । —

l. 12. C घत्तं वन्दामि । — A पुरत्विमामुहो । B पुरत्विष° । D पुरत्वोष्मा° । Com.
पौरत्विमामुहो पौरत्विमामुषः पूर्वदिग्बलंबितमुष इत्यर्थः । —

l. 13. A पुरत्विमा° । B पुरत्विष° । — A om. मि । —

l. 15. BC om. भोदि । — CD फोदे । —

l. 16. Scribendam cum AD घत्तं वन्दे क्वु । — A रघपाइदिं et sic corrige.
B सट्टिं । CD सट्टिः । Com. रघपाइदिं घट्टिकाभिर्घं घत्तं । घृपयघट्टिकानाम् ग्रीष्मघत्तमित्येके । —
A अघ्वसिदा । D उप° । — BC घत्तिं । — D तहि । —

l. 17. BC तो घपपापडि° । D pr. m. सो घ पा del. घ । — BC पडिगाहिदी । —

l. 18. A रघपावालिर्घं । BCD रघपानालिर्घं । —

l. 19. D गहिस्त्वं । —

l. 21. BCD मं pro तं । —

Pag. 55.

l. 4. A वस्त । BC om. वस्त । D pr. m. भो तं दे del. तं दे et add. in
marg. वस्त तं दे । —

l. 7. A इव्य स्वीद° । —

l. 11. D न च । —

l. 12. BCD वचनसोनायाः सकाशं pro वचनसोनामृहं । —

l. 13. BCD आसीयं pro कर्मदीयं । — ABC विमन्नात् । —

l. 16. A चतुःसामुद्° । D चतुःसामुद्° । B चतुःसामुद्स्त सार्° । —

l. 18. A वयव्य मैवं । —

l. 20. C तस्यै तन्मह° । B तस्यै तन्म° । — D मूलं । —

- l. 22. B वर्धमानकः । D om. वर्धमानकः । — D इटिका^० et corr. इटका^० । —
 D सुदंतः । —
 l. 23. D परित्वावाह^० । — BC न कस्य pro नृपस्य । — BCD रत्ताः । —
 l. 25. D अकिञ्चिपो । —

Pag. 57.

- l. 2. AD आपातं मिह । — BCD अन्तुयासधामं । — A दृता अ अन्तुया । —
 l. 3. BCD चित्रफलह । Cl. 59, 7. 59, 19. —
 l. 4. AB उप^० । —
 l. 6. D चित्राकटी । —
 l. 9. AD कयं । —
 l. 10. B सुगिरका । C सुस्तिगिरका । — BD अगुलाना । —
 l. 11. D मय्यपाट् वं । —
 l. 14. ABC अलोच । —
 l. 15. BCD दक्खिणपो । —
 l. 17. B आर्यं pro हिम्रयं । —
 l. 18. D किं पि । —
 l. 19. D राहि^० । — B उग्रहस्योद्य देक्खामि । C उग्रहस्योद्यहो दिक्खामि । —
 l. 20. D अन्तुह वं । C दवं । — BCD अन्नलाघपो । —

Pag. 58.

- l. 1. A उपनृत्यं प्रथमा चेटी । — AD अयगुठपं । —
 l. 2. A मच्छेदि । C मचेत्ति । —
 l. 4. BC दस pro सद । — A साहस्तिवाद्यो । C साहस्तिज्ज धलंकारुड । —
 l. 6. BC को उण स्ते । —
 l. 7. BC राघनालसंठापो । D राघडलसंठापो del. उल et add. in marg. पालो ।
 A राघनालो । —
 l. 11. BC किं ति । D किं ति । — BCD धत्ते । —
 l. 12. D एवं । — C जं pro जद् । — A जौवन्ती । C जौधन्तीमिच्छति । —
 l. 13. BCD पा पुणो अहे अत्ताट् । — B आपाद्दव्वा । CD आपाजिदव्वा । A
 आपाद्दव्वा । —
 l. 17. A निग्रायां । —
 l. 18. Corrige cum AD रत्तान् । —
 l. 22. B om. यः । — B निरोच्यते । —

Pag. 59.

- l. 3. D om. नारी । — C विवर्तितम् । —
 l. 4. B om. पावर्वा । —

1. 7. BCD इमं द्वाव । — B चित्रफलद्वयं । — A मधुपरीष्ट । — D गायित्र corr. गायित्र । —

1. 8. A वेणुं । —

1. 9. BC यो जं । —

1. 11. BC om. नु मयात्र । —

1. 13. A om. दृष्ट्वा । —

1. 18. BC मदनिके semel. —

1. 19. A सखिलो । C सखिलड । —

1. 23. D पुरिसेण । — C om. घ । —

1. 24. C दीद्विष्ट । — D बापीवंति । — BC पितामह । —

1. 25. AB रमणु २ । —

Pag. 60.

1. 1. A पीदिहृदो । B पीदिहृदो । C पीदिहृदो । — BCD सहृदयित्वं । —

1. 4. A कियपोदं । CD किं पोदं । — D सप्तको । —

1. 7. B पदमारुह्यं । —

1. 8. C निःकषेण । D निःकषेण । —

1. 9. B कथं । — BC मत्संश्रिणी । — Post गुणितं BCD addunt इमिणा मयकलेषा (D मयकलेषा) घोषारिद (C उवागिद) सरोरा (D प्ररीरा) —

1. 11. B संक्षेदो । C संक्षेदो । Com. मन इन्दो मयाभिलाषः । — BCD धत्वं च । — Com. अनुतिस्तं धमेण्यां स्वाधीनामिति यावत् । — D करिस्तं । —

1. 12. D धय सखिल । — A एत्तिको । C एत्तिड । D एत्ति । —

1. 13. BC मोषारुस्तसि । D मोषारुस्तसि et superscr. चद । —

1. 15. C भूलेन । —

1. 16. ABC धय pro धय । — A om. मया । —

1. 17. C पक्षपा । —

1. 19. AD इति० । — D कलत्रस्तः । — Codices कालपोषा । — A वि । —

1. 20. A पिक्किन्नं । —

1. 22. D प्ररीरं । — C चारित्रं । —

1. 24. A धनपञ्चारित्तो । — D चारित्रस्त pro चारित्रो सि । —

1. 25. BC करुतेण । D करुतेतं । — BC धाचरितं । —

Pag. 61.

1. 3. A कांचनमयावेत्ता० । —

1. 5. B om. कार्या । —

1. 8. BC धनकाशो । Com. अनुचितः प्रकाशो यस्य सो ऽप्रकाशः । —

1. 9. BCD धनकारो धयं च । —

1. 10. BC उवपोहि द्वाव पेक्कामि द्वाव । — D om. पेक्कामि । —

l. 12. A om. निद्रयः । — BC om. सञ्चलनः । — BC पुरुषोः । D id. sed del. हः । —

l. 13. BCD कुरो दे एयोः । —

l. 16. D पित्रिकपितृसिः । —

l. 17. A अथ pro अविः । —

l. 18. Codices चारुत्तयेति etc. —

l. 19. BCD समाश्रयिहि semel. —

l. 21. D अतः । —

l. 23. D post समाश्रय्य repetit verba किमिदानीं च । —

l. 24. BCD कर्मोपाः । —

Pag. 62.

l. 2. BCD न कञित् । — BC om. तत्र । —

l. 4. BC सत्ये bis. —

l. 5. CD पशुप° । —

l. 6. D पिबं २ । —

l. 10. D वक्ष्यामि । — B पुमान् । C अस मानं । —

l. 14. D याति । —

l. 15. BCD कामो ऽग्निः । — D अग्रे धनः । —

l. 17. Vocem अवेचो C interpr. 'आवेणः' । —

l. 18. BCD अर्चि° । सर्वपाः । —

l. 22. BC तु pro तु । — B दातव्याः । —

l. 25. BC तु pro च । —

Pag. 63.

l. 4. A हीचीव । —

l. 5. B om. syll. हृ । D हितार्ताः । —

l. 11. D वेण्याताः । —

l. 12. Corrige भवचि । — C om. इति । —

l. 22. C इयार्चि । —

l. 24. A कर्ष । — A अग्राश्रयान्तेषा । —

l. 25. A °चिद्धिदं । —

Pag. 64.

l. 5. BCD गार्हपत्ये° । —

l. 8. BC et D pr. m. कथयति । —

l. 12. B साहसो । —

l. 13. C गुणान् । —

1. 14. C वेदः । —
 1. 15. D किं नू । —
 1. 16. A नैतिविग्रहमे ° e quo conieci विहङ्गः Reliqui libri omittant नैति-
 एतत् et habent तथाप्यन्य etc. —
 1. 17. BCD को pro एकोः । — A उग्रयोः । —
 1. 18. A उग्रयोः । —
 1. 19. A पुत्रिषः । —
 1. 22. D तोषिः । — C षतोः । —
 1. 25. A अपपाद् । —

Pag. 65.

1. 1. D मसुहुः । — AD मसुहिः । —
 1. 4. C नाम pro गर्गः । —
 1. 5. BC om. हि । —
 1. 6. BC तुल्यगणः D तजगणः । —
 1. 8. BCD om. चत्तः । —
 1. 10. C केरुषः । —
 1. 11. Codices बिः । — BCD त्रयामिः । —
 1. 12. C लुदि लुदि । —
 1. 15. BCD om. सवैलक्ष्यः । —
 1. 17. C दूर्यं pro दूर्यः । —
 1. 19. BCD षतो मोदुः । —

Pag. 66.

1. 2. A मरुषा दव्या । — C दे दिवि pro देदि ति in interpr. Sanscr. vero
 ते दहतीति । —

1. 3. B एत्य pro एव्यः । — A अग्रगच्छद्वयः । — B अग्रगच्छद्वयः । C अग्रगच्छद्वयः
 sed in interpr. अग्रगच्छद्वयः । —

1. 4. BCD अग्रे विहङ्गोः । — BCD om. अग्रे । —

1. 7. D गुणायुक्तोः । —

1. 10. B अग्रगच्छद्वयः । C अग्रगच्छद्वयः । —

1. 13. Codices दहन्तः sed Kumbhilakas Magadhice loquitur. —

1. 14. A सुदिच्छः । C सुदिह्यः । — BCD नं करेहि । — BC दिपाति et C interpr.
 दहति । —

1. 16. BC दहतीः । — C परिचक्षति interpr. परिच्युतास्मि धर्मायाः । —

1. 17. B सपद तुन स्तेव्य दहतीया et deinde दह om. ह । —

1. 19. A मते । —

1. 20. D सुदिह्यः । —

l. 24. A प्रत्ययविज्ञ° । —

l. 25. BCD यालकेन राता । — Corrige घोषादा° । — BCD लिपुः pro बहः । —
D स्वेयु semel. —

Pag. 67.

l. 1. C अयमत्रयैर्भ° । D अयत्रैर्भ° । —

l. 3. C कलत्रबोधाग्नि । — BCD om. आः । —

l. 10. A अद् । BCD भद् pro अयि । — BCD उद्वसितं pro गृहं । Com. उद्व
सितं गृहं । —

l. 12. BCD पितां । —

Pag. 68.

l. 2. C दिदृष्टिः । — A वदसि । — A चारुदत्तः । B चारुदत्तसंवासादोः । —

l. 5. AD अन्धुरेण । —

l. 7. A प्रविश्य । —

l. 8. Codices भोः । —

l. 10. B तापेण । —

l. 11. BC केके । — BCD दुश्चारं । —

l. 12. BCD अवलोच्य । — A किदृष्टिदोष° । B किदृष्टिदोष° । —

l. 13. BCD विविद् (D य) सुधन्धकुमुद्वहार्चित्रलिद° । Pro चित्रलिद (cf. 71, 19)
noli putare scribendum esse चित्रलिदिद quamquam Com. interpretatur चित्रलि
लित । — A भूमिषाघ्रास्तः । —

l. 14. BD कोदूलः । — ABD दुरुषणामिद । C दुरुषणामिद । — Codices लंबिद्वैरा
वण । — BD अनामद । C अमाद । —

l. 15. B समुददन्ति । C समुद्ध° । —

l. 16. BC राग pro रात्र । — A om. पञ्चपावलन्दोलपा । — D इदो इदो । —

l. 17. B वरेणो उग्रसोहिदः । —

l. 18. B तोरणध्वरा । C °ध्वरा । A °ध्वराखम्° । —

l. 19. A मंगलकृताभिर्मोहव्यासः । — A पित्रोस्त pro दुष्टोस्त । —

l. 21. A भुवण । — BCD दुश्चारः । — BC मत्तावस्त । —

l. 22. C बलाद्दिदृष्टिः । —

l. 23. B एद इमं । C एद एद इमं । —

l. 24. BC पविश्यावलोच्य च । हो हो भोः इध वि पठने पठोद्वे लसि° । — AD भोः ।
— A सन्धाघो । B सत्यदाघो । C सप्तहायो । D सप्तहायो । —

l. 25. D मुष्टिः । —

Pag. 69.

l. 1. D om. पासाअन्तोषो षो । — D मुहुषन्देहिं । —

l. 2. B पिताअन्ति । C पिताअन्ती । — A पिददाअदि मुहोअविहो । —

l. 3. A सदाहिषा । B संदपा । — C कलमोदपोषा et Sanscr. कलमोदकेन । — BC भक्तंदि । —

l. 4. A सुदामवपादाए । —

l. 5. D इमं त्वि । —

l. 6. C दुदियपघोदहे । —

l. 7. D पाद pro घोद । — C बिसापाघहा । — A पघहपा । D पघहपा del. पा । —

l. 8. C कुलिपो । —

l. 9. AD वैरिहो । — BC कुत्तसा । — A मल्ल om. स्स । —

l. 11. A इहं वडो । — BC निधयो । —

l. 12. A कूलत्विष । B कूरविष । C कूरचचुष et Sanscr. भक्तच्युतधृत (leg. धृत) विषं । D कूरत्विष । Com. भक्तैलधृतविषं । Voluimus D कूरट्टिष? quod melius fortasse est quam कूरत्विष । Conf. *Far.* 3, 10. et Palicum घट्टि pro धत्वि Clough, Vocab. p. 35, 24. — A पडिहाबोषदि घट्टिमेलपुट्टिसेहि । B ut nos, et sic C, excepto पुट्टिसेहि । D pr. m. ut videtur पडिहाबोषड् नेट्टपुट्टि deinde litterae ड् ने mutatae sunt in दि et in marg. additum घट्टिमेल ita ut scriptura codicis A proveniat. Dubius sum rectiusne नेट्ट scribatur. Confer vocabulum Sanscritum नेट्ट apud *Wilsonum* et Palicum हत्विसेपडो apud Clough, Vocab. p. 48, 9. —

l. 15. ABC तईए । —

l. 16. A वेसापापिमित्राई । — C घध । —

l. 17. B पाघाघपोवे । — BCD चिट्टइ । — A चारीपां मणिमघं । D चारीपां मणिमघं । BC एद घ मणिमघं । Scripturam चारीपा sumpsit e verbis Commentarii : स्वाधीनमलिभयग्राहीचहित पात्रकपीतं । चारित इति पात्रे प्रसारितमित्यर्थः । स्वाधीनमकृत्रिममिति प्राचीनटीका । — BC सद्धिं पोठे । —

l. 18. A खिगहोचदुरा । — D चतुरा । —

l. 19. A चित्र pro चित्र । — B फलहधम । C फलधम । D फलहधम । —

l. 20. BCD om. घ । — D भोदि । —

l. 21. D एदु semel. — Nescio cur non scribendum sit चउत्वं । ita enim h. l. habet A, et lin. seq. AB. — BD om. पघोदहं । — D पविसदु इह वल्लो । et C interpr. Sanscr. प्रविगत्विहार्यः । —

l. 22. AB चउत्वे । —

l. 23. A बुघदि । — D तलधारा । — D कियण । —

l. 24. D कांस । — A मरु । —

Pag. 70.

l. 1. BC et D pr. m. परिमासेण । —

l. 2. BC घट्टिमरुचरं । D corr. c. A. —

l. 3. A पघदोषदि । Corrigendum videtur पघोषदि. cf. 44, 2. 3. — ABC सत्तिंगार्धो । — C घोवागमहा । — C नेह्लति । —

1. 7. BCD व्यासकरोः । — A बाहर्दः । —
 1. 8. A धूमगाः । BC धूमगरेहिः । — C गिबभत्राविजगताणि । —
 1. 9. BC दुवारः । — A घोषाभावेदि । BC उमुसावेदि । D pr. m. उदृसावेदि et corr. उषासावेदि । Hoc recepi et interpretatus sum उपस्यति „venerationem meam, studium meum movet“, sed dubito num recte fecerim. C interpretatur: अनुकणति sed hoc praeite foret उमुसावेदि s. घोषाभावेदि Var. 3, 42. Com. habet रोसाचयः । नं सं voluit रोसाचयति माः । — D लहिलः । —
 1. 10. BC इपिदादिभ्योः । —
 1. 11. A बहुविदाहर्बिहार् बन्वतो अवलोच्य (l. 13.) omiſſis verbis interiectis. — CD पबन्ति च । —
 1. 12. B लट्दिभः । C लट्दिभः । D लट्दिभः । — B भुंभुसु । CD भुंभु । —
 1. 13. BCD अवलोच्य च । —
 1. 14. C om. अं तं । — A सगाचति । BC सगीचति । Corrige सगाचति c. D. —
 1. 19. D अणोषवाच्या cuius scripturae Com. etiam mentionem facit. —
 1. 20. A et D sec. m. ललामाः । B ललाम विलामाः । Com. ललामः विलामाः । लल विलामे भौगारिकः (?) । अनुपासानुरोधेन उलपौरैक्यं ललाम इति पाठे श्रेया इत्यर्थः । —
 1. 22. C दृदु semel. — A दृदे दृदं पोटं । —
 1. 23. D om. च । — A पोटं । —
 1. 24. Pro छन् B छं । C छं । — A सुवण्णारुक्क्याणां तोर° syllabis गणं ut videtur transpositis. D रषण्णं । — A विणिक्तिताद् । B विणिक्तिविजताद् । —
 1. 25. A हरिचयति । B हरिस्तेति । — A मोचिचयाल° । — B पञ्चालच । Com. पञ्चालकः । — Pro पुण A पुण । B पुमः । C पुत्तः । D पुप्प । cf. L. I. 261. —

Pag. 71.

1. 1. C ककैतदृषः । Com. ककैत et deinde पुलककर्कतरौ गणिविषेयी । — A पडम । C पडम । D पडपम । Cf. p. 77, 13. Var. 3, 64. — A विरेवादिः । —
 1. 2. BC क्षिण्णोः । — D pr. m. वटिन्नति । —
 1. 3. AB रत्न । — A सुन्नरुण voluit सुन्नरुण । — BC वेदुरिचाद् । —
 1. 4. D साणीचन्ति । — C सुक्कचिचन्ति । — Pro ओल्लविद् (nam ita scribere volui) C अविद् । Confer Sanscr. ओल s. ओल्ल et Mahratt. ओल्लचयो made-facere. —
 1. 5. BC कुम । D कुकुम । — BC सालीचदि । D साधरीदि voluit सारीचदि । Com. सामोषादि चार्द्धीकियते । — C सेरलन्नचं । Com. सेललुचं कल्लुकि । — D विस्सारीचदि । —
 1. 6. BCD कामुकाणां । — A तोचोलचं । —
 1. 7. B पिच्चोचदि च । C वीचदि च । D del. च । — A अणवचं । —
 1. 8. BCD मद्दा । — D °पुनद्दावित्ता । —
 1. 9. D गणिचान्णो om. दि । — D ने in marg. —
 1. 10. A पीचन्ति । —

1. 11. A यषोट्ठबं । —
 1. 14. BCD पद्मवद । — BCD बम्हपो विच । — D मन्दं pro बुत्रं । — B पददि ।
 CD पददि । —
 1. 15. A मृद्धासो । B मृदासो । —
 1. 16. A कुकुराष्टि । — BCD मद्पा । — A अपोषपुल्ल । B °पुल । C °पल ।
 — B पदुठ । C पदुठ । sed est = मृदुष्ट । Com. मृदुष्ट । —
 1. 17. BCD पद्महा । — A पागहंतेनु । —
 1. 18. C लाचघा । — BC घालविधंति । D घालबोधंदि । — AD कथितला । C
 पत्रकवित्रकयोदाः om. rel. — BD कयोदाः । —
 1. 19. C om. तदो । — C वित्रविदोः Confer p. 68, 13. —
 1. 20. AB कृपा । — C पक्षकक्षे° । —
 1. 21. BC पोषडीकिदा । —
 1. 22. B पत्रादो । C पत्रादो । — AB परिभ्रामन्ति । D परिभ्रमन्ति । — AC बुद्ध । —
 1. 23. B इदो तदो तदो । — Codices भोः । — BCD पत्तार्धं sed D add. ए
 in marg. —
 1. 25. BD नपिआहर् । — B पटिभसदि । CD पटिभासदि । Corrige c. A पटिहादि । —

Pag. 72.

- A om. 1. 1—4. — 1. 1. AC एद् semel. —
 1. 2. D om. च । — D पावर् del. घ । —
 1. 3. B घधिघदं । — B °लंकिदो दि घन° । —
 1. 5. BCD घघं भादा । —
 1. 6. A केत्रिजं । —
 1. 8. A तद् वि कुल्लपावार्पाकुदा उवापाह्नुवलपिक्लिचो घवाहिगमपोषो etc. — B
 तद् वि ह्मत्तापा । C पमत्तापा । — C बोषोर् । —
 1. 9. C एषा । — A का (om. कुल्ल...नुवलपि) क्लिन्नः । — D का पाउदा et
 in marg. add. कुल्लपावार् । —
 1. 12. A कर्दुहाविपोर् । B कर्दुहास्पोर् । Com. कर्दुहाक्लिन्नाः । कर्दुद इति पाठे
 बोषोपाका-मुहर्पाप्रवृत्तः । कर्दुः आह्मपावत् । sic. Incertus sum de utraque voce, ita-
 que interpretationem Sanscritam, quam C praebet, recepi. —
 1. 13. C इहु । —
 1. 14. BC उचह्म pro उचक्लिन्न । — BC घन्निघं । —
 1. 16. A om. lin. 16—18. — Vocem उचघारेण C interpretatur उपघारेण ।
 Com. उपघारेण । —
 1. 19. BCD om. घा । — BC इदिसो । —
 1. 20. CD ऋदो । Scripturam हो ऋः Var. 2, 23. falsam esse, ex eu-
 phonia videtur concludendum; scribendum erit हो ऋः ut S. S. 61. —
 1. 21. D om. एषा । — BCD नन्निघ pro घन्निघा । —

1. 22. BCD गर्दि। — A तद्यत्। — D corr. पञ्चिह। — De metro incertus sum. Com. qui plerumque metri nomen exhibet, nil habet nisi सौ धनुधामरेत्यादि। et statim addit प्रुडगालिखिमेयः vocem सौधु explicans. — Editor Calc. non animadvertit, versus esse. —

1. 23. ABD तापावता। —

1. 25. BCD et Com. पेम्पियाम्मलत्रले। —

Pag. 73.

1. 1. C त्पयापोषं वतह्पा sed interpr. c. nobis. D यपा। — ABD तापावता। — BCD गणाह्पा quod C interpr. यपाह्पाणि। —

1. 2. A बहुबुचं। — C °पधोदुभयणं। —

1. 3. A एत्तं। D एकात् del. क। — C तत्रिदृष्टं। —

1. 4. B गणिहरो। C गणिधवरो। — A भवपा। — B परित्वंदो। C परिच्छेदो। D परिच्छेदो। —

1. 8. BCD सत्तिदिशदा। — BCD कुतुमातत्तरोविदापोधवदद्या quod D corr. in scripturam A, excepto चारद्या। —

1. 9. A गिमिता pro गिमिदा। — BC सुवति। D सुवदि। — C सुवपा। — B सहोलिषा voluit सेहोलिषा quod CD habent. —

1. 10. A पोवमालिषा। — Corrige c. A कुरवधदिमो°। B कुरकधदिमो°। CD कुरवधधदिमोश्च et D corr. चदिमेत्तश्च। — BC लुहदि। —

1. 11. ADलुहुद्। addidi Anusvaram. B लुहुर्। C लहु। — A °धपासत्तिरोधकदं। —

1. 12. A कमलरुपोपलेहि। —

1. 13. C दिदिषा। — BCD post दीदिषा addunt: चवि च। —

1. 14. Ed. Calc. non percepit versus. — A एतो धतो सतोश्च०। — D वच्छो। —

1. 16. BC भोदु pro भोदि। — B om. चतुधा। —

1. 17. BCD दिदृष्टिं। —

1. 19. A धर्। — BC नैत्रेव। —

1. 22. C चवि। —

Pag. 74.

1. 2. BC om. चुदुदु quod D in marg. addidit. —

1. 5. B सीसे। —

1. 8. A गये। — BC विलम्भादो। — A चत्रयाकेरिणि। —

1. 9. A गरीषो। — D राषावडाषारी del. डा et add. in marg. ल्यः De significatione incertus sum. C interpretatur राषावडाषारी quod vix probandum erit, sive litteras spectas, sive sensum. Com. habet: वाचवतहारी चर्तिकः haud melius. Sed neque id, quod ex coniectura posui राषावडाषारी poterit ferri. Recurrit idem locus p. 88, 25. —

- l. 11. C दिट्दिष्टा । — B वट्ठतिमि । —
 l. 12. BCD कथं चोरेण बबहदं योग्यो^० om. वि । — A बि quod correxi. —
 l. 16. BCD post चलंकार्थं addunt त्रिचिंत्य । —
 l. 18. BCD एदे pro इमं । —
 l. 19. B कथं । —
 l. 21. A तथहिर्पाद^० । — D मकरंदविद्घो । — BCD विषपायेसि । —
 l. 22. A मह । — BCD बि । —
 l. 23. B ग्रामिस्तामिति । CD ग्रामिस्तामि त्रि । —
 l. 24. A तर्हि । —
 l. 25. A भो pro भोदि । — A मि पिषत्तो^० । C प्रोषत्तो^० । —

Pag. 75.

- l. 4. C दुदुदपिं । —
 l. 6. A उदयंति । —
 l. 8. B लहु semel. C लहु semel. —

Pag. 76.

- l. 4. Com. अपाकृतं निरस्यमभिनिन्दितमिति यावत् । —
 l. 5. C घनरोचं । —
 l. 7. In cod. D lineae 11—13 ante lin. 7 scriptae sunt, sed numeris additis indicatus est ordo quem reliqui codices habent. —
 l. 16. C ददा pro दृढा । —
 l. 19. Com. व्याविर्भर्त्ताः । —
 l. 20. D बाकृत । — D correxit अनुमते । —
 l. 21. ABD गगनं । — BCD विश्लेषितैः । —

Pag. 77.

- l. 1. Com. धृतराष्ट्रचक्रवर्त्तुं नष्टचन्द्रार्कत्वान् । —
 l. 2. Com. वा इवार्थे । —
 l. 3. C इवार्थे । —
 l. 4. C चर्थे । —
 l. 8. 9. BCD तदो वा (C न) कथा कदा धपणा । —
 l. 9. Corr. अपादरेण c. AD. — BCD किं बि । — A एवमेव गहिदा । —
 l. 10. Codices गहोद् । — A एव बि quod mutavi in एव वि । BCD वा तए (D ताए) वहे (B om.) भविदो घत्त etc. —
 l. 11. D विसमीधु । — A गल्लकेपा । BCD मल्लकेपा quod D corr. in गल्लकेपा Com. मल्लको भातनविशेषः । — BCD पाप्तीचं । — BC om. वि quod D add. in marg. — BC et D pr. m. पिबिष गच्छीधु । D del. syll. गच्छी । —

1. 12. A सुदं वि। BCD गणिषाट् सुदुदु क्वु, etc. D add. in marg. सुदं पेक्किन्नसं सनिर्वेदं। —
1. 13. BCD पटुमिणी। — D सुवपणकारो। —
1. 14. D गणीयन्ति। — D संभावणीयन्ति। —
1. 16. A पिषसो। D पिषवसो। — C उयविट्टो। —
1. 17. BC भोदे। —
1. 18. BCD om. कर्षं। — C सुदुन्ने। — BC मैत्रेयः प्राप्ः। —
1. 20. D उप°। — C उयविट्टो। —
1. 21. C कययत कार्यं। —
1. 22. C विषाट्टं। —
1. 23. B om. तथा न। —
1. 24. A एत्तिक्का। D एत्तिक्का। — AD भाषणेष्वा। —
1. 25. BCD अंजलिं pro हलं। — D pr. m. पडिच्छिणा? corr. पडिच्छिदा। —

Pag. 78.

1. 2. BCD कर्षं वा विषाट्टं। — BCD अभुजपीदस्स। — D om. चोरेदिं चयएदस्स। —
1. 3. D अपमु°। — AB चतुस्समुदुद। — BCD रूषणमाला। —
1. 5. BCD om. पय्य। —
1. 6. C न्यासे। —
1. 7. A नील्यं। —
1. 8. A एदं वि। —
1. 9. B पटन्तोववार्दिदं। C पटन्ताववार्दिदं। — D सुदं। —
1. 11. C °पयवाद्या om. हो। —
1. 12. AD पविट्टा। — BC विष लेट्टुष्वा pro ले°विष। — BC दुक्खेणा उपा।
A गिराक्कीदि। — Verba पसंगादो (l. 11) usque ad गणिषा (l. 13) in D repe-
tita sunt in marg. sed scriptum ibi लोट्टुष्वा et उपा deest vero भी वयस्स। —
1. 13. C काष्ठट्टुष्वा भिक्खु। — BCD रातहो व। —
1. 14. A तदिं तदिं। — AD दुव्वः C दुदुदा। —
1. 15. D सर्वपदि°। —
1. 24. In A quattuor lineae inde a वयम्वेः usque ad प्रकाजं (p. 79, 2) bis scriptae sunt.

Pag. 79.

1. 1. BCD पिलावदि। — C मट्ट विषावर्दि° et in interpr. Sanscr. मया निव्रा°।
D पिवादिगंतस्स। — C व्हहिदा Sanscr. वृद्धा। —
1. 2. A prima vice om. वामो et secunda vice habet कायो वामो। BCD
वामो कायो। —
1. 3. AB भणिजं। D प्रणिजं। —

1. 4. D °नुदाः — A अपरं चनामिदुः । D अपरं । —
 1. 5. B आश्रयणादिः । C आश्रयिस्तादिः । D आश्रयिस्तादिः । —
 1. 8. A नापावदे । Com. अत्रेय नापावे इति वे अपेत अपमच्छनेत्यर्थः । —
 1. 9. C वस्तदिः । — Codices पुट्टिः । —
 1. 10. BCD हलक्के । —
 1. 12. A वंत्तः । — Pro वाद् dubito num recte posuerim Sausser. वामिः ।
 C et Com. habent वाद्दामिः । — ABC तत्र । — BC बिद् । — ABC पुषद्दं । D
 पुषद्दं । — A om. वादे pro quo BC वाद् । — ABC तत्र । — D पाद् et in marg.
 तौ । —
 1. 13. B om. गोश्वः । D गोश्वः । — D गोश्वः । — A मद्दहस्तापुत्र्यं । B मद्दहशापुत्र्यं ।
 C मद्दहस्तापुत्र्यं । D मद्दहशापुत्र्यं । — BCD को । — BCD तुवत्र । — C पारुदेः । —
 1. 14. C अपात्रः । — Codices वर्गतेले° । — BCD om. तौ । —
 1. 15. Codices चारुदत्त (B °स्व) । —
 1. 16. ABC एसे । — A चारु° । — A हक्क° । — ABC चिद्दि । D चिद्दि । —
 1. 17. C एसे बिसे । D om. से । — A दुद । BD दुद । C दुद । — A वदुके ।
 B वदुक्क । D pr. m. वदुक्के? corr. वदुके । — D कर्ष । —
 1. 18. A दुधार्द । B दुधाले । CD दुधाले । — A हक्क° । — Codices एदस्तः ।
 — A दुद्वदुधस्तः । B दुद्वदुधकस्तः । C दुद्वदुधकस्तः । D pr. m. दुद्वदुधकस्त? corr. in
 marg. वदुधस्तः । —
 1. 19. C गुटिकाः । D गुटिकाः । —
 1. 20. A चेदिदं । B वेदिदे? । C वेदिदिदं । D वेदिदं corr. वेदिदं । —
 1. 22. 23. A पातिश्वं चेत् । —
 1. 24. BCD om. धाः । A धाः । — D पुत्र । —
 1. 25. BCD दंष्टमृष्टेणः । —

Pag. 80.

1. 2. D °वैतेनाकृष्यः । —
 1. 4. CD मं पा pro पा मं । — Codices क्वत्तार्दः । —
 1. 5. Codices लोदृढ । — D om. पुणो वि । — Codices ताडदृस्तः । —
 1. 6. D कुंभिलाघोः । — AB उप° । —
 1. 9. A ष्ये । — A कन्धधाले । —
 1. 13. D दुग्गिक्क । — C काल । —
 1. 14. B om. सा । — C एषा या वेति । D एषा या वेति deleta syll. या । —
 1. 15. BCD post त्रिष addunt गुट्टु quod in D deletam est. — C कि
 काकाचसि । D del. कि । ABD काकाचसि । —
 1. 18. CD भपिस्तं । —
 1. 19. Codices दृस्तं । —

1. 20. A मोतुं। B मोतुं। D et Com. मोतुं। Confer Bengal. मोत et Hindusth.
 گور gor. —
 1. 21. Codices कस्तिं। — ABC मौलेन्ति। D मौलति। —

Pag. 81.

1. 2. ABC मौलेन्ति। D मौलति। —
 1. 5. D ने। — Codices दइसां। — BD का (C को) post गावापां। — Co-
 dices मुसमि°। —
 1. 6. Codices रक्खच्चं करेदि। —
 1. 7. C रङ्गा Sanser. रङ्गा। Posui रङ्गा quod sensus postulat, neque im-
 pedire videtur, quod modo रक्खच्चं dictum erat; invenimus enim in lingua
 Hindust. رنجا et رنجا et Com. ad *Far.* 3, 30 dicit रङ्गादयः। —
 1. 8. BC छे। —
 1. 9. D सदेहे। — A om. विचिन्त्य। —
 1. 12. A om. चेटमुगाम्य। — BCD पुत्रा। —
 1. 13. C एककयि। D °स्तिं। —
 1. 14. Codices सेना। —
 1. 15. BC पडिचन्निध। A पडिचन्निध। D pr. m. cum BC, corr. c. A. —
 1. 16. D सेना। —
 1. 17. D मुच। — ABC बटुठका। — C corr. वडुवका। pr. m.? — D
 पादाइ। — ACD पडिच°। B पडि°। —
 1. 18. A परावृत्य। — CD सेना। —
 1. 19. C विटः pro चेटः। — BCD om. मुक्कन। — Codices चक्कर। — D
 पादाइ। — A पडि°। BCD पडि°। —
 1. 22. A चाहृत्तं। —
 1. 25. B तो pro ता। — CD दुवारे। —

Pag. 82.

1. 3. BC तद् ने। A र्मेडा। Scripsi c. D तद् मय। — B वषणो षे ण। — D
 पन्निषासि। — B तो। —
 1. 4. BCD पुत्रा। — C कुम्भोलय। —
 1. 6. D कयं pro कयव। —
 1. 7. A ह्सा ण। BC ह्सा सा। — Codices वसन्तसेणा। —
 1. 8. BCD चाहृ° सहर्ये। — A न कदाचिदपि। —
 1. 12. 13. C शाषादन्ति। —
 1. 18. B वेवेणा। D वेवेणा। —
 1. 22. A प्रणयनी। D प्रणयनि। —
 1. 24. D पण्य semel.

Pag. 83.

1. 5. B पंकादिन्^०। —
1. 7. AD स न्यासः। C संन्यासः। — ABD हृत pro वृत। —
1. 8. BCD संतिष्ठते pro विद्राम्यति। —
1. 14. BCD उपलभ्यतां। —
1. 15. D विद्रग्धोपल^०। —
1. 17. A गर्गन्तुं वर्धन्तु। —
1. 18. BC तृमणाभिमुखाः। —
1. 19. BCD पश्य semel. —
1. 21. AB खनित। —
1. 24. A om. syll. ता क। —

Pag. 84.

1. 1. BCD बलाक। A पताक। —
1. 3. A चुते। —
1. 6. B कर्त। —
1. 7. A om. भाव। —
1. 11. C हुता। —
1. 14. BCD सधार्ता pro सदागा। —
1. 15. A पश्य २। D om. पश्य। —
1. 18. BC शण्यांकुर। D corr. शण्यांकुर। pr. m.?
1. 21. A परुतुरैः et sic D corr. —
1. 22. C प्रोडुडोय। D प्रोडाय et in marg. त्या। — A सोडाह। —
1. 24. BCD समुत्तिष्ठते। —
1. 25. A पश्य २। —

Pag. 85.

1. 1. AB नष्टं क्षपा^०। —
1. 2. A क्षपानददृष्ट। B शृष्टनष्ट। C शृष्टमुष्टु। —
1. 10. A पश्य २। —
1. 14. AD खं विह्वलितोय। —
1. 15. BC शनोद्धारिणा। —
1. 16. C विष्यष्ट। — D निःस्वनेन। — C धूर्ण। —
1. 17. B नीलै नीलै सोदगिर्गल। —
1. 19. C मच्छन्ती। —
1. 24. A om. अपि च। —
1. 25. D om. शक्र। — C मोक्षो। —

Pag. 86.

- l. 3. A om. inde a गर्त usque ad syllabam चि l. 6. —
- l. 5. D यदि वा। —
- l. 6. D अपि pro यदि। —
- l. 7. BCD घलमलमुपा°। — D om. उपका° तवेवं। —
- l. 10. A भुवनो°। —
- l. 12. BCD मात्र एव तं। —
- l. 16. D प्रसीद् त्वं च। — C om. ultimum च। —
- l. 23. A भवत्वं। — D भवद्दीर्घः। —
- l. 25. C चत्त। B अत्र pro इत्त। —

Pag. 87.

- l. 1. A भवदि pro भोदु। —
- l. 2. 3. D om. प्रकाशं। एवं भवतु। —
- l. 6. A त्रपात्त pro पपात्त। —
- l. 7. D पुण्व। —
- l. 10. A वृद्धिघटे। —
- l. 12. B तुहाकनहकल। C तुहापां मुकलहकनवा°। D pr. m. c. C, corr. in scr. A. —
- l. 13. A तदिं पा योर्दुद्धि। —
- l. 17. A om. वृद्धिघट्। — D अपि। — C सुहो Sscr. शुभः। —
- l. 19. BCD दे पात्°। —
- l. 21. A अत्रि वृद्धि° षड् सुहो। —
- l. 23. A षड् pro अपि। —

Pag. 88.

- l. 3. D उपवि°। —
- l. 4. C om. वचन° et habet घातोनाः। —
- l. 13. D भोदो pro भोदिं। —
- l. 14. BCD किं चि। —
- l. 16. 17. Corrige cum AB चन्दालोर्। C चन्दा°। D चंदलोर्। — D चंधारे। —
- l. 18. C उत्तयो Sscr. उत्तवलो। ABD उत्तुयो quod mutavi in उत्तुयो = अतुयो। Confer p. 90, 21. et M. R. p. 10, 10. —
- l. 19. A पिउपोजि et sic corr. D. — B भपादि। C भपादि। —
- l. 20. D किन्निधं। —
- l. 25. D om. च। — C महिधो। — Confer p. 74, 9.

Pag. 89.

- l. 1. D मन्ति। — Post मन्तीषदि A pergūt ता किं (l. 4.) omissis verbis चेटी usque ad पितामहि। —
- l. 2. Post syllabam ता vocis ताव D pergūt किं दिह (l. 4.) additque in marg. व हृद etc. — B त्रेव्यं। —
- l. 4. D om. चेटी। — BC पितामहि। —
- l. 5. BCD त्विष। — A om. दिहति। —
- l. 8. A om. मेहे। —
- l. 11. C प्रसुतो। — A सव्यं। D सव्यविड^०। —
- l. 12. B अम्हपोपा। CD अम्हपोपा। —
- l. 14. Corrige भो पुच्छामि यं। —
- l. 19. D om. किं ante वं। —
- l. 20. Corrige हृव्यं। —
- l. 23. BCD न कदाचित्पिष (D वं) निवेदनं (D हितं) निःक^० मया। —
- l. 24. Codices °लीयकमिति॥ अन्गुनी^०। —

Pag. 90.

- l. 2. A om. भो कटे। —
- l. 3. A होवितैराहित। —
- l. 7. C om. syllabam ह्यै। —
- l. 8. BCD om. वयस्य। —
- l. 11. A विस्मितातां। D स्म corr. स्मि। —
- l. 13. A अतिमेतं। D अदिमन्त्रं। — A संकषिदेपा। —
- l. 14. C दाण?। C हृषाण। — D प्राडिआ। —
- l. 21. A अदिमन्त्रं। — BD उल्लुषं। C उल्लुषं Sanser. उपतं। Confer p. 88, 18. — D अन्नापां। — C हृमेति। —
- l. 23. C हृवार्धन्तो। D pr. m. corr. घोला^०। —
- l. 24. D om. वि। — BC विवार्धारि^०। D pr. m. cum BC sed corr. रि। A पतिष्यो। C पत्तपो। —

Pag. 91.

- l. 1. C भिन्ना। —
- l. 3. D विपुष्पा। —
- l. 7. D मेवा अवनति। —
- l. 11. B om. वीति। D उपतीवितं। —
- l. 13. A रूपा कौतुकिवांतर्। —
- l. 18. D दासिर्। BCD पुत्र। —
- l. 21. A अविरतं om. धर्। — C प्रतददा स्फुरन्तु। —

Pag. 92.

1. 4. A चेदि। B चेहि। — C संचयनी। —
1. 7. C चित्र quod D pr. m. habuisse videtur. —
1. 8. BCD अवलोचय। —
1. 10. C अन्तरीक्षेण। —
1. 13. A नालीपु। — C मन्द। —
1. 14. A शिकासु। — C रुचं। —

Pag. 93.

1. 2. B om. चेटी। — Corrige कं। — C विबुद्धि। —
1. 3. BCD पडियो^०। —
1. 5. BCD चेटी॥ मित्र्य॥ — A पभादे। —
1. 6. D प्रयुध्य। — D इति et Sanscr. राजवेद्य। — D संभादे। —
1. 8. B इ उपा pro इते कहिं। — CD कहिं उपा et in marg. C कुतः पुनः।
D कु पुनः। —
1. 9. Pro समादिशिष्य A सदिष्य। D समासादिष्य marg. संदिष्य। — AB पुण्य। —
1. 10. A ०चाहदत्तयो। —
1. 11. A मेगादिशिष्य। D समादिष्य। — BC addunt पुष्क (B पुण्य) कर्षणं तिपणु
ज्ञापं मदी अतचाहदत्तो। —
1. 12. D om. syll. रादी del. ए et om. रानी in marg. — BCD om. शोच्य।
— A om. जि। —
1. 14. A om. चेटी। —
1. 15. A परसद्दे। BC पिताद्दे। —
1. 16. A पतकनं। C पट्टकनं। D पंचकनं। — BCD अहं इह sed D om. इह
in marg. —
1. 18. A हिष बि। BCD चि हिषं। —
1. 20. A om. quattuor lineas inde a वसंत^० usque ad गमिस्तादि p. 94, 2. —
1. 21. BC संतपिस्तादि। —

Pag. 94.

1. 3. A पठनं। C पठनं। — A संतप्यद्दत्तं। BCD संतपिद्दत्तं। — Ante इते BC
inserunt सामुनयं। D सामुनयं। — D om. हृदं। —
1. 5. BCD चिर्। —
1. 6. C गृह जल्य। — A कंहा?। B कंरुहा। C कंरुहा। D काटा। — D syllabas
रणं हो add. in marg. —
1. 7. BCD अतुर कुलि^०। —
1. 9. D आपवेदि जि। —
1. 10. BCD निष्कन्य पुनः प्रविजति। —

- l. 11. A om. धनुर्। — D पवादेकिदा। —
- l. 15. B सचाए pro सचडि°। — BCD कोलम्ह। —
- l. 17. D om. syll. च। B om. syll. चं। —
- l. 18. A om. त्राह। —
- l. 19. A कोलहस्वसि। —
- l. 20. AB उप°। D pr. m. उपडित्सि corr. in nostram scripturam. —
- l. 22. BC रूषणि। — A यचं तरुषो। B यचं हारे छंदारुषो। —
- l. 25. B गामे। —

Pag. 95.

- l. 1. A पुत्रा। —
- l. 3. D त्रयं। — Codices त्रिः। — C दृहीणा। —
- l. 4. D यत्रापां। —
- l. 6. BCD पडिवेसिषगह्वर। A गिह्वड। —
- l. 8. D कुरुचा। — BCD नए pro मम। —
- l. 11. BCD कदन्त। —
- l. 12. A भाषधेवेहिं। B °धेवेहिं। — BCD सोवपण। —
- l. 17. A यलोषं। —
- l. 18. C यलंकिदाए। —
- l. 19. D त्रात। —
- l. 20. BC हृदन्तो। —
- l. 24. BC मृच्छकटिकं। — BCD सोवपण। —

Pag. 96.

- l. 2. Codices रूदणि। — Codices वग्नसेपाए। —
- l. 3. A घोकारिचं। BCD घोहारिचं। — A दुषाए। BCD दुषाए। — Codices
सर्त et चिरुहदि।
- l. 5. D वडूहमापा। —
- l. 7. BCD addunt इत्ते ante चिरुहु। — ABC चिरुह। — BCD मुहुत्रं। —
A दाव त्राव। — B घट्रहवा pro घहं। —
lineae 9, 10 in C omissae sunt. —
- l. 11. A स्वलके। D स्वपांके। — Codices विचुमलिदे। —
- l. 12. BC om. पां। — D यत्रा pro त्राव। — B घाघतयानि। — ABD पास्वा
कुरुषा। C पास्ताघन्तुकुरुष। Confer p. 99, 8. In interpr. Sanscr. pro नासिकारसु
potuisssem scribere नस्या। Confer *Yājñ.* 2, 299. (Mitāksh. II. §. 91, r.). Idem
est quod नास्य Mn. 8, 291. — BCD भोटु bis. —
- l. 13. Codices करिस्तं। —
- l. 17. A om. लाघ। BC रूष। D रूषा। — A सातस°। — BCD om. तं। —
BCD स्वावलघा। —

- l. 18. BD पुष्प । — Codices कण्डूषः । — BC घामन्हेहि । —
 l. 19. A बह्म बह्मला बह्म २ । — D बह्मलाह्म । —
 l. 20. BCD नामगणलेहि । — BCD कलह्म । —
 l. 21. C बले बले । AB बले २ । — BCD शोसलध । C semel. — ABC हृषे । —
 Codices कस्त केके । —
 l. 22. Codices हृषे राध । — AD सल । — Codices सहापा । — A केके । —
 l. 23. A शिष । C शिष । — CD शोसलध । — A हृषे । — ACD महिष । B
 साहिष । —
 l. 24. B शोहालि om. घ । —
 l. 25. A श्वक्कन्तो । — Codices को et हृषे । — B post कि मप द् pergit
 वक्कपलि° (p. 97, 2.) omissis verbis दिपा . . . चिट । —

Pag. 97.

- l. 1. ACD गमिस्स । — A बले । C बले बले । — CD शोसलध C semel. —
 l. 2. ACD चिट्ठ । — A पडिबन्नि । BC पडिबन्नि । D पडिबन्नि et in marg.
 वन्नि । — C राध । — A सल । — ACD सहापा । —
 l. 3. BC हणे । D pr. m. हणे corr. हणे । — ABC पडि quod D om. — A
 वन्नि । BCD बह्मिष । — Codices दह्म । —
 l. 4. D पवह्मपा । — AC चारु । Codices दह्म । — A रुक्म । —
 l. 5. A हृषे । BCD हृष । — BC घाघटो । —
 l. 7. A घागदे पवह्मो । —
 l. 12. D विसम । —
 l. 15. BCD लोचपां pro पाचपां । — BCD चालु° । — C पमत्तिस्सदि Sanser.
 प्रसंविद्यति । D पमत्तिस्सदि । —
 l. 18. C शोसलिट्ठ । —
 l. 19. C पवह्मपां । — Codices पडि । BCD बह्मिषाद् । —
 l. 20. AB पडिपण° । CD पडिस्संतस । — Codices भासदि et गमिस्स । —
 l. 22. A गुम्मादापोनु । D गुम्पठा° Sanser. गुप्ता । —
 l. 23. BCD टाकधो । — C उन्नि । Sanser. गुप्ता । D Sanser. गुप्ता । —
 C उन्नि । — BCD चालिष । —
 l. 24. C गेह्म गेह्म । Sanser. गेह्म । —
 l. 25. BD पटोत्तेपेण । C पटो° । —

Pag. 98.

- l. 1. D तुलिदं semel. —
 l. 2. BCD गमिस्स । —
 l. 9. A चन्धने । —
 l. 10. C पटिभटो । — B om. verba चन्धने . . . संयमितो इति l. 12. —

- l. 14. D sec. m. add. apostrophum ः गम्योः । —
 l. 15. A om. verba विलोक्य . . . लुक्कभाष्यः l. 18. —
 l. 19. BCD प्रविश्य तिष्ठामि । —
 l. 25. C भवेदेव । D भवेद्देव । —

Pag. 99.

- l. 1. C प्रवहणेन सद् । —
 l. 2. A हो माहे । — ABD घापिदे । — B त्रापोयलके । C त्रापायलके । — Co-
 dices रूदणिद् BCD semel. —
 l. 3 et 4. Codices semper र pro ल et स pro ज । —
 l. 4. BC पुण्य । —
 l. 5. BCD ष्वहणमिदं । — A यवरोहामि । D भवत्वरुहामि । —
 l. 7. Codices सद्दे । — D om. सु । —
 l. 8. ABC पास्त । D पास्ता । Confer p. 96, 12. — CD कदुया । — ABC
 पिदुदोः । D पिदुतोः । — A वेळं । B लेळं । — D थोलुहदु । —
 l. 10. A om. चेदः । — BC om. तत्त । — C पमुणा^० । D पायुदुष्का^० । — Co-
 dices वीसन्नो सद्दे । — ABC भडक्कंते । C भडक्कंते । Corrigendum erit भालक्कंते ।
 l. 11. Codices सम्पदं । — A सन्न^० । C सालूहाद् । —
 l. 14. C post चन्द्रपाष pergīt sam̐ etc. l. 17, omissis verbis सोल . . . भेन्नूपा । —
 C तथम्याष । — D चन्द्रयः । — ABD पुल्ल । D in marg. कु । D कुल्ल interpretatur
 पुल्ल confer Hindusth. چوہا et Mahratt. कूल । — A प्रमुहा । —
 l. 16. A वीसोहा । —
 l. 17. C वल्लह । — A हिचयं च । — Corrige वल्लहं चायि cum ABC. —
 D स pro चायि । —
 l. 18. BCD वल्ले । A वरे । — BCD दुवरे । — B om. alterum तुमं । — B
 पल्लिमे । C पल्लिमे । —
 l. 19. C तुमं om. पि । D तुमं पि पि । — B उत्रे । D उत्रले । — A जे पि । —
 D एलो । — BCD अभिहृदिष । —
 l. 20. C समं गदुष । B समं गध । —
 l. 22. C वीरुयिर्ष । — C विसलु । D विसणा et suprascr. लल । —
 l. 24. BC वीसन्ना । — B ततोद् । C तन्नहं et interpretatur यान्नः । — AB ललुं ।
 D ललुं । — C करेताह । —
 l. 25. AB रणणे । — D पवहद् । —

Pag. 100.

- l. 2. C पाषरीद् । — BC घापणे । —
 l. 3. AD तन्न pro तं तं । — A तोषह । C तोहद् = वन्देयल्ल । D = रल्ल । Con-
 fer Hindusth. چوہا — A सक्का धाद् तल्ल । — D शंका । — B तन्नह । —

1. 4. C किं semel. — B वीरदं. C वीरदं sed Sanscr. विद्यधं. —
 1. 5. A वन्द्या om. वं. —
 1. 6. C कस्त घट्टो. — D चट्टो. — C बट्टदे. —
 1. 7. C भूमिभूषो. —
 1. 8. Pro भण etc. D तन्मस्य च घट्टो ज्ञेयो et Sanscr. तन्मस्य च ज्ञेयो. —
 A तद्. C नेह्य sed Sanscr. तथैव. —
 1. 9. CD गोबालधं. D sec. m. add. दार. — A हरई. — Codices in fine
 addunt: युग्मं. — Quae Com. affert ad hos versus explicandos, corruptiora
 sunt quam quorum emendatio sine aliorum codicum ope tentari possit. —
 1. 10. A भण चन्द्रणच. —
 1. 11. BC तुल. —
 1. 12. B घट्टुद. C घट्टुद. D अलवड. et in marg. हुदध. — D दिपाधरे पाधरे
 et in interpr. Sanscr. दिनकरे नगरे. — D गोबालदारधो. — Versus esse C
 non animadvertit, sed monet Com. — Ad हुडिदो C in marg. सुटितः पलायित
 इत्यर्थः. D मुक्तः. Cohaeretne cum Beng. हुडिते Hindusth. هُودِيتِه evadere? Infra
 p. 162, 7 occurrit हुडिद fractus. —
 1. 15. Hic etiam versus in C scriptus est, ac si esset prosa oratio. —
 AC घोहाडिधो. B घोहाधो. — D वधर्. B वलर् मतर् मत्तेया. — D राधमगेण. —
 1. 16. D एवं ताव. — A पवसिदो. — Versus mancus est; fortasse in
 fine addendum est ति. —
 1. 17. BC om. रे. — D पहावा°. — BCD एवं पवहणं. —
 1. 18. D verba कस्त . . . चालुदनाह (l. 20.) in marg. add. — BB कहिं
 वा च. —
 1. 19. A वल्लदि. D लुवदि. —
 1. 20. Codices चाह°. — D केके. — BCD om. पवहणो alterum. —
 1. 21. Codices स et र pro ज et ल. — BCD post चालुहा addunt पहाणो.
 — A पुण°. — D कोलितुं. — D चाहदस्त. —
 1. 22. BCD पिल्लदि. —
 1. 23. BCD चालु. —
 1. 24. D दस्त. — A pro वल्ल (l. 23) . . . पोषदिनि habet: सर्वं पूर्वोक्तमुदा
 हरति. —

Pag. 101.

1. 6. BCD om. लो. —
 1. 7. A वल्लदि. —
 1. 8. ABD ज्ञापानि. —
 1. 9. A वसन्तसेणिधो. BD वसन्तसेण. — ABD om. वा. — A ज्ञोपहासहिं. —
 1. 10. BCD चन्दं ति. —

l. 12. C छात्रपा । — A चौचाधर्साधर्षणं । B चउचाधर्साधर्ष र-पां sic. C चउः साधर्साधर्ष र-पां । D चउचाधर्साधर्षा र-पां sed in marg. Sanser. ut nos. —

l. 13. B दो सेव । D दो सेव । — Versus corruptus est. Si scribas पाधरे habebis *Upagitim*. Com. habet दावेव पूतनीयाविह नगर्वा निवाकभूमी च unde iustam *Aryam* restituere licet, si omisso च scribatur इह पाधरीह निवाकभूमीह । Quod L. App. 34 proposuit, तिलर्भूता च id et metro adversatur, neque sensui aptum videtur. —

l. 15. D धरे रे । — ABD चन्दनक । C चन्दनना । Corrige चन्दपाधा । —

l. 16. A घ pro च । —

l. 17. D छि pro घ । Com. चकारः पुनर्णे । — Codices लाघ । — BCD पिघर् । — AB छि । — BCD ताणामि । —

l. 21. A तुमघं । — BCD om. पि । — BD तन्तिलो । C तन्तिलो । Confer p. 159, 15. Interpretationem चिन्तापद् praebent CD et Com. in quo sic scriptum est: तन्निद्रुचिन्तापद् । —

l. 22. A ने । —

l. 23. D वज्रदो । — B अलवदो । —

Pag. 102.

l. 1. D तं तुएव धवलोह तं रपणा et deinde post गालद्रपा verba धवलोहं usque ad नाम (l. 4) add. in marg.

l. 2. A पवपावाहिषा । BCD om. hanc vocem. — B उपपावेहि । C उपा° । —

l. 4. C रत्तपो । —

l. 8. AD साहस्य । —

l. 9. A धवलोकव च । —

l. 15. A अस्तो । — BCD विष पत्रहो । —

l. 16. B एतो अणो अणधर्षणो । — A अणधर्षादा । —

l. 19. D अणुदुर्द्धिदुं । — B अय वा । BCD तं भोदु तं भोदु । — C पठनं । —

l. 20. A भोदाधमभण्य° । — BD देवस्त । C दवस्त । — A रसिधस्त च । —

l. 21. D verba उ पासो usque ad तदो (l. 23) add. in marg. — C तद्विदु । D तद्विह । CD et Com. तथापि जलु । —

l. 22. BCD इत्यर्थोक्तेन । अस्तुधा etc. Sed D in marg. Sanser. न अस्तुका । —

l. 25. ABD चन्द्राध । — मह C interpretatur महान् । D omisit interpretationem. — Pro समुपपणो A उवणो । —

Pag. 103.

l. 2. 3. Uterque versus corruptus est. consentiunt codices, nisi quod in BC scriptum est अन्ध et D pr. m. habet दिडो । Com. habet: संभवेतादिगान्ता संभमचर्कठो यः त्वं ज्ञासो ति त्वं भणितं । दृढो मयेहकार्यः पुनरपि दसंतस्तेनेति । CD in interpr.

Sanscrita habent दृष्टो मयः क्लृप्ता धार्यः itaque secundus versus sic videtur restituendus: दिष्टो मयः क्लृप्ता धार्यो पुणो वि बल्लो वननमेपोनि । Minus certum videtur, quomodo primus versus sit restituendus. —

l. 4 et 5. D अयचधो । —

l. 6. 7. Populorum nomina exhibui sicut in A exstant, singulis nominibus eodem modo separatis, quo ibi punctis interpositis separata sunt, excepto quod ibi scriptum est कपणाटकपणावरणाथ । Reliquorum codicum scriptura haec est:

B अयचत्तिकडोक्कडल्लो : विलम्बकर्णाटिकर्णायावरणाथद्विड चोलवीणा वर्यरुक्मिणमुक्कमुधान ।

C अय चत्तिकडो क्कडल्लो : विलम्ब कर्णाट कर्णा यावरणा थद्विड चोल वीणा वर्यरु रुक्मिण मुख मधुधान ।

D लल चत्तिकडो क्कडल्लो विलम्ब कपणाट (क्कट s. m. del.) कर्णायावरणाथ द्विड (corr. द्विड) चीणा वर्यरु रुक्मिण मुख मधुधान ।

Addam Commentarii verba, quae huc pertinent, quanquam miserrime corrupta: — सयचिकतोक्कडल्लो चैताधिकार्लु कैकर्णायावरणा । अर्थतविलचोलचीनमुणवक्कद्विडदेवा क्कडल्लोक्कडल्लोलादेवेत् । बालमुक्कडल्लोमुक्कडल्लोलादेवेत् । —

l. 8. BC addunt वा post धार्यो । —

l. 9. D पुनमुक्क । — A अयचत्तिक । B अयचत्तिक । —

l. 10. D om. वि । — D या राच । —

l. 12. C ता कि अदे अयचधो संवुत्त । —

l. 14. D गोपाल । —

l. 15. D अयचत्तिक sed in interpr. Sanscr. अयच । —

l. 16. C om. मु ante विचिंत्य । — ABD कपणाट । D interpr. कृत्रिम । C कर्णाट । —

l. 17. Codices कलेनि । —

l. 20. Pro ण सुमरेसि AB अणुसरेसि । C अणुसरेसि । D pr. m. अणुसुमरेसि del. अ et corr. णु in ण । —

l. 25. BC om. चदनकः । —

Pag. 104.

l. 1. B तादिसो । — BC तुल । — D नणामि । — Deest syllaba brevis. scribendumne तुल अ ण ? Com. तानतो पि ललु ताति भणामि तत्र च न etc. —

l. 3. A भणार् २ । —

l. 5. CD णेद । — B om. णणेद... सियण l. 7. —

l. 7. BC कुक्क । D Sanscr. कूर्च । — C संठावणो । — Vocem शिलाबल C interpr. शृगालक et WILSONES: a dead jackall, whose skin he is about to employ. Sermonem potius esse de lapide, in quo unguenta odorata terebant tonsores, coniicio e Com. in quo sic scriptum est: तत्र शीर्षाशिलापदु न पितामखेत् । नो वाचनानि भवन्तीत्युक्ते । Est igitur शिलाबल idem quod शिलापट्ट । —

- l. 8. A बाबु। BC बाबुट्। — A बि pro वि। —
- l. 11. D विमुक्त। —
- l. 12. BC को भण्ड। — Scribendumne भण्ड = भण्यतां? —
- l. 16. BCD सुपाहि semel. —
- l. 17. BC तादी तुल विमुक्त। D तुल विमुक्त तादि। — BCD ते। —
- l. 18. BCD करुष्य। A क र उ ष unde restitui करुष्य। —
- l. 19. C चुम्माद्यो। —
- l. 21. Codices पडिक्ताः। —
- l. 25. C सहस्रं pro सहसा। —

Pag. 105.

- l. 1. B ब्रीमहो। C ब्रीमहे। —
- l. 2. BD om. रे। —
- l. 3. ABC तदो। —
- l. 4. C राषडलं। — A दे pro तद्। — C सुपाञ्चरिः। —
- l. 9. A वल्लति। —
- l. 13. D ऽप्यहं et supraser. ल्य। —
- l. 15. पञ्चदा restituit L. App. 34 ex interpr. C प्रत्ययिता। A पञ्चविदा। B मर् पणादा पडिक्ताविदा। C मर् विपणादा पडिक्ताविदा। D मर् णादा पडिक्ताविदा et Sanser. मया ज्ञाता परिस्थापिता। Com. एवं परिज्ञात्वा परिज्ञापिता तव चंदनं न स्मरिष्यति। — ABC चन्दपात्रं। D चन्दर्चं। Correxist L. l. l. —
- l. 16. BC णं। D Sanser. न भणसि। —
- l. 21. B विपह्। C विन्ह्। —
- l. 22. D जनु। — A हर्षं pro अक्लं। — D पिशुम्भे। —
- l. 24. BC अरे पिक्कन्नम्। — BCD पिक्कन्नस्यो मे। —
- l. 25. B पुट्टहो। C पुट्टिहो। D पुट्टिहो cum signo deletionis sub vocali f? —

Pag. 106.

- l. 1. In Codice D folium 33 finitum est syllabis ता ऋष्य च। Deinde desunt septem folia (34—40), et fol. 41 incipit syllabis अर्यप्रर्चि p. 132, 7. — A अह वि। — A पुत्रभादुवेहिं पडिबुदो। BC पुत्रभादुपडिबुदो। Scripsi भादरेहिं पडि^० ex coniectura. —

Pag. 107.

- l. 2. BC सल्लिरीषदा। —
- l. 5. AB विमानि। —
- l. 7. Ad अक्ककार Com. अक्कविनं प्रभावत एवेत्यर्थः। — BC र्मणोव। —
- l. 9. AB चिद्गते। —

1. 11. AB बाह्वन्क्षु त्रिः । —
1. 12. B भणितो गतिकिः । C भणितगतिकिः । —
1. 15. BC कर्मान्प्रोक्षितः । —
1. 16. B वेजितः । C वेजितः । —
1. 17. BC in fine add. चेटः । —
1. 18. B गो om. णः । —
1. 21. B सावश्रेण्याः । —

Pag. 108.

1. 1. C साधो सुयाने । —
1. 3. BC अपक्रान्तो pro अगन्तो । —
1. 5. A वङ्गलः । —
1. 6. C मृत्युताः । —
1. 7. C व्यसनार्णवोत्थितः । —
1. 9. Pro दृष्टां A दृष्टां । B दृष्टां । —
1. 11. Codices उपसप्यामि । —
1. 15. B प्रियं नः । C प्रियं नः । प्रियं नः । —
1. 16. BC दासोपुत्राः । — A क्षिप्रविदोः । —
1. 17. Codices विमुनरिदे । —
1. 18. C गदगदि । —
1. 21. BC पिच्छलेषः । — BC से ब्रह्म गोटा । — A गोटाटा । — Codices गोदलदि । —
1. 22. A उच pro उद्वाट्टः । — Post उद्वाट्ट add. दृष्टा cum AB. — B om. व्यसनशेषाः । —

Pag. 109.

1. 15. BC निगलः । —
1. 16. BC अत्रणीदाणि पिच्छलाणि । —
1. 18. C रत्नानि pro दत्तानि । —
1. 19. Codices पिच्छलाद् । — B सो बिः । — C मुक्को । Forma मुक्क unice vera videtur, siquidem codicibus fides habenda est. Nam locum Sak. 23, 13 (ed. Chézy) corruptum esse, monstrum vocis तुषषा ostendit. Scriptum ibi in aliis codicibus किं दाणिं पि तुह बाह्वन्क्षि i. e. बाह्वन्क्षसि । — BC सम्पदे अम्दे । — A अकिस्तायो । —
1. 24. C अलं ज्ञान्तो ऽस्मि । —

Pag. 110.

1. 3. C नावतर्तव्यः । —
1. 4. Pro सतिलवु (A) corrige अलवु cum BC. Com. अलवुर्मन्दः । — C संवाराः । —

- l. 12. BC स्थानापि । —
 l. 17. A परिचितो । —
 l. 18. A om. ननु हे । —
 l. 19. C अवकाशम् । —
 l. 25. A चारुहृया । —

Pag. 112.

- l. 2. C यत्ताः । — A संचयं । BC संचयं । —
 l. 3. C om. ब्रतम्भ पिच^० पिचं । A संतपथ? । B संवम्भ । — A पोदे । B पोदे ।
 Confer Mahratt. पोट Hindusth. پوٹ Bengal. पोटर । — BC ल्तापा । — In Com.
 interpretationem lin. 3. 4. praecedit interpretatio linearum 6—9. —
 l. 4. Codices विसपा । — A इक्षिष । — Codices संचिदे । —
 l. 5. C om. यपिच^० . . . प्रलपा स्वि । — B पाल pro पावल । — B प्रलजलपा ।
 A प्रलपां । —
 l. 6. B इक्षिष । C इक्षिष । — Corrige माम pro नम । —
 l. 7. AB ययले कक । — A ययलं वि से पाल समानालुद्धि । BC ययलं से । — Com.
 पाल । — BC सम । — In interpretatione Sanscrita C metaphoricam singulo-
 rum vocabulorum significationem posuit, in qua cum Com. consentit; वंच
 कनाः sunt पंचेन्द्रियाणि, स्त्री est यविषा, ग्रामः est गात्रं (Com. शरीरं), चाण्डालः est
 अहंकारः, ययलः Com. ययहायः । —
 l. 8. C शिलमुपउष (Sanser. हे शिरोमुपउक) मुपउ मुपिउदे । — BC तुपउ । — BC
 चिउ । — Codices कौय । —
 l. 9. A om. बाह उणं च चित्र मुपिउदे । — B om. य । — Codices तालु । —
 AB मुहुरु । C मुह et Sanser. साधुः शुक्र । —
 l. 10. C लिहिदे । — BC कणाधोदके । — C एष । — AB लद्विष । C लद्विष
 voluit लद्विष nam Sanser. reddit मुहोन्वा । — A बालकाह केरके । —
 l. 11. AC पविचिष । — BC अयकमिलं । —
 l. 14. A चिह् । BC चिह् । — AB रे । C घरे । — A दुल । B दुह । C दुह् ।
 — C प्रणपाक । — A चिह् २ । B चिह् २ । C चिह् semel. —
 l. 15. BC om. alterum हो । —
 l. 16. A संरुपाणे व आधदे । — C एकेण । — A भिक्कुणा । BC भिक्कुणा । —
 A अयराहे । —
 l. 17. B तहि semel. — C भिहुं । — BC पेह्दि । — A om. तहि तहि । —
 C गोपाहपासं et Sanser. तत्र तत्र नासिकां धिहु । AB पासं । — BC विविध । —
 l. 18. C गमिलं । — Codices भट्टालके । —
 l. 21. Codices चिह् । — A रे । — Codices दुह् । — C कयपाक । — A
 चिह् २ । BC id. semel. —

Pag. 113.

- l. 1. A पविट्टल्ल। B °ट्टल्ल। C °ट्टल्ल। — A मूलधल्ल। — A मोटपिण्णं। —
 l. 3. A कयाणं। —
 l. 7. BC यचोदुट्टु। —
 l. 8. C थाणकोशदि। —
 l. 10. A इ pro हगे। BC हगे। —
 l. 12. A लुण। B लुणु। C लुणु et Sanscr. लुणु। —
 l. 13 et 14. C धणे et पुणे sed Sanscr. धन्यः et पुण्यः। — BC हगे। — C
 शलाविके। —
 l. 15. A कोषट्ठके? BC कोट्टके। — BC om. कोम्भाकाले। —
 l. 17. A इध धादे। —
 l. 18. BC इदं चीवत्तयं। — A पद्दालिदुं। B पन्ना?। —
 l. 19. Pro धले B धे। — A दुट्टु। B दुट्टु। C दुट्टु। — C प्रमणक। —
 l. 21. BC हगे। — B वयल्लुलिगे। C पवल°। — C पाहाणमि। B ह्माणमि। —
 l. 22. BC पुक्कल्लणोदु। — A वृत्त। — BC ज्ञवणपादं। — B उदुण°। C उदुदु
 प्रमण्णि° et Sanscr. उग्रमन्थोनि। —
 l. 23. Codices पच्छालेण्णि। —
 l. 24. A ययानेन नाचिरु°। C ययानेन चिरु°। —

Pag. 114.

- l. 3. C अपार्यय। —
 l. 7. C om. ध। — BC हगे। —
 l. 8. A ज्ञातमेव च। — BC ज्ञातमेवकं तेच। —
 l. 12. Codices चिरुट्टु। —
 l. 15. C जत्तं। —
 l. 16. Pro पुत्तका et पुत्तके corrige पुत्तका et पुत्तके। Confer 118, 1. 119,
 11. 21. 124, 5. 129, 18. 132, 9. 164, 16. 165, 3. — BC इत्तक्का। — A भवट्टके।
 B भट्टके। C भट्टके। — BC पुत्तक। A पुत्तके। —
 l. 17. AB चिरुट्टु। C चिरुट्टु। — Nunc videor mihi male scripsisse स्वगतं
 pro स्वयं quod codices habent, postquam enim cor suum interrogavit, quid
 hoc homine faciendum sit, cordis loco ipse respondet. Praeterea si स्वगतं
 praecesserat, omitti vix debebat प्रकाजं ante भावे। — A पा जि...पाजि। B पा
 जि...पा जि। — AB चिरुट्टु। C चिरुट्टु। — BC भावे semel. —
 l. 18. A प्रपञ्चालितं। —
 l. 20. AC चिरुट्टु। B चिरुट्टु। —
 l. 21. A कति। BC कतिच। —
 l. 22. A गदं हि। —

Pag. 115.

1. 1. C पंकाइलं = पंकाविलं । Scripsi काइलं cum AB, sed vocabulum dubium est. E corruptissima Commentarii scriptura नम (114, 22.) इति प्रस्ता-
वात् खितो यमर्ष काइलं । ककाशिनं । कलुषमिति यावत् । certo iudicari nequit, quid ille
voluerit. Fortasse vocabulum काइल cognatum est cum Bengal. काइट sedi-
mentum, sive cum Bengal. काइल limus, काइल limosus. —

1. 8. BC जीति भवनं । —

1. 9. A सुणु । B शुण । C शुणु et Sanscr. शृणु । —

1. 16. AC सुइहु । B शुइहु । —

1. 18. A बलेपा । —

1. 19. A शिइलदा । — BC लंबमाणा । —

1. 20. A कलाइ । C कला इव । Sed Anusvaras positionem non facit.

1. 22. C इयो । —

1. 23. A सुमलानि । —

1. 24. BC मोदलदि । —

1. 25. C निइखो । —

Pag. 116.

1. 3. C तु pro तु । —

1. 5. C आगच्छेति । — BC यागच्छदि । —

1. 6. A मत्तपो । BC मत्तपदे । Vide Boehtlingkii notam ad S'ak. 20, 4. —

BC शकोअदि । —

1. 7. A सरिइ । —

1. 8. C दुरु । — A वनत्ता । —

1. 15. C शुल्लश । —

1. 19. C अ pro अे । — BC यागच्छदि । — BC om. अथवा । —

1. 20. BC माइल्लं । — BC भावे semel. —

1. 23. C मन्धखो । —

1. 24. Codices मुले । —

Pag. 117.

1. 2. B श्राल नि । C स्सल नि । —

1. 3. BC भावे semel. — BC om. इति । —

1. 6. C मन्धखो । —

1. 7. C द्वीण । — A गरीच । BC गरिच । —

1. 8. BC मेलचिइदि । —

1. 9. Codices पार । —

1. 10. B श्राल नि । C स्सल नि । —

- l. 11. A भावे २। — A चेड। — Codices पागइदि। —
- l. 14. BC मत्तदुणिके। — BC दाणिं pro दाव। —
- l. 15. A ज्ञाध गोणा ज्ञाध २। —
- l. 17. BC पडिस्तमं। —
- l. 18. BC अणपपवह्णं। —
- l. 21. BC भावे semel. — BC अणडे। —
- l. 23. AB वेइदि। — A झूले। C शुचले। —
- l. 24. A लीकलीछदि। —

Pag. 118.

- l. 1. A पुइका। B पुइका। C पुत्रका। — C बावकक। — BC बागले। —
- l. 3. BC बागले। —
- l. 5. BC बागले। —
- l. 7. BC बागडे। —
- l. 8. A भयटके। BC भट्टके। — Codices त्रि। — AB बाघडे। —
- l. 9. C पवेणहि। —
- l. 11. BC फाल। —
- l. 12. AC भट्टके। B भटके। — B हने। —
- l. 14. B हने। — BC अचलं। — Codices कोलिणं। Confer 125, 10. —
- l. 15. A भट्टही pro भणे। — B अलं। C अचलं। — C घडाइणं। — A तुमं मले bis. — BC अणणे pro अचले। —
- l. 17. B हने। — C अणकेलके sed Sanscr. अन्ननः कृते। B अजाया। — A हुविणि। —
- l. 19. C अचं त्रि पायदु et Sanscr. तर्जनपि नय्यतु। — Codices फाल। — C om. सेव्व। —
- l. 21. A तम pro तमं। — BC विभत्त semel. —
- l. 22. AC भट्टके। B भटके। — A ponit प्रविद्य post भणे। — AC भट्टके। B भटके। —
- l. 23. BC एणे उअन्विदे। A उअट्ठिदे om. एणे। —
- l. 24. C णं डिपणा। Com. चित्तानं गमना गोणा (sic) इति वक्तव्ये शकारोक्तत्वादुभयार्ण। Inepte scilicet, ut solet, loquitur Śākāras, dicitque: non rupti sunt boves, non mortui funes etc. Sed ineptius verba eius interpretatur ed. Calc.: ननु पुंशलीत वृषभा न मृताः त्वमपि न मृताः। Fortasse obversabatur ei vox डिपणालिङ्गा। (35, 12). Suspecta est forma लत्त। —

Pag. 119.

- l. 2. C om. पुलककलपोट् त्रि। —
- l. 5. AC चिट्ठ। B चिट। — Pro अणकेलके C habet पकेलके et Sanscr. प्रकृतं। —

l. 6. Codices अहिलुहति। corrige °जि। — B ह्ये। — BC अगदो पवहपां अहिलुहति। —

l. 8. A त्रयि। — B ह्ये। — A तत्र quod mutavi in तुह। BC तथात्रि तुह शिलाचले (C प्रेलाचले) अहिलुहति। — A भट्टकः B भट्टके om. जि। C भट्टके om. जि। — A भण्ड om. Anusvara. —

l. 11. A अहिलुहति। — A पुष्पयका व्याख्यकाः B पुत्रका। C पुत्रका। —

l. 12. Codices पटिवत्ता°। —

l. 13. AC भट्टकः। B ut nos भट्टा°। —

l. 14. Pro त्रासं B त्रासं। C त्रासं। — B om. syll. त्वा। —

l. 15. BC भावे semel et नडे semel, om. जि। — Codices ऋता। — A om. verba चोले... लक्ष्मणी (l. 16.) —

l. 16. BC उभ त्रि। — AB गुणे। —

l. 18. C न भेत्तव्यं semel. — BC राक्षसा पवहपाः। —

l. 19. BC विनूदये। —

l. 21. A पुत्रका। B पुत्रका। C पुत्रका। — A वाचलके। — A गोत्रेतिजि। —

l. 23. A पवहपाहिं विद्विषा। B पवहपाहिं इतिषा। C पवहपाहिं इतिषा। —

Pag. 120.

l. 5. A वाचलकारे। —

l. 6. C शालघो। —

l. 7. A भाषोद्। — A घोसर्। — B च्छेत्। C च्छेत्। — C गिणक्तो। —

l. 9. BC बुद्धचेदे। — B पावलोचेदि। C °लोचदि। —

l. 12. BC जिह्वालया। — C उद्गृह्णति। — BC वचन्ति। — A om. तत्र। —

l. 13. BC ह्ये। —

l. 19. BC मानाद्व°। —

l. 20. Pro पा इति quod C omisit, AB habent नेति। —

l. 21. A अग्रीदीर्घ। —

l. 23. Confer p. 13, 16. —

Pag. 121.

l. 3. Pro यद्य BC यद्य। — B चेदे। C चोदे। — BC ता किं तुमं पा भविष्ये। —

l. 4. C विरूपितेन। —

l. 7. A पतिभनः। —

l. 10. Codices चिट्ट। —

l. 11. B अहिलुहिय। —

l. 12. A लट्टिष। BC लट्टिष। — A भट्टा°। BC भट्टा°। —

l. 13. BC घोषधे°। —

l. 15. BC सन्तं पात्रं semel. —

- l. 16. BC भावे semel. — BC फलपुलिग्रनपुखं । — Codices वामुदे° । —
 l. 19. C तादिदा । —
 l. 20. B लोमात्राद्दा । A लोमात्रादिदा । — Codices सम्पदं पादेसुं । — A पतादेमि । —
 l. 22. Codices पादेसुं । — A पडमि । — BC चमिदृ । —
 l. 23. A गुपणु । —
 l. 25. Codices ह्य° । — B तुव । —

Pag. 122.

- l. 1. BC मदणा° । —
 l. 2. C सि । —
 l. 3. BC post वनन्व° addunt सकोपं । —
 l. 5. B syllabas गदुके bis habet. —
 l. 6. A पगापां । —
 l. 7. 8. A om. तुषडे वणो विद्यालेण । — BC मुदंने । —
 l. 9. A तुष्ट या समादादिता । —
 l. 10. AC भट्टके । B भट्टके । — BC रुडे । — Codices षट्स । —
 l. 11. A चक्रट्टिष्ठं । —
 l. 12. A दसा et °सेण । —
 l. 13. BC फलपापलट्टपोषा । C Sanser. फलपापलट्टपोषा । — C अदिप्रोलिदुं et
 Sanser. अदिप्रोलिदुं । —
 l. 14. BC तुनं तं दलिदृदशट्टवाहपुत्तदकं । A पायवाह । —
 l. 15. C केलकाइं । —
 l. 16. BC ओदल etiam in fine bis ponunt. —
 l. 17. B °चाहृत्ताकं । — A अदिप्रालेशि । —
 l. 19. C दशपाइपल° । —
 l. 20. Codices ह्येहिं । — A प्रलताडपालम्पटेहिं । —
 l. 21. C वट्टमि । Conf. Mahratt. वटपो s. ओढपो to pull, draw, drag. —
 l. 22. A अलिहं चट्टे तहा । B वं pro वि । — B तहा । — Codices तडाड । —
 l. 24. A तु pro न । — Codices लता । — C अर्हनु फनोदवाः । —
 l. 25. BC तदुत्तिष्ठ त्वमहमेना° । —

Pag. 123.

- l. 2. Codices वंचनाख° sed C Sanser. वचनाख° । — A लोप्रणी । —
 l. 3. A प्रंभुद्धिदे । BC प्रंभुद्धिदे । — A °व्यहारेणा° । — A पलालिद । C °दो । —
 In तं consentiunt codices; scribendum videtur ता । —
 l. 5. A तदिरपले । B तदिरपले । —
 l. 6. A पावलखं । — B प्रदेहि । —
 l. 7. A मत्तं । — AB तुदुहि । C तुदुहि । —

- l. 9. B om. जिहः । —
 l. 11. C om. तु । —
 l. 12. C भावे semel. — BC सकलाह । — A गन्धः । — A गह्वि pro पालि ।
 — B लक्ष्मलिषा । C लक्ष्मणी कापि et Sanser. दास्यो कापि । Vocabulum लक्षलिषा
 putavi cognatum esse cum Mahratt. लक्षेरी *a slight taste*. —
 l. 15. C वचन^० । —
 l. 18. A वृणोप^० । —
 l. 21. A दृगिषां । C दृत्त्वं । — C वृषां । —
 l. 22. Codices को । Corrige के । —

Pag. 124.

- l. 2. A उतोवालिद्दं om. syll. वः BC वउतोवलिद्दं । —
 l. 3. A धिक्कलो pro वपध्वलो । —
 l. 4. BC लोले et C Sanser. वृणालः । — B वावलकचेडे । C वावलचेडे । —
 l. 5. A पुण्यका । B पुत्तका । C पुत्तका । — A लंडाद् । C सलुवाद् et Sanser.
 कटकानि । Sermouem esse de armillis video ex Com. in quo voci Pracritae
 indistincte scriptae additur खलवविशेषान् । Scripsi cum B सलुवाद् । Confer
 Hindusth. لڑکے. — BC om. दे । —
 l. 6. S. 10. Codices त्रिः । — l. 6. Pro पहिलिखं Com. परिमितं परिवासे ।
 Videtur voluisse परिवासे । Confer Hindusth. پاهارنہ paharnā = परिधान *to dress
 one's self*.
 l. 7. C शोवषणे । — A om. पोह । B पोह । C पोठके । —
 l. 9. C सव्वं । — AB उच्छिद्वं । C उच्छिद्दं । — A दृगिषां । —
 l. 11. BC चेउकापं मद्दलकं । —
 l. 12. AC भट्टके । B भट्टके । —
 l. 13. C गपोहि । —
 l. 14. AC भट्टके । B भट्टके । — BC कलेमि । —
 l. 15. B पालि । —
 l. 16. AC भट्टके । B भट्टके । —
 l. 18. AC भट्टके । B भट्टके । — Codices पडि pro पलि । —
 l. 19. A अपिद्दु । —
 l. 21. AC भट्टके । B भट्टके । — BC पडिद्दु bis. —
 l. 22. AC भट्टके । B भट्टके । —
 l. 23. BC चेट मम । — A चामाणि । —
 l. 24. AC भट्टके । B भट्टके । — A पल्लो^० । —

Pag. 125.

- l. 1. AC भट्टके । B भट्टके । — B दुक्खिद्द । C दुक्खिद्दया पलि^० । —

1. 2. A कीदिजे। B केजे। C केजे। —
 1. 3. C तादिजे। — Codices भटके। —
 1. 4. BC हुकिद्वज। —
 1. 5. BC हने। — BC पठ pro पल। — A पुठके। BC भक्तके। — BC भूहे
 pro तदे। — C भक्तके। —
 1. 8. A चिट्टु। BC पिट्टु। — Codices भटके। — BC भक्तके। —
 1. 9. 10. in C scriptae sunt, ac si esset prosa oratio. Versus esse
 Com. dicit. — 1. 10. Codices नेण अहं भक्तं sed C Sanscr. et Com. om.
 अहं। — Codices पठि pro पलि। —
 1. 11. C अरुणा०। —
 1. 12. BC दृषो। —
 1. 19. A तदीयां। —
 1. 20. A अथम्मभीरु। C अथम्मभिलु। — A पललोअभीलु। —
 1. 21. BC हने। — A लट्टिअ। B लट्टिअ। C लट्टिअ। —
 1. 22. C गहे। — BC ante ओअलके inserunt अहं C Sanscr. अलि। — B
 पाविशिअ। — B ओअन्ते लि। —
 1. 23. AC चिट्टु। B चिट्टु। —
 1. 24. Codices भटके। —

Pag. 126.

1. 1. A चिट्टु। C चिट्टु। B ut nos. — BC repetunt चिट्टु post अरुणा०। —
 1. 2. A व्यापादयित्तेति। C व्यापादयिष्यति। —
 1. 3. A भावे भव भटके। B भटके। C भटके। —
 1. 5. AB पुहे। C पुट्टे। —
 1. 6. C खु०। — A वेलिअ। BC वेलिअ। Corrige वेलिअ। —
 1. 7. C लखे। — Codices अरुणा०। —
 1. 8. A ओणां। BC ओणां। —
 1. 9. C तुमे। — AB तुमं pro तं। — BC हने। — 'BC मल्लकण्ठमा० et sic
 Com. legisse videtur, e cuius verbis corruptissimis hoc video, Sākāram
 suo more inepte dicere: „ego e tanta familia, poculi instar magna oriun-
 dus“, cum dicere debebat: oceani instar magna. —
 1. 10. B एदे। — BC अनीकालीखेदु। —
 1. 13. A केटकदुगाः। —
 1. 14. A कलेहि। —
 1. 15. C दावलअ। — वेदु pro वेदे। — Codices पिट्टिदे। —
 1. 21. Codices अरुणा०। B syllabas नि अरुणा bis scripsit. —
 1. 24. Codices हने। — AB चिट्टु। C चिट्टु। —
 1. 25. A अत्तं। —

Pag. 127.

- l. 1. A सचं । B मयं । C सचं । —
 l. 4. Codices नाडिज्जं । —
 l. 6. BC हृदयः । — C कर्दशः । —
 l. 7. C वषण्णोपि (semel) एहि । —
 l. 9. BC निर्वृत्तो । —
 l. 12. Codices सुवण्णायं । — A प्रवेष्टणेया । B प्रवेष्टुं । C प्रवेष्टुं । Confer p. 11, 22.
 l. 13. B गच्छन्ति । — Codices कटवया । — A मणुष्यः । C मणुष्याः । — C habet किं शेषं et Sanscr. किं शेषं । Com. कं त वयं मूर्खे मनुष्याः । Dubito num recte scripserim किं ते वयं । —
 l. 19. B om. inde a दिहो usque ad सद्धारपाह l. 21. —
 l. 20. A पणवल्लीणां । —
 l. 21. C om. वा sed habet न in interpr. Sanscr. — Codices पलायः । — BC कर्दशः । —
 l. 23. C दासो पथीए । — A चालुसदत्ताके । BC चाहूदः । — BC करे । —
 l. 24. BC ह्यो । — Codices पडाये । —
 l. 25. A हेतो । — C चाहू । —

Pag. 128.

- l. 1. AB किं त्रि । —
 l. 2. BC om. च । — BC सर्वः । —
 l. 3. B द्दलिद्वज्जयत्तयाह । C ^६जत्तयाह । — A चित् । B चित् २ । C चित् चित् । —
 l. 4. BC सलाहणियाह । —
 l. 6. AB पडित्ता^० । — Codices पुत्ते । — C चाहू । —
 l. 9. A सुचं । B ग्रंथोके ? । —
 l. 10. AB हृदे राधा । C हृदेदृषा et Sanscr. हृदेरात्मा । — C तडाड । —
 l. 13. A शोधः । — A मालथे । — BC युगे । —
 l. 14. C तडाड । —
 l. 16. AB चालुदत्तः । —
 l. 17. BC चकन्ददत्तः । —
 l. 18. C उके चकन्ददि । B post उके pergit पत्तं वि etc. l. 19. — AB चालुद^० । —
 l. 19. BC पावसः । —
 l. 20. AB दासो । —
 l. 21. Codices चालुद^० । —
 l. 22. AB दासो । —
 l. 25. Codices दोषः । —

Pag. 129.

- l. 2. A शूलकलपाः । —
 l. 3. C मले र्द्यं च सुमला et Sanser. निगमे र्द्यं च सुमलाः । Com. haec verba non explicat. WILSONUS; *Fainly calling on her mother, she has fallen* etc. —
 l. 4. C पोष्टिः । —
 l. 5. C सुपणेः । B सुपणः । — Codices सद्वा । —
 l. 6. B जो pro जाः । — Com. in fine versus aliam scripturam commemorat, quam divinare nequeo. dicit enim पठान्तरे तपमोतः पतिः । —
 l. 7. A जे जे पिहदि पोहि । वचजिह् । B जे ज पेहदि जं वचजिह् । —
 l. 8. Codices संपदे । — AB चिहामि । C चिहामि । —
 l. 15. B देवता । —
 l. 16. AB करिष्यति । —
 l. 18. A पुयका । B पुलका । C पुनका । — BC चावलक । — BC तवापि । —

Pag. 130.

- l. 1. AC पिहदो । B पिहदो । —
 l. 2. B न गता सा जलु न तया दिशा । C न गता सा वलवनवा दिशा । —
 l. 3. Codices मडे । —
 l. 5. C गडा । —
 l. 8. AB बुध्यति । —
 l. 11. Codices संठायेहि । Corrige संठायेहि । — C ह्वा । — BC मर् pro जाः । —
 l. 13. BC पेह । — Pro पठमं A पलककमं । C पठमं । — A लहदिह । B लहिह । C लहिह । —
 l. 14. B जिघालत्र । C जिघाल । — A संठायावाह । BC संठायाह । — Pro पलककमं BC शूलकपाः । —
 l. 17. BC सविधालिहं पत्रहर्णं आषान्तेषा हेज्ज मर् पठमं (C पठमं) । — A आषान्तेषा । —
 l. 22. A आशमे । —
 l. 24. BC om. भोः कटे । —
 l. 25. B किं नु सय कदाचि नाम etc. । C किं नु । —

Pag. 131.

- l. 2. A एष pro घये । —
 l. 5. BC सामाश्याक्षीः । —
 l. 6. A इपिह । —
 l. 7. BC ह्ने । —
 l. 9. 10. A अत्यशदं दे दे देमि et सामपणे । Corrige सामपणे । — B अत्वं ज देमि मुखपणां दे कदावपां देमि प्रवेडिं दे । एजे हु गह्वापापलककमे मे सामपणे न भोदु मपुश्याधायो । C अत्वं शदं देमि मुखपणां दे कदावपां देमि प्रवेडिं दे । एजे हु गह्वापापलककमे मे सामपणाए भोदु

मणुष्यधारां । et श्रवेद्विषं interpretatur सवेदिकं । दुग्धद्वारां vero दुग्धद्वारां । Com. nihil dicit de metro, itaque codicem A secutus sum. कदाचनं recte scribitur. confer Clough Pali Vocab. p. 63, 35. श्रवेद्विषं confer Mahratt. लपोटी (a service) in which the servant obtains daily provision besides his wages. —

1. 15. A धर्माय pro धर्मार्थः । —

1. 18. C पत्नी । — BC कालिणीम् pro पावलीम् । WILSONUS: let us go bathe. — BC कौलम् । —

1. 23. C नगरम् । —

1. 25. A ज्ञातो त्वं मा वेशा भूस्व । —

Pag. 132.

1. 1. BC चादि । — B om. कुले । —

1. 2. Codices केके । — A पुक । B पुक् । —

1. 3. A अउत्तम । B अतुल्य । C अतुल्य । — BC अवशले । —

1. 5. BC धा । —

1. 6. BC ता गह । —

1. 7. C विटः स्वगतं । — BC भवतु वज्रं । — Inde a वार्ध^o incipit cod. D fol. 41. vide supra adnot. ad p. 106, 1. —

1. 9. D गद्य et superscr. द्य । — BC पावलक । D पावल । — A पुष्पयका चेडा । B पुष्पका । C पुष्पका । D पुष्पका । — A कौलेशि मम । —

1. 11. ABC भट्टके sed D भट्टके । — A कहे । —

1. 14. B तेनिके खेलं मम । CD तेनिके खेलं मम । — CD अर्पातव et C Sanscr. तावतो खेलं त्वमात्मानमलंकुरु । —

1. 15—17. D om. in textu, add. in marg.

1. 15. ABC भट्टके । D भट्टके । — D मर् pro मम । —

1. 16. D गद्य । — D द्वाद । — D गह । — BCD केलधार् । —

1. 17. D om. आलगा । — BC पडोलिधार् । D पडोलिधार् । — ABC विट । D चिट । — BC हमे । — D आलगाणि । —

1. 18. ABC भट्टके । D भट्टके । —

1. 19. D मि । —

1. 20. BC पडोलिधार् । D पडोलिधार् । — BCD पुलिधं । — BC पावस्सं । — D मने लब्धिदे । —

1. 21. D गद्यानि et पेद्यानि । — BCD inserunt दाख ante एदं । — AD दत्ता । BC दत्ता । —

1. 22. D पुणे । — D पाउरुणं । — Codices गुमला । — B post एदि om. पा usque ad पयहिता 1. 24. —

1. 23. D पद्यादेनि । —

l. 24. C पञ्चद्विजापादि । — D वाराणसिपु^० । — AD पञ्च । D पुटेण । — D पञ्चाहेनि । —

l. 25. Codices संपदे । — C गजिद्विष । D गजिष । —

Pag. 133.

l. 12. BC त्वा । — BCD कातपाट् । — Corrige प्रववाह cum ABD. — BCD om. पुत्र । — D चालुवृत्तकेण । —

l. 2. A पुक । BD पुष्क । — D पवेसिष । —

l. 4. Consentiant codices in विपात्राय । L. 430 corrigit विपात्राय । —

l. 5. C पाबलिट् । — A पनुषदि । C non animadvertit metrum esse. —

l. 6. Pro तेषा तेषा A तेषा २ । —

l. 7. B मगोषा गच्छामि । — A तेषा २ तेष्व । — A दुट्ट । B दुट् । C दुट्ट । D दुट् । — A चीवले । —

l. 8. BC छाद्यच्छदि । D छाद्यदि । — B पात्रिद्विष । C पात्रिद्विष et Sanser. नसि द्विवा वाहितः । D पात्रिष । — BC कषावि । D कषावि । —

l. 9. C पञ्चासहस्रदि । — D गद्यामि । —

l. 10. Corrige cum A अग्रतो अग्रलोच्य । — BCD पञ्जाल । A जपटे । — C गच्छामि । D गद्यामि । —

l. 11. A तुलितशुदे । B तुलितुलितदे । C om. तुलित । — A गद्यपद्य । BCD गद्याष sed D numeris superscriptis indicavit, legendum esse गद्यपद्य । — D गद्याले । —

l. 13. BC पट्टे । D pr. m. पवित्रापट्टी deleta vocali १ । —

l. 14. BCD संवाहको मितुः । — A पञ्चादिदे । BC पञ्चादिदे । D पञ्चादिदे । — D चीवट् । —

l. 15. D विलुप्यलि । — B किं ण हु । D किं ण हु । —

l. 16. BC होदि । — Codices पञ्चादिष । — BC युक्तादिष्यं । —

l. 17. AB संक्षेपे । — B शु pro एषु । C om. एषु । — C पञ्चालदत्तं । —

l. 18. A पञ्चतपोत्पादि । B पञ्चतपा तेषा मालिदेत्पादि । C cum B sed मालिदे इत्यादि । D cum C sed तेषा । —

l. 19. ABD समेषा । —

l. 20. BC द्विषां । — ABD सुवषा । C सुवषा । BCD कदे । — B लूदि । —

l. 21. Codices निम्बिदे । —

l. 22. A समुद्रपद्यदि । B समुद्रपद्यदि । C समुद्रपद्यदि । D समुद्रपद्यदि । — B अद्या । —

l. 23. A गन्तवा चौखलतलेषा । — A निम्बिद् । C निम्बिद् sed Sanser. अर्द्धाणि । —

l. 24. A विलिपण । B विकिषा । C विहिद्विषा sed Sanser. विलोपण et sic Com. — D ष pro विष । — Codices कुरन्ति । —

Pag. 134.

l. 1. Codices कार् । — AB भूसिदे । C भूषिदे । D भूदिसिदे । — A om. verba पापकर्मदि . . . इत्ये (l. 2.) —

1. 2. A पञ्चनित्यताणामि । —
1. 3. Codices विचारेण। Corrige ले । —
1. 4. D पेक्षितानामि । —
1. 7. A द्विषिष । — D किं दा et in marg. य pro सि । —
1. 8. ABC उचरि । D उचरो । —
1. 13. BCD किं सं ण । — AD द्युमलदि । — ABD गुञ्जणा । —
1. 15. A द्युमलानि । C द्युमलेमि । — D ण्णा । —
1. 16. B चरदा pro उच^२ । —
1. 17. CD णेह । —
1. 18. A तं वेणवामन्ता सारिसं । B तं सारिसं भावन्त । —
1. 19. BC उट्टेउ २ । D उट्टेउ २ । — A समोप । BCD समोच्च । —
1. 20. D नमयति । —
1. 22. ACD चिट्टदि । B चिट्टदि । —
1. 24. 25. AB घोमलथ २ षत्ता घोमलथ । — D चत्विषा । — Codices ह्मो । —

Pag. 135.

1. 1. B हित्य । — Codices संतद । — A मापुशे । D मापुशे । —
1. 2. C लायउले । — A पायले । —

Pag. 136.

1. 2. Codices यधियलपा । — BCD भोर्ह्दि । — Codices षले । —
1. 3. Codices वज्जहाल et कलेहि । —
1. 4. Codices यधियलपा । —
1. 5. BCD ह्म pro ता । — Codices पञ्चिणामि । — D विचित्रं । — D नर्
धिष्ठा । —
1. 6. Codices यधियलपायाणां । —
1. 7. D om. च । — Codices ह्मे । — AD लट्ठिष । BC लट्ठिष । — ABC
णाले । D णाल । — Codices गणुशे । —
1. 8. D भोहु pro ता । — A परिष्ठादिष । —
1. 10. C ऊतल । — D वेप । —
1. 11. C झादो । — B हे pro ह् । —
1. 12. C कामने । —
1. 13. Codices सह । — D मुयदोहि । — AC इत्थिकाहि । B इत्थिकाहि । D
इत्थिकाहि । —
1. 14. BCD मन्थलेहि om. विच । — Codices मुचिहिह्दि । Com. मन्थर्व ह्म
मन्थितैर्मन्थैर्लक्षितः । —
1. 15. BC नट्टो । D नट्टो । — D मे व लपोष । —

- l. 17. A विगृह्णति । D विशतकंठि om. गन्ध । Confer p. 164, 1. — AB पवि
 रूढेण । C पविष्टेण । D पविष्टेण । — D किमिषाके pro कीडृण । — BCD वृत्तं । —
 l. 18. A न pro म । — BCD मद्दत्तं । — AD किमिषाचिह्निषं । BC किमिषा
 चेह्निषं । — BCD पालदृष्टं । —
 l. 19. BCD चाह । — Post चालुदत्तस्य BC pergunt संभाव्योद्यदि omisiss verbis
 एवं . . . प्रव्यं । — D चालुदत्तस्य वृत्तस्य एवं etc. — AD किमिषाचिह्निषं । —
 l. 20. D तस्य सव्यं । —

Pag. 137.

- l. 1. BCD om. घत्त । — A कश्चननेपिषा मो क्य च कथं (l. 3.) omisiss l. 2. —
 l. 4. A दिहंति । BC चिह्निषि ति । D चिह्निषि । — BCD अधिषृण । — D भोद्वा
 भोद्वा दृष्टिं । —
 l. 5. D मुहुत्तं । — BCD तथा pro इति । —
 l. 6. D पुरतो । —
 l. 7. A om. ता त्राव उच्यते । —
 l. 8. D अधिक् । C आधिक् । —
 l. 10. BCD तो pro ऊतो । —
 l. 11. A °हाराधीनतया । — D om. पर ante चित्त । —
 l. 12. C आधिकरूपिकैः । —
 l. 13. A ईदृशं । —
 l. 18. D corr. दूरीकृतं । — l. 18—21. in B bis scriptae sunt. —
 l. 23. D om. सा et in marg. add. का । — CD न च । —
 l. 24. D तुल्यो ऽमित्र । — C दृष्ट्वैव । —
 l. 25. D व्यस्यता । — C धर्म्ये ऽतिलोभा । —

Pag. 138.

- l. 1. A परतंत्र । —
 l. 2. BCD धाम गुणे दोष त्रि । — C बह pro तदि । —
 l. 3. A चन्धकाधारो । —
 l. 5. Codices अधिचलण । — A भोद्वा । BC भोद्वातो । D pr. m. ut videtur
 त्तो corr. धो । —
 l. 6. D परिक्रामति । —
 l. 7. Codices अधिचलण । —
 l. 8. C च प्रविशन्ति । —
 l. 9. BCD को bis. —
 l. 11. Codices अधिचलणिया । —
 l. 12. BCD को को । —
 l. 13. BCD ह्ये । —

- l. 14. BCD पुलिगगपुग्गे। — A लटि दाख (l. 16) omissis syll. घगाले. . . चिह्न। — BC लट्ठिष। D लट्ठिष। — BCD गिघाले। — D राख। —
- l. 15. C पठनं। — BC लट्ठिष। D लट्ठिष। — C गाले। D गालके। Corrige गालो। —
- l. 16. B घत्ता मुहुत्ते। C मुहुत्ते। — Codices अधिबलणि०। —
- l. 17. A om. उपगन्व। — D घत्त। — AD लट्ठिष। BC लट्ठिष। — C गाले। Corrige गालो c. AB. — B वज्जदाललमुच्च०। CD वज्जदाललमुच्च०। D त्विदे। Corrige वज्जदाले। —
- l. 22. BCD षाचेषादि त्रि नि०। —
- l. 23. AD अधिबलणिषा। — C दीसदि। B ण दीसधिलवज्जदाले। ACD वज्जदाले। —
- l. 24. AB दीसदि। — A त pro मय। —
- l. 25. ABD दीसदि। — A घटो pro तदो। — A बहिषो। BCD अधिषिषं। —

Pag. 139.

- l. 1. B om. hanc lineam. — A अधिषणीषं। C अधिषरूषिषं। — CD फेलिष एत्त घषणं। D del. एत्त। —
- l. 2. C गज्जणं। —
- l. 3. Codices लट्ठिष। — CD गालय। — D मुहुत्ते। — D अधिबल०। —
- l. 4. BD अधिक्कुरिषाण्। C अधिक्कुरिषाण्युप०। — C एणे। D एणे। — ABC लट्ठिष। D लट्ठिषा। — C गाले। D गालो। — C कुच्चिदे। —
- l. 5. A सर्वगूर्जल। —
- l. 6. BCD भद्र उच्चतां om. लत्त। —
- l. 9. B post दीसदि pergīt संपदे (l. 10). — Com. दीसदि usque ad finem sermonis. —
- l. 10. C om. सद्धर्ममात्मगतं हो। — C पठनं भणन्ति। — ACD दीसदि। — Codices संपदे। —
- l. 11. AB दीसदि। — BCD ह्मे। —
- l. 12. AB पत्तिघावइत्तं। — BCD om. च। — AB मुहुत्ते। CD सुंमुत्ते। —
- l. 13. A मुत्ते। D मुत्ते। — D दीसिमि ण। —
- l. 16. C जे pro ने। — D भूमि। — A ता जा जदि। — ABC दीसदि। —
- l. 17. A एत्त। — CD गं। —
- l. 18. C अधिक्कुर०। — BCD एत्त pro एत्त। —
- l. 21. AB कथकिं। D कथदे। —
- l. 23. BC कथयइत्तं। D कथयइत्तं। — A एत्तडे। BC एत्तडे। D एत्तडे। —
- Confer p. 126, 9.
- l. 24. BCD ह्मे। —
- l. 25. A तदस्स। — D ताम्हा। —

Pag. 140.

l. 1. A लाघवात् । BCD लाघवविधाले । — BD हने । — B चरणोचरो । CD भरणोचरो et D pr. m. बहि । — Codices ण । — In C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —

l. 2. C वागते । —

l. 4. BCD विपिने कंटकिदुमाः sed D pr. m. कंटक । Confer p. 126, 13.

l. 5. D कार्य in marg. —

l. 6. C चयलकाद्वि । B चयलद्वि । D चयलकाद्वि विष पा ष । — A पा ने om. ष । — Codices कि वि । —

l. 7. A बहिषा pro बहिषोबहिषा । — D बदीषा । — ABD यदितुदेषा । C यदितुदेषा । —

l. 8. D सञ्जगताणां । — A पुक । B पुक । D पुष्य । — Codices कण्डक । — D च in marg. —

l. 9. A चणुदिषा । B चणुदिषह । CD चणुदिषह । — A गोत्रादु । — AD पोलावेदु । BC पोला । — D लुकावेदु pro लुपा । —

l. 10. A इत्विषा । B इत्विष । C इत्विष । D इत्विषा । —

l. 11. C वागते । —

l. 12. BCD कि वि । —

l. 13. A ताद्वि । — ABC भूषणिध । D भूष corr. ण । — C केसा वि । — A कुपुत्रेण । —

l. 14. BD कालपा । — C गुण । — A पुक । D पुक । — D कण्डवि । —

l. 15. BC काले । A कालेपा । — BCD इत्विषो च । — A गुण वृषोति । —

l. 19. A घाणाघेदि वि तपा । —

l. 20. BCD उल्लाघनेपा । — A वि pro विष । — BC पाण । —

l. 21. A पिपडेपा । in D syllaba x vocis पिपडलकेपा dubia est. — A पिपा सिदे । B पिपपासिदो । C पिपासिदो । D पिपपासिदे et sic corrige. —

l. 22. A om. syllabas मपा । — ABD दिदुहा । C दिदुहा । —

l. 23. B कलकेलेध । — BCD लिखनं । — C प्रोक्कन्ति । —

Pag. 141.

l. 1. A गोबालिषा । B गुणगुणाद् गोबवाणीद् गोबालिषा । C गुणगुणाद् गोबवाणीद् गोबालिषा । D गुणगुणाद् गोबवाणीद् गोबालिषा । — Codices पितुवपण । —

l. 2. A वागोहि । D वागोहि । —

l. 4. Codices दिदुहिषा । — B पयुक्तीविद् । C पयुक्तीविद् । D पयुक्तीविद् । —

l. 5. CD भो के एसो । —

l. 7. C केहिषो । —

l. 8. D कर्मानु वाकानु च । —

- l. 9. CD स सख्यर्त्वि०। — BCD स चाधिकर्त्वि०। —
 l. 14. Scribe प्रोक्षनका। तथा॥ इति etc. Codices तथेति etc. — BCD मपि
 कामात्रा। —
 l. 15. C वृद्धं। — Codices तोळणामणुम०। — BCD ०भविडं। —
 l. 16. AD अविचलणियागे। BC अविचल०। —
 l. 17. A मोहण्यसमिख। BD परवसमिख। C परवसमिख। — परहरेदि confer Mah-
 ratt. परचरणे et Hindosth. *تہترتا s. تہترتا to tremble.* —
 l. 18. A अविचलणा। —
 l. 20. ABC अविचलणा। D अविचल om. ण। — B पविदु। C पविदु। —
 l. 24. Codices तपेलुपविटा। —
 l. 25. A सुकुटुहिणि। D कुटुणिआ। —

Pag. 142.

- l. 1. BCD वसन्तसेनाया माता। —
 l. 6. BCD initio addunt हडो हडो। — B om. अदि। — BC सततणीयं। —
 l. 6. D verba क्खु एदं प्रकाशं omisit in textu; in margine vero addidit
 verba inde a क्खु एदं usque ad finem lineae 7. —
 l. 7. C अविचल०। —
 l. 9. BCD णानि pro ण एत्त। —
 l. 10. AB अवहालो। — BCD उद् एत्तं ता सुणन्तु। — A साहि pro सव। —
 l. 11. BC विपावद०। D विपावतंस। — BCD सुगिदिह। —
 l. 12. ABC चालु। — A चतले। —
 l. 13. Codices सुहमणुमवदि। —
 l. 14. Codices सुदे। — BC लिहोवन्तु। — CD चारु। —
 l. 15. ABC सद्। D स om. इ। —
 l. 16. BC मित्रे लि। — A णानि। —
 l. 20. A om. syll. लि। —
 l. 22. D अहूव। — B ०धिकरुणित्वां। D ०करुणिकाल्तां द्रहुमिच्छंति delete

Anusvara. —

- l. 24. C ०वेदिति नि०। D ०वेदि लि नि०। —

Pag. 143.

- l. 5. A om. स। —
 l. 6. C मार्गे गतः। D मार्गामतप्रवृत्त०। —
 l. 10. D अधिकरुणामणुपस्य। —
 l. 11. B सत्ते। C सत्त। —
 l. 13. A om. syll. सु। —
 l. 14. A प्रसत्त। D प्रसत्तं। —

- l. 15. B सौरमसंभ्रान्तं । C om. haec verba l. 15, et habet सौरमसंभ्रान्तं l. 16 post चारु^० in parenthesi. —
 l. 16. BD om. च । —
 l. 19. B सर्वसर्वः । —

Pag. 144.

- l. 2. A om. नाञ्ज । —
 l. 3. A महामृत्युं घोरे । —
 l. 5. Codices ऋषिभलपा । D मण्ड et in marg. पं । —
 l. 10. B चारु । — A नाञ्ज । D नाञ्ज recte. —
 l. 12. BC रसाकरणं । —
 l. 14. AD स्पन्दति मे । —
 l. 15. A om. स्वस्ति । —
 l. 20. A om. गोषु । —

Pag. 145.

- l. 1. B एदे । — C छले । —
 l. 3. Codices रे इतिष्ठा । —
 l. 4. Locus inde syllabis हो णाट् huius lineae usque ad चारु p. 146, 11 in B bis scriptus exstat. — A om. बहो ध्ये बघहाले । — Pro एदाट् BC एष अपणाट् । D एषं अपणाट् । — AC इतिष्ठा । B इत्ययो । D इतिष्ठा । — BCD बाहुकाट् । —
 l. 5. A दित्तादि । — BC चाम्बं et sic D corr., sed pr. m. चाई । — D om. पां दीषट् । —
 l. 7. C प्रसक्तिः । —
 l. 11. BC et D pr. m. चिरे । D corr. चिरे । —
 l. 12. BC ०लितं । — B दारिषाट् । —
 l. 16. 17. A लज्जाट् बाहु भीलुदाट् वा चालितं बलीट् पिमूहिट् ।

सर्वं इतिषं गालिष चत्यकालपाट् पिमूहिदि ननं हि भट्टके ॥

Cum hac scriptura reliqui codices fere consentiant, nisi quod l. 16. BCD habent अलिट् । BC पिमूहिट् । D पिमूहिट् । et l. 17. B सर्वं । B नानं । BC भट्टको । D भट्टके । Com. dicit metrum esse Vaitallyum; quod non nisi emendatione violentiore potuit restitui. Eieci बाहु quod Com. videtur non habuisse, quanquam ferri potest बाट् sequente वा. confer p. 51, 25. Sensus postulare videbatur चिमूहिट् । Quae in versu secundo mutavi, ea partim nitantur verbis Com. in quo sic scriptum est: स्वयं गार्गिवा धर्षनिमित्तं । इदानीं गृह्णाति । न नटके । अपि तु नट एव नटके इत्यपि पाठः । — De voce एषिषं dubius sum. confer L. p. 129. Animadvertite utramque syllabam finalem vocabulorum भीलुदाट् et सर्वं (sic corrige) esse brevem. —

- l. 20. BCD चारु° सलत्तं। — BCD अधिकृते। —
 l. 21. BD चार्त्तित्रं। —
 l. 23. C सविप्रो। —

Pag. 146.

- l. 1. A अधिकृते। —
 l. 2. BCD om. साटोपं। — AD घवे। BC घले। — C ब्रह्मलो। —
 l. 4. A om. चट्। — ABC इत्तिष्ठा। D इत्तिष्ठाद्या। — BCD addunt तं तादिजिं
 ante लक्षणा°। — BC भूषणियं। D भूषणीयं। —
 l. 16. A केरकं। — ABC करंडक। D करंड। —
 l. 21. CD चापाद्य। — BC घन्तराले। —

Pag. 147.

- l. 2. BCD कथमिदमकार्यं। — C om. घोषोत्थादि पठति। —
 l. 5. ABD घवेहि। —
 l. 7. D वीक्ष्यसे। — A तव न। —
 l. 10. Pro षां D scripsit षां et corr. छवं। — BCD कथमवमकार्यं। —
 l. 14. BC घवोरुहं। —
 l. 16. ABC व्दात्र। — A क्रिदे। —
 l. 17. ABC कालपादो। D कार्पा। —
 l. 18. A अत्यकालपादो। BCD अत्यकलत्रवत्स कार्पादो। — BC तदे। —
 l. 22 et 23 in A omissae sunt. —
 l. 24. A सामर्थ्योक्त। D सामर्थ्यो। —

Pag. 148.

- l. 1. C वरु pro लह। —
 l. 2. A अणुसोषयंतस्य। — ABC द्यं। — D कथं वि। —
 l. 3. A om. उव। — C प्रवेष्टकेन। —
 l. 5. D om. घोरक। —
 l. 7. C हो semel. — A अकलं। B अत्ताकं। — BCD घोषादिदे। —
 l. 8. A वत्तदि। —
 l. 9. Codices महत्तल्लक्षण। —
 l. 12. A इहमस्त। — C बाउडा। — B पुष्प। —
 l. 14. Codices मुदे। — BCD घत्तेहि। —
 l. 18. A om. य। —
 l. 20. BCD विपन्ना ह्ये। —
 l. 22. D om. च। — C इत्तिष्ठा। D इत्तिष्ठा। — C विलुप्यं। D विलुप्यन्तं। —
 l. 24. A पाणित्रादेहि। BCD °वादृहि। — D उपलक्षितदे। —

Pag. 149.

1. 2. D om. alterum तथा । —
1. 16. C प्रगृह्य । —
1. 22. A अधिकृते । Confer p. 145, 20. 146, 1. —
1. 24. D वपणोण om. गृह । —
1. 25. A गण्यथके । BC त्व । D ज्ञा । — D चातुदने । — BCD हने । —

Pag. 150.

1. 2. A om. गृह । — ABD माडिदि त्रि । C माडिदे त्रि । —
1. 3. D सनिःप्रवाहं । —
1. 7. D परिद्वयमेन । —
1. 12. D घनंकरुणानि । —
1. 13. BC om. घनयो । —
1. 15. BC च आकाशे । — A कर्ण । — Codices रमिलाः । —
1. 16. C किं निमित्तं । — A उपा तुमं । voluit उपा । — BC उच्चिगो उच्चिगो ।
D उच्चिगो उच्चिगो । —
1. 17. BCD विषयवस्तो pro वस्त । — BCD अधिग्रहणमंडलं । — D गृहद्वयोश्च
त्रि ता ण । —
1. 19. BCD सधसं pro नेहं । —
1. 23. A भो om दुः । BC दे pro भोदुः । —

Pag. 151.

1. 2. BC वयस्य । — BCD om. उपा । — BC उच्चिगो उच्चिगो । —
1. 6. C °रुतिर्वीवि° । —
1. 7. D किं semel. —
1. 8. BCD एवमेवं om. इति । —
1. 10. BCD दर्शयति pro निर्दिशति । —
1. 12. BCD बिद्° ज्ञानान्तिकं । — BC एवमं pro एदं । —
1. 14. D तेण pro तेषा । — B पुरत्वाद्यप । C पुरत्वाद्यप । — BC देउल्लतडाम° ।
D देउल्लतडाम° । —
1. 15. BC कूयतूयेहिं । D कूयेहि et in marg. बतू । Com. कूपयूयेति लोकोक्तिः ।
— BCD एधरी उत्तवयो । — BC सो वयोसो अत्य° । — D कलवत्त । — AC कार्पादो ।
D कार्पा om. दो । —
1. 16. AD घणुचिह्निदि त्रि । —
1. 17. उत्संखलया sic D correxit; pr. m. ut videtur cum ABC दुस्तंखलया ।
— ABC नपडया sed C Sanscr. भापड । —
1. 18. BC गणकटय । —
1. 19. A त्रि pro वि । — C बाधयिष sed Sanscr. बाधय । D बाधयूषि । —

BC ०क्षरं. — A बाधट्टदाए. B बाधट्टताए. C बाधधताए et Sanscr. बाधदतया. D बाधदुहता. —

l. 20. BD हेधो. C हेड. — A एसं pro एरिसं. —

l. 21. A कुरुदिणि. — BCD om. चिट्ट चिट्ट. —

l. 22. A दण्डकहेण. — D मइधं. —

l. 23. Codices गुणानु et मित्ता. — ABC चाह. —

l. 24. A मत्तका. BCD मत्तका. Confer p. 20, 17. — Addit B दुत्तवुत्तका. C दुत्तवुत्तका. D दुत्तवुत्तका. —

l. 25. A मए pro मम. — D ग्रीणे. — A शदसं. — BCD कलेहि. — Codices दुत्त. — B वुत्तका. C वुत्तका. D वुत्तका. —

Pag. 152.

l. 2. In A post syll. सको sequitur स ultima syllaba vocis ससाधसं 1,5. —

l. 5. C पेक्खन्नु bis. —

l. 6. BC तयस्सिए. —

l. 7. D कायाए एणा. ABC कालपाए एणा. —

l. 8. B बाधिकुता. CD बाधिकुता. —

l. 12. Codices कोण. — BC शिवेदोषदि. —

l. 16. D om. भो. कट. —

l. 19. BCD छेदि० विलोका वसन्तोना०. —

l. 20. BCD अवलोषु. —

l. 21. BCD अवलोका. — A om. एसो. BCD एसो bis, sed D delevit alterum एसो. —

l. 22. A om. सां. D बा. — A कुरुदिणि. — D pr. m. मूकिदं et corr. मूकिदं. —

l. 25. B वत्ता. — A तिलिय pro तिलिय. — C घोबन्ने om. दि. —

Pag. 153.

l. 1. D एनाम्यामहं. —

l. 2. C पा हु semel. — Pro वपाभिजापिदो B वपापापादो. C वपादो Sanscr. वन्यातः. D वपापादो. — D चहं. —

l. 3. Post कदाञ्चि BD add. केपाञ्चि. C केपाञ्चि. — BC वट्टिदा. —

l. 7. BC तिलपवर्ग. —

l. 9. D om. छेदि०. — BCD केरुकाणि. A केरुकाणि. — BCD एहाणि. —

l. 13. C विवाधं. —

l. 15. A सव्वं pro सव्वं. —

l. 17. A om. लु. Corrige क्तु. — AC लम्ह. B लम्ह. D लम्ह. — BC सवालान्ने. — A पादहं. — BD पाचए. C पाचं. Sanscr. पातकं. —

l. 18. C सञ्चति sed Sanscr. सत्यमिति। D सञ्चति। — C वे pro हुवे। — Codices सञ्चलता। — A छलिष्ट पिगुहेहि। BC छलिष्टा गुहेहि। — C non animadvertit esse versus. —

l. 21. C पठनं। B पठने। — D कडवाकाञ्चडिछाष्ट। —

l. 24. A निःशंकाः। —

l. 25. A सदास्माकं। —

Pag. 154.

l. 5. D ललु pro किल। — A इयलोक। D परलोक। —

l. 6. AD लोम्लं च। —

l. 7. BCD भण मष्ट वायादिदा। —

l. 9. ABC भट्टालका। D भट्टालका। —

l. 10. D जलील। — BC om. पा। D न। —

l. 13. BCD दाव pro दाणिं। Confer p. 147, 16. —

l. 14. BC ता तदि वायादिदा मम दारिषा वायादिदा तीव्रु मे दोहाउ। D ता तदि दा (delet.) मम दारिषा वायादिदा तीव्रु मे दोहाउ। —

l. 15. BC अत्तिषच^०। — AD बहारे। — BC पा अ अहं अत्तिषो। D पा अहं। —

l. 18. BCD एनं pro एनां। —

l. 19. A पुन। —

l. 20. A चक्रणो ऽ सत्तिषं। — A परं pro शंपदे। D pr. m. सपदं corr. सपदं। —

l. 21. C om. इति। —

l. 22. BCD जेये तु रागा। —

Pag. 155.

l. 2. D मद म्हि तहिं। लाया etc. ABC लाया। — BC वज्रज्ज। —

l. 3. A कालपादो। — BC अशान्त^०। — Codices बाहलपादो। —

l. 4. C डिपिडच दक्खिणा om. ताडिष। — A मसापाचं। — BCD पाह्य। — Codices ब्रूले। —

l. 5. D अकलपुत्ति^०। —

l. 6. AC सात्तिषदि। —

l. 7. BC अहो अत्तिषो विमूच^०। D in marg. add. अत्तिषो। AD अत्तिमूच। —

l. 9. C अर्थं pro दशां। —

l. 10. ABC ज्ञैत। —

l. 12. D मम वचनात्। —

l. 14. BCD पालणं om. परि। —

l. 18. BCD initio addant भी वज्रस। — A विषज्वस्तो। — D पापाइं। —

l. 22. Pro वदुः B बहिः। C बाह्यः। —

l. 24. C भी चापडा^०। —

l. 25. BCD विसर्ल्य। —

Pag. 156.

1. 2. A मैत्रेयं न भोः किं । BC मैत्रेय ५ यमेयंविधे काले । इत्यादि । —
 1. 3. A पुष्यग्निः । —
 1. 5. D ना निहंसि । —

Pag. 157.

1. 2. A तत्किं पां । B तत्किं पा । C तत्किं पा । — A कललपाकालपापव बह्वन्ध
 यणे । C कलध कालपा । — B पावबह्वन्धपायणे । — D बन्धबन्धो । —

1. 3. A सौमहेदपासुलाललोचेषु कुशलं ह्य । BC सेत । D वात । — BCD सुलालोचेषु ।
 — Com. omittit hoc distichon. Addidi interpretationem Sanscritam, quam
 C praebet, sed incertus sum de primo versu, in quo suspicabar olim la-
 tere दक्षिणाकर्कनः sed hoc ad Pis'āicam dialectum accederet, cuius nul-
 lum aliud vestigium in Cā'dālorum sermone deprehenditur. —

1. 4. Codices चाहद्वे । —

1. 5. Ed. Calc. non animadvertit metrum esse. — A दिपा । — Codices
 कलवोट । — D बम्हेहि । — Codices पुलिसेहि । — In B post पुलि sequitur लसिकं
 etc. (l. 8.), et quae hic omitta sunt, sequuntur post पितृ l. 9. —

1. 6. C द्वे त्रेख । — D पोहो । — A दोष २ । —

1. 8. BC हत्ती । —

1. 10. Pro रून्तो B लरून्तो । D रून्तो pr. m. लरून्तो ? —

1. 13. BCD क्षिप्तं प्रपुलिशं । — A कल pro काल । — BC पशु । — B
 धारहि । CD धारहि । Com. et C Sanscr. पशुधारहि । —

1. 14. ABC सउपाय । — D वात । —

1. 15. A बगच्छ रे चाहद्व बगच्छ । — D बागच्छ । —

1. 16. BCD ब्रविचिन्त्याः । —

1. 21. BCD in parenthesi सकृणः । — BC गुरुपेतमेतत् । D एवं pro एतं । —
 BC बाध्याः pro वेदाः । —

Pag. 158.

1. 2. B घोषवध । —

1. 3. A पयारयन्ते । C पराहिन्ते । — D corr. गोपयन्ते pr. m. प्र । —

1. 4. A प्रपुलिश । BD प्रपुलिश । C प्रपुलिश । — C ददृच्छा । —

1. 5. BC धाहिता । D धाहिता । — B वेक्ख semel. —

1. 6. C पथापामूतोचन्ते sed Sanscr. पथामभूते जयमाने । A भूहे । B भूहे कत्तोचन्ते ।
 D भूहे क्षिप्तं । — A कदन्तपापार् । D कदन्तपापार् । —

1. 7. C ब्रलिकषे । —

1. 8. A बले २ । BCD बले । — B ना pro गो om. हा । —

1. 9. B om. पा । — A om. ब । — A गो बगच्छे । —

1. 10. ACD समूहः। B समूहे। — Codices भार्गवः। —
 1. 13. Codices सिद्धे। — BD उपपायः। — AC लेणुः। —
 1. 15. D विनिःश्रुताश्चः। —
 1. 17. D आसन्नः। — Codices घोषणाः। —
 1. 18. B आहपोषः। D आहपोषः। —
 1. 19. B गुणाधः। D गुणाधः। —
 1. 20. D corr. पात्रिके। — B दुसके। D pr. m.?। — ABC चाहृदने। —
 1. 21. AC वसन्तसेषाः। — D कालपाः। —
 1. 22. D पवेसिषः। — BCD नालिष त्रि। —
 1. 23. B प्रलोचि। C प्रेलोचि। D लोचि et in marg. ङ। — D पडिडिग्रपणे। —
 D om. रुहे। —
 1. 24. A इदितं। BC इदिने। D इदिसे। — A इह्य। BCD उमरः। —
 1. 25. B कलोदि। —

Pag. 159.

1. 6. BD हा प्रिये वसन्तः। C प्रिये वसन्तः om. हा। —
 1. 8. A सुचिचिदुमः। B सुचिचिदः। —
 1. 12. AC एणः। — Codices सत्तणः। — AC कुञ्जपाणः। — ABC सेदः। —
 1. 13. AC अशुवपणः। B अशुवपणोः। — D pr. m. संठपायः। — B आश्रणीयदि।
 D अश्रणीयदि। —
 1. 15. Codices सत्वे et सुहः। — A संविदाणः। B संविदाणः। C संविदाणः। D
 संविदाणः। — B तन्निस्त्ता। Confer p. 101, 21. —
 1. 16. B विचिडि om. पि। C °दायः। — A पाराणः। —
 1. 22. C घोषलपां। — BC विचित्रे। A घोषा° किंदं विचित्रे किंदं साय°। —
 1. 23. AD दिपाः। — BCD वत्तः। —
 1. 24. BC चाहृ° निःश्रव्यः। D निःश्रव्यः। —
 1. 25. BCD तातः। —

Pag. 160.

1. 1. A om. आकपर्यः। — B आच्यतानि। —
 1. 3. BD अम्हाणं च ह्वाहोः। — ABC et D pr. m. कलेपि। —
 1. 4. BC नापरीक्षितः। D न परीक्षितः। —
 1. 9. C post पाषडाली pergit अले पडला (l. 11.) — B अले आचच्छदुः। D अले
 आचच्छदुः। —
 1. 11. ABD om. अले। — C रेख pro रेयः। — Codices चाहृ°। — BCD
 मुनेः। —
 1. 12. D नेकचदुः। — BCD एरो semel. — D आचच्छदुः। — A दामा। —
 1. 15. BCD हा आशुक हा तादः। —

l. 16. BC मये । —

l. 19. A लोक । —

l. 21. Pro वीर्य BC घवलोक्य । D विलोक्य । — BC अ । —

Pag. 161.

l. 1. A रे । — D बाण्ड । — ABC चाह । —

l. 4. ACD अद्भुदये । B अद्भुदे । — Codices तद्भ । C Sanscr. तपात्र । Com. तपैव । — A रत्ति । —

l. 5. BD पठिहिदुं । C पठिचिदुं । C Sanscr. परीक्षितुं । Com. प्रत्येयितुं । —

l. 7. A शुक्ता । BD शुक्ता । — AD विशदेषा । B वचदेषो । — D om. किं । — A मद्यत्वर्ण । B मद्यत्वर्ण । D मद्य^० et in marg. श्रु । — BCD कायक्यं । —

l. 8. A लाहुग्गाहिदे । BC लाहुग्गाहिदे । — Codices लिख । C Sanscr. अपि च । Com. इव । Scripsi वि metri caussa. Interrogatio est. —

l. 9. Codices छले छले । — BD चपडाला । C चापडाला । —

l. 11. A स्कन्देन । —

l. 12. BC बालचमि^० । D बालच र्वा^० । — A अथरैतः । D अथरैतः pr. m. त्र । —

l. 13. BCD ante distichon inserunt दालका । —

l. 14. A चपडालडमि त्ताद् । — BC om. छि । —

l. 15. Codices राहुं । —

l. 16. BCD मालेध । —

l. 17. BCD initio sermonis inserunt दीहाधो । —

l. 19. A मे विलं । —

l. 24. D post चक्रा addit प्रयानि मे दूरतरं वयस्याः et pro इत्यादि habet इति । —

Pag. 162.

l. 2. A शान्तं पाषं २ । — A om. व्यगतं । — BCD अथावाच्छानि । —

l. 6. A अलिस्तत्रयेण । — C पणार्ठ । —

l. 7. Codices क्खुडि । — B पाणक । — B कलत्र ल्य । — दुव्यनं Confer Mahratt. दुवणे । Hindusth. قوينا et Bengal. दुबिने । —

l. 16. D वेषणमा^० । — Codices चाह । —

l. 17. BCD ह्ये । — Codices बाक्यच्छानि । —

l. 18. Pro एष BC अति । D pr. m. ? in marg. corr. अति । — A अतिवनेष । BCD पतिवनेष । — D पुष्क । — A कर्णउक । BCD कर्णउक । —

l. 19. Corrige^० ज्ञापां । — A नं पण । D मण । —

l. 20. BCD अलककरेण । —

l. 22. ABC पातेमि । D पदेमि । — A om. विचिनय । — AC चाहदत्ते । BD चाहदत्तो । —

l. 23. D corr. पासाद् । — BD आडग । — B इदिष्ण । — D तिपागावकलेकेण । —

- l. 24. A अं pro अलं. — BCD हने. —
 l. 25. A विहंगाणां. — B आलो. — A चाहृत्तो. BCD चाहृत्ते. — B यदि.
 D तदि. — A विचित्राणि. —

Pag. 163.

- l. 1. A परलोए. — BCD ही semel. — BC om. उण. —
 l. 2. BD उपउणिष्ठे. C उपउणिष्ठे. — C चाण्डाल. — Codices च pro ज.
 — B दृष्ट्वा. —
 l. 3. C चाण्डाल. — Codices अन्तर्. —
 l. 4. B अन्तलघंत. CD अन्तलघं. —
 l. 8. BC ह्योदितः. —
 l. 10. A न भीतो मरुषोय विषाक्केन (l. 13.) om. l. 11. 12. —
 l. 13. BC अरेषोय. Corrige अरेषोय cum D. —
 l. 14. A याबलय. D याबलया. — Codices सचं भक्षसि. —
 l. 15. Codices सचं. — BCD हने. —
 l. 16. BCD पदोलिकाट्. — C दपउणिष्ठे. — BCD पिजिते. —
 l. 19. Codices समच्छेप. —
 l. 20. A अन्नपाकस्त. BCD अन्नपाकस्त. — A गुडेदोषा. —
 l. 21. A भिन्नसंज्ञकाट्. BC भिन्नसंज्ञकाट्. D भिन्नसंज्ञकाट्. Confer Mah-
 ratt. अणवण with a clang, clank etc. — Codices वावाट्. —
 l. 22. BC उकालिदे. A उकालिदे. — A पट्टा om. या अ. —
 l. 23. BC पेक्किलत्तं. —
 l. 24. A पाप bis. C विपाप्मेण महन्ते. D विपाप्मेणममहन्ते. — Codices
 पट्टिदोषे. —
 l. 25. BC वाचाद्वयन्तं. — C अणजि. —

Pag. 164.

- l. 1. Codices त्रिय. — A गंडि. C गन्दि. — ABD पबिद्धेण. C ०द्वेण.
 Confer p. 136, 17. —
 l. 2. Codices किं वि. — AD उष्णालिदे. —
 l. 3. A विपाप्मे संपदं. — B अन्नाया. — A पासाट्. B पशाट्. — BC पदोलिकाट्. —
 l. 4. Codices पट्टकर्म. — BCD ही semel. —
 l. 5. AC वक्त. B वडे. — BCD एणे वड्डे. — A समूहे. — A ते वेत्तं. B
 om. तं. D ते वत्तं. —
 l. 6. A अन्हादिसे. — Codices पवडे वड्डे. — ABC माणुणे. —
 l. 7. BC बलदूदक. — BC दक्षिणं. —
 l. 8. A पदोलिकाट्. —
 l. 9. ABC समीये. — BC बोधणा. AD बोधणा. — BC वावड्डे. D वावड्डक. —

1. 10. A चेड। — C इदामदुष। — B भवादि। D pr. m. ? —
 1. 12. Codices भट्टा^०। — BCD घाटे। —
 1. 14. C देख्य pro देव। — A इक्केध। — B गुणहीषा। C गुणहीषा। —
 1. 15. ABC विज्ञाप। — C दुष्ट। —
 1. 16. BC छले छले। — AD पुस्तका sed D pr. m. ?। B पुस्तका। C पुस्तका। —
 BC वाचका। —
 1. 18. BCD हो semel. — ABD पल्लिवृद्धे। C ^०ट्टे। —
 1. 19. B मालादुष्टे। —
 1. 20. BC लक्ष्म। D शोषण et in marg. शोषण। — B शालिग्रे। — BCD ह्मे।
 — Codices इल्लिधे। — BC वाच्यदेहि। C Sanscr. ^०ल्लापदयामि। D वाच्यदेहि। —
 1. 21. ACD मालिदा। B माहिदा। —
 1. 23. BC साहु। —
 1. 24. BCD अविदनादिके bis. — B वाच्यण। CD वाच्यण। — Codices सुदुष्ट। —
 1. 25. Codices सक्कसौ। —

Pag. 165.

1. 1. ABC सद्दा^०। D भट्टा^०। — BC छेले। —
 1. 2. AC पिट्टिडे। BD पिट्टिडे। — BCD मालिदे वडे व। — D om. तं। —
 1. 3. A पुस्तका। B पुस्तका। C पुस्तका। D पुस्तका। —
 1. 4. BCD वाच्यक। — C घनधा। —
 1. 5. BCD पेक्कलध semel. — Codices भट्टा^०। — Codices सुवपणोण। —
 1. 7. BCD कारणा om. दे। —
 1. 8. BC वट्टे। — D चपडलधा। — A भण्डालो। —
 1. 9. C सुवपण om. Anusv. — Codices पिट्टिडे। — AC पल्लिवा^०। — ABD
 पिट्टिः C पिट्टि। —
 1. 10. A पेक्कलधं। —
 1. 11. Codices सोद्धां। — A भणाधि। —
 1. 13. AB दास। — A सक्कं पा पत्ति^०। D शक्कं पि पा पत्ति^०। — BCD
 पल्लिवाद्धदि। —
 1. 14. Codices चारु। —
 1. 16. BCD addunt सक्कणां। —
 1. 19. C सुवहन्मय। —
 1. 21. BCD चेडधं। — BC शाक्कालेहि। —
 1. 22. BC शाक्कल। D शाक्कम। — BCD निर्वागयलि। — AB ante छले in-
 serunt शक्कल। — CD चापडाला। —
 1. 23. BD विलंबध। C विलंबधं। — D मालेध २। —
 1. 24. ABC वदि। — BCD सुवजणि। — BC श्रधं। —
 1. 25. Codices छले। — BD चपडाला। C चापडाला। — BCD नं मादेध। —

Pag. 166.

- l. 9. D om. एवम् । —
 l. 11. BCD न युज्यते तत्र । —
 l. 14. BC व्यस्तश्चिह्निरे । — A अम्हण । — B सम्पिब bis. —
 l. 16. C लहु । —
 l. 17. D ग्रहण pro ग्रह । —
 l. 18. A चार् । — A वाज्राधिति । —
 l. 21. BCD init. addunt घले । — BCD अपुनं चार्दत्तं । —
 l. 22. BC पिक्कम । D पिक्कम । — BCD om. alterum पिक्कम । —
 l. 24. Codices घोसण । — B झाण । C गाण । D ठाण । —
 l. 25. BCD पुनः pro पूर्वोक्तं । —

Pag. 167.

- l. 1. A om. खगातं । — C एणे pro जे । — A om. यकाजं । —
 l. 2. BCD चार् । — B बहुवुट्ठका । C बहुवुट्ठका । — C पत्तधाधंदि । —
 l. 3. BCD भणहि । — BCD वज्जन्तघोषिणा । — BCD नाग्निदेति pro वाज्रा । —
 l. 5. C चण्डाल । D चण्डाला । — BCD चार् । — BC बुजुक्के । —
 l. 6. BC दमिणा pro अंजनिणा । — A तत्तर् । BCD तत्तर् । — AD संखलेण । —
 BC तालिन्न semel. D तालिन्न लिन्न del. ult. लिन्न । —
 l. 7. BCD om. मत्त । — Codices चार् । —
 l. 9. A प्रणत्तं । C प्रणत्तं । —
 l. 17. B घले तवकवालिया । C घले तव वकवालिया । D om. चत्त । —
 l. 19. A घले २ । D घलेकण्ठं कलम्ह । C लेखधं । —
 l. 21. AC वड । — Pro आलिन्ना D आडिटा et ya supra दा । — B चिरूठ । —
 l. 24. BC घणा । —
 l. 25. AC वत्तअली । — BCD ग्रहत्तनि । —

Pag. 168.

- l. 2. BCD ग्रथू । — A दयिष्ठ । — A om. वत्तं । —
 l. 3. BC तेण वट्ठायेण । C Sanscr. तेन वृद्धिमहोत्सवेन । D तेण वट्ठायेण । —
 Codices मोक्कले । — BCD होदि । —
 l. 4. D वल्लो । — BC मुत्ते । D मुत्तो । — Codices होदि । —
 l. 5. Codices पडिक्के होदि । — Codices मोक्कले । — BCD होदि । —
 l. 6. A पडि । BC पडि । D पलि । —
 l. 7. A घले २ । BCD घले । — BCD आडिआट् । — C लेखधं । —
 l. 10. A लाघणिधो । D लाघणिधोयो । — BD या तु घम्हे । C या तु घम्हे । —
 l. 11. C चाण्डाल । — A मुग्गेहि । BCD मुग्गेहि । — A om. तं । B ते ।
 D ज्ञा । —

1. 14. BC प्रबल । —
1. 15. BC भवन । — B तत्रस्थिता । —
1. 18. A गद्यां । —
1. 19. A पेक्विन्नं यत्त यत्ता । — A मुंचति । C मुंचति । — BC पेक्विन semel. —
1. 20. Codices बहुकलेवरपडिबन्ध । — AB कटन्ति । C कट्टन्ति । D कट्टन्ति । —
1. 21. Codices वि । — A ब्रूतां । — ABD वेगमिह । — A दास्य । —
1. 23. ABD नेपथ्ये प्रकाटः । — BCD चारु । — D वाद्यादधन्ता । —
1. 24. ABC उद्यविट्टो । D उद्यविट्टो । —
1. 25. A चापडालो । — A भूदे । D भिदे । —

Pag. 169.

1. 1. A om. बहुसोत्पाद्य । — BCD post अस्मि addunt केवलं दूषितं यत्तः । —
1. 2. A om. पुनः । —
1. 3. Codices चारु । — A तले । — D परि । — Codices वसन्ता । — Codices मुञ्जा । — BC om. वि । —
1. 4. B त्राण । D pr. m. त्राण corr. त्राणा । — A भीरुषा । B भीतुषा । — A मापात्रा, बालो, पा को, वि । D मा वा वा लो पा del. all. वा et पा corr. in ए । —
1. 5. Codices पलदि । — D उट्टदि । — D उट्टत । —
1. 6. B द्यष्टपा । — Codices पाडिषा । — AD प्रलक्ष । — Codices सन्धालेहि । —
1. 7. A चउत्पद्यं । BCD चउत्प । — AD घोषपा । B घोषपा । — A त्वाणं । B झार्पा । — Codices उद्योगम्ह । —
1. 8. BC °घोषयति । —
1. 9. D डिमल pro प्रकल । —
1. 11. AB अत्वापा । — C पत्तापा । — Codices पडि । — A ज्ञानिं । BC ज्ञानिं । D pr. m. ज्ञानिं corr. ज्ञानं । — ABC वसन्त । —
1. 12. AD पायन्तो । B पायतो । C पायनो । — BCD क्षणुमिहि° । —
1. 14. ABC चालु । B दत्तज्ञा । C दत्तज्ञे । — B छ om. स्ते । —
1. 15. C लौञ्ज° । —
1. 16. D राघ । —
1. 17. BCD पवित्रानि pro गच्छामि । — BCD एहि semel. —
1. 18. D पश्ये pro दृष्टे । — A कलकले । B कल्ललाले । — BC सुषोषदि । —
1. 20. A भवककन्ता । — C et D pr. m. एषावा° । D corr. एषवा° । —
1. 22. B पश्चिं । C पश्चिं । — AD घोषपा । — BCD तालेध । —
1. 23. AD उद्योसेध । — AD घोषपां । BC घोषपां । — AD चारु । — BC post पडि om. बालेहि ना भाषाहि ita ut habeant पडि लुं etc. —

Pag. 170.

1. 1. D उद्यागिक । — A चारु । —

1. 2. Codices चालुदत्तो. —
 1. 4. A om. घत्त. — ABC चालु. — A भो तुदिदं २. BD भो तुदिदं २. C भो तुदिदं भो तुदिदं. —
 1. 5. A चाह. — A होवर्ग. D जोवर्ग? —
 1. 6. A ग्रमग्रदिदु. BC ग्रमग्रदिदु. —
 1. 7. Codices ल pro र. —
 1. 8. BC चाह. — Codices तामि. — A पिचोद्वषु. D inde घोघो asque ad syll. चा (l. 11) in marg. add. — B चवर्त्तति. — A तुमोहि. BCD तुमोहि. —
 1. 9. A तुमर्त्ति. BCD तुमर्त्ति. —
 1. 10. BCD श्लोकं पठति. —
 1. 11. ABC चाह. — BC दत्ता. — Codices तम. —
 1. 12. A महिलिष. — A तम. —
 1. 13. BC om. चारुदत्त. —
 1. 15. A घाघदिदे. D घाघदिदे. — D तलोत्र. — C मुट्टीए मुट्टिणा. — D निहोदे. —
 1. 16. A धर्पोए. — BCD दानुणाके. —
 1. 17. Codices संवुत्त. — D तमा. — A विवत्तति. D विवत्तति. — ABC चाह. —
 1. 18. AD सत्य. BC सत्य. A वादिणि. D in textu वादिणि in marg. हि. Com. सुवर्त्तति. राय पर्वतविशेषः तत्रस्थो बुद्धो व्यफुलदेवता संघोभवति. Scripsi ग्रन्थ meo periculo. — ABC चाह. — Codices गोवन्धो. —
 1. 19. BCD °निहिदे. — AC चाण्डाल. —
 1. 20. BD त्रधापात्र. — B om. syll. चि. —
 1. 24. BC या द्वाव semel. —
 1. 25. BCD तस्मा pro त्वा. — BD कारणा sed D in marg. add. दो. —

Pag. 171.

1. 2. A दस. — Codices पल्लोपा. — AB चिहुल? —
 1. 3. BC उद्दि. —
 1. 4. A om. घत्त. — D चालु. — Codices पणोदे ति उत्ति. —
 1. 5. A चाहदत्त. B चाहदत्तम्. C चाहदत्तम् et Sanscr. °दत्तम्. — D om. verba रति...वाघादिदे (l. 7) sed add. in marg. —
 1. 6. D अपसृत्त. — Codices l. 6 et 7 स pro ज. —
 1. 7. C साहु. —
 1. 8. BCD om. घत्त. — A चाह. —
 1. 9. A वरित्तसदं. B वम्पसदं. C वस्तसदं. D वस्तसदं. —
 1. 10. D sec. m. पसुवत्ती. —

- l. 11. Pro त्रधात्रुत्तं BD एदं वुत्तं। C एदं वुत्तं sed Sanscr. वृत्तानां। — A लक्षणे।
 BC राक्षोः। D त्रपात्रुत्तं। — ABC गदस्य। —
 l. 14. BCD दासी। —
 l. 15. A क्यन्ताद् om. उ। D उक्कन्ताद्। —
 l. 17. BCD चापडाल उपरुत्त। — Post चम्पुणां BC addunt ईदिशा। D ईदिशोः।
 — Codices सा। — C om. मणिषा। —
 l. 18. C लट्टिष। —
 l. 22. BCD चम्पुवृद्धिर्वा०। —

Pag. 172.

- l. 2. D किं तु। — B शीवानुकाम्बवा। D शीवानुकम्पवा। —
 l. 4. BC et D pr. m. शैवाहं। —
 l. 5. BD कार्पा sed D दो in marg. —
 l. 6. B et D pr. m. चङ्गिचं। —
 l. 8. BD सर्पानुनिमीलिताल। C सर्पानुनिमी० om. चमिनीय। — A निलिताल। —
 BCD post एव addunt धर्मगदाक्षरं। —
 l. 10. BCD शैवाहं। —
 l. 12. C वाप्याम्बु। —
 l. 17. A पञ्च २। —
 l. 22. AB दक्षिणपादाहं। —
 l. 25. D पतता तेन। —

Pag. 173.

- l. 1. A om. कर्षो पिधाव। — BCD ग्रान्तं। —
 l. 7. AD चापादि। —
 l. 8. BC संवाहं। — A चिन्तारूपा। C Sanscr. चिन्तया। — BCD om. पाय। —
 l. 9. A चत्तयः। D चत्तया। — A केर्के। — A चत्तंकार्पा। C चत्तंकालपा et
 Sanscr. चत्तंकार्पा। — A पिक्किदे। —
 l. 10. B पञ्चपावितिविज्ञाशेषा। C ०विद्यताशेषा। A विपक्षेण। —
 l. 11. A कर्पडक। BD कर्पड। C कर्पडच। — A गदोः। — BCD तेषा च। —
 BC मणेशि। D मणेशि। —
 l. 12. BCD in fine addunt मर् दिट्टा C दिट्टा। —
 l. 16. A om. कृत्वां cf. l. 20. — CD केतुः। —
 l. 17. BC विनिहित। — ABC वैरा। —
 l. 20. A मभिकृत्वांश्च। cf. l. 16. —
 l. 23. BC मंत्र। D मन्त्र pro मित्र। —
 l. 24. BC सम्यक्तरय। — BC प्रकर्षान्। —

Pag. 174.

1. 1. BCD चलारेः । —
1. 2. Pro भवत्यत्र तेन C भविष्यन्न । —
1. 3. A नामात्मः om. खवं । C नामावं धात्मः । — BCD धार्यचाह । —
1. 5. Pro खल्वस्मिन् C खल्वं । — D संपूर्णः... मनोरुचः । —
1. 8. ABC तावेव । — ABC निरीक्षे । —
1. 9. AC द्वापरता । —
1. 10. A om. कृतमहापातकः । —
1. 12. BCD om. ऽत्र । —
1. 16. D त्वया स व^२ । — Corrige प्रपातः कृतः । —
1. 17. C अन्यत्र bis. —
1. 18. A कुलगानं च । —
1. 25. A गृह्णामहे । Com. गृह्णामहे । CD कृह्णामहे खल्वने यः । —

Pag. 175.

1. 2. D om. नः पितं । —
1. 4. D कुशाग्रता । — D del. न्य in प्रतिमान्धतां । —
1. 6. BCD om. प्रविर्लोकः । —
1. 7. B विनायति । —
1. 8. C om. रत्नं । —
1. 14. A एव । — D corr. अविक्रान्तेः । — A गद्गदे विषः । —
1. 15. A एग्रे । — A हुडे च ख om. पणे । B अणोवः । C अणो वः । D अणोवः । —
1. 17. A प्रयंतदो । BCD समन्तदो । — B एजे । — ABC लट्ठिषः । C लट्ठिषः । — C खन्धः । — BC दाणिः । — BCD अण्णो । —
1. 18. D प्रलप om. Anusv. — D om. मोहः । —
1. 19. BCD om. प्रलपः । — BCD इत्युपसृत्तः । — Ante चल ABD inserunt प्रकारः । — D चारु । — BCD पलितादि । —
1. 21. ABC चालु । D चारुदत्तः । —
1. 22. Post प्रकारः BCD inserunt चारुदत्तं प्रति । — A अश्लपो प्रलपोः BD अश्लपो om. प्रलपोः । — B पलिताद्यः । C पलितादि । D पलिताद्यादि del. ए । —
1. 24. BCD खवं pro वसोः । — B चारुदत्तप्राप्त्यान् पश्यति । C चारुदत्तः पश्यति । —
1. 25. B ननुच्यतां । C न मुच्यतां । —

Pag. 176.

1. 1. B आकर्षतु । C आकर्षतु । —
1. 2. D भिषतामेव । —
1. 5. A om. भट्टालखा । BCD भट्टालखा । — BCD post ष्चिः inserunt ता । —

1. 6. BC पङ्क्तिरादृहि semel. D पङ्क्तिराधादृहि del. दृ. — C तुष्ट pro तुल्ल. —
A दूषदृष्टं. D दूषदृष्टं. B ईदृष्टं कदृष्टं. C ईदृष्टं कदृष्टं et Sausser. ईदृष्टं कदृष्ट्यानि. —
1. 8. A चाहृदत्तस्य काठाहृदत्तमालामपनीय. —
1. 9. BC मञ्जुदासीवीदे. — BC पञ्जीद semel. —
1. 10. D पङ्क्तिरा^० bis. ABC पङ्क्तिराधाहि. —
1. 13. D om. यन्. —
1. 24. BCD न हि semel. —
1. 25. C वदत्तार्थः. D वदत्तवार्थः del. syll. त्वा. —

Pag. 177.

1. 2. C शर्वि. इति गुरुः. —
1. 3. BC पञ्चुत्तोविदे म्हि. A पञ्चुत्तोविदे म्हि. D पञ्चुत्तोविदे म्हि. — Post lin. 3.
BC addunt: इतः परं नीलकण्ठेनापूरि et deinde in BC sequitur haec scena, in
AD omitta:
नेपथ्ये ॥ कलकलः. पुनर्नेपथ्ये ॥ दृष्ट्वा धत्तचाहृदत्तस्य बहुधा धत्ता धृता पदे वसनाखले विल ३३५
गगनं दारुधमाक्लिबन्तो व्याहृदिगच्छोहि तपोहि पिब्यादिस्तनापा पञ्जलिदे पावद पञ्जिदि. १।
शर्वि ॥ धाकपर्व नेपथ्याभिमुखगवलोक्ष ॥ कथं चन्दनकः. चन्दनक किमेतत्. ३३६
॥ प्रविश्य चन्दनकः ॥ किं या पेक्वदि धत्ता महाराजप्रसादं दक्षिणोपा महानो अपासंगदूहो
वदति ॥ एतेत्यादि पुनः पठति ॥ कथिदं च मए तोए तथा चञ्जे या साहसं करोहि. लोखदि धत्तचाहृदत्तो ५
ति परं तु दुःखवावुउदाए को गुणोदि को पञ्जिवादि. २।
चाहृ ॥ सोहेगं ॥ हा प्रिये लोखत्यपि नयि किमेतद्व्यवसितं ।
॥ ऊर्ध्वमवलोक्य दीर्घं निश्चयस्य च ॥
न महोत्तल्लिपितिराहानि मञ्जुदितानि चाहृचरिते यदपि ।
उचितं तथापि परलोकसुखं न पतिग्नते तत्र विहाय पतिं ॥
॥ इति मोहमुपगतः ॥
शर्वि. बहो प्रनादः

११। दृष्ट्वा धार्वाचाहृदत्तस्य बहुधा धृता पदे वसनाखले विलग्नं दारुधमाक्लिबन्तो व्याहृदिगच्छोहि तपोहि पिब्यादिस्तनापा पञ्जलिदे पावके प्रविशति ।

१२। किं न पश्यति शर्वि. महाराजप्रसादं दक्षिणेन महान् वनसंमर्दो वर्तते । कथितं च यथा तस्यै यथा शर्वि या साहसं कुरुष्व लोखति धार्वाचाहृत् इति परं तु दुःखवावृत्त्या कः श्रुणोति कः प्रत्ययते ।

1. 1. B दृष्ट्वा
1. 4. B चन्दनकः २। — महाराजप्रसादः । —
1. 5. B वदति तथा pro वदति । —

स्वरायाः सार्वभौमस्य मोहनार्थो ऽत्र चागतः ।

१५ हा धिक् प्रथमवैफल्यं दृश्यते सर्वतोमुखं ॥

३३७ वनं । समस्तसिद्धु अतो तस्य गुरुषु त्रैलोक्ये अतो । अतएवा अधीरत्नपोषा अतएवो सम्भाव्य
अदि । ११ ।

चार ॥ समाश्रय्य सर्वलोक्याय ॥ हा प्रिये कुमि देहि मे प्रतिवचनं ।

५ चंद । इदो इदो अतो । २ ।

॥ इति सर्वे परिक्रामन्ति ॥

ततः प्रविशति यथा निर्दिष्टा भूता चेलाचलनाकार्यम् विदूषकेषामनुगम्यमानो रोहतेनो रद
निका च ।

१० भूता ॥ नाभं ॥ तद मुञ्चेहि मां मा विघ्नं करेहि भोभानि अतउत्तल्य अमङ्गलाकषणादो । ३ ।

॥ इत्युत्पापाचलनाकार्यं पावकाभिमुखं परिक्रामन्ति ॥

रोह । दाव अतए पडिअलेमु नं तुए विपाय पा सक्कपोमि तीखिदं भारेदु । ४ ।

३३८ ॥ इति त्वरितमुपसृत्य पुनरुचलं गृह्णाति ॥

विदू । भोहोए दाव अहमपीए भिपात्रपोषा चिदाधिरोहणं पावमुदाहरन्ति द्विचोखो । ५ ।

५ भूता । अरं पापाचरणं पा उपा अतउत्तल्य अमङ्गलाकषणायां । ३ ।

प्रथि ॥ पुरो ऽवलोक्य ॥ अस्मान्मुक्तवहारां तत्त्वगतां ।

चार ॥ त्वरितं परिक्रामन्ति ॥

१० भूता । रक्षणाए अवलम्ब्य दारुणं दाव अरं सतीहिदं करेमि । ७ ।

चेदो ॥ सक्कणां ॥ अहेअि यमोअदेसिपिअि भरिदुपपीए । ८ ।

भूता ॥ विदूषकमवलोक्य ॥ अतो दाव अवलम्बेदु । ९ ।

११ । समस्तसिद्धिः सर्वः तत्र मत्वा त्रैलोक्यं आर्यः । अन्यथा अधीरत्नेनानर्थः सम्भाव्यते ।

१२ । इत इत आर्यः ।

१३ । ततः मुखं मां मा विघ्नं कुरुष्व विभेनि आर्यस्यामङ्गलाकार्णनात् ।

१४ । हा अतो प्रतिपालय मां त्वया विना न शक्नुमि तीव्रितं धर्तुं ।

१५ । भवत्यास्तावत् आह्वयया भिन्नत्वेन चित्ताधिरोहणं पापमुदाहरन्ति अर्थः ।

१६ । अरं पापाचरणं न पुनरार्यपुत्रस्यामङ्गलाकार्णनं ।

१७ । रदनिके अवलम्ब्य दारुणं दाव अरं सतीहितं करेमि ।

१८ । अहमपि यमोपदेक्षिन्यामि भरिदुःखाः ।

१९ । आर्यस्तावदवलम्बयतु ।

1. 10. B °कषणाणादो । —

1. 12. B हा pro दाव । — सक्कपोमि । —

1. 14. B भोहो मा दाव । — भिपात्रपोषा । —

विदू ॥ सावेगं ॥ संनोहिदसिद्धिं पठनेषां ब्रह्मणो ब्रह्मदो कष्टव्यो । बहो भोदीष्टं बहं ब्रह्मणो ३३१
होति । १ ।

धूता । कष्टं पञ्चादिदृष्टिं दुर्वेहिं ॥ बालकमालिङ्ग्य ॥ ज्ञातुं तुमे ब्रह्म पञ्चाभावेहिं ब्रह्मणां
ब्रह्मणां तिलोदय दानाच्च ब्रह्मकन्ते किं ब्रह्मोदहेहिं ॥ सन्निष्ठासं ॥ या तु ब्रह्मजो तुमे पत्तव्यं
भावितादि । २ ।

चाहू ॥ आकर्षणं सहसोपसृप्य ॥ ब्रह्मेव पर्यवस्थापयामि ब्रह्मलिङ्गमिति ॥ ब्रह्मकं ब्रह्मब्रह्मण्य
ब्रह्मालिङ्गति ॥

धूता ॥ ब्रह्मोक्तं ॥ ब्रह्महे ब्रह्मजस्तं तेव्यं सत्संतोषो ॥ पुनर्निपुणं निबध्य सह्यं ॥ दिदृष्ट्या १०
ब्रह्मजो तेव्यं एते पिबं मे पिबं मे । ३ ।

बालकः ॥ ब्रह्मोक्तं सह्यं ॥ ब्रह्मो ब्रह्मजं मं परिब्रजति ॥ धूतां प्रति ॥ ब्रह्मजं ब्रह्मोक्तं ३४०
ब्रह्मजं तेव्यं मं पत्तव्यभावेहि । ४ ।

॥ इति प्रणालिङ्गति ॥

चाहू । धूतां प्रति ।

हा प्रेषति प्रेषति विषयाने को ॥ यं कठोरो व्यवसायं ब्रह्मोक्तं ।

५

ब्रह्मोक्तिनीलोचनमुद्रणं किं भानावनमनंगमिते करोति ॥

धूता । ब्रह्मजं बहो तेव्यं सा ब्रह्मणो त्रि सुन्दरीषति । ५ ।

विदू ॥ दृष्ट्वा सह्यं ॥ हो भोः दृष्टेहिं तेव्यं ब्रह्मोदहेहिं पिब्ययसो पेयनीषति । बहो सह्यं
पह्यो तदो ब्रह्मणोपवेताव्यवसायां तेव्यं पिब्ययसो पात्रिदा ॥ चाहूदत्तं प्रति ॥ तेदु तेदु पिब्य १०
ब्रह्मो । ६ ।

११ । संनोहितसिद्धये प्रवृत्तेन दृष्ट्याणो ॥ ये कर्तव्यः । ब्रह्मो भवता ब्रह्मणोर्भवामि ।

१२ । कलं प्रत्यादिष्टादिनं दानं तात त्वमेव पर्यवस्थापयामासं ब्रह्मकं तिलोदकदानाय ब्रह्मिकानं
किं मनोरूपैः । न तलु ब्रह्मपुत्रत्वं पर्यवस्थापयिष्यति ।

१३ । आचार्यं आर्षपुत्रमेव स्वरसंगोमः । दिदृष्ट्या आर्षपुत्रं एवैवः प्रियं मे प्रियं मे ।

१४ । आचार्यं पिता मं परिब्रजति आर्षं ब्रह्मं जनक एव मं पर्यवस्थापयति ।

१५ । आर्षपुत्रं ब्रह्म एव सा ब्रह्मणेति सुन्दरीते ।

१६ । आचार्यं एतावन्मेवाक्तिर्वा प्रियवयस्यः प्रेषयते । बहो सत्याः प्रभात्रो यतो ब्रह्मणोपवेताव्यवसा
मेवैव प्रियवयस्यं पापिता । तलु तलु प्रियवयस्यः ।

1. 1. B उतेषां pro पठनेषां । —

1. 3. B 'दिदृष्टं' लि । — पञ्चदृष्टावेहि । —

1. 4. B पत्तव्यत्वाविस्सहि । —

1. 6. B ब्रह्मं pro ब्रह्मलिङ्गं । —

1. 8. B दिदृष्टिषा । —

1. 10. B ब्रह्मो ब्रह्मजं मं परिब्रजति । — ब्रह्मोदधीषति । —

1. 11. B ब्रह्मजं । — 'ब्रह्मोदहेहि' । —

1. 17. B हो २ भोः दृष्टे तेव्यं ... प्रिय । —

1. 18. B प्रिय । —

- चारु । इहि मेत्रेय ॥ उत्पलितुति ॥
 खटो । षहो संविधापां षत वन्दामि । १ ।
 ३८१ ॥ इति चारुदत्तस्य पादयोः पतति ॥
 चारु ॥ पृष्ठे कर्त्तुं दत्त्वा ॥ इदमिदं उच्यते ॥ इत्युत्थापयति ॥
 भृता ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा ॥ दिदृष्ट्वा कुसलिणीं ब्रह्मिणि ॥ २ ।
 वसं । यदुया कुसलिणीं संवृत्तम् । ३ ।
 ५ ॥ इत्यन्योन्यमालिङ्गतः ॥
 प्रार्थितः । दिदृष्ट्वा तौ विसृज्यते चारुः ।
 चारु । पुनस्तथादेन ।

In fine huius scenae BC addunt:

यत्पूयोदयभयतः कविनोचितपात्रमेतानं न कृतम् ।

सुन्दर्युक्तिभिरुच्यदाचन्दनकोक्तिं मौलिकपठयत् ॥

1. 4. BC अन्धुजद्रेना^० । —
 1. 7. BC वसन्तसेनावनु^० । —
 1. 10. A इदिसं । B इमं इदिसं । C इमं इदिसं । D इमं इदिसं delete इमं । — BCD
 दिदृष्ट्वा sed D del. syll. दले । — ABC पक्वताय । D पक्वता । —
 1. 11. ABC संवृत्ते । D संवृत्ते । —
 1. 13. D कुलपतिषं । —
 1. 15. BC मियं नः om. altero मियं । —
 1. 16. C om. hanc lineam. B संपदे । — A तौ वाचिद् । —
 1. 18. A सुवृत्त । D च सुवृत्त । —
 1. 19. C चन्दनकः पृथिवीदपडपालको । — BD पृथिवी । —
 1. 21. D corr. यथाहर्षः । — C post चारुः pergīt तुच्यतां (l. 23) omissis
 verbis परमेने... प्रार्थितः । — B पश्येनं pro परमेने । — D पुंच semel. —
 1. 23. A उपकरोमि । Conf. Sāh. Darp. 171, 10. —
 1. 24. A पर om. Anusv. —
 1. 25. A om. चा । — D युक्ति pro शुद्धि । —

११ । षहो संविधानं चारु वन्दे ।

१२ । दिदृष्ट्वा कुसलिनीं भगिनी ।

१३ । यदुया कुसलिनीं संवृत्तम् ।

1. 2. B संविधापा षत । —

1. 4. B उत्थापयति । —

1. 5. B दिदृष्ट्वा । —

Pag. 178.

- l. 1. A अचलां pro अचलां। D अचलां। —
 - l. 2. D सुहृद् भवान्। — B सहाजो। — Pro अचलां लभ्यं C च वल्लोक्तलभ्यं। —
 - l. 3. D अल्लभ्यं चातिरिक्तं deleta syll. दि। —
 - l. 4. init. D inserit स्वगतं। — B कांश्चित्पुष्यति। C दूषयति। —
 - l. 5. D पानविधिं। —
 - l. 6. B प्रतिदत्त। —
 - l. 8. A init. addit प्रकाशं। — B तया इदमस्तु। —
 - l. 9. A सर्वपन्न om. मं। — D वत्या। —
 - l. 12. D deleuit पृष्ठां प्रशमि et in marg. add. सर्वपन्न तिहत्। —
-

CORRIGE.

p.	1	1.	ज्ञानो
"	4	3.	पेक्कन्नु पेक्कन्नु
"	6	12.	चतुर्चाह
"	7	19.	वसन्त
"	12	9.	पल्लुद्विधं
"	16	13.	धन्विष्यतामन्वि
"	—	14.	भावे
"	25	5.	भिक्षुपूर्व
"	—	22.	ज्ञाथो
"	28	7.	हेते पूषणीधो
"	29	20.	अंगलाधमुक्कतर्
"	30	1.	भट्टा
"	32	4.	भट्टालाघा
"	—	21.	चालु
"	40	10.	गुरुच
"	41	12.	उगुसिध उगुसिध
"	45	9.	गेपह्दि
"	47	10.	दृष्टका
"	48	18.	प्रक्षिपन्त
"	49	5.	भूमिहं
"	50	5.	स्वं
"	—	17.	माण इष
"	51	10.	पि
"	52	3.	सुप्तं
"	54	15.	चतुर् अहं वल्लु° इहृति
"	58	18.	रत्नान्
"	63	12.	भद्रसि
"	65	1.	सेना
"	66	25.	घोषा
"	67	7.	साम

- p. 68 l. 14. होसस
 " — " 23. in marg. १३४
 " 70 " 14. नमनाषदि
 " 71 " 4. होससविद
 " — " 25. पडिहादि
 " 72 " 2. मोदि
 " 73 " 10. कुवषाषदि
 " — " 19. स्वामत
 " 77 " 9. षणाद्रेषा
 " 78 " 16. वासि
 " 79 in margine numeri ५—२० et
 " 80 numeri १५ et २० iustis locis reponendi sunt.
 " 88 " 11. गुल्लुइरुं
 " — " 16. चन्दा
 " 89 " 14. मो पुचामि षं
 " — " 20. रुखं
 " 93 " 2. कधं
 " 96 " 20. साढोपम्
 " 99 " 17. बन्धपां चाधि
 " 101 " 15. चन्दाषा
 " 108 " 7. ओत्तितं
 " 110 " 4. षलनु
 " — " 25. दृष्ट्या "
 " 111 " 6. मयने
 " 112 " 6. गान
 " 115 " 22. प्रकारः
 " 116 " 10. निद्रायते गोकुलं
 " 119 " 6. बहिलुइरुं
 " 123 " 22. के
 " 126 " 3. " इति मोहं ना°
 " — " 6. वेलिए
 " 130 " 11. प्रपठाव्येहि
 " 131 " 10. ग्रामपणे
 " 134 " 3. विचालेपा
 " 137 " 3. षाशयाइ
 " 138 " 15. सालो
 " — " 17. सालो... कवहरं
 " 140 " 13. भूषणिवं

- p. 140 l. 15. वज्रन
 " — " 21. विपपातश्ले
 " 141 " 13. देतय
 " — " 14. । तथा ॥ इति
 " 142 " 6. एदं
 " 145 " 17. शचं
 " 146 " 19. दत्तः ।
 " 151 " 14. जेपा
 " 153 " 17. क्यु
 " 162 " 19. ज्ञापां
 " 163 " 13. शरोपोव
 " 174 " 6. व्यसन
 " — " 16. प्रणयः कृतः ॥
 " 177 " 4. in marg. ३८१
 " — " 10. — — ३८२
 " 178 " 4. — — ३८३

MS. 4/11 + 941

Nāṭaka
Sanskrit Lit — Nāṭaka
" — Drama

Del-
N 17/12/78

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

Call No. ⁸⁹⁴³ Sa & N / Sud / Ste

Author— Stenzler, A. F

Title— Macc ha Kartika.

Borrower No.	Date of Issue	Date of Return

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.